

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ПОКЛАДОК ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 711.4; 711.558; 711.557; 712.25; 712.01

ДИСЕРТАЦІЯ

**АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНА ТРАНСФОРМАЦІЯ
РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ ПРИМІСЬКИХ ЗОН ВЕЛИКИХ МІСТ (НА
ПРИКЛАДІ МІСТА ЛЬВОВА)**

18.00.01 — теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури

Подається на здобуття наукового ступеня
кандидата архітектури (доктора філософії)

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ О.В. Покладок

Науковий керівник:
Габрель Микола Михайлович,
доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри АП

Львів, 2021

АНОТАЦІЯ

Покладок О. В. Архітектурно-планувальна трансформація рекреаційних систем приміських зон великих міст (на прикладі міста Львова) – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури (доктора філософії) за спеціальністю 18.00.01 «Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури» – Національний університет «Львівська політехніка», Міністерства освіти і науки України, Львів, 2021.

Дисертація присвячена вивченню питання архітектурно-планувальної трансформації рекреаційної системи в приміській зоні Львова, виявленню особливостей та тенденцій цієї трансформації, розробленню науково-методичних основ архітектурно-планувальної організації та розвитку рекреаційної системи (РС) на цій території. З'ясовано місце і значення РС в приміській зоні - вона виступає рівнозначною з іншими системами. Аналіз трансформацій РС приміської зони здійснено на макрорівні, мезорівні та мікрорівні. На основі досліджень території, об'єктів та їх аналізу створено модель просторової організації приміської рекреаційної системи Львова. Визначено перспективні рекреаційні території, які формуються на об'єднанні та створенні зв'язків між розосередженими локальними рекреаційними територіями шляхом їх сполучення між собою та існуючою системою розселення. Запропоновано ряд практичних рекомендацій та схему формування приміської рекреаційної системи. Пропозиції зосереджені на рівнях: реформування і розвитку рекреаційної схеми всієї приміської території, вибраного рекреаційного вузла, а також окремого рекреаційного об'єкта. Концепція функціонально-планувального розвитку рекреації у приміській системі м. Львова дозволила виділити перспективні рекреаційні райони.

У першому розділі «Дослідженість проблеми та досвід організації рекреації на приміських територіях великих міст» розглянуто стан дослідженості проблеми та систематизовано наукові праці; сформульовано

категорійно-понятійний апарат; здійснено аналіз історичних форм рекреації на приміських територіях, та проаналізовано світовий і вітчизняний досвід організації приміських рекреаційних систем.

Охарактеризовано основні напрямки вивчення теми та систематизовано праці, які стосуються дослідження рекреації. Доробок українських та зарубіжних вчених поділено за тематичним принципом.

Розглянуто генезу формування рекреації на приміських територіях Львова, з'ясовано, що рекреаційні об'єкти і території протягом свого існування, поступово під впливом соціально-економічних, політичних чинників змінювали свої функції та властивості. Визначено шість етапів розвитку процесів урбанізації на рекреаційних територіях приміської зони м. Львова. Вони дозволили виявити об'єкти з «з минулого», які можуть бути залучені до рекреаційного процесу в нових умовах.

Вітчизняний та світовий досвід організації РС приміської зони проаналізований на основі міст України (Кривий Ріг, Дніпро, Вінниця, Львів) та Європи (Дрезден, Ляйпціг, Ганновер (Німеччина); Краків, Лодзь, Вроцлав (Польща)), які за населенням, географічним розташуванням відносно кліматичних поясів і величиною рекреаційних потреб подібні до м. Львова. При дослідженні кожного міста, були виявлені основні рекреаційні об'єкти та визначено їх локалізацію.

З'ясовано, що функціонально-планувальна структура, єдність рекреаційних просторів найбільш сформована у рекреаційних осередках Німеччини, у Польщі – приміська рекреаційна система знаходиться в процесі розвитку. Для рекреаційних осередків України – кожен локальний рекреаційний об'єкт функціонує сам по собі без взаємодії із іншими територіями. Такий розвиток зумовлює нерівномірне навантаження території та веде до неконтрольованого розвитку рекреації.

У другому розділі **«Методика дослідження архітектурно-планувальної організації та змін в приміських рекреаційних системах великих міст»** обґрунтовано загальнонаукові й спеціальні методи дослідження РС та об'єктів,

розроблено методичний інструментарій дослідження, а також сформовано та узгоджено емпіричну базу.

Для дослідження архітектурно-планувальної організації рекреаційних систем вибрано загальнонаукові методи: *моделювання, системний аналіз, статистичний, соціологічний, синтезу та порівняння*. У межах дослідження автором проведено *соціологічне опитування*.

Розроблена послідовність дослідження трансформацій РС, яка включає шість етапів. Кожен етап диференційований для дослідження його на трьох ієрархічних рівнях:

- на рівні *макропростору* – виявляються та досліджуються об'єкти макроструктури приміської РС, природно-ландшафтні умови, комунікаційні зв'язки, система розселення, а також умови формування;

- на рівні *мезопростору* – окремі рекреаційні фрагменти приміської рекреаційної системи; визначається функціональна організація та зв'язки, здійснюється типологічний аналіз. Окреслюються і охарактеризовуються основні типи рекреаційних осередків та їх різновиди;

- на рівні *мікропростору* досліджуються локальні рекреаційні об'єкти (готельно-туристичний комплекс, парк-готель; готельний палацово-парковий комплекс; дитячо-оздоровчий табір), здійснюється: морфологічний аналіз (об'ємно-просторового рішення осередку та дослідження предметно-просторового середовища); функціональний аналіз (функціонально-планувальне зонування в межах осередку, оцінка змін та трансформацій); розглядаються архітектурно-композиційні рішення окремого рекреаційного об'єкту (масштабність, розміщення домінант і акцентів, а також стильові характеристики). На цьому рівні розгляду виявлено фактори, що обмежують рекреаційне використання територій.

Для порівняльного аналізу зроблена вибірка міст-аналогів за кількістю населення та розташуванням відносно кліматичних поясів відібрано 9 міст (12

локальних рекреаційних об'єктів), які є подібними до Львова за величиною рекреаційного навантаження та географічним розташуванням.

У третьому розділі «**Передумови розміщення та розвитку рекреації на приміських територіях великих міст (на прикладі Львова)**» розглянуто природно-ландшафтні, історико-культурні, містобудівні, соціально-економічні передумови формування рекреаційних систем, а також нормативно-правові вимоги організації приміської рекреації.

В результаті обстеження та детального аналізу природно-ландшафтних умов для розвитку рекреації з'ясовано: відбувається деградація рекреаційних ресурсів (виділення природних ресурсів на дороги, забудову, комунікаційну інфраструктуру); слабе забезпечення поверхневими водами; нерівномірне розташування лісів довкола м. Львова; процеси урбанізації обумовили послаблення природного середовища.

Важливим ресурсом для розвитку рекреації в приміській зоні є історико-культурні ресурси. Визначені можливі місця концентрації рекреаційних утворень з мінімальним рівнем перетворення середовища.

Для рекреаційної системи приміської зони Львова характерне радіально-кільцеве розташування рекреаційних територій і поселень. Рекреаційні об'єкти короткочасного відпочинку здебільшого концентруються неподалік центрів розселення.

Система розселення є містобудівною основою формування приміських рекреаційних систем. Тип та розташування урбанізованих і рекреаційних систем визначають перш за все транспортні комунікації, пов'язані з виїздом населення на відпочинок.

Поступова та інтенсивна урбанізація рекреаційних територій, наприклад смт. Брюховичі, с. Старе Село та м. Винники (характерна для I та II зон приміської рекреаційної системи Львова), може викликати порушення екологічної рівноваги та втрати цих територій, як рекреаційних. Для третьої зони характерне відособлене (локальне) розташування рекреаційних функцій, що пояснюється

їхньою значною віддаленістю від урбанізованих територій. Сучасною тенденцією є: з'єднання рекреаційних та інших урбанізованих територій, що вимагає їх функціонально-просторової організації, структурне взаємопроникнення й просторове сполучення.

Особливе значення у розвитку РС має транспортна мережа, з якої практично починається рекреаційне освоєння території, формується взаємодія рекреаційної і урбанізованої систем. Транспортна доступність рекреації збільшує ступінь цілісності системи «місто – рекреація», забезпечує доступність її різних функціональних зон.

У першій, транзитній зоні ($r=15$ км) приміської РС м. Львова рекреаційні об'єкти розміщені нерівномірно, зосереджені навколо приміських поселень м. Винники та смт. Брюховичі і є найпопулярнішими місцями рекреації. Друга зона ($r=30$ км) – рекреаційно-активна, у її межах зосереджена основна маса рекреаційних об'єктів. Це територія зі середнім рівнем урбанізації, з недосконалою інфраструктурою території. Третя зона ($r=50$ км) – периферійна, є територією вгасання впливу ядра й активного прояву локальних особливостей.

Для визначення правової природи приміської рекреації та функціонування її рекреаційного комплексу проаналізовано нормативно-правові документи України, які регулюють цю сферу. Виявлено проблеми та невідповідності, зокрема ті, що пов'язані із адміністративно-територіальними змінами, а також неузгодженість містобудівного, земельного, екологічного та інших законодавчих документів. Природоохоронною проблемою є розміщення та активний розвиток рекреаційних територій у Розтоцькій та Львівській рекреаційних зонах (поява нових об'єктів та розвиток існуючих), що у співставленні з нормами рекреаційної місткості Карпатського регіону мають найменшу рекреаційну місткість. Дані території містять природоохоронні території (заповідники), які потребують зменшення рекреаційного навантаження та чіткого контролю маршрутів рекреантів, шляхом формування маршрутів та інфраструктури.

У четвертому розділі **«Особливості трансформації архітектурно-планувальних рішень рекреаційних об'єктів приміської зони м. Львова»** проаналізовано локальні рекреаційні об'єкти, що творять приміську рекреаційну систему. Розглянуто зміни в рекреаційній системі та архітектурі об'єктів на мікрорівні. особлива увага приділена архітектурно-планувальному переосвоєнню рекреаційних територій та архітектурно-планувальним рішенням нових об'єктів.

Розглянуто трансформації в РС приміської зони Львова в часі, під впливом соціально-економічних змін.

Розгляд рекреаційних об'єктів та територій приміської зони міста, як системи враховував аналіз елементів, зв'язків та відносин, які існують між ними. Вони характеризуються недостатнім розвитком рекреаційної інфраструктури, в окремих випадках її відсутністю.

Транспортна мережа формує стабільну та малозмінну в часі просторову основу розпланувальної організації приміських територій. Архітектурно-композиційні зв'язки між об'єктами, що забезпечують виконання основних функцій, визначають види архітектурно-ландшафтної організації рекреаційних ділянок.

Оцінюючи зміни та трансформації в рекреаційній системі та архітектурно-планувальних рішеннях об'єктів можна стверджувати, що на організацію рекреаційних об'єктів впливає перш за все наявність цінних ландшафтів. Архітектурно-планувальна організація рекреаційних об'єктів у трьох зонах приміської рекреаційної системи відрізняється взаємозв'язком їх з навколишнім ландшафтом.

Комплексна оцінка змін та трансформацій, які відбулися в рекреаційній системі та архітектурі об'єктів дозволила виявити закономірності та особливості цих трансформацій. Рекреаційна архітектура РС приміської зони перебуває на етапі відродження. Важливим стає перехід від кількісних до якісних показників під час спорудження відпочинкових закладів. Функціональне перенасичення та

зростання щільності забудови рекреаційних центрів та осередків зумовлює активізацію розвитку периферійних територій.

У п'ятому розділі **«Принципи та модель функціонально-просторової реорганізації та розвитку рекреації приміських зон великих міст»** сформульовані основні теоретичні принципи формування функціонально-просторових моделей архітектурно-планувальної організації рекреації, запропоновано концепцію та рекомендації для розвитку рекреаційних приміських зон м. Львова.

Приміська рекреаційна система формується на основі: *функціональної цілісності, ієрархічності системи, ефективності рекреаційної діяльності, екологічності та збереження природних ресурсів, компактності, узгодженості, розподілу рекреаційних потоків.*

У процесі дослідження встановлено, що важливим чинником при розробці просторової моделі приміської РС є теорія «центр-периферія», яка вимагає теоретичного переосмислення феномена периферійності у розвитку приміських територій, зміни наукового підходу до обґрунтування розвитку рекреації в агломерації. Для теоретичного осмислення феномена периферійності було проаналізовано, як мала розвиватися рекреація в умовах ідеального розселення. Даний аналіз дав можливість встановити: що рекреаційні території у периферійних зонах, які пропонують атракційні туристично-рекреаційні якості є альтернативою до інших видів господарювання; що проблеми у розвитку приміських РС виникають через густу транспортну мережу радіальних спрямувань та інтенсивності забудови вздовж основних транспортних магістралей, у результаті природні рекреаційні території віддаляються у периферійну зону. Побудова теоретичної моделі приміської РС м. Львова показала, що вона має бути радіально-кільцевої планувальної структури, її розвиток необхідно підсилити за рахунок існуючих та нових рекреаційних осередків та подолання «бар'єрів» розвитку рекреації на периферійних територіях. На основі визначених принципів

обґрунтовані основні положення концепції просторової організації та розвитку РС приміської зони м. Львова.

На основі концепції функціонально-планувального розвитку рекреації у приміській зоні м. Львова створена модель дозволила виділити такі перспективні рекреаційні райони:

Рекреаційний район 1 – центром рекреаційного району є Яворівське озеро, розташоване у III зоні (периферійній) приміської рекреаційної системи. Розвиток отримають наступні осередки цього рекреаційного району: Залужжя (затока Якша, яка має сприятливі умови для відпочинку на яхтах та катерах), Цетуля (великий гідропарк), Вільшаниця (міжнародний рекреаційний об'єкт санаторного типу), Ліс та Окілки (літні туристичні бази).

Рекреаційний район 2 —Старе Село – Свірж – Поморяни. Рекреаційні осередки формуються на основі історико-культурних об'єктів (Старосільський, Свірзький та Поморянський замки).

Рекреаційний район 3 – центр Великий Любінь. Найстаріші в Європі бальнеологічний і кардіологічний курорти. Цей район отримає розвиток, як санаторно-оздоровчий район приміської рекреаційної системи м. Львова.

Запропоновано ряд практичних рекомендацій та схему формування приміської рекреаційної системи. Пропозиції зосереджені на рівнях: реформування і розвитку рекреаційної схеми всієї приміської території; вибраного рекреаційного вузла на мезорівні (наприклад, рекреаційний район з центром – Яворівське озеро), а також окремого рекреаційного об'єкта на мікрорівні (наприклад, реколекційно-відпочинкового центру для молоді в смт. Брюховичах (проект автора, який є трансформованим рекреаційним об'єктом колишнього дитячого табору відпочинку «Юний будівельник»).

Концепція функціонально-планувального розвитку рекреації у приміській системі м. Львова дозволила виділити такі перспективні рекреаційні райони: з центром рекреаційного району Яворівське озеро, розташоване у III зоні (периферійній) приміської рекреаційної системи; Старе Село – Свірж – Поморяни,

рекреаційні осередки формуються на основі історико-культурних об'єктів; з центром Великий Любінь, як бальнеологічний і кардіологічний курорт та санаторно-оздоровчий район приміської рекреаційної системи м. Львова.

Запропоновані практичні рекомендації знайшли застосування у проектній практиці міста та підтверджують ефективність результатів дослідження.

Ключові слова: приміська рекреаційна система, рекреаційні території, рекреаційні об'єкти, модель просторової організації приміської рекреаційної системи, архітектурно-планувальна організація.

ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Моркляник, О. І., **Покладок, О. В.** (2012), «Історичний аспект пошуку нових форм рекреації в приміських зонах великих міст», *Містобудування та територіальне планування*, № 46, с. 385–391.
2. Моркляник, О. І., **Покладок, О. В.** (2013), «Форми рекреації в приміській зоні м. Львова II-ї пол. XX ст.» *Містобудування та територіальне планування*, № 47, с. 424–430.
3. **Покладок, О. В.** (2014), «Мобільність, як фактор архітектурно-просторової організації приміських рекреаційних систем» *Містобудування та територіальне планування*, № 53, с. 416–424.
4. **Покладок, О. В.** (2015), «Архітектурно-планувальне переосвоєння садово-городніх територій (на прикладі Львова)» *Архітектурний вісник КНУБА*, вип. 5, с. 319–327.
5. **Покладок, О. В.** (2016), «Особливості архітектурно-ландшафтної організації садово-городніх ділянок. Стан та пропозиції змін (на прикладі Львова)», *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, № 42, с. 202–208.
6. **Покладок, О. В.** (2016), «Архітектурно-планувальні трансформації дачних будинків в пострадянський період (на прикладі Львова)» *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, № 45, с. 296–307.

7. **Покладок, О. В.** (2017), «Особенности архитектурно-ландшафтной организации рекреационной системы примиськой зоны Львова», *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, № 48, с. 260–273.

8. **Покладок, О. В.** (2018), «Теоретичні основи архитектурно-урбаністичного розвитку рекреационних територій примиських зон», *Архітектурний вісник КНУБА*, № 14, с. 189–198.

Стаття у науковому періодичному виданні іншої держави

9. **Pokladok, O.** (2017), «Features of the architecture landscape arrangement and objectives of the development of recreation system in Lviv suburban», *Space&Form: Scientific journal of Polish Academy of Sciences and West Pomeranian University of Technology*, No. 32, pp. 181-194.

Матеріали конференцій і тези доповідей:

10. **Покладок, О. В.** (2017), «Теоретичні передумови архитектурно-урбаністичного розвитку рекреационних територій примиських зон», *Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених: Буд-Майстер-Клас-2017*, Київський національний університет будівництва і архітектури, 28 листопада – 1 грудня 2017 р., Київ, с.165-166;

11. **Покладок, О. В.** (2017), «Феномен периферійності в розвитку рекреационних територій примиських зон», *Всеукраїнська науково-практична конференція: Сучасні тенденції розвитку архітектури і містобудування*, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, 17 листопада 2017 р., Харків, с.264-265;

ABSTRACT

Pokladok O.V. Architecture and planning of transformation recreation systems in suburban areas of big cities (by the example of Lviv) – Proficiency scientific treatise on the rights of the manuscript.

Dissertation for a Degree of PhD in Architecture, specialty 18.00.01 - Theory of architecture, restoration of architectural monuments. – Lviv Polytechnic National University of Ministry for Education and Science of Ukraine, Lviv, 2021.

The scientific work is devoted to the study of the architectural and planning transformation of the recreational system in the suburban area of Lviv, identifying features and trends of this transformation, development of scientific and methodological foundations of architectural and planning organization and development of recreational system (RS) in this area. The place and significance of MS in the suburban area have been clarified - it is equivalent to other systems. The analysis of MS transformations in the suburban zone was carried out at the macro level, meso level and micro level. Based on the research of the territory, objects and their analysis, a model of spatial organization of the suburban recreational system of Lviv was created. Promising recreational areas are identified, which are formed by combining and creating links between scattered local recreational areas by connecting them with each other and the existing settlement system. A number of practical recommendations and a scheme for the formation of a suburban recreational system are proposed. The proposals focus on the levels of: reforming and developing the recreational scheme of the entire suburban area, the selected recreational area, as well as a single recreational facility. The concept of functional and planning development of recreation in the suburban system of Lviv allowed to identify promising recreational areas.

The first section "**Study of the problem and the experience of recreation in the suburban areas of large cities**" considers the state of research of the problem and systematizes scientific works; the categorical-conceptual apparatus is formulated; the analysis of historical forms of recreation in suburban territories is carried out, and the world and domestic experience of the organization of suburban recreational systems is analyzed.

The main directions of studying the topic are characterized and the works related to the study of recreation are systematized. The works of Ukrainian and foreign scientists are divided according to the thematic principle.

The genesis of the formation of recreation in the suburban areas of Lviv is considered, it is found that recreational facilities and areas during their existence, gradually under the influence of socio-economic, political factors changed their functions and properties. Six stages of development of urbanization processes in the recreational areas of the suburban zone of Lviv are identified. They allowed to identify objects from the "past" that can be involved in the recreational process in the new environment.

Domestic and world experience in the organization of suburban areas is analyzed on the basis of cities of Ukraine (Kryvyi Rih, Dnipro, Vinnytsia, Lviv) and Europe (Dresden, Leipzig, Hanover (Germany); Krakow, Lodz, Wroclaw (Poland)), which by population, geographical location relative to climatic zones and the size of recreational needs are similar to the city of Lviv. During the study of each city, the main recreational facilities were identified and their location was determined.

It was found that the functional-planning structure, the unity of recreational spaces is most formed in the recreational centers of Germany, in Poland - the suburban recreational system is in the process of development. For recreational centers of Ukraine - each local recreational facility operates on its own without interaction with other territories. Such development causes uneven loading of the territory and leads to uncontrolled development of recreation.

The second section "**Methods of research of architectural and planning organization and changes in suburban recreational systems of large cities**" substantiates general and special methods of research of RS and objects, developed methodological tools of research, and formed and agreed on the empirical basis.

For the study of architectural and planning organization of recreational systems selected general scientific methods: modeling, systems analysis, statistical, sociological, synthesis and comparison. As part of the study, the author conducted a survey.

A sequence of studies of MS transformations, which includes six stages, has been developed. Each stage is differentiated to study it on three hierarchical levels:

- at the level of macrospace - objects of macrostructure of suburban MS, natural-landscape conditions, communication connections, settlement system, and also conditions of formation are revealed and investigated;

- at the level of mesospace - separate recreational fragments of the suburban recreational system; functional organization and connections are determined, typological analysis is performed. The main types of recreational centers and their varieties are outlined and characterized;

- at the level of microspace, local recreational facilities are studied (hotel-tourist complex, park-hotel; hotel palace-park complex; children's health camp), morphological analysis and three-dimensional solution of the cell and research of subject-spatial environment are carried out.); functional analysis (functional-planning zoning within the cell, assessment of changes and transformations); architectural and compositional solutions of a separate recreational object are considered (scale, placement of dominants and accents, as well as stylistic characteristics). At this level of consideration the factors limiting recreational use of territories are revealed.

For comparative analysis, a sample of similar cities by population and location relative to climatic zones selected 9 cities (12 local recreational facilities), which are similar to Lviv in terms of recreational load and geographical location.

The third section "**Prerequisites for the location and development of recreation in suburban areas of large cities (on the example of Lviv)**" discusses the natural landscape, historical and cultural, urban, socio-economic prerequisites for the formation of recreational systems, as well as regulatory requirements for suburban recreation.

As a result of the survey and detailed analysis of natural and landscape conditions for the development of recreation, it was found out: there is a degradation of recreational resources (allocation of natural resources for roads, buildings, communication infrastructure); poor supply of surface water; uneven location of forests around Lviv; processes of urbanization led to the weakening of the natural environment.

Historical and cultural resources are an important resource for the development of recreation in the suburban area. Possible places of concentration of recreational formations with the minimum level of transformation of the environment are defined.

The recreational system of the suburban zone of Lviv is characterized by a radial-circular location of recreational areas and settlements. Recreational facilities for short-term recreation are mostly concentrated near the centers of settlement.

The settlement system is the urban basis for the formation of suburban recreational systems. The type and location of urban and recreational systems are determined primarily by transport communications associated with the departure of the population on vacation.

Gradual and intensive urbanization of recreational areas, such as the village. Bryukhovychi, village Stare Selo and the town of Vynnyky (typical for the first and second zones of the suburban recreational system of Lviv) can cause ecological imbalance and loss of these territories as recreational ones. The third zone is characterized by a separate (local) location of recreational functions, which is explained by their significant distance from urban areas. The current trend is: the connection of recreational and other urban areas, which requires their functional and spatial organization, structural interpenetration and spatial connection.

Of particular importance in the development of RS is the transport network, which practically begins the recreational development of the territory, the interaction of recreational and urban systems is formed. Transport accessibility of recreation increases the degree of integrity of the system "city - recreation", ensures the accessibility of its various functional zones.

In the first, transit zone ($r = 15$ km) of the suburban RS of Lviv, recreational facilities are located unevenly, concentrated around the suburban settlements of Vynnyky and the village of Bryukhovychi are the most popular places of recreation. The second zone ($r = 30$ km) is recreational and active, the bulk of recreational facilities are concentrated within it. This is an area with an average level of urbanization, with

imperfect infrastructure. The third zone ($r = 50$ km) is peripheral, is the territory of extinction of the influence of the nucleus and the active manifestation of local features.

To determine the legal nature of suburban recreation and the functioning of its recreational complex, the normative legal documents of Ukraine that regulate this area are analyzed. Problems and inconsistencies were identified, in particular those related to administrative and territorial changes, as well as inconsistencies in urban planning, land, environmental and other legislative documents. The nature protection problem is the location and active development of recreational areas in Roztotsk and Lviv recreational zones (emergence of new facilities and development of existing ones), which in comparison with the norms of recreational capacity of the Carpathian region have the lowest recreational capacity. These areas contain protected areas (reserves), which need to reduce the recreational load and clear control of the routes of vacationers, by forming routes and infrastructure.

In the fourth section "**Feature of transformation of architectural and planning decisions of recreational objects of the suburban zone of Lviv**" the local recreational objects that create the suburban recreational system are analyzed. Changes in the recreational system and architecture of micro-level facilities are considered. special attention is paid to the architectural and planning redevelopment of recreational areas and architectural and planning decisions of new facilities.

The transformations in the RS of the suburban zone of Lviv over time, under the influence of socio-economic changes are considered.

Consideration of recreational facilities and areas of the suburban area of the city as a system took into account the analysis of the elements, connections and relationships that exist between them. They are characterized by insufficient development of recreational infrastructure, in some cases its absence.

The transport network forms a stable and time-varying spatial basis of the planning organization of suburban areas. The architectural and compositional connections between the objects that ensure the performance of the main functions determine the types of architectural and landscape organization of recreational areas.

Assessing the changes and transformations in the recreational system and architectural and planning decisions of objects, it can be argued that the organization of recreational objects is influenced primarily by the presence of valuable landscapes. The architectural and planning organization of recreational facilities in the three zones of the suburban recreational system differs in their relationship with the surrounding landscape.

A comprehensive assessment of the changes and transformations that have taken place in the recreational system and architecture of the facilities has revealed the patterns and features of these transformations. The recreational architecture of the suburban area is in the process of revival. It is important to move from quantitative to qualitative indicators during the construction of recreation facilities. Functional oversaturation and increasing density of buildings of recreational centers and centers leads to increased development of peripheral areas.

In the fifth section "**Principles and model of functional-spatial reorganization and development of recreation of suburban areas of large cities**" the basic theoretical principles of formation of functional-spatial models of architectural and planning organization of recreation are formulated, the concept and recommendations for development of recreational suburban areas of Lviv are offered.

Suburban recreational system is formed on the basis of: functional integrity, hierarchy of the system, efficiency of recreational activities, environmental friendliness and conservation of natural resources, compactness, coherence, distribution of recreational flows.

The study found that an important factor in developing a spatial model of suburban MS is the theory of "center-periphery", which requires a theoretical rethinking of the phenomenon of peripherality in the development of suburban areas, changing the scientific approach to justify the development of recreation in the agglomeration. For a theoretical understanding of the phenomenon of peripherality, it was analyzed how recreation should have developed in the conditions of ideal settlement. This analysis made it possible to establish: that recreational areas in peripheral areas that offer

attractive tourist and recreational qualities are an alternative to other types of management; that problems in the development of suburban RS arise due to the dense transport network of radial directions and the intensity of construction along the main transport arteries, as a result of natural recreational areas are removed to the peripheral zone. The construction of a theoretical model of the suburban RS of Lviv showed that it should be a radial-circular planning structure, its development should be strengthened by existing and new recreational centers and overcoming "barriers" to the development of recreation in peripheral areas. Based on the defined principles, the main provisions of the concept of spatial organization and development of the RS suburban area of Lviv are substantiated.

Based on the concept of functional and planning development of recreation in the suburban area of Lviv, the created model allowed to identify the following promising recreational areas:

Recreational area 1 - the center of the recreational area is Yavoriv Lake, located in zone III (peripheral) of the suburban recreational system. The following centers of this recreational area will be developed: Zaluzhzhya (Yaksha Bay, which has favorable conditions for recreation on yachts and boats), Cetulia (large hydro park), Vilshanytsia (international sanatorium-type recreational facility), Les and Okilky (summer tourist bases) .

Recreational area 2 —Stare Selo - Svirzh - Pomoryany. Recreational centers are formed on the basis of historical and cultural sites (Starosilsky, Svirsky and Pomoryansky castles).

Recreational area 3 - the center of Great Lubin. The oldest balneological and cardiological resorts in Europe. This area will be developed as a sanatorium area of the suburban recreational system of Lviv.

A number of practical recommendations and a scheme for the formation of a suburban recreational system are proposed. The proposals focus on the levels of: reforming and developing the recreational scheme of the entire suburban area; selected recreational node at the meso level (for example, recreational area with the center -

Yavoriv Lake), as well as a separate recreational facility at the micro level (for example, recreation center for young people in Bryukhovychi (author's project, which is a transformed recreational facility former children's recreation camp "Young Builder").

The concept of functional and planning development of recreation in the suburban system of Lviv allowed to identify the following promising recreational areas: with the center of the recreational area Yavoriv Lake, located in zone III (peripheral) suburban recreational system; Stare Selo - Svirzh - Pomoryany, recreational centers are formed on the basis of historical and cultural sites; with the center of Velykyi Lyubyn, as a balneological and cardiological resort and sanatorium area of the suburban recreational system of Lviv.

The proposed practical recommendations have found application in the project practice of the city and confirm the effectiveness of the research results.

Keywords: suburban recreational system, recreational areas, recreational facilities, model of spatial organization of suburban recreational system, architectural and planning organization.

LIST OF PUBLICATIONS BY THE SUBJECT OF DISSERTATION:

Publications in scientific professional editions of Ukraine:

1. Morklyanyk O., **Pokladok O.** (2012), Historical aspect of finding new forms of recreation in suburban areas of big cities. Scientific and technical periodic journal «Urban planning and territorial planning», KNUBA 46, s. 385–391.

2. Morklyanyk O., **Pokladok O.** (2013), Forms of recreation in the suburban area of Lviv second half of the twentieth century. Scientific and technical periodic journal «Urban planning and territorial planning», KNUBA 47, s. 424–430.

3. **Pokladok O.** (2014), Mobility as a factor in the architectural and spatial organization of suburban recreation systems. Scientific and technical periodic journal «Urban planning and territorial planning», KNUBA 53, s. 416–424.

4. **Pokladok O.** (2015), Architectural and planning redevelopment of garden lands (of the example of Lviv). Scientific and production periodic journal «Architectural journal of the KNUBA», KNUBA 5, s. 319–327.

5. **Pokladok O.** (2016), Features of the architectural and landscape organization of garden plots. Status and change proposals (by the example of Lviv). Scientific and technical periodic journal «Modern problems of architecture and urban development», KNUBA 42, s. 202–208.

6. **Pokladok O.** (2016), Architectural and planning transformations of country houses in the post-soviet period (of the example of Lviv). Scientific and technical periodic journal «Modern problems of architecture and urban development», KNUBA 45, s. 296–307.

7. **Pokladok O.** (2017), Features of the architectural and landscape organization of the recreational system of the suburban zone of Lviv. Scientific and technical periodic journal «Modern problems of architecture and urban development», KNUBA 48, s. 260–273.

8. **Pokladok O.** (2018), Theoretical fundamentals of architectural and urban development of recreational areas of suburban areas. Scientific and production periodic journal «Architectural journal of the KNUBA», KNUBA 14, s. 189–198.

Publication in the scientific periodical edition of another country:

9. **Pokladok O.** (2017) Features of the architecture landscape arrangement and objectives of the development of recreation system in Lviv suburban. *Przestrzeń i Forma*, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny 32, S 181-194 (ARIANTA, BazTech, BAZY BIBLIOTEKI NARODOWEJ, CEON, ICI Journals Master List, Polska Bibliografia Naukowa).

Conference materials and thesis of reports:

10. **Pokladok O.** (2017), Theoretical prerequisite of architectural and urban development of recreational territories of suburban areas. *Materials International*

scientific and practical conference of young scientists «Bud-Master-Class-2017», Kyiv National University of Construction and Architecture. Kyiv, s.165-166;

11. **Pokladok O.** (2017), The phenomenon of peripherality in the development of recreational areas of suburban areas. Materials of the all-Ukrainian scientific and practical conference «Modern development trends of Architecture and Urban Development», O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv. Kharkiv, s.264-265.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	2
ЗМІСТ	22
ВСТУП	24
Розділ I. ДОСЛІДЖЕНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ТА ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЇ НА ПРИМІСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ ВЕЛИКИХ МІСТ	30
1.1. Дослідженість проблеми та категорійно-понятійний апарат	30
1.2. Історичні форми рекреації на приміських територіях.....	49
1.3. Світовий та вітчизняний досвід організації рекреаційних систем приміських зон	54
Висновки до першого розділу	72
Розділ II. МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗМІН В РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ ПРИМІСЬКИХ ЗОН ВЕЛИКИХ МІСТ	74
2.1. Загальнонаукові методи дослідження архітектурної організації рекреаційних систем	74
2.2. Спеціальні методики та методичний інструментарій дослідження рекреаційних систем приміських зон	81
2.3. Емпірична база дослідження архітектурно-планувальних трансформацій приміської рекреації	93
Висновки до другого розділу	100
Розділ III. ПЕРЕДУМОВИ РОЗМІЩЕННЯ ТА РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ НА ПРИМІСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ ВЕЛИКИХ МІСТ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВОВА)	102
3.1. Природно-ландшафтні та історико-культурні ресурси розвитку рекреації на приміських територіях	102
3.2. Містобудівні умови та теоретичні аспекти організації рекреаційних систем	119
3.3. Соціально-економічні умови та нормативно-правові вимоги організації приміської рекреації	127

Висновки до третього розділу.....	133
Розділ IV. ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ АРХІТЕКТУРНО-ПАНУВАЛЬНИХ РІШЕНЬ РЕКРЕАЦІЙНИХ ОБ'ЄКТІВ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ МІСТА ЛЬВОВА	136
4.1. Архітектурно-планувальне переосвоєння рекреаційних територій та об'єктів.....	136
4.2. Особливості архітектурної організації нових рекреаційних об'єктів.....	147
4.3. Оцінка змін в рекреаційній системі та архітектурі об'єктів в пострадянський період (на прикладі приміської зони Львова)	153
Висновки до четвертого розділу	160
Розділ V. ПРИНЦИПИ ТА МОДЕЛЬ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРОСТОРОВОЇ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ ПРИМІСЬКИХ ЗОН ВЕЛИКИХ МІСТ	162
5.1. Принципи обґрунтування розміщення, архітектурно-планувальної організації та розвитку приміських рекреаційних систем	162
5.2. Модель функціонально-просторової реорганізації приміських рекреаційних територій	170
5.3. Практичні рекомендації та апробації розробленого теоретико-методичного інструментарію	182
Висновки до п'ятого розділу	198
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	200
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ	204
ДОДАТОК А. Перелік публікацій, апробацій та впровадження результатів дослідження	223
ДОДАТОК Б. Приклад анкети соціологічного дослідження	230
ДОДАТОК В. Термінологічний словник	233
ДОДАТОК Г. Функціональне зонування дачних і садово-городніх ділянок в приміській системі м.Львова	237
ДОДАТОК Д. Архітектурно-планувальні рішення дачних і садово-городніх будинків в приміській системі м.Львов	238

ВСТУП

Приміські зони великих міст є місцем короткотривалого відпочинку його мешканців. Рекреаційна функція приміської зони обумовлена ефективним використанням вільного часу людини, знімає соціальне напруження, відновлює психологічні та фізичні сили. Інтенсифікація міського життя приводить до зростання ролі рекреаційної функції приміської зони. Рекреація стає також осередком створення сприятливого мікроклімату для повноцінного функціонування і культурно-рекреаційного розвитку приміського простору.

Функції, які виконувала рекреація в приміських зонах ХХІ ст. почали втрачатися зі зміною форм власності і способів господарювання та зміною просторової організації розвитку містобудівних систем. Особливої динаміки набувають процеси освоєння рекреаційних ресурсів приміської зони іншими суб'єктами господарювання. Науковцями в рекреаційній галузі розроблено окремі пропозиції розвитку локальних територій, в той же час системних досліджень щодо архітектурної організації та розвитку рекреації приміської системи великих міст недостатньо. Постає питання досліджень трансформацій рекреаційних систем (РС) приміських зон, пошуку нових архітектурно-планувальних рішень організації та розвитку рекреації на приміських територіях.

Актуальність дисертаційної роботи обумовлена:

– активізацією процесів урбанізації, що ставлять вимоги визначення місця рекреаційної сфери в процесах інтенсифікації забудови в приміських зонах великих міст;

– зміною соціально-економічних відносин у 1990-ті роки, яка стала причиною урбанізації приміської зони, призвела до руйнації рекреаційних утворень і перетворення їх в місця постійного проживання;

– необхідність поглиблення знань про взаємозв'язок антропогенних та природних комплексів, пошуку шляхів функціонально-планувальної організації та розвитку рекреаційного простору великого міста на прилеглих до нього

територіях в нових соціально-економічних, адміністративно-правових умовах, та змін територіально-просторової організації містобудівних систем.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Напрямок дисертаційного дослідження відповідає програмним завданням законів України «Про основи містобудування» (№2781-ХІІ від 16.11.1992р.), «Про регулювання містобудівної діяльності» (№3038-VI від 17.02.2011р.). Тема дисертації відповідає науковому напрямку кафедри архітектурного проектування, Інституту архітектури та дизайну, Національного університету «Львівська політехніка» — «Теоретично-практичні основи формування житлових і громадських будівель та споруд». Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи «Розробка методологічних основ просторового підходу до обґрунтування архітектурних рішень» (№ 0117U007605). Тема дисертації відповідає таким державним документам, як «Концепція Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022р.» (схвалена Кабінетом Міністрів України 01.08.2013р.).

Метою дослідження є виявлення змін, які відбуваються в приміських зонах великого міста, розроблення науково-обґрунтованих принципів, моделей архітектурно-планувальної організації РС та рекомендації їх застосування у проектній практиці.

Завдання дослідження.

Відповідно до сформульованої мети визначено *завдання роботи*:

- 1) здійснити аналітичний огляд та систематизувати наукові праці, в яких висвітлені передумови формування приміської рекреаційної системи, а також джерел, в яких відображений її сучасний стан;
- 2) проаналізувати світовий та вітчизняний досвід архітектурної організації приміської рекреаційної системи великих міст;
- 3) обґрунтувати методи досліджень архітектурно-планувальної організації та трансформації приміської рекреаційної системи, вдосконалити існуючий та розробити власний методичний інструментарій дослідження;

- 4) дослідити передумови формування приміської рекреаційної системи;
- 5) виявити особливості архітектурно-планувальних трансформацій приміських рекреаційних територій та об'єктів м. Львова;
- 6) визначити загальні принципи та розробити моделі функціонально-просторової організації і розвитку рекреації приміських зон (на прикладі м. Львова);
- 7) сформувати практичні рекомендації щодо архітектурно-планувальних трансформацій та розвитку РС приміської зони м. Львова.

Об'єктом дослідження є приміська рекреаційна система великого міста.

Предмет дослідження – архітектурно-планувальна організація, трансформація та розвиток приміської рекреаційної системи великих міст та її складових.

Межі дослідження: територіальні - приміська зона міста Львова. Хронологічні – охоплюють період з 1991-2019рр.

Методи дослідження. Методичну основу дисертаційної роботи складає сукупність загальнонаукових та спеціальних методів, спрямованих на об'єктивне та всебічне дослідження рекреаційних територій приміських зон. Для вирішення поставлених завдань у роботі використано методи: аналіз джерел, картографічний, натурних обстежень, аналогії, системного аналізу, соціологічний, узагальнення, аналіз проектних матеріалів та статистичних джерел. Емпіричну базу для наукового аналізу створено методом натурних обстежень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

вперше:

- введено новий джерельний матеріал щодо архітектурно-планувальної організації приміської рекреаційної системи;
- зроблено спробу теоретичного осмислення феномена периферійності в розвитку приміських територій, як важливого чинника, який визначає зміни наукового підходу до обґрунтування розвитку містобудівних систем великих міст, зокрема і рекреаційної системи;

- виявлені особливості архітектурно-планувальних трансформацій в приміській рекреаційній системі великого міста;
- систематизовано архітектурно-планувальні рішення нових рекреаційних територій та об'єктів, які сформовані в приміській рекреаційній системі м. Львова;
- розроблено функціонально-просторові моделі приміської рекреаційної системи та вимоги щодо розвитку рекреаційних територій та об'єктів.

удосконалено:

- методи дослідження архітектурно-планувальної організації рекреації та рішень в приміських рекреаційних системах великих міст;
- вимоги до розміщення та архітектурно-планувальних рішень нових рекреаційних територій та об'єктів в приміській системі великих міст.

подальший розвиток отримали:

- практичне застосування моделей функціонально-просторової організації приміської рекреаційної системи (на прикладі м. Львова).

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження доповнюють загальноприйняті методичні підходи містобудівного та архітектурного проектування. Обґрунтовані принципи, методики та прийоми можуть використовуватись у розробленні програм розвитку приміських рекреаційних систем та бути застосованими під час розроблення містобудівної документації – схем планування територіальних громад, генеральних планів поселень, детальних планів території, а також архітектурно-планувальних рішень нових рекреаційних територій та об'єктів.

Результати дослідження можуть використовуватись та впроваджуватись у навчальний процес, а саме у практичні заняття архітектурного проектування для студентів базового напрямку підготовки 191 «Архітектура та містобудування».

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується великою кількістю опрацьованих літературних джерел (196 позицій), архівних та проектних матеріалів, що стосуються як

рекреаційних систем приміських зон великих міст, так і архітектурної галузі в цілому, а також результатами авторських натурних досліджень, які охопили 81 український та 12 закордонних рекреаційних об'єктів та апробацією результатів на наукових конференціях. Достовірність результатів роботи забезпечена вибраними методами відповідно до мети та завдань дослідження.

Особистий внесок здобувача. Усі результати, подані в дисертаційній роботі, здобувачем отримані особисто. У наукових працях, написаних у співавторстві, здобувачу належить: [1] — аналіз історичних аспектів нових форм рекреації; [2] — архітектурно–урбаністична інвентаризація об'єктів та їх аналіз.

Апробація результатів роботи. Основні положення дисертаційної роботи, результати теоретичних та експериментальних досліджень доповідались та отримали підтримку на: Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених "Буд-Майстер-Клас-2017" Київський національний університет будівництва і архітектури, 28 листопада – 1 грудня 2017 р. – Київ; Всеукраїнській науково-практичній конференції "Сучасні тенденції розвитку архітектури і містобудування", Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, 17 листопада 2017 р. – Харків та на наукових семінарах кафедри архітектурного проектування.

Публікації: результати дослідження висвітлено в 11 наукових працях, з яких 8 статей у наукових фахових виданнях України [1-8]; 1 публікація — у науковому періодичному виданні іншої держави [9], згідно міжнародного стандарту e-ISSN 2391-7725 | ISSN 1895-3247 та внесеного до наукометричних баз даних й індексованого у: ARIANTA, VazTech, BAZY BN, CEON, ICI Journals Master List, PBN; 2 публікації — матеріали і тези наукових конференцій [10, 11].

Структура й обсяг роботи. Дисертаційна робота складається зі анотації, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (194 найменувань). Загальний обсяг роботи – 238 сторінок, у тому числі 160 сторінок

основного тексту, 44 сторінки графоаналітичного матеріалу (рисуноків та таблиць), 17 сторінок списку використаних джерел, 5 додатків на 17 сторінках.

РОЗДІЛ І. ДОСЛІДЖЕНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ТА ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЇ НА ПРИМІСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ ВЕЛИКИХ МІСТ

1.1. Дослідженість проблеми та категорійно-понятійний апарат.

Дослідженість проблеми та категорійно-понятійний апарат

Питання дослідження та формування архітектурного середовища приміських рекреаційних систем потребує комплексного дослідження багатьох аспектів – природно-ландшафтних, містобудівних, соціально-економічних та історичних. Рекреаційні території та об'єкти давно стали предметом глибокого і всебічного вивчення.

Організація рекреаційної діяльності на сьогоднішній день виступає не лише як задача містобудівна, а насамперед соціальна та економічна, що повинна вирішуватися як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Вирішення цих складних задач потребує наукової постановки досліджень, які можуть включатися як передпроектна стадія в процес містобудівного проектування на відповідному рівні.

Охарактеризовано основні напрямки вивчення теми та систематизовано праці, які стосуються дослідження рекреації. Доробок українських та зарубіжних вчених поділено за тематичним принципом. Проблему просторової організації приміських рекреаційних систем вивчали: В. Шулик (2008, 2013), В. Яценко (2015), М. Габрель (2009, 2014), Н. Данилко (2018). Теоретичні основи просторового планування, в містобудівному контексті висвітлені в роботах: Г. Шульги (2016, 2018), Ю. Веденіна (1982), Г. Юрчишин (2006), Б. Черкеса (1985, 2006), М. Дьоміна (1988, 2010), Ю. Білоконя (2009), І. Фоміна (1980), Г. Петришин (2006), Б. Посацького (2011), І. Устінової (2016), Г. Фільварова (2001), В. Тімохіна (2004, 2016), В. Стаускаса (1977) та інших. Архітектурно-планувальну організацію рекреаційних територій досліджували: Т. Панченко (1987, 2006), І. Родічкіна (1990), В. Шулик (2008), Я. Тарас (1980). Основні аспекти проектування рекреаційних об'єктів розглянуто також в роботах

А. Полянського (1991), П. Кумпана (1963), І. Смадича (2017), В. Підгірняка (1990). Історико-культурний потенціал та архітектурну спадщину Галичини досліджували М. Бевз (2003), О. Лесик (1993), В. Проскуряков (2002), П. Ричков (1994), О. Михайлишин (2014), Х. Бойко (2005). Проблеми туристично-краєзнавчих досліджень вивчали В. Преображенського (1985), Л. Лук'янова (2004), В. Цибух, М. Покогодна (2012). Проблеми рекреаційної та економічної географії висвітлені в роботах: О. Бейдик (2004), А. Гоблик, А. Байцар (2016), В. Смаль (2010), Н. Фоменко (2007). Важливий внесок у дослідження рекреації в приміській зоні в новий час зробили такі польські урбаністи та архітектори: Якобчик-Гришкевич, Ф. Багінський (2006), Банський (2012), Я. Богдановський, М. Лучинська-Брузда, З. Новак «Ландшафтна архітектура», Р. Фарачик, А. Цешевська (2008, 2015). Просторове планування міст проаналізовано в роботах: Й. Бурдак (2002, 2004), Фрей, Х. Вільям.

Архітектурно-планувальні аспекти територіальної організації рекреації на приміських територіях частково вирішувались у науково-проектних розробках українських науково-дослідних інститутів ДП УДНДПМ «Діпромісто» ім.Ю.М. Білоконя, ДП ДПМ «Містопроект» (Львів), «КиївНДПМістобудування», «КиївЗНДІЕП».

Аналіз науково-теоретичних матеріалів підтвердило недостатність вивчення питань архітектурно-планувальної трансформації та розвитку рекреаційних систем приміських зон великих міст для нових соціально-економічних та адміністративно-правових умов. Наявні напрацювання створюють наукове підґрунтя для детального дослідження означеної теми.

Джерельну базу роботи складають: - нормативно-правові акти, які мають обов'язкове значення і регламентують процеси збереження природно заповідних територій приміських рекреаційних систем; - теоретичні праці; - проектні рішення організації та розвитку ПРС (приміська рекреаційна система); - архівні матеріали, зокрема картографічні джерела дачних та садово-городніх територій, санаторіїв-профілакторіїв та дитячо-оздоровчих таборів; - крім історичних картографічних

джерел, у дослідженні використано викопіювання зі сучасних топографічних карт та супутникові знімки території міст; - інтернет-ресурси («SASPlanet», «Карты Google», «Wikimapia» та «OpenStreetMap»); - натурні обстеження ПРС (фотофіксації, креслення, зарисовки), які проводились автором у 2015-2017 рр; - соціологічне опитування (2016р.).

Джерелом дослідження ПРС є: генеральний план Львів 2025 (Містопроект); схема містобудівної системи «Великий Львів» 2025 (Містопроект); схема планування території Львівської області, план сучасного використання території (Діпромисто); схема планування території (концепція) Львівської області, основні напрямки розвитку (Діпромисто); генеральний план Львів 2025, схема магістралей, гаражів та автостоянок (Містопроект); генеральний план Львів 2025, схема функціонально-планувальної структури (Містопроект); модель планувального розвитку містобудівної системи «Великий Львів» на позарозрахунковий період (Містопроект); генеральний план Львів 2025, схема каркасу зелених насаджень (Містопроект).

Методологічною базою наукових досліджень проблем рекреації та туризму, регіональної організації і районного планування рекреаційних територій, архітектурно-планувальної організації міських і сільських поселень, курортів та зон відпочинку, охорони природи та історико-культурної спадщини є фундаментальні праці: «Містобудування. Довідник проектувальника», (Панченко, 2006); «Планировочная организация курортных районов и комплексов»; «Проектирование курортов и зон отдыха» (Панченко, 1983); «Туристичне середовище: архітектура, природа, інфраструктура» (Панченко, 2009), та інші.

Історіографію та джерельну базу розглядають через призму вивчення термінології та документів пов'язаних із рекреацією, яка є основою дослідження.

Термін **«рекреація»** і похідні від нього – «рекреаційна діяльність», «рекреаційні ресурси», «рекреаційні потреби» та інші вперше було впроваджено у монографіях «Теоретические основы рекреационной географии»

(Преображенский, 1975) та «География рекреационных систем СССР» (Преображенский, 1985), у яких було сформульовано такі поняття, як «рекреаційні потреби», «попит на рекреаційну діяльність» та інші.

Найбільш ґрунтовними теоретичними дослідженнями, які є актуальними і сьогодні, в галузі «рекреаційного містобудування» в період 1970-1980 років були такі наукові праці, як «Градостроительная организация районов и центров отдыха» (Стаускас, 1977), «Человек, среда, отдых» (Родичкин, 1977), «Проектирование курортов и зон отдыха» (Панченко, 1983), «Расчет параметров развития курортно-рекреационных зон на различных уровнях проектирования» (Панченко, 1982). В цих працях було сформовано єдину термінологічно-понятійну систему та сформульовано основи територіально-планувальної організації курортно-рекреаційних утворень на всіх ієрархічних рівнях.

Таким чином, **рекреація** (від лат.: «recreatio» – відновлення, відпочинок) – це діяльність людини, яка спрямована на відновлення її фізичних і психічних сил, на розвиток особистості, що не зв'язана з виконанням трудових обов'язків та задоволеннями обов'язкових побутових потреб (Смаль, 2010).

Аналіз законодавчої бази України свідчить про те, що терміни і поняття стосовно рекреаційної галузі було введено також і у законодавчу базу.

В Законі України «Про природно-заповідний фонд України» поняття «рекреаційної зони» розширюється з виділенням «зон регульованої рекреації» (короткостроковий відпочинок та оздоровлення населення, обладнання туристичних маршрутів) та «зон стаціонарної рекреації» (для розташування готелів, мотелів, кемпінгів).

У Земельному Кодексі України представлено перелік земель «рекреаційного призначення», до яких вперше включено, крім закладів відпочинку, і категорію туристичних підприємств – земельні ділянки туристичних баз, туристично-оздоровчих таборів тощо. Одночасно об'єкти рекреації стають основою діючих нормативних документів.

Так, у 1976 році вперше вводиться в дію загальносоюзний нормативний документ «Инструкция по планировке и застройке курортов и зон отдыха», у 1992 році – ДБН 360-92** «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень» (ДБН 360-92**, 2002), а у 2006 році – «Містобудування». Довідник проектувальника» (Панченко, 2006), у яких значно розширено містобудівні аспекти рекреаційної діяльності та її територіальної організації: види рекреаційних ресурсів та типи рекреаційних утворень і закладів, допустимі рекреаційні навантаження на території, вимоги щодо планувальної структури рекреаційних зон.

Важливий термін *«рекреаційне житло»* наведений в ДБН Б.2.2-12:2018 «Планування і забудова територій» (ДБН Б.2.2-12, 2018), що означає *різновид розміщення туристів та відпочиваючих, представлений виключно приватними житловими будинками, призначеними для постійного проживання власників житла спільно з тимчасовим розміщенням обмеженої кількості відпочиваючих (менше 30 осіб) і які розміщені за межами озелених територій загального користування*. Такий вид рекреаційного житла став досить поширений в приміській рекреаційній системі (зокрема в периферійній зоні), та забезпечує можливість бюджетного відпочинку.

Термін *«рекреаційне навантаження»*, наведений в ДБН Б.2.2-12:2018 «Планування і забудова територій», - *показник, що характеризується кількістю рекреантів на одиницю площі за певний період і визначає рівень сукупного антропогенного впливу на природний комплекс певної території в процесі рекреаційної діяльності* (ДБН Б.2.2-12, 2018, с. 10). Цей термін є надзвичайно важливий для правильного використання земель приміських територій з рекреаційною метою, особливо це стосується територій заповідного фонду, які використовуються для будівництва рекреаційних об'єктів.

Вперше ідею про **рекреаційну систему** як об'єктивне і соціальне за своєю сутністю формування висунуто В. С. Преображенським. Всі елементи рекреаційної системи об'єднуються заради забезпечення виробництва і

споживання рекреаційних послуг, які в кінцевому результаті виражаються у задоволенні рекреаційних потреб споживачів. Першою науковою роботою по рекреації, в якій закладені теоретичні основи вчення про рекреаційні системи, можна назвати монографію під редакцією В.С.Преображенського «Теоретичні основи рекреаційної географії» (Преображенский, 1975). В монографії колектив авторів розглянув питання розробки концепції формування, розвитку і дослідження рекреаційних систем.

І.В.Зорін і В.А.Квартальнов (Зорин та Квартальнов, 2003). рекреаційну систему розглядають як складну соціально-керовану (частково самокеровану) систему, основною підсистемою якої є суб'єкти туризму, а основна функція системи – всестороннє задоволення рекреаційних потреб населення.

Важливою теоретичною працею з професійним обґрунтування рекреаційної термінології є докторська дисертація В.В. Шулика «Методологічні основи формування рекреаційних систем в Україні» в якій науково обґрунтовано поняття **«рекреаційна система»**, як об'єкта містобудівного проектування із аналізом соціальних, екологічних та інших чинників, що впливають на її формування.

Уточнено термін «рекреаційна система приміської зони» - території в приміській зоні, які внаслідок своїх природних, історичних та етнографічних особливостей є привабливим для відвідування, лікування і відпочинку та процес пов'язаний з їх використанням.

В науковій літературі по рекреції розглянуті і вивчені різні структури територіальних рекреаційних систем (Веденин, 1982; Мажар, 2008; Мироненко та ін., 1988; Чистобаева и др., 1990): компонентна, ієрархічна, галузева, територіальна і типологічна. Тому визріла необхідність аналізу існуючих регіональних систем і формування на їх основі структури національної системи відпочинку і рекреції.

Усвідомлюючи необхідність удосконалення концепції рекреаційної системи Ю.А.Веденін (Веденин, 1982) розробив дві основні моделі територіальних рекреаційних систем:

1) об'єктивно-сцентрована, ядром якої є рекреаційна територія, де розташовані рекреаційні ресурси, кадри і інфраструктура, спрямовані на обслуговування рекреантів;

2) суб'єктивно-сцентрована, яка має соціальну і суспільну спрямованість, в якій основним блоком вивчення є група людей (агломерація), яка має визначені рекреаційні потреби і потребу в них.

У опублікованій праці вчених Л. Г . Лук'янової та В. І. Цибух розглянуто інші критерії (Лукьянова и др., 2004) класифікації житлово-рекреаційних комплексів на основі містобудівних і соціально-економічних факторів, які безпосередньо (рис. 1.1.1.) визначають місце розташування, композицію таких комплексів, які пов'язані з різними видами рекреаційних ресурсів та рівнем розвитку інфраструктури.

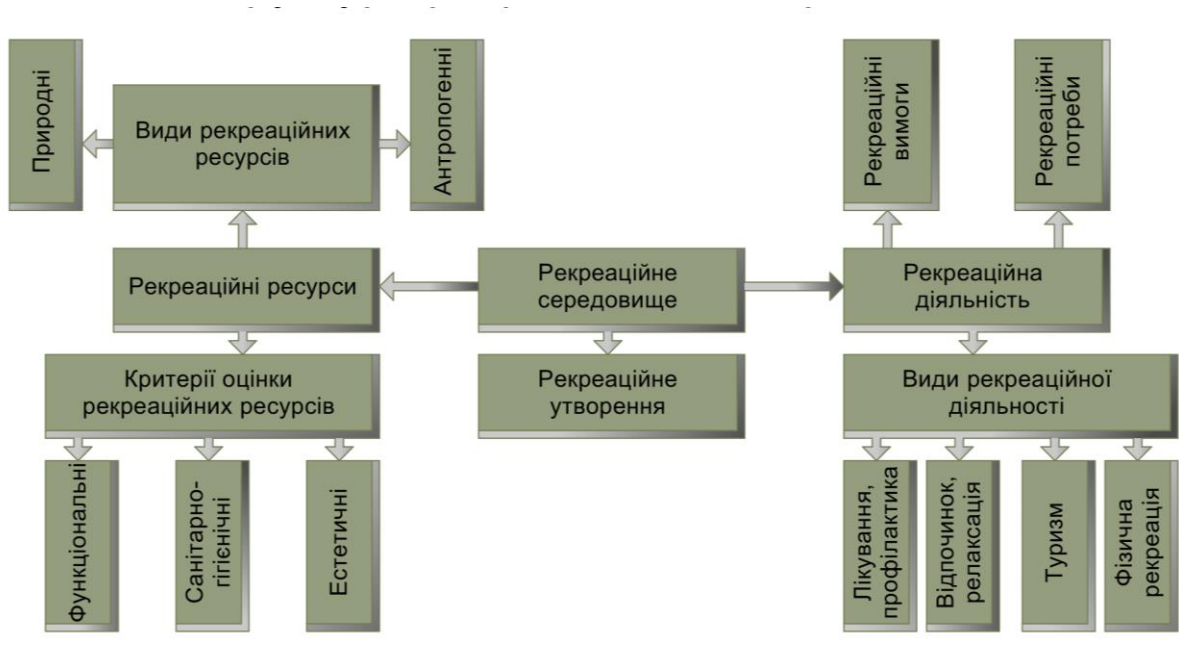

Рис. 1.1.1. Структура рекреаційного середовища (Лукьянова и др., 2004)

В навчальному посібнику М.М. Поколодної «Рекреаційна географія» викладені та обґрунтовані поняття моделі територіальних рекреаційних систем, та подано їх типологію (Поколодна, 2012, с. 154-166).

В підручнику «Рекреаційні комплекси» Л.Г. Лук'янової та В.І. Цибуха викладено історію розвитку рекреаційного середовища (рис. 1.1.2.). Подано типологію рекреаційного середовища (Лук'янова и др., 2004). А також досліджено організацію простору рекреаційних комплексів з урахуванням різних видів і форм рекреаційної діяльності. Розглянуто види рекреаційних комплексів та їхню планувальну організацію відповідно до рекреаційного призначення – лікування, відпочинок, туризм. Викладено принципи і прийоми функціонально-технологічної організації рекреаційних закладів.

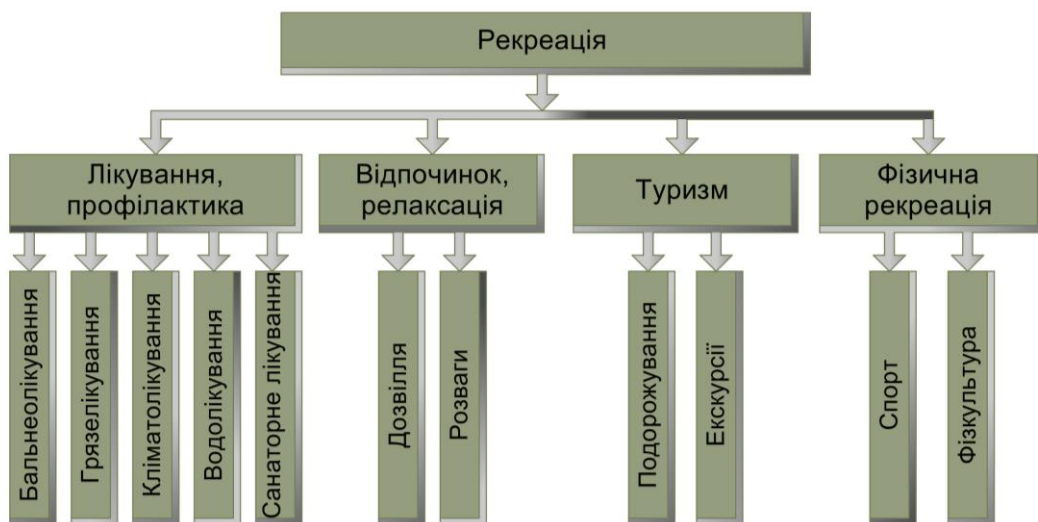

Рис. 1.1.2. Види рекреації за функціональним призначенням (Лук'янова и др., 2004)

В навчальному посібнику «Підвищення ефективності містобудівних рішень в організації приміських територій» М.М. Габреля розкрито тенденції розвитку приміських рекреаційних територій та їх архітектурно-просторових взаємодій у різні історичні періоди. Також розглянуто функціонально-планувальні трансформації приміського простору та взаємозв'язку з містобудівною ситуацією, наведені позитивні та негативні тенденції та характеристики в архітектурній

організації рекреаційного простору, сформульовано вимоги до формування туристично-рекреаційних об'єктів. «Підвищення ефективності містобудівних рішень в організації приміських територій» (Габрель, 2014).

Поняття «рекреація» в архітектурі почали вживати на початку 1960-х рр. Шулик В.В. відзначає, що саме Стаускас В. П. був першим науковцем, який застосував термін «рекреаційна архітектура» та розробив класифікацію рекреаційних утворень. За визначенням Стаускаса В. П. (Стаускас, 1977) «Рекреація — це діяльність людини, направлена на відновлення своїх фізичних та психологічних сил, розвитку особистості, що не пов'язана з виконанням трудових обов'язків і задоволенням обов'язкових побутових потреб. В свою чергу, виходячи з основ системного підходу, Шуликом В.В. (Шулик, 2001) запропонована структурно-функціональна модель рекреаційної системи, основними невзаємозамінними компонентами якої слід вважати: *рекреаційне споживання, рекреаційне обслуговування, рекреаційне виробництво та рекреаційні комунікації*. На основі формалізації вказана вище модель представлена у вигляді певної математичної матриці і таким чином може розглядатися як математична. Дослідження вказаної моделі дозволило отримати результати, на основі яких уточнене поняття “рекреаційна система” та підтверджена необхідність її формування в межах регіону у вигляді системно обумовленої сфери господарського комплексу - рекреаційної індустрії. Так, рекреаційна система має забезпечувати, окрім основної, всіх необхідних функцій: «... виходячи із поняття системної цілісності, можна стверджувати, що рекреаційна система - це просторово локалізований об'єкт (середовище), в якому, як правило, поряд із основною - рекреаційною, реалізуються всі необхідні функції для забезпечення нормальної людської життєдіяльності (Шулик, 2008, с. 81-83).

За твердженням Смаля В. В. рекреація – поняття значно ширше, оскільки включає практично всі види діяльності людини. Відповідно до даного трактування рекреація – це система заходів, пов'язана з використанням вільного

часу людей для їх оздоровчої, культурно-ознайомчої і спортивної діяльності на спеціалізованих територіях, які знаходяться поза їх постійним помешканням. Похідними від даного терміну є «рекреаційна зона», «рекреаційна територія», «місце короткочасного відпочинку» тощо (Смаль, 2010, с. 90-99).

У науковій літературі до вивчення рекреації існують різні підходи до застосування даного терміну та підходи до аналізу окремих її складових. В працях розглядається, як функціонування рекреації в цілому, так і визначається стан і шляхи розвитку інфраструктури відпочинку. Триває процес уточнення її структури.

СТАН ДОСЛІДЖЕНОСТІ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ ТА АРХІТЕКТУРИ		
ТИПОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОСЛІДЖЕНЬ		
Галузь	Напрямок дослідження	Дослідники
архітектура	ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРІЇ АРХІТЕКТУРИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОСТОРІВ	Ю.М. Білоконь, В.М. Вадимов, О.Е. Гутнов, М.М. Дьомін, А.О. Пучков, В.О. Тімохін, І.О. Фомін, Б.С. Черкес, В.В. Шулик.
	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ ТА МІСЦЬ ВІДПОЧИНКУ	Т.Ф. Панченко, Я.М. Тарас, І.Д. Родічкін, В.В. Шулик, В.В. Гоблик, В.О. Яценко, Ю.А. Веденін, Г.М. Юрчишин, В.С. Преображенський, Н.І. Недашківська, Г.Й. Фільваров, В.Стаускас, В.Гусев, А.Горбик.
	ЛАНДШАФТНО-МІСТОБУДІВНУ СКЛАДОВУ РОЗВИТКУ МІСТ ТА РЕГІОНУ, ЇХ АРХІТЕКТУРНІ ТА ПЛАНУВАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ	М.М. Габрель, Ю.І. Криворучко, Т.Ф. Панченко, Г.П. Петришин, Б.С. Посацький, Г.М. Шульга, І.І. Устінова, Н.М. Шебек
	ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНА ГАЛИЧИНИ	М.В. Бевз, О.В. Лесик, В.І. Проскураков, О.Л. Михайлишин, Х.С. Бойко
Інші галузі знань	ПРОБЛЕМИ ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	О.О. Бейдик, Л.Г. Лук'янова, В.І., Цибух, С.І. Попович, М.М. Поколодна, В.В. Смаль, А.Л. Байцар

Рис. 1.1.3. Стан дослідженості рекреаційної галузі та архітектури (рисунок автора).

У «Туристично-термінологічному словнику» термін рекреаційно-туристичні ресурси розглядається як природні, історичні, соціально-культурні, а також інші об'єкти, здатні задовольняти оздоровчі та духовні потреби рекреантів (Бейдик, 1997). Рекреаційні ресурси — природні та антропогенні геосистеми, тіла та явища природи, артефакти, які мають комфортні властивості і споживчу вартість для рекреаційної діяльності і можуть бути використані для організації відпочинку та оздоровлення певного контингенту людей в певний фіксований час за допомогою технології та наявних матеріальних можливостей (Беляєва, 2011). Як бачимо, трактування поняття «рекреаційні ресурси» достатньо широке.

Масляк П. та Горбаль У дають пояснення поняття рекреаційний потенціал. За їх твердженням, рекреаційний потенціал — це сукупність наявних та перспективних природних, соціально-економічних і культурно-історичних передумов розвитку певної території та організації рекреаційно-туристичної діяльності (Горбаль, 2007). В науковій літературі рекреаційний потенціал ототожнюють з рекреаційними ресурсами. Проте рекреаційний потенціал включає і потенціал щодо створення нових видів і форм відпочинку. на відміну від рекреаційних ресурсів, які враховують лише наявні ресурси матеріальної, соціально-економічної чи культурно-історичної бази.

Значний вклад в розвиток рекреації регіону внесли такі науковці: Шулик В. В., Панченко Т. Ф., Тарас Я. М. (Тарас, 1980; 2006), які стверджують, що одним із шляхів вирішення проблем, які існують в регіоні є формування сталого розвитку рекреації на основі використання наявного рекреаційного потенціалу ТРС (рис. 1.1.3.).

Основою формування рекреації є використання рекреаційних ресурсів та можливість їх поєднання для створення комфортного середовища життя населення. Проте для подальших досліджень слід аналізувати структуру рекреаційних ресурсів. Науковці, розглядаючи рекреаційний потенціал, відзначають потребу в створенні моделей досліджень, що передбачатимуть зміни структурних елементів рекреації в залежності від конкретних умов розвитку

середовища. Це дозволить максимально використовувати існуючі і ресурси в процесі розвитку галузі.

Важливою складовою тут виступає аналіз нових соціально-економічних умов та виявлення сучасних видів рекреації в середовищі, що піддається змінам і розвитку. А також розглядаються архітектурно-планувальні трансформації, це системні зміни виду, форм, істотних властивостей архітектурно-планувальних характеристик рекреаційних систем та об'єктів.

За Т.Ф. Панченко та С.І. Поповичем функціональні види рекреації за ознаками ареалів перебування рекреантів поділяються на (Панченко, 2002) сім основних типів:

- культурна (поширена у містах- культурних центрах, в історичних міських та сільських населених пунктах);
- пізнавальна (поширена на територіях, багатих на пам'ятки історичної спадщини);
- оздоровча (здійснюється на кліматичних, грязьових та бальнеологічних курортах);
- туристично-рекреаційна (здійснюється у приміських рекреаційних зонах, в місцях масового відпочинку);
- екологічна (перебування туристів на територіях природно-заповідного фонду);
- зелена (здійснюється на територіях лісів, лісопарків, дендропарків);
- сільська (поширена у сільській місцевості з центрами народних ремесел)

Новикова В.І. виділяє наступні типи інфраструктури рекреаційної діяльності в залежності від способу їх включення в рекреаційну галузь (Новикова, 2010):

- *спеціалізована*, що застосовується тільки в рекреаційній галузі (заклади реалізації туристично-екскурсійних послуг, споруди санаторно-курортних та профілактично-оздоровчого напрямку, туристичні центри);

- *соціальна*, орієнтована на соціальні потреби суспільства (засоби розміщення, заклади харчування, побутового обслуговування, культури, спорту);
- *універсальна*, яка включає виробничі та соціальні потреби суспільства (транспорт, зв'язок, комунікаційні мережі, інженерні споруди).

При проектуванні рекреаційних систем правильний прогноз розвитку того чи іншого елемента системи з врахуванням характеру і напряму розвитку урбанізованих зон передбачає цілісність і стійкість функцій окремих утворень на всіх етапах формування системи. З цієї точки зору дуже важливо завчасно передбачити характер функціонального використання і зонування територій.

В залежності від розташування курортно-рекреаційних територій в просторі по відношенню до міст-центрів і підцентрів, а також з урахуванням їх транспортної доступності і функцій можна виділити наступні території (Панченко, 1979):

- для щоденної (короткочасної) рекреації, включаючи внутрішньоміські парки, сади, спортивні центри, прилеглі до міста території заміського короткочасного відпочинку – парки на межі міста, лісопарки, гідропарки, лугопарки зеленої зони, об'єкти спортивного і культурно-масового призначення. Максимальні затрати часу на переміщення відпочиваючих приймаються 30 хв.;
- для тижневої (короткочасної) рекреації, включаючи місця заміського короткочасного відпочинку без ночівлі і з ночівлею (1 – 2 дні), об'єкти ближнього туризму, пляжні комплекси, риболовні бази, колективні сади, створені центри дачного відпочинку, розташовані переважно в зоні центру групової системи, населених місць. Максимальні затрати часу на переміщення відпочиваючих – 1 год;
- для тривалої і короткочасної рекреації, включаючи території, призначені для розташування закладів тривалого відпочинку і лікування, території для короткочасного відпочинку автотуристів, об'єкти дальнього туризму, території розташування «другого житла» і інші, розташовані в межах

зовнішньої зони групової системи населених місць. Максимальні затрати часу на переміщення відпочиваючих – 2 год. (рис.1.1.4.);

Рис.1.1.4. Просторова структура рекреаційних систем (за Т.Ф. Панченко)

- для тривалої і короткочасної рекреації, включаючи території, призначені для розташування закладів тривалого відпочинку і лікування, території для короткочасного відпочинку автотуристів, об'єкти дальнього туризму, території розташування «другого житла» і інші, розташовані в межах зовнішньої зони групової системи населених місць. Максимальні затрати часу на переміщення відпочиваючих – 2 год. (рис.1.1.4.);

- для тривалої рекреації, включаються ділянки, призначені для формування комплексів закладів санаторного лікування, тривалого відпочинку, туризму і автотуризму, розташованих за межами зовнішньої зони групової системи населених місць. Тут можуть бути сформовані рекреаційні утворення міжселищного значення, затрати часу на переміщення відпочиваючих до яких – 2 год.

Функціональне зонування рекреаційної системи передбачає виділення наступних основних зон (Панченко, 1978):

курортно-рекреаційних територій, призначених для розташування курортів, зон тривалого відпочинку, комплексів і окремих санаторно-оздоровчих закладів, місць короткочасного масового відпочинку, колективних садів і дач, населених пунктів – центрів туризму;

включаючи природні парки, заповідники, заповідники, рекреаційні ліси, а також території, зарезервовані для перспективного розвитку рекреації і курортного лікування в районах складного народногосподарського розвитку (курортно-промислових і рекреаційно-аграрних);

обслуговування, які враховують місця розселення обслуговуючого персоналу, об'єкти господарського призначення, ділянки парникових господарств, забезпечуючи потреби відпочиваючих.

Специфіка курортно-рекреаційного процесу потребує організації в зонах відпочинку, поряд зі звичайними закладами обслуговування, мережі спеціалізованих об'єктів – бальнеозаклади, курортні поліклініки, бюветів мінеральних вод, кліматолікувальних закладів

Для приміських зон в літній період характерно збільшення чисельності неорганізовано відпочиваючих, практично подвоюючи чисельність населення в зимовий період. Крім цього, значна частина постійного населення в літній вихідний день приймає участь в короткочасному відпочинку. В зв'язку з цим створюються максимуми так званого сезонного і денного населення, які повинні прийматися до уваги не тільки в розрахунках місткості мережі обслуговуючих закладів, але і при побудові всієї системи обслуговування в цілому.

На основі узагальнення практики формування центрів курортів і зон відпочинку їх можна класифікувати за рядом ознак (Панченко, 1983):

- ієрархічній підпорядкованості – місцевого (закладу, чи комплексу закладів), зонального (курорту чи зони відпочинку), районного значення (системи курортно-рекреаційних утворень);
- складу надаваних послуг – кооперовані (поліфункціональні) і спеціалізовані (монофункціональні);

АНАЛІЗ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ		
Аспекти дослідження	Автор	Назва дослідження
Досліджень проблем рекреації та туризму, регіональної організації і районного планування рекреаційних територій, архітектурно-планувальної організації міських і сільських поселень, курортів та зон відпочинку	Панченко Т.Ф.	1. Містобудування. Довідник проектувальника, 2006 р. 2. Планировочная организация курортных районов и комплексов, 1970р. 3. Проектирование курортов и зон отдыха, 1987 р. 4. Туристичне середовище: архітектура, природа, інфраструктура, 2009 р.
Термін «рекреація» і похідні від нього - «рекреаційна діяльність», «рекреаційні ресурси», «рекреаційні потреби», та інші вперше було впроваджено	Преображенський В.С.	1. Теоретические основы рекреационной географии, 1975 р. 2. География рекреационных систем СССР, 1985 р.
Основи територіально-планувальної організації курортно-рекреаційних утворень на всіх ієрархічних рівнях, розроблено класифікацію рекреаційних утворень	Стаускас В.П. Родичкин І.Д. Панченко Т.Ф.	1. Градостроительная организация районов и центров отдыха, 1977 р. 2. Человек, среда, отдых, 1977 р. 3. Расчет параметров развития курортно-рекреационных зон на различных уровнях проектирования, 1982р.
Розроблено дві основні моделі територіальних рекреаційних систем	Веденін А.Ю.	1. Динамика территориальных рекреационных систем, 1982 р. 2. Динамичность среды и ресурсов деятельности, 1981 р.
Класифікація житлово-рекреаційних комплексів, їх місце розташування та композиція	Лук'янова Л.Г. Цибух В.І.	1. Рекреационные комплексы, 2004 р.
Розвиток приміських рекреаційних територій та їх архітектурно-просторових взаємодій у різні історичні періоди	Габрель М.М.	1. Підвищення ефективності містобудівних рішень в організації приміських територій, 2014 р. 2. Просторова організація містобудівних систем, 2004 р.
Досліджено теоретичні концепції і практичний досвід організації рекреаційної діяльності в цілому та методи моделювання рекреаційної системи	Шулик В.В.	1. Методичні проблеми формування регіональних рекреаційних систем (на прикладі Полтавської області), 2001 р. 2. Методологічні основи формування рекреаційних систем в Україні, 2008 р.
Моделювання процесу розподілу рекреаційних потоків, просторовий розвиток рекреаційних територій Карпатського регіону	Шульга Г.М.	1. Містобудівні основи просторового планування гірських рекреаційних територій (на прикладі Українських Карпат), 2018 р.

Рис. 1.1.5. Стан дослідженості рекреаційної галузі та архітектури (рисунок автора).

- функціональному призначенню – лікувальні, культурно-масові, торгово-побутові;
- експлуатаційному періодові – круглорічні і сезонні;
- важливості і рівню обслуговування – загальнокурортні, центри планувальних одиниць;
- частоті користування – щоденного, періодичного, епізодичного користування, суміщені;
- містобудівними умовами розвитку і розташування – сформовані, нові та ті, що розвиваються; для обслуговування тимчасового населення, для обслуговування тимчасового і постійного населення (суміщені).

В основі приведеної типології закладені різні критерії оцінки центрів, дані їх різновиди з врахуванням окремих ознак і специфічних особливостей. Разом з цим, громадський центр слід розглядати як об'єкт інтеграції приведених функцій і ознак. Так, загальнокурортний центр (Панченко, 1978): зазвичай є центром епізодового обслуговування, поліфункціональним, круглорічним центром районного або зонального значення; центр курортного комплексу – центром періодичного обслуговування місцевого значення, поліфункціональним або спеціалізованим. Це визначає неоднозначність складу, територіальних параметрів і планувальних рішень центрів (рис.1.1.5.).

Розроблені експериментальні схеми формування центрів культурно-побутового обслуговування в комплексі шляхом розширення складу центру і збільшення об'ємів будівництва показали, що великі кооперовані центри допомагають добитися не тільки комфортних умов обслуговування, але в порівнянні з окремим розташуванням даних об'єктів дозволяють значно зменшити територію (в 1,5-2 рази), потребуючу дорогих заходів по інженерній підготовці, обладнанню і благоустрою (рис. 3).

При створенні нових громадських центрів основним напрямом є спеціалізація за типами (культурно-показові, лікувально-курортні, спортивні і інші) і виділення центру зони відпочинку як основної ланки.

Планувальна організація громадських центрів передбачає чітке функціональне зонування їх території, вирішення транспортно-пішохідних зв'язків (створення систем переміщення транспорту і пішоходів на різних рівнях, спеціальних прогулянкових зон та інше).

Комплексна оцінка курортно-рекреаційних ресурсів, яка проводиться на основі багатократного аналізу, дозволяє встановити якісні показники природних ресурсів (територій) і степінь їх придатності для різних видів функціонального використання. Знаючи конкретне призначення курортно-рекреаційних територій певного району, можна встановити кількісні показники їх можливої місткості, які визначають масштаби будівництва при одночасному або поетапному освоєнні.

На різних стадіях проектування (районне планування, генеральний план, проект детального планування) розрахунки місткості курортно-рекреаційних утворень необхідно узагальнювати або конкретизувати в залежності від поставлених завдань і степені точності оцінки курортно-рекреаційної території. Наприклад, в проекті районного планування достатньо визначити межі району сприятливих територій, а в проекті детального планування – встановити також межі території, придатної до забудови.

Місткість курортно-рекреаційних утворень потрібно розглядати як сумарну місткість санаторно-курортних закладів, закладів відпочинку і туризму, а також місць короткочасного відпочинку, які входять в склад рекреаційних комплексів, курортів, зон відпочинку, курортно-рекреаційних систем.

Місткість курортних територій з бальнеокліматичними ресурсами і рекреаційних територій з оздоровчими і туристичними ресурсами потрібно розраховувати диференційовано. При цьому місткість може бути:

- потенціальною, яка визначається, виходячи з максимального використання курортно-рекреаційних ресурсів;
- нормативною, пов'язаною з потребами населення в закладах і місцях відпочинку в даному районі і визначається за величиною ресурсів, необхідних для задоволення цієї потреби;

- розрахунковою, яка залежить від перспективного розвитку курортно-рекреаційної галузі на розрахунковий термін і визначається за величиною ресурсів, які можуть бути використані на протязі проектного періоду з врахуванням інтересів інших галузей господарства;
- плановою, з врахуванням наявності на даний період вільних і придатних для забудови територій.

Потенціальна і нормативна місткість встановлюються на стадії районного планування; в генеральному плані уточнюється нормативна місткість і визначається розрахункова; в проекті детального планування з врахуванням розрахункової встановлюється планова.

За твердженням Шулика В. В. однією із головних умов для забезпечення рекреаційної діяльності є створення оточуючого середовища, сприятливого для рекреаційної діяльності. Як бачимо, середовище включає в себе широке коло понять, що входять до сфери матеріального і духовного життя суспільства. Рекреаційна діяльність характеризується не лише просторовими показниками, вона відбувається послідовно - на протязі дня, тижня, року. В ході цього процесу формується загальне рекреаційне середовище, як невід'ємна частина життєвого середовища людини (Шулик, 2008). Види середовища, які забезпечують процеси по рекреаційному користуванню, для полегшення подальших досліджень об'єднані у чотири групи:

- штучне середовище (всі елементи створені людиною);
- антропогенно-природне (до штучного середовища входять елементи природи);
- природно-антропогенне (у природне середовище включені антропогенні елементи);
- природне (середовище, в якому відсутні антропогенні включення).

В свою чергу, види середовища, які мають забезпечувати рекреаційні процеси, розподіляються на такі основні групи:

- рекреаційні утворення індивідуального користування з максимальним перетворенням природного середовища;
- рекреаційні утворення громадського користування з необхідним перетворенням природного середовища;
- рекреаційні утворення індивідуального та громадського користування з мінімальним перетворенням природного середовища.

Подальша деталізація видів рекреаційних утворень продовжена на основі положень системного підходу та з врахуванням існуючих розробок в загальній типології архітектурних утворень (Шулик, 2008, с. 73-79).

Розглянувши ряд наукових праць, автор проаналізував особливості розвитку рекреаційної системи і зазначив наступні її характеристики: слабку структурованість, нерівномірність розвитку територій. Це можна пояснити відсутністю програм розвитку рекреаційної системи великих міст та їх приміських зон. Такий розвиток приведе до некерованого освоєння природних ресурсів.

1.2. Історичні форми рекреації на приміських територіях.

Розвиток середовища для відпочинку, фізичного і духовного відродження людини, на різних історичних етапах обумовлювався її рекреаційними потребами, які приймали різноманітні форми на протязі всієї історії розвитку людства. Первинним середовищем для відпочинку, звичайно, було природне оточення людини, яке поступово удосконалювалося і перетворювалося у природно-антропогенне, тобто створювалося житлове середовище стародавньої людини. Загалом із зародженням архітектури – як мистецтва створення не лише зручних і міцних споруд, а й такого просторового середовища, що почало відповідати духовним запитам людей того часу, тобто отримувало певну естетичну цінність – можна говорити і про появу первинних видів природно-антропогенного середовища, яке задовольняло рекреаційні потреби тогочасної людини.

Хронологічно цей процес відбувався в період неоліту (пізнього кам'яного віку) та особливо енеоліту (мідного віку). В епоху бронзового віку вже спостерігалось не лише розмаїття композиційних засобів, багатство типів, а й досить чітко формувалися етнічні та регіональні відмінності архітектурної мови, в тому числі й особливості архітектури рекреаційних об'єктів і просторів.

Рекреація в різних історичних епохах включала в собі велику кількість складових процесів, основними з яких були: відпочинок та різноманітні види дозвілля в житлі, різні види відпочинку, дозвілля та спорту в межах населеного пункту, відпочинок в оточуючому природному середовищі за межами поселення. При цьому, в рекреаційний процес включалося не лише місцеве середовище, а й середовище регіону та країни в цілому (Моркляник та ін., 2012). Для людей кожної вікової групи були притаманними свої види і форми відпочинку. Рекреаційний процес складався із певних закономірних етапів (фаз), основними з яких були гальмування (сон), контрастна діяльність (протилежна виробничій) та відновлення рівня енергетичного запасу організму людини (переважно природними засобами). Простори, розташовані недалеко великих міст, наприклад, в оточенні м. Львова, і які володіють високими природничими ознаками, були завжди з бажанням відвідувані для відпочинку. Тобто, історично формувалися рекреаційні функції на приміських територіях.

Для вивчення трансформації рекреації в приміській зоні залучались результати дослідження етапів розвитку процесів урбанізації на відпочинкових територіях приміської зони м. Львова М. Габреля (2014). Вони дозволили провести дослідження кожного з етапів з метою виявлення об'єктів з «з минулого», які можуть бути залучені до рекреаційного процесу в нових умовах.

Історичні форми рекреації на приміських територіях.

До 80-х років ХХ ст. в оточенні Львова в дев'яти зонах організовувалася відпочинкова функція, а на початку ХХІ ст. високий рівень активності процесів рекреації спостерігається лише в чотирьох зонах (ДБН В.2.2-9, 2008). Можна

виділити шість етапів розвитку процесів рекреації на відпочинкових місцевостях приміської зони Львова.

I етап – виявлення відпочинкових територій (друга половина ХІХ ст.). Погіршення умов життя в місті обумовлювали потреби відпочинку поза місцем проживання. Тоді ж з’являється нова форма відпочинкових переміщень, пов’язана з щотижневим відпочинком мешканців Львова. Сприяв цьому розвиток залізниці та інших систем сполучення, який покращував доступ до атракційних територій – лісових або розташованих біля води.

У цей час формуються туристичні маршрути. Процеси рекреації знаходилися у початковій стадії розвитку, а рівень їх активності був низьким.

II етап – організація приміських територій, пов’язана із створенням «рекреаційного розселення», тобто виникнення приватних рекреаційних ділянок та міст-садів (міжвоєнний період). В цей період постають нові резиденції львівської буржуазії, а також пансіонати. Розвиток відпочинкових функцій обумовлений ідеями міста–саду Е.Говарда, які динамічно поширилися по всій Європі (в оточенні Львова - це Брюховичі і Винники). Зростає інтенсивність туристичного руху, його вплив на середовище залишається не шкідливим, але стає вагомим.

Період Другої світової війни спричиняє занепад функцій відпочинку в приміській зоні міста.

III етап – інтенсивний розвиток відпочинкового розселення в приміській зоні Львова (на початку 60-х років ХХ ст.). Приміські вілли львівських фабрикантів перетворено на осередки відпочинку і передано державним закладам праці на соціальні цілі. Відбувається масове збільшення кількості садово-городніх ділянок. Головні зміни в просторі сільської місцевості відбулись за рахунок активного будівництва великих об’єктів відпочинку, які мали форми санаторіїв-профілакторіїв промислових підприємств, піонерських та спортивних баз і таборів. Виїзди на приміську зону стають частішими і тривалішими, вплив відпочивальників на оточуючий простір збільшився і стає загрозою для

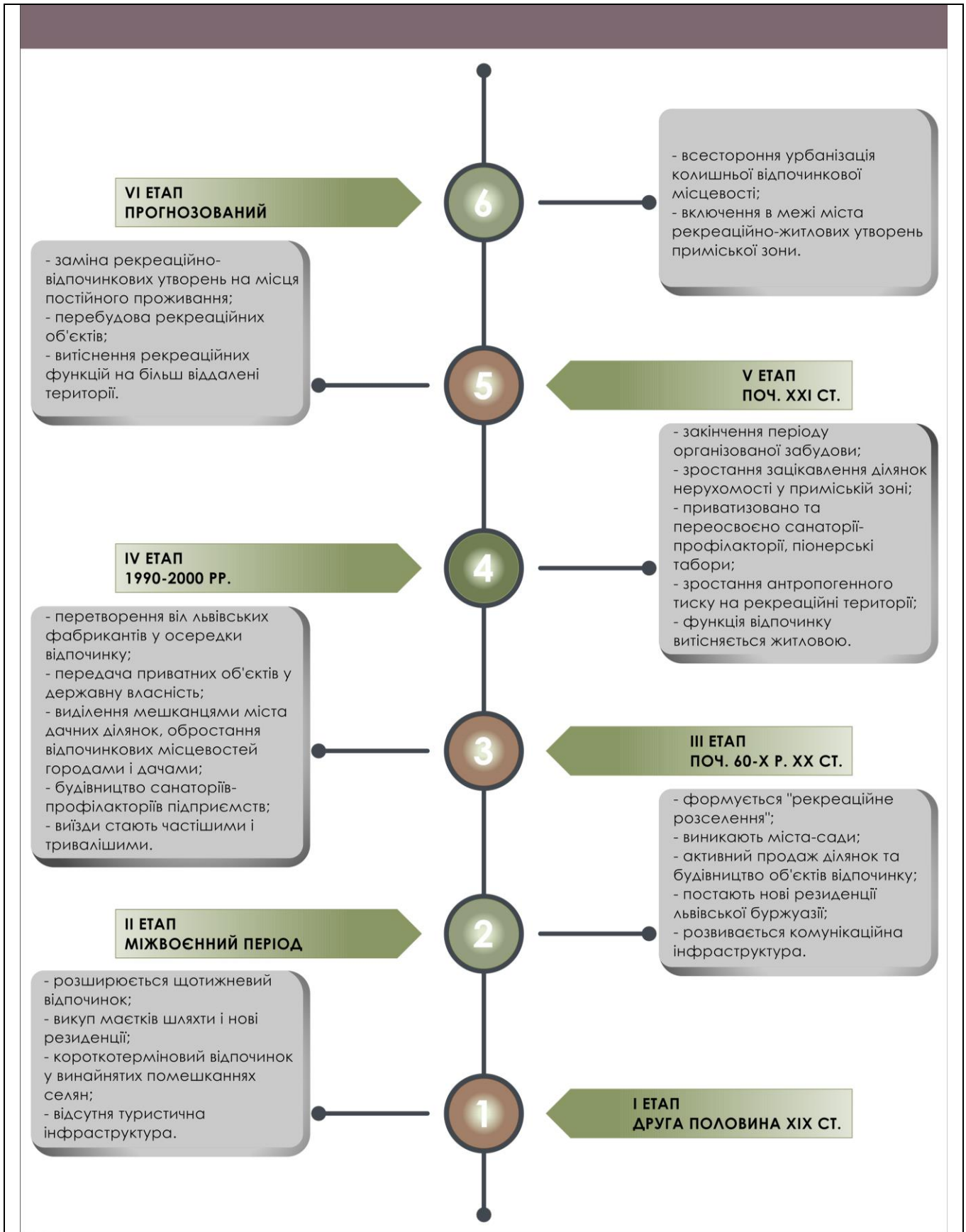

Рис. 1.2.1. Етапи розвитку процесів урбанізації на відпочинкових територіях приміської зони Львова (Габрель, 2014)

природного середовища. Спричиняє це зміни функцій окремих фрагментів приміської місцевості з сільськогосподарської на відпочинкову.

IV етап – закінчення періоду відносно організованої забудови, зростання зацікавленості до придбаних ділянок і нерухомості в приміській зоні та будівництво житла (після 1990 року) (Габрель, 2014).

У зв'язку із політично – економічними змінами в Україні колишні осередки відпочинку та рекреації (санаторії-профілакторії, піонерські табори тощо) приватизовано або зруйновано.

Зміни, які відбулися на цьому етапі розвитку спровокували великий тиск на рекреаційно – відпочинкові території та агресивно вплинули на природне довкілля. Зменшився відпочинково–туристичний рух, однак розвивається технічна і соціальна інфраструктури. Функція відпочинку витісняється житловою, а відпочинкові території урбанізуються.

V етап – розвиток капітальної забудови, поступове покращення інфраструктури території приводить до заміни рекреаційно-відпочинкових утворень на місце постійного проживання (від початку XXI ст.).

Потреба відпочинку надалі залишається актуальною, а у сьогоdnішніх умовах вона навіть зростає. Потреба спокою є необхідною для збереження психологічної рівноваги організму. Мешканці міст переносяться на постійне проживання на території, які виконували колись рекреаційну функцію. В цілому будинки для відпочинку витісняються житловими. Інтенсивність відпочивальників спадає, рекреаційне освоєння зменшується. Вплив змін на природне середовище активізується.

VI етап – відбувається всестороння урбанізація відпочинкової місцевості приміської зони; її інтенсивна урбанізація, яка проявляється у всіх площинах, первинні функції відпочинку витісняють житлові функції, послуг та промисловості. Потенційно рекреаційна зона може розвиватися поблизу колишньої рекреаційної місцевості, але тільки тимчасово (рис. 1.2.1.).

Оскільки потреби у відпочинку міських мешканців не до кінця задоволені, відбувається переміщення «другого житла» на нові території, де утворюється чергова рекреаційна зона.

Зміна соціально-економічних відносин в 1990-ті роки призвела до того, що рекреаційні утворення в приміській зоні перетворюються на місця постійного проживання, рекреаційні об'єкти перебудовуються або ж руйнуються, відбувається урбанізація приміської зони міста.

1.3. Світовий та вітчизняний досвід організації рекреаційних систем приміських зон

У даному підрозділі проаналізовано дослідження функціонально-планувальних та ландшафтно-просторових характеристик організації рекреаційних систем приміських зон великих міст. Першим та головним критерієм відбору міст була кількість населення, що характеризує величину рекреаційних потреб. Другим, географічне розташування відносно кліматичних поясів. При порівняльному аналізі великих міст, було відібрано для детального аналізу дев'ять міст (рис.1.3.1.), які є подібними до Львова за величиною рекреаційного навантаження та географічним розташуванням.

При дослідженні кожного міста, були виявлені основні рекреаційні об'єктів. Їх перелік формувався на основі дослідження інтернет-ресурсів: «SASPlanet», «Карти Google», «Wikimapia» та «OpenStreetMap»), визначено локалізацію та сформовано перелік рекреаційних об'єктів для кожного міста. Наступним етапом аналізу було визначення характеристик рекреаційного об'єкту, а саме розташування у приміській рекреаційній системі міста, проаналізовано функціонально-планувальну структуру території комплексу, архітектурно-композиційні вирішення об'єкта та види рекреаційної діяльності.

Для виявлення та аналізу особливостей відпочинку мешканців великих міст на приміських рекреаційних територій здійснено поділ впливу міста на підзони рекреаційної активності рекреантів. Перша зона – R=15 км (короткочасного

відпочинку), є транзитною і найбільш динамічною. Друга зона – $R=30$ км (активного відпочинку), у її межах зосереджена основна кількість учасників рекреаційної діяльності. Третя зона – $R=50$ км (змішаного, тривалого відпочинку), є периферійною, тобто зоною згасання впливу міста-центру і активізації локальних рекреаційних центрів.

Рекреаційні осередки Польщі.

Прогресуюча урбанізація, стресовий спосіб життя, потрясіння великих міст формують в суспільстві потребу в відпочинку недалеко від дому, в різних природних умовах. Попит на щоденний і вихідний відпочинок значною мірою задовольняють приміські зони. Як стверджує Jakóbczyk-Gryszkiewicz «відпочинок в приміських зонах визначає спосіб життя жителів великих міст». Визначення приміської зони, наявні в літературі, дозволяють виділити два напрями: функціональний та структурний (Baginski, 2006; Banski, 2012). У контексті проведеного дослідження найбільш важливим є функціональний підхід, який досліджує зв'язки рекреаційних територій з містом в економічних та соціальних аспектах. У приміській зоні є особлива функція: рекреаційна. Туристично-рекреаційна функція приміської зони відноситься до сфери послуг, основною метою якої є надати відвідувачам найкращі умови для відновлення, збереження фізичних і психічних сил, що витрачаються в повсякденному житті (Warszynska, 1978; Kwilecki, 2013).

Безліч спроб визначити межі приміської зони впирається в труднощі у її визначенні. Вони викликані відсутністю чітких критеріїв обґрунтування просторових меж, а також відсутністю правових норм, що робить неможливим трактування приміських районів як самостійних адміністративних одиниць (Baginski, 2006). Для великих міст Польщі їх приміські зони визначалися просторовою протяжністю, (рис.1.3.2.), розташованою в першому і другому кільці, що оточує місто, з обмеженням 30 км.

№ П/П	Країна	Місто	К-сть населення міста, осіб	Площа міста, км ²	Географічна широта	Густина населення, осіб/км ²	Радіус міста, км	Місце розташування
1.	НІМЕЧЧИНА	Дрезден	551 072	328,31	51°02' пн.ш.	1593	30	
2.		Ляйпціг	581 980	297,60	51°20' пн.ш.	1954	23	
3.		Ганновер	535 061	204,14	52°22' пн.ш.	2619	21	
4.	ПОЛЬЩА	Краків	761 873	326,85	50°03' пн.ш.	2331	26	
5.		Лодзь	685 285	293,25	51°46' пн.ш.	2336	25	
6.		Вроцлав	640 648	292,82	51°06' пн.ш.	2161	27	
7.	УКРАЇНА	Дніпро	990 569	405	55°52' пн.ш.	2405	33	
8.		Кривий Ріг	646 748	410	47°55' пн.ш.	1523	35	
9.		Вінниця	372 432	113,2	49°14' пн.ш.	623	16	

ПОДІЛ ПРИМІСЬКОЇ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ НА ЗОНИ РЕКРЕАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ РЕКРЕАНТІВ

	місто центр (ядро) - "0" зона	перша зона - R=15 км (короткочасний, щоденний відпочинок)	друга зона - R=30 км (активний відпочинок 1,5-2 дні)	третя зона - R=50 км (змішаний, тривалий відпочинок)
характер рекреації	"0" зона, безпосередньо - "місто-центр" (щоденний відпочинок без ночівлі).	Перша зона є транзитною і, як будь-яка перехідна зона, вона є найбільш динамічною (святковий короткочасний та щоденний відпочинок).	Друга зона - рекреаційно-активна, у її межах зосереджена основна маса учасників рекреаційної діяльності.	Третя зона - периферійна, зона вгасання впливу ядра й більш локальних аномалій.
характер об'єктів	багатофункціональні спортивно-рекреаційні центри; оздоровчі центри; парки; сквери.	багатофункціональні спортивно-рекреаційні центри; оздоровчі центри; приміські лісо-паркові зони; водойми; всі види рекреаційних об'єктів з можливістю ночівлі; садово-дачні ділянки.	тематичний відпочинок; стоянки для трейлерів; наметові містечка; туристичні маршрути; водойми; всі види рекреаційних об'єктів з можливістю ночівлі.	лісо-паркові зони з будиночками типу бунгало ("дикий" відпочинок) стоянки для трейлерів і наметові містечка; водойми; всі види рекреаційних об'єктів з можливістю ночівлі; приватне рекреаційне житло.
транспортна доступність	міські парки; сквери. піша доступність, громадський транспорт.	малі містечка; локальні об'єкти приміських лісо-паркових зон. приватний транспорт, громадський транспорт, велосипеди.	приватний транспорт, громадський транспорт (подекуди залізниця), велосипеди.	тематичні туристичні маршрути. приватний транспорт, громадський транспорт (подекуди залізниця), велосипеди.

Рис. 1.3.1. Аналіз міст-аналогів та їх характеристики (рисунок автора)

Краків.

38 муніципалітетів, розташованих в приміській зоні (радіус 30 км від Кракова) задовольняють потреби мешканців міста у відпочинку, і тим самим виконують основну функцію приміської зони. Оцінюючи важливість територій, що становлять основу щоденного відпочинку, який стає одним з найважливіших елементів, що визначають структуру, просторові та функціональні зони приміських районів (Zachariasz, 2006).

Різноманітність умов навколишнього природного середовища дозволяє розділяти його в межах приміської зони на чотири основні зони для архітектурно-просторової організації і розвитку рекреації. У цьому випадку головні осі поділу досліджуваної зони здійснюються з півночі на південь та зі сходу на захід, утворюючи чотири квартали (Kowalski, 2011; Krajewski, 2008):

- Квартал А охоплює територію Краківсько-Ченстоховської височини, характеризується високими ландшафтними цінностями і великою площею територій та інтенсивною концентрацією (Holiday complex Molo Resort, 2016) одноденного туристичного руху. Система розселення і проживання мешканців сформована головним чином, по комунікаційних маршрутах і ділянках найпривабливіших туристичних місць (Dobrzanska, 2005). Наявність унікальних ландшафтів і вимог охорони природи, з одного боку, приваблює туристичний рух і стимулює розвиток туризму, а з іншого - накладає обмеження. Тому модель рекреації в цій частині приміської зони Кракова базується і буде розвиватись в майбутньому на короткочасних (одно- або кількадечних) формах рекреації.

- Квартал В - охоплює регіон з типовими сільськогосподарськими функціями, пристосованими для товарного виробництва (Restauracja&Noclegi Nad Basenem, 2009). Ця територія слабо розвинена для туристів, небагато рекреаційних об'єктів, розташованих вздовж основних комунікаційних маршрутів

- Квартал С - охоплює територію з високими ландшафтними і культурними цінностями. Просторове розташування об'єктів рекреації зосереджене вздовж річки Раба. Тут зосереджена значна частина одноденного відпочинку. Розвиток

ВІЯВЛЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ОБ'ЄКТІВ НА ПРИМІСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ МІСТ ПОЛЬЩІ

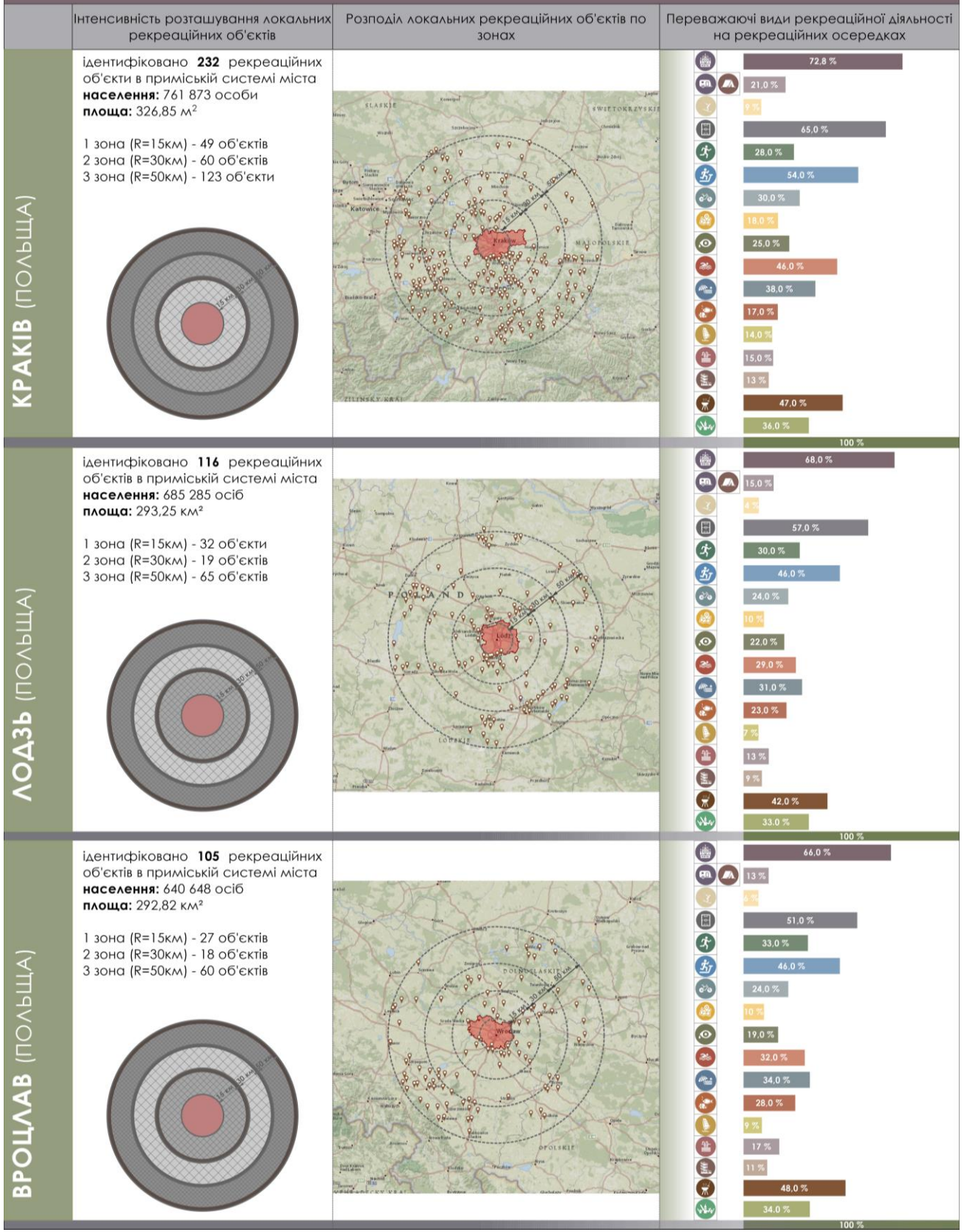

Рис. 1.3.2. Розташування рекреаційних територій та об'єктів приміської системи міст Польщі (рисунок автора)

- житлової бази також пов'язаний з основними маршрутами комунікації. Розвивається модель туризму в цій частині приміської зони Кракова головним чином завдяки привабливості природного середовища для різних форм рекреаційного туризму (Szczepanowski, 2007).

- Квартал Д - область високого природного і культурного потенціалу.

Рекреаційна привабливість в системі приміських кварталів узгоджується і покривається концентричними колами, що визначають зони концентрації рекреантів в залежності від відстані від центру міста (Cieszewska, 2008; 2015).

Лодзь

Лодзь - місто, що знаходиться на водорозділі Вісли і Одри, перекладається як «лодка». Місто розташоване в центрі Польщі, в 120 км від південного заходу від Варшави, адміністративний центр Лодзинського воєводства. За чисельністю населення займає третє місце після Варшави і Кракова. Промисловий характер Лодзі, в якому було мало привабливих об'єктів старої архітектури і невелика група інтелігенції (державні вузи створені в Лодзі лише після 1945 р.), тому Лодзь і його приміська зона як туристичне місто розвивалися лише після другої світової війни.

Першим, хто досліджував рекреаційні функції Лодзі, був А. Матчак (Matczak, 1985; Medical Spa Hotel, 2014), в т.ч. детальні дослідження формування приміського рекреаційного простору «Човни». Б. Влодарчик зробив аналіз розвитку типів туристичного простору в досліджуваній області і у місті, подаючи результати досліджень у вигляді моделі. Незалежно, в приміській зоні Лодзя були проведені дослідження генезису туристичного розселення (Liszewski, 2008; 2009) та приміських будинків, які існували тут у міжвоєнний період. Новий, досить перспективний вигляд приміської зони Лодзя, представлений (Pytel, 2011; Hotel Wodnik, 2018).

Сучасний Лодзь може служити яскравим прикладом формування простору туристичного проникнення. Він склався в процесі перетворень і подолань ряду

АНАЛІЗ РЕКРЕАЦІЙНИХ ОБ'ЄКТІВ ПРИМІСЬКИХ ЗОН МІСТ ПОЛЬЩІ				
	Місце розташування та загальні відомості про об'єкт	Функціонально-планувальна структура території	Архітектурно-композиційні вирішення об'єкта	Фотофіксація об'єкта
КРАКІВ (ПОЛЬЩА)	<p>назва: Noclegi Nad Basenem місце розташування: Andrychów, Poland архітектори: Alina and Jerzy Hnat (TRANS-GAZ) рік: 2009</p> 	<p>Під'їзд до ділянки здійснюється із північної сторони. Більшу, половину площі території комплексу займають відкриті басейни, повітряні масажі, альпіністська мережа і водяні каскади, штучна річка, гірка і безліч зелені. При будівництві нового багатofункціонального комплексу, старий басейн потрібно було знести. Функціональне зонування забезпечує оптимальне взаємне розташування споруд та майданчиків, що об'єднані пішохідними зв'язками.</p>	<p>Комплекс споруджено на рівнинному рельєфі. Основна будівля комплексу є трьохповерховою. В плані будівля прямокутної форми. На рівні першого поверху розташовані кімнати з басейнами, гардеробні, технічні приміщення, а також готельні номери на 20 місць, тераси і ресторани на 40 осіб. Декорування фасаду є простим та лаконічним. Використовуються оздоблювальні матеріали близькі до натуральних. Балкони оздоблені кованим огороженням. Дах плоский, покритий бітумною черепицею.</p>	 <p>фото: http://www.basen.andrychow.pl/</p>
	<p>назва: Hotel Molo Resort місце розташування: Osiek, Poland рік: 2016</p> 	<p>Під'їзд до ділянки здійснюється із пн-сх сторони. Функціональне зонування комплексу забезпечило оптимальне взаємне розташування будинків та майданчиків, що об'єднані пішохідними зв'язками. Близько половини площі території комплексу займає озеро, навколо якого розташовані різноманітні атракції. Транспортна та пішохідна мережа даного комплексу є добре розвинена. Основні пішохідні зони та під'їзди замощені бруківкою. Для активного відпочинку, пропонується велосипеди і водні велосипеди.</p>	<p>Комплекс споруджено на рівнинному рельєфі. Архітектура всіх споруд комплексу вписується в характер ландшафту і гармонійно утворює загальний архітектурний ансамбль. Основна будівля комплексу є двохповерховою. В плані будівля прямокутної форми. Горизонтальне членування фасаду чітко виражене балконним огороженнями, яке виконане з дерев'яних блоків. В основній будівлі розташовано 34 гот. номери на 60 місць. Дах ломаний двохсхилний, оздоблений виступаючими світловими вікнами, покритий бітумною черепицею.</p>	 <p>фото: https://czestamolo.pl/</p>
ЛОДЗЬ (ПОЛЬЩА)	<p>назва: Medical Spa Hotel Lawendowe Termy місце розташування: Uniejów, Poland рік: 2014</p> 	<p>Комплекс споруджено на рівнинному рельєфі. Репрезентативну зону комплексу займає лавандове поле, яке є композиційним центром ділянки. Територія комплексу також складається із відкритих басейнів, тенісного корту і двох майданчиків для пляжного волейболу. Функціональне зонування забезпечує оптимальне взаємне розташування споруд та майданчиків, що об'єднані пішохідними зв'язками. Основні пішохідні зони та під'їзди замощені бруківкою.</p>	<p>Об'єм комплексу візуально складається з трьох окремих частин різного функціонального призначення. (готель, рекреаційного центру, SPA і центру краси та конференц-залів, ресторану і кафе). В плані будівля П-подібної форми. Фасад провісних геометричних форм. Декорування фасаду є простим та лаконічним, використані природні матеріали, зокрема: природний камінь. Дах двохсхилний, складаний оздобленими світловими вікнами квадратної форми, покритий металевим профілем.</p>	 <p>фото: http://lawendowetermy.pl/</p>
	<p>назва: Hotel Wodnik місце розташування: Stok, Poland</p> 	<p>Функціональне зонування території комплексу забезпечує взаємозв'язок забудови з природним оточенням, зберігаючи рівновагу між природним середовищем та будівлями. Під'їзд до ділянки здійснюється з північно-західної сторони. Ділянка заселена на 50%. Територія комплексу також складається із двох відкритих тенісних кортів, дитячого майданчику та прогулянкові зони навколо кар'єру. Основні пішохідні зони та під'їзди заасфальтовані.</p>	<p>Простота та штучність архітектури фасадів підкреслює красу та велич природного середовища. Будівля провісних геометричних форм, не оздоблена. У фасадах використовується нейтральне кольорове вирішення, що забезпечує композиційну універсальність. Дах плоский, покритий бітумною черепицею. Візуально об'єм комплексу умовно можна поділити на три лінійно-ломані лінії, які об'єднуються в загальний архітектурний комплекс. В одній із частин комплексу знаходиться найбільший в регіоні аквапарк.</p>	
ВРОЦЛАВ (ПОЛЬЩА)	<p>назва: Hotel Naturum місце розташування: Sułowska, Milicz, Poland рік: 2015</p> 	<p>Комплекс розташований серед ландшафтного парку. Функціональне зонування території комплексу забезпечує взаємозв'язок забудови з природним оточенням, зберігаючи рівновагу між природним середовищем та будівлями. Транспортна та пішохідна мережа даного комплексу є добре розвинена. Основні пішохідні зони та під'їзди замощені бруківкою.</p>	<p>Комплекс споруджено на рівнинному рельєфі. Основна будівля комплексу є двохповерховою. Композиційно-естетична виразність фасадів досягається шляхом використання природних облицювальних матеріалів, зокрема природний камінь та дерево. В композиції фасаду горизонтальне членування переважає над вертикальним, якому сприяє оздоблення дерев'яними панелями. Дах ломаний двохсхилний, покритий металочерепицею. Будівля вміщує в себе 24 готельних номери на 40 місць, 2 конференц-зали, ресторан та спа зону.</p>	 <p>фото: http://www.hotelnaturum.pl/</p>
	<p>назва: Hotel Mazovia місце розташування: Mazowiecki, Poland рік: 2016</p> 	<p>Під'їзд до ділянки здійснюється з північної сторони. Перед головним входом розміщена парковка. Територія комплексу складається із місць для пікніка, соду та прогулянкові території. Основні пішохідні зони та під'їзди замощені бруківкою та асфальтом, а також є ґрунтові пішохідні доріжки.</p>	<p>Основна будівля комплексу є чотирьохповерховою. В плані будівля прямокутної форми. Простота та штучність архітектури фасадів підкреслює красу та велич природного середовища. Фасад провісних геометричних форм, не оздоблений. Кольорова гамма фасаду сіро-біла. Дах плоский, покритий бітумною черепицею. Будівля вміщує в себе 68 готельних номери, 3 конференц-зали та ресторан.</p>	 <p>фото: https://hotel...</p>

Рис. 1.3.3. Аналіз рекреаційних територій та об'єктів приміської системи міст Польщі (рисунок автора)

обмежень. Головна перешкода носила ментальний характер. Влада міста та населення сприймали місто як центр промисловості, не бачили його туристичної атрактивності і можливості використання міської інфраструктури в рекреаційних потребах. Лодзь розташований над долинами річок, які стають центрами розвитку рекреації – це шанс для розвитку стійкої рекреаційної системи без руйнування природньої форми ландшафту (Florida, 2003; Heuvel, 2008; Kaczmarek, 2011; Lefas, 2009; Liszewski, 2014).

Вроцлав

Вроцлав (пол. Wrocław) – розміщений на південному-заході Польщі близько 120 км від Чехії і 160 км від Німеччини, у центрі Сілезької низовини, біля підніжжя Судет над річкою Одрою. Вроцлав є містом 12 островів і 112 мостів. З огляду на те, що місто розташоване над річкою та має багато мостів та кладок, його називають «Польською Венецією» (Hotel Mazovia, 2010; Hotel Naturum, 2015). У 2016 році місто визнано культурною столицею Європи.

Останніми роками у Вроцлаві почалися роботи з побудови системи зв'язків, в т.ч. рекреаційних, між містом та приміським районом. У 2014 році було проведено проект «Зелена інфраструктура» функціональної зони Вроцлава, якому передувало ряд аналізів: природних, культурних, кліматичних умов.

Система розвитку приміської зони розглядається з врахуванням: розвитку цінних природних територій, збереження природних ресурсів поблизу населених пунктів, обмеження фрагментації (Austin, 2014) зелених насаджень і відкритих територій, а також поліпшення кліматичних умов і умов для розвитку туризму і відпочинку. Було проведено дослідження 29 комун навколо Вроцлава (Benedict, 2006; Binkowska, 2013; Chadzynski, 2001; Drapella-Hermansdorfer, 2014).

Головна вісь розвитку рекреації проходить через долину ріки Одра, а також Олава і Відава та лісові комплекси, що супроводжують їх. Система з трьох кілець утворює приміську зону. Два з них перервані з півдня Вроцлава (Niedzwiecka-Filipiak, 2015; Szulczewska, 2009; 2014), рекомендується об'єднати: вся структура

комплектується клинами - з'єднувачами, утвореними на основі річок: Бистриця, Добра, частково Олава та існуючі зелені зони. Головна ідея полягає в пошуку рішень, які забезпечать неперервність всієї системи (рис. 1.3.3.).

Така система в майбутньому запобігає неконтрольованому зростанню хаотичного будівництва навколо міста, це також дозволить запровадити функцію дозвілля одного дня у межах внутрішнього і середнього кільця, а також кілька днів у зовнішньому кільці. Ця система також покращить кліматичні умови міста та його навколишнього середовища, створить можливості для його вентиляції, а також будує зв'язки між існуючими зеленими елементами.

Обмеженням у формуванні узгодженої рекреаційної системи може бути загроза втрати деяких привабливих територій, викликаних тиском забудови на відкритих територіях, включаючи також цінні природні ландшафти.

Рекреаційні осередки Німеччини.

Німеччина розташована в центрі Європи і має вихід до Північного і Балтійського морів. Геотуристичне положення країни досить вигідне за рахунок центрального розміщення у межах Європи.

Основними елементами рельєфу країни є Північно-Німецька низовина на півночі, середньовисокі гори в центрі і Баварське плоскогір'я та Альпи на півдні. Природа створила ландшафтне різноманіття Німеччини. На її території можна зустріти пейзажі на будь-який смак - від морських піщаних пляжів до гірських вершин і долин, що сприяє розвитку різних видів туризму.

Головна річка країни - Рейн. Серед інших - Дунай на півдні й Одер на сході. Німеччина багата озерами. Найбільшим є Боденське, частково розташоване на території Австрії та Швейцарії. Чиста вода і м'який клімат приваблює на береги озера велику кількість туристів.

Для аналізу обрано наступні міста: Дрезден, Ганновер, Лейпціг.

Дрезден.

Приміські райони Дрездена – потенційні, перспективні і проблемні райони майбутнього міста. Це перехід від перспективних районів міста, які зазвичай розглядаються як проблемні, до прилеглих районів міста. Взявши за точку відліку демографічні зміни в контексті конкретних життєвих циклів приміських ділянок під час містобудування, автор розглядає дві основні гіпотези: по-перше, чи під час урбанізації приміські райони приймають на себе певні негативні властивості міста особливо ті, що пов'язані зі збільшенням щільності або зростаючою взаємозалежністю з основним містом. По-друге – якою мірою специфічна ситуація та структура цих місць впливає на пристосованість до таких змін. Нарешті, аналізуються можливі стратегії дій (рис. 1.3.4.) у вирішенні цих проблем.

В Дрездені, завдяки компактному характеру забудованих приміських територій і їх поєднання із зеленими міськими територіями, ландшафт приміської зони є диверсифікованим, а переваги надаються екосистемним послугам.

Чи можна вважати часткове скасування субурбанізації, новою тенденцією до реурбанізації? (Burdack, 1998; 2002; 2004; 2005) Проте, можна припустити, що приміські зони набувають певних характеристик міста в процесі їх урбанізації – позитивні щодо житлового середовища і локальної якості, але також негативні – у вигляді збільшення щільності – збільшення конфліктів, зростаючі дорожньо-транспортні проблеми. Це може сформувати форми невідповідності і неузгодженості природного і урбанізованого середовища, які до цього були лише в основному місті. Таким чином, виникає питання про адаптивність периферійних місць та передмістя до мінливих економічних і демографічних умов. Особливу зацікавленість викликають житлові райони (Frey, 2003; Friedrichs, 1995; Harris, 1999; Nesse, 2007) з низьким рівнем урбанізації, які погано забезпечені житловою інфраструктурою та розташовані на значній відстані від найближчого центру середнього порядку та / або центрального міста.

У приміській зоні Дрездена виявлено та досліджено 238 рекреаційних осередків, які утворюють приміську рекреаційну систему. Найбільшою

ВИЯВЛЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ОБ'ЄКТІВ НА ПРИМІСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ МІСТ НІМЕЧЧИНИ

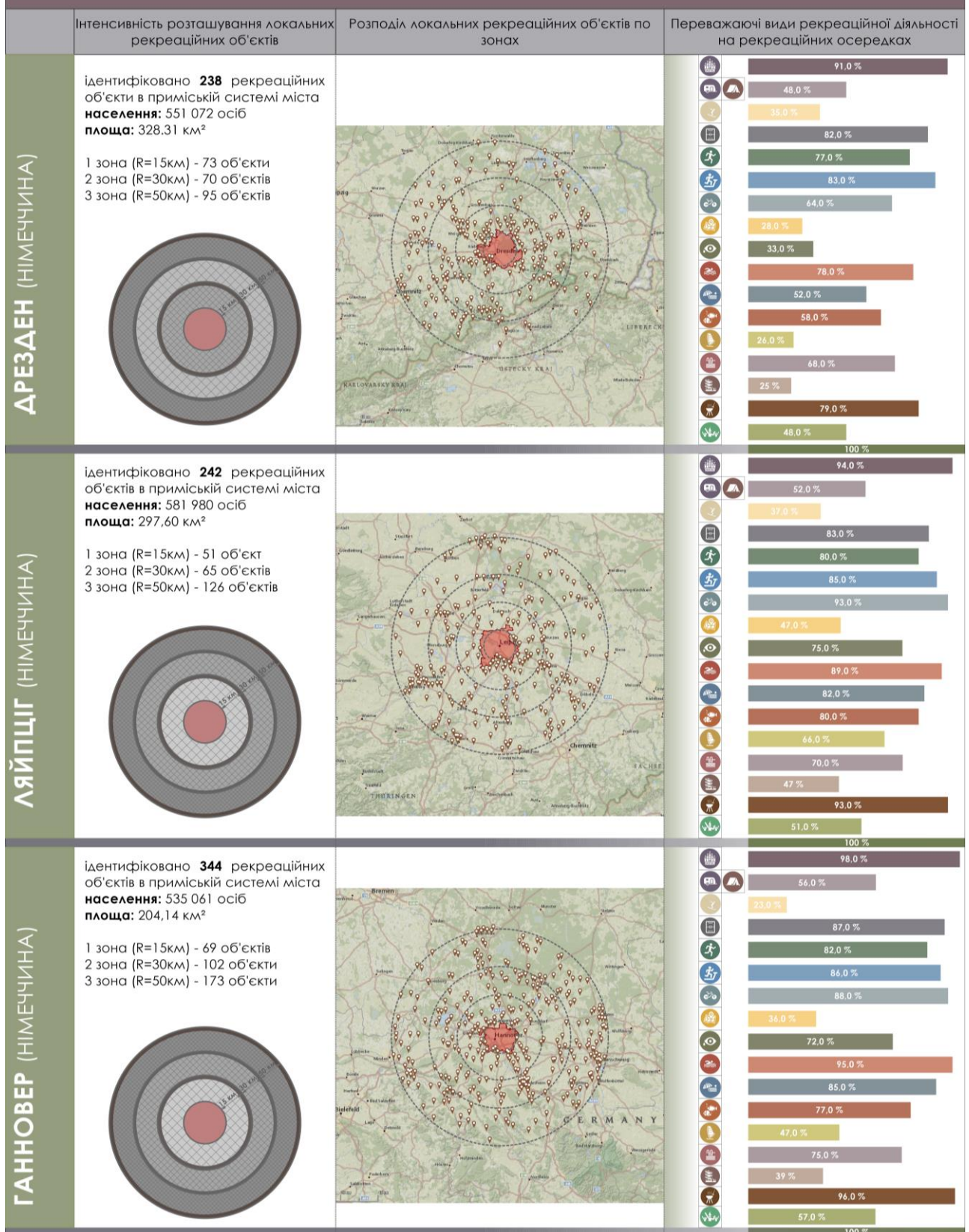

Рис. 1.3.4. Розташування рекреаційних територій та об'єктів приміської системи міст Німеччини (ризунок автора)

інтенсивністю розташування рекреаційних об'єктів характеризується III зона (до 50 км) (Ahorn Waldhotel, 2018; BestWestern Hotel am Schlosspark, 2018).

Ганновер

Ганновер - місто Нижньої Саксонії, для якого характерна зелена зона, яка входить у місто з південно-східної сторони через центральну частину міста на захід, основою якої є річка Лайне. На основі останньої формується рекреація у приміській зоні. У приміській зоні основними рекреаційними територіями є незначні водойми, на основі яких розвиваються локальні осередки рекреації.

У приміській зоні Ганновера виявлено та досліджено 344 рекреаційні осередки. Осередки переважають у II зоні (до 30 км) та у III зоні (до 50 км) - їх найбільше. Але саме у III зоні збільшується кількість кемпінгових містечок для тимчасового проживання мешканців за містом (будиночки, бунгало), короткочасний відпочинок змінюється на тривалий (Hotel Benther Berg, 2013; Hotel Kokenhof, 2007). Особливістю формування рекреаційної системи Ганновера, є наявність зеленого кільця, що простягнулося вздовж межі міста (Hannover, 2014).

Ляйпціг

Ляйпціг - головне місто Саксонії. Місто формувалось вздовж річки Плайсе, береги якої служать рекреаційними осередками міста. В минулому столітті повітря в околицях Ляйпціга було найбруднішим у Європі за рахунок існування вугільної промисловості. Проте важливими для рекреації є штучно створені об'єкти «Нові ляйпцизькі озера», які утворені на місці кар'єрів. В межах приміської зони Ляйпціга виявлено та проаналізовано 242 рекреаційних осередки. Нойзеенланд («нові озерні землі») – антропогенний ландшафт, розташований на південь від міста, який виник в результаті рекультивації кар'єрів. Серед нових озер - озеро Кульквітцер. На його пляжах добре розвинута інфраструктура, а для любителів абсолютної свободи - кемпінгові містечка, серед активних видів рекреації – катання на водних лижах, заняття дайвінгом, серфінгом, катання на

	Місце розташування та загальні відомості про об'єкт	Функціонально-планувальна структура території	Архітектурно-композиційні вирішення об'єкта	Фотофіксація об'єкта
ДРЕЗДЕН (НІМЕЧЧИНА)	<p>назва: AHORN Waldhotel Altenberg місце розташування: Altenberg OT Schellerhau, Germany</p> 	<p>Комплекс споруджено на переважно рівнинному рельєфі з перепадом висот від 0,5-1м. Функціональне зонування даної ділянки дає можливість забезпечити взаємозв'язок забудови з природним оточенням, зберігаючи рівновагу між природним середовищем та будівництвом. Із ділянки комплексу є доступ до лінійної траси. Композиційним центром ділянки є будівля даного комплексу. Територія також складається із відкритого басейну, тенісного корту, волейбольних та дитячих майданчиків, дитячого зоопарку та невеликого парку (зони піших прогулянок).</p>	<p>Будівля комплексу складається із 4 поверхів і цокольного поверху. В плані будівля прямолінійної форми. Архітектура комплексу частково контрастує з ландшафтом і таким чином підкреслює красу та велич природного середовища. В композиції фасаду горизонтальне членування переважає над вертикальним, якому сприяє чітке розташування віконних отворів та зашкєнення фасаду. Дах плоский, покритий бітумною черепицею і частково металевим профілем.</p>	 <p>foto: https://www.ahorn-hotels.de</p>
	<p>назва: Best Western Hotel am Schlosspark місце розташування: Lichtenwalde, Germany рік: 2001</p> 	<p>Комплекс споруджено на переважно рівнинному рельєфі. Композиційним центром ділянки є сад комплексу. Територія комплексу складається із основної будівлі та чотирьох будівель у яких розміщені готельні номери. Перед головною будівлею розміщена парковка. Територія комплексу складається із саду та прогулянкові території. Транспортна та пішоходна мережа даного комплексу є добре розвинена. Основні пішоходні зони та під'їзди заощені бруківкою.</p>	<p>Основна будівля комплексу є двоповерховою. В якій на першому рівні розміщена рецепція, бар і 2 ресторани з терасою. На другому рівні розташовано декілька конференц-залів, а також тренажерний зал, спа зону та зону відпочинку. В інших чотирьох корпусах розташовані 82 готельні номери. Архітектура всіх споруд комплексу вписується в характер ландшафту в якому вона запроєктована і гармонійно утворює загальний архітектурний ансамбль. Фасад провісильних геометричних форм. Декорування фасаду є простим та лаконічним. Дах плоский, екстенсивний зелений дах.</p>	 <p>foto: https://www.hotel-lichtenwalde.de</p>
ЛАЙПЦІГ (НІМЕЧЧИНА)	<p>назва: See-und Waldresort Gröbern місце розташування: Gröbern, Germany рік: 2016</p> 	<p>Під'їзд до ділянки здійснюється з пд. сторони. Ділянка заліснена на 60 %. Біля основної будівлі комплексу розташована парковка. Територія комплексу складається із основної будівлі комплексу, 35 будиноків, 24 парко місць для трейлерів, дит. майданчик, спортивних майданчиків, зони для барбекю та прогулянкові території. Транспортна та пішоходна мережа даного комплексу є добре розвинена. Для активного відпочинку, пропонується велосипедні та піші прогулянки лісо-парковою зоною. Функціональне зонування забезпечує оптимальне взаємне розташування споруда та майданчиків.</p>	<p>Основна будівля комплексу є двоповерховою. Архітектура всіх споруд комплексу вписується в характер ландшафту в якому вона запроєктована і гармонійно утворює загальний архітектурний ансамбль. Композиційно-естетична виразність фасадів досягається шляхом використання природних облицювальних матеріалів, зокрема: дерева. В композиції фасаду горизонтальне членування переважає над вертикальним, якому сприяє оздоблення дерев'яними панелями.</p>	 <p>foto: https://www.seeresort-groebirn.de</p>
	<p>назва: Boardinghaus Weinberg Campus місце розташування: Halle, Germany рік: 2013 (відреставровано)</p> 	<p>Під'їзд до ділянки здійснюється із західної сторони. Композиційним центром ділянки є транспортне кільце комплексу та паркова зона. Ділянка заліснена на 70 %. Паркінг розташований у південній стороні ділянки. Територія комплексу складається із садово-паркової зони та прогулянкові території. Пішоходні зони та під'їзди заощені бруківкою та асфальтом, а також є ґрунтові пішоходні доріжки.</p>	<p>Для пансіонату було відремонтовано 3 вілли колишнього санаторію збудованого в так званому стилі Швейцархус. У комплексі розташовано 41 апартамент. Композиція фасадів є симетричною. Її умовно можна поділити на три вертикальні осі. Огородження тераси першого рівня виконане з металевих ковкі. Балкони другого рівня огорожені металевою ковкою та опираються на металеві колони. Обрамлення вікон виконане з цегли іншого забарвлення. Горизонтальне членування чітко виражене міжповерховими тягами. Дах ломаний, складний.</p>	 <p>foto: http://www.boardinghaus-weinberg-campus.de</p>
ГАННОВЕР (НІМЕЧЧИНА)	<p>назва: Hotel Kokenhof місце розташування: Grobburgwedel, Germany рік: 2007 (відреставрований)</p> 	<p>Ділянка на якій розташований комплекс трикутної форми з рівнинним рельєфом. Під'їзд до ділянки здійснюється із північної сторони. Паркінг розташований у північно-східній стороні ділянки, внутрішньому дворі комплексу розташований сад із терасами та лаунж зона відкритого басейну. Транспортна та пішоходна мережа даного комплексу є добре розвинена. Основні пішоходні зони та під'їзди заощені бруківкою. Функціональне зонування території комплексу забезпечує взаємозв'язок забудови з природним оточенням, зберігаючи рівновагу між природним середовищем та будівлями.</p>	<p>Два фахверкові будинки збудовані у 1556 р. Потім у 1792 р. будівлі розібрано на окремі частини і перебудовано у сьогоднішній вигляд. Комплекс це двоповерховий фахверковий будинок у сільському стилі. Членування фасаду чітко виражене декоративними фахверками, яке прогалається по всій будівлі. Композиційно-естетична виразність фасадів досягається шляхом використання природних облицювальних матеріалів, зокрема: природний камінь та дерево. Дах ломаний двохшхлий, складний, оздоблений виступаючими світловими вікнами, покритий керамічною черепицею.</p>	 <p>foto: https://www.kokenhof.com</p>
	<p>назва: Hotel Benlher Berg місце розташування: Ronnenberg, Germany рік: 2013</p> 	<p>Комплекс розташований поряд із заповідником, який є чудовим місцем для піших і велосипедних прогулянок. Під'їзд до ділянки здійснюється із південної сторони. Територія комплексу складається із озера та прогулянкові території. Ділянка заліснена на 50%. Основні пішоходні зони та під'їзди заощені бруківкою, а також є ґрунтові пішоходні доріжки. Функціональне зонування території комплексу забезпечує взаємозв'язок забудови з природним оточенням, зберігаючи рівновагу між природним середовищем та будівлями.</p>	<p>Готель побудовано у 1894 р. Останній частковий ремонт 2013 р. Основна будівля комплексу чотирьохповерхова. Простота та шчтність архітектури фасадів підкреслює красу та велич природного середовища. В композиції фасаду горизонтальне членування переважає над вертикальним, якому сприяє пофрєбування іншим кольором. У фасадах використовується нейтральне кольорове вирішення, що забезпечує композиційну універсальність. Дах ломаний двохшхлий, оздоблений виступаючими світловими вікнами, покритий керамічною черепицею.</p>	 <p>foto: https://www.hotel-benlher-berg.de</p>

Рис. 1.3.5. Аналіз рекреаційних територій та об'єктів приміської системи міст Німеччини (рисунок автора)

лодках (Stadt Leipzig, 2016). Для нових озер частим є формування кількох рекреаційних осередків навколо одного рекреаційного об'єкту (це пояснюється великими площами рекультивації). Велосипедні та пішохідні маршрути прокладено вздовж озер, які об'єднуються навколо міста зеленими кільцями (Hotel Boardinghaus Weinberg Campus, 2009; See-und Waldresort Grobern, 2016).

Рекреаційні осередки у приміській зоні Ляйпціга найінтенсивніше розвиваються у III зоні (до 50 км), але інфраструктура (рис. 1.3.5.) найкраще розвинута у I зоні (до 15 км).

Рекреаційні осередки України.

Дніпро.

Дніпро - обласний центр Дніпропетровської області, розташований в центральній частині області. Важливе значення для розвитку міста має протікання річки Дніпро та її приток.

Дослідженням виявлено та проаналізовано 14 рекреаційних об'єктів, які з рекреаційними територіями формують цілісну рекреаційну структуру. Рекреаційні осередки відзначаються розвинутою інфраструктурою та широким спектром рекреаційної діяльності (купання, сонячні ванни, гра з м'ячем, водні лижі, парапланери, прогулянки берегом та інші). Найбільшу кількість рекреаційних осередків виявлено у II зоні (15 - 30 км) (Business&Relax Hotel GoodZone, 2007; Гостерія Хата Подопригора, 2018).

Насправді місто Дніпро існує і розвивається в оточенні потужної, хоча і не цілісної системи з природних екосистем і ландшафтів, які помітно впливають на довкілля, формують місцевий клімат, регулюють перерозподіл водних ресурсів, а головне задовольняють бурхливо зростаючі рекреаційні потреби агломерації.

Для розвитку Дніпра важливим було створення регіонального ландшафтного парку «Дніпрові пороги» - перлини планетарного масштабу (рис.1.3.6.). На жаль, так сказати про територію, яка розкинулася від Дніпра до Запоріжжя можна лише в минулому часі.

ВІЯВЛЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ОБ'ЄКТІВ НА ПРИМІСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ МІСТ УКРАЇНИ

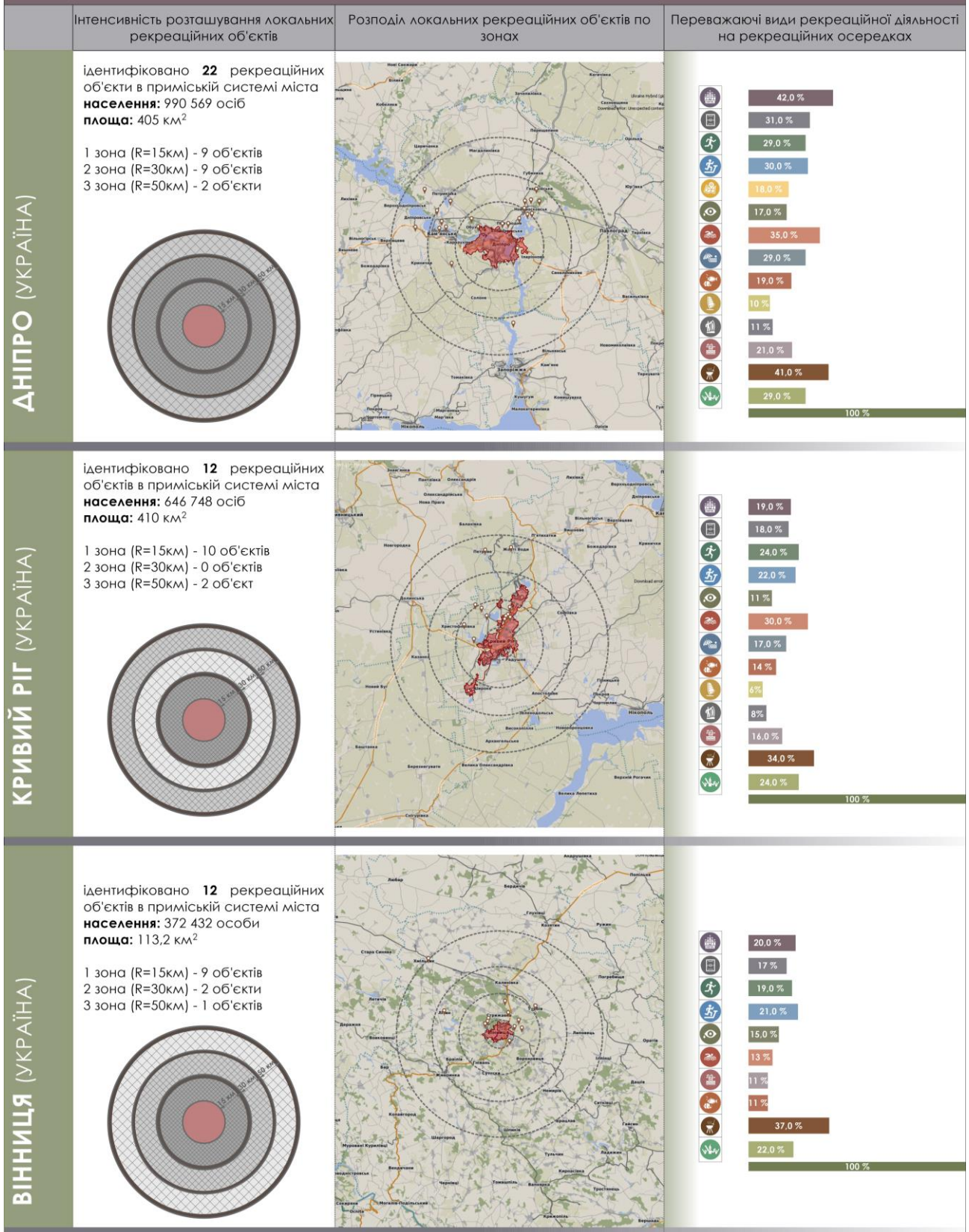

Рис. 1.3.6. Розташування рекреаційних територій та об'єктів приміської системи міст України (рисунок автора)

	Місце розташування та загальні відомості про об'єкт	Функціонально-планувальна структура території	Архітектурно-композиційні вирішення об'єкта	Фотофіксація об'єкта
ДНІПРО (УКРАЇНА)	<p>назва: Business & Relax Hotel GoodZone</p> <p>місце розташування: с.Піщанка, Новомосковський Дніпропетровська обл.</p> <p>рік: 2008</p> 	<p>Під'їзд до ділянки здійснюється із пн-сх сторони. Паркінг розташований у східній частині ділянки. Ділянка заліснена на 70%. Функціональне зонування забезпечує взаємозв'язок забудови з природним оточенням. Композиційним центром ділянки є озеро, навколо якого розташовані основні будівлі: готель, ресторан, бізнес-центр. Частину набережної смуги займають котеджі та спа-зона. Територія складається із відкритого басейну, тенісного корту, дитячих майданчиків, кінної ферми та мотузкового парку. Основні пішоходні зони та під'їзди заощаджені бруківкою.</p>	<p>Комплекс складається із 2-ох та 3-ох пов. будівель. В композиційних фасадах переважає горизонтальне членування над вертикальним, якому сприяє оздоблення дерев'яними та металевими панелями. У фасадах використовується нейтральне кольорове вирішення, що забезпечує композиційну універсальність. Композиційно-естетична виразність фасадів досягається шляхом використання природних облицювальних матеріалів, зокрема: дерева. Архітектура всіх споруд комплексу вписується в характер ландшафту і гармонійно утворює загальний архітектурний ансамбль.</p>	 <p>фото: https://goodzonehotel.com.ua</p>
	<p>назва: Гостерія Хата Подопригора</p> <p>місце розташування: Обухів, Дніпропетровська обл.</p> <p>рік: 2014</p> <p>Архітектурна Україна Олег та Ліля</p> 	<p>Ділянка на якій розташований ресторан-готель правильної геометричної форми з рівнинним рельєфом. Домініантою на території виступає готель. У складі комплексу також є рйковий ресторан-бунгало, де одночасно можуть розміститися 80 осіб. Передбачено ліній-зоопарк, сад для прогулянок та відкритий басейн. Концепцією комплексу є зелений туризм, який і формуює більшу частину території. Основні пішоходні зони та під'їзди заощаджені бруківкою. Для активного відпочинку, пропонуються велосипедні та піші прогулянки степовою зоною. Функціональне зонування забезпечує оптимальне взємнє розташування споруд та майданчиків.</p>	<p>Масток в українському стилі, прототипом якого є українська мазанка. Дві 2-ох поверхові сучасні як і старовинні простором двору. У фасадах використовуються природні кольори та фактури, прості лінії та форми, які не обтяжують око та відпочивача. Завдяки великим панорамним вікнам внутрішній простір плавно "перетікає" в зовнішній і утворює єдину об'ємно-просторову композицію. Основні будівлі складається із ресторану та 4-ох комфортабельних номерів. Друга ж це: "літня кухня" з сауною. Дах чотирихатний покритий солом'ю.</p>	 <p>фото: https://www.facebook.com/gosteriya.com.ua/</p>
КРИВИЙ РІГ (УКРАЇНА)	<p>назва: Maetok Country Club</p> <p>місце розташування: смт.Петрове, Кіровоградська обл.</p> <p>рік: 2013 (відреставровано)</p> 	<p>Ділянка правильної геометричної форми з рівнинним рельєфом. Домініантою на території виступає готель. У складі комплексу також є рйковий ресторан-бунгало, де одночасно можуть розміститися 80 осіб. Передбачено ліній-зоопарк, сад для прогулянок та відкритий басейн. Концепцією комплексу є зелений туризм, який і формуює більшу частину території. Основні пішоходні зони та під'їзди заощаджені бруківкою. Для активного відпочинку, пропонуються велосипедні та піші прогулянки степовою зоною. Функціональне зонування забезпечує оптимальне взємнє розташування споруд та майданчиків.</p>	<p>Основна будівля, зведена в стилі еклектики ще в 1905 році. Будівля готелю відреставрована і нагадує старовинний особняк. У комплексі діало послідились сучасність і старовина, органічне поєднання старовинної архітектури в стилі еклектики, мержеживної цегляної кладки, внутрішнього оздоблення та ландшафтного дизайну території. Готель складається із 5 локсових номерів. Ресторан оформлений в індивідуальном стилі, з каміном і музейними аксесурами.</p>	 <p>фото: https://maetok1905.com.ua</p>
	<p>назва: Пансіонат "Боківенька"</p> <p>місце розташування: с.Кудашівка, Кіровоградська обл.</p> <p>рік: 2014</p> 	<p>Під'їзд до пансіонату здійснюється із західної сторони. Всі споруди та атракції пансіонату розташовані на береговій лінії ріниульця. Функціональне зонування забезпечує взаємозв'язок забудови з природним оточенням, зберігаючи рівновагу між природним середовищем та будівлями. Територія складається із котеджних будиночків, ресторану, альпанок, 3-ох відкритих басейнів та дитячого майданчика. Основні пішоходні зони та під'їзди заощаджені бруківкою та асфальтом, а також є ґрунтові пішоходні доріжки.</p>	<p>Більшість території пансіонату займають котеджі, які виконані з природного матеріалу, дерева. Композиція фасадів здебільшого є симетричною, будівлі одно- та двохповерхові. Композиційно-естетична виразність фасадів досягається шляхом використання природних матеріалів. Вікна обрамлені декоративними дерев'яними балками. Огороджені балконів виконане із дерев'яних балок. Архітектура всіх споруд комплексу вписується в характер ландшафту і гармонійно утворює загальний архітектурний ансамбль. Дах двоххатний, складний, покритий металочерепицею.</p>	 <p>фото: http://bovenka.com.ua</p>
ВІННИЦЯ (УКРАЇНА)	<p>назва: Пан Отаман</p> <p>місце розташування: с.Писарівка, Вінницька обл.</p> 	<p>Ділянка правильної геометричної форми з рівнинним рельєфом. Під'їзд до ділянки здійснюється із західної сторони. Паркінг розташований у північно-західній стороні ділянки. Для активного відпочинку, пропонуються піші прогулянки. Функціональне зонування території забезпечує взаємозв'язок забудови з природним оточенням, зберігаючи рівновагу між природним середовищем та будівлями. Пішоходні зони та під'їзди заощаджені бруківкою.</p>	<p>Готельно-ресторанний комплекс складається із ресторану на 200 осіб та 6-ти готельних номерів. Основна будівля є двохповерховою, вертикальне членування фасаду чітко виражене декоративними факхверками, яке проглядається по всій будівлі. Композиційно-естетична виразність фасадів досягається шляхом використання природних облицювальних матеріалів, зокрема: природний камінь та дерево. Дах двоххатний, складний, оздоблений вікнами трикутної форми, покритий бітумною черепицею.</p>	 <p>фото: https://www.panotaman.com.ua</p>
	<p>назва: Котеджний комплекс «Еліт Версаль»</p> <p>місце розташування: м.Хмільник Вінницька обл.</p> 	<p>Котеджний комплекс розташований посеред лісового масиву, більшу частину якого займають хвойні породи дерев. На території котеджного ресторан "Версаль" на 300 осіб з великою лінійною терасою та лоджійною зоною, а також в окремому котеджі розташовується баня. Основні пішоходні зони та під'їзди заощаджені бруківкою. Функціональне зонування території комплексу забезпечує взаємозв'язок забудови з природним оточенням, зберігаючи рівновагу між природним середовищем та будівлями.</p>	<p>На території комплексу розміщено 12 котеджів різних за площею та плануванням. Котеджі виконані з дерева. Композиційно-естетична виразність фасадів досягається шляхом використання природних матеріалів, зокрема: дерева. Вікна обрамлені декоративними дерев'яними балками іншого кольору. Архітектура всіх споруд комплексу вписується в характер ландшафту в якому вона запроєктована і гармонійно утворює загальний архітектурний ансамбль. Дах двоххатний, складний, покритий металочерепицею.</p>	 <p>фото: https://www.elit-versal.com.ua</p>

Рис. 1.3.7. Аналіз рекреаційних територій та об'єктів приміської системи міст України (рисунок автора)

Сучасний Дніпро є важливим автотранспортним (п'ять мостів через річку) та залізничним вузлом, який має важливе значення для розвитку міста та рекреаційних осередків.

Кривий ріг

Кривий Ріг - місто Дніпропетровської області, одне з найбільших міст, яке не є обласним центром. Розташоване у степовій зоні України, на злитті річок Інгулець, Саксагань і Балки Червоної, які входять до басейну Дніпра (Пансіонат Буковенька, 2014; Maetok Country Club, 2013).

Дослідженням виявлено всього 13 рекреаційних осередків. Більшість рекреаційних об'єктів розташовуються у I зоні (до 15 км). Основними осередками рекреації є бази відпочинку. Характерною проблемою рекреації є санітарний стан води та прибережної території, зношеність будівель та низький рівень благоустрою.

Вінниця

Вінниця – обласний центр Вінницької області. За характером рельєфу Вінницька обл. належить до двох фізико-географічних областей – Придніпровської і Подільської височин. Переважає рівнинна територія, густо розчленована річковими долинами Південного Бугу та лівих приток Дністра. Загалом поверхня знижується з північного заходу на південний схід.

Вінниця – це місто, яке розуміє проблеми клімату, пристосовується до цих змін та дотримується принципу природного балансу (рис.1.3.7.). Цей баланс досягається через зменшення та компенсацію зростаючого впливу міста на навколишнє середовище – з одного боку, та максимальну оптимізацію використання природних ресурсів, з іншого (Пан Отаман, 2018; Еліт Версаль, 2018).

Вінниця – це місто, яке росте і розвивається якісно, а не кількісно і розвиток відбувається з врахуванням людського фактору. Такий підхід до просторового розвитку міста дає змогу зберегти та посилити його існуючу просторову структуру, що містить у собі усі елементи для комфортного проживання.

Дослідженням виявлено всього 11 рекреаційних осередків. Більшість рекреаційних об'єктів розташовуються у I зоні (до 15 км).

Аналізуючи світовий та вітчизняний досвід організації приміських рекреаційних систем можна зробити наступний їх поділ:

- добре розвинуті - Дрезден, Ляйпціг, Ганновер;
- розвиваються – Вроцлав, Лодзь, Краків;
- початковий етап розвитку – Дніпро, Кривий Ріг, Вінниця.

Єдність рекреаційних просторів найбільш сформована у рекреаційних осередках Німеччини. Для рекреаційних осередків України - кожен локальний (точковий) об'єкт функціонує сам по собі без взаємодії із іншими територіями.

Такий розвиток зумовлює перевантаження території, а також веде до неконтрольованого розвитку рекреації. При порівнянні міст виявлено залежність локальності об'єктів рекреації від поселенської мережі та розвитку міста.

Проаналізовано досвід організації рекреації в приміських зонах України, Польщі та Німеччини. З'ясовано, що основна функція приміської зони Польщі та Німеччини рекреаційна, вона визначається просторовою протяжністю розташованих у першому і другому кільці рекреаційних об'єктів.

Висновки до I розділу

1. Визначено стан дослідження приміської рекреаційної системи. Проаналізовано історичні форми рекреації, які творили рекреаційну функцію на приміських територіях та виділено шість етапів в розвитку приміської рекреації. Виділення та коротка характеристика етапів розвитку рекреації на приміських територіях Львова дозволяє провести дослідження кожного з етапів з метою виявлення об'єктів «з минулого», які можуть бути залучені до рекреаційного процесу в нових умовах, а також переоцінити архітектурно-планувальне рішення окремих з них.

2. Проаналізована історіографія по темі дисертаційного дослідження, її результати стали основою інструментарію, джерельної бази дослідження, а також теоретичною базою методики проведення дослідження. Уточнено категорійно-понятійний апарат, який стосується територіальних, інфраструктурних термінологічно-класифікаційних особливостей приміської рекреаційної системи.

3. Виділено особливості розташування рекреаційних об'єктів в приміській системі великих міст (зокрема м. Львова). Локалізовано історично-сформовані та нові локальні осередки розвитку рекреації.

4. З'ясовано, що кінець XX – початок XXI ст. характеризується функціонально-просторовими змінами природних та антропогенних компонентів у приміській зоні. Вони зумовлені зміною власності і способів господарювання. Особливої динаміки набувають процеси освоєння рекреаційних ресурсів приміської зони іншими суб'єктами господарювання. Дана ситуація веде до зниження фактичного рекреаційного потенціалу приміської зони і виключає можливість його використання в майбутньому.

5. Встановлено, що теорії просторової організації та розвитку містобудівних систем відстають потреб, що постають в нових соціально-економічних умовах і вимагають уточнення як буде функціонувати рекреаційна система її складові таких фундаментальних категорій, як простір та просторова організація.

6. Вивчено світовий досвід організації приміських рекреаційних систем, зокрема, Польщі, Німеччини. Єдність рекреаційних просторів найбільш сформована у рекреаційних осередках Німеччини. Для рекреаційних осередків України - кожен локальний (точковий) об'єкт функціонує сам по собі без взаємодії із іншими територіями. Такий розвиток зумовлює перевантаження території, а також веде до неконтрольованого розвитку рекреації.

7. Аналіз вітчизняного та закордонного досвіду організації рекреаційних систем приміських зон засвідчив, що: РС приміської зони характеризується недостатнім розвитком рекреаційної інфраструктури, вона відстає від показників розвинених європейських країн, де майже вся територія задіяна в рекреаційному процесі.

РОЗДІЛ II. МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗМІН В РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ ПРИМІСЬКИХ ЗОН ВЕЛИКИХ МІСТ

2.1. Загальнонаукові методи дослідження архітектурної організації рекреаційних систем

Архітектурно-планувальна організація рекреаційних систем приміських зон великих міст обумовлює перед проектувальником цілий ряд завдань. Вони охоплюють широкий спектр різних сфер: урбаністики, об'ємного проектування, способів життєдіяльності та ін. Успішне вирішення поставлених задач зумовлює застосування загальнонаукових та спеціальних методів досліджень. Відповідно загальнонаукові методи поділяють на загальні та спеціальні. Загальними є універсальні підходи, які можна використати для процесу дослідження в різних науках. Натомість, спеціальні методи застосовуються в конкретних сферах та на окремих етапах дослідження. Специфіка досліджуваного об'єкта зумовлює побудову комбінації загальнонаукових та спеціальних методів, що забезпечить отримання об'єктивних результатів та формулювання чітких висновків даної наукової роботи (Цехмістрова, 2004). З метою всебічного опрацювання особливостей архітектурно-планувальної організації рекреаційних систем приміських зон великих міст виділено *емпіричні та теоретичні* методи. До емпіричних належать: *спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент*. Серед теоретичних вибрано методи: *ідеалізацію, формалізацію, аксіоматичний, історичний та логічний, сходження від абстрактного до конкретного*. Крім того, використовуються методи дослідження, які притаманні емпіричному та теоретичному рівням: *абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція, моделювання тощо* (Матковський, 1999).

Для дослідження архітектурно-планувальної організації рекреаційних систем великих міст здебільшого застосовуються конкретно наукові методи, але для більшої об'єктивності результатів та способів їх вирішення слід застосовувати

загальнонаукові теоретичні та емпіричні методи (рис. 2.1.1). Науковці, які досліджували організацію рекреаційних територій, визначили основні напрямки в загальнонауковій методології: *спостереження і аналогія, аналіз та синтез, порівняння і узагальнення, опитування та моделювання.*

Класифікацію рекреаційних територій та об'єктів слід здійснювати за критеріями: рівня застосування, глибини розгляду. Для визначення особливостей архітектурно-організаційних умов приміських територій виконано порівняння рівня здійснення рекреаційної функції в різні історичні та сучасний періоди, порівняння їх планувальної та функціональної організації.

Історичний метод покликаний дослідити виникнення, формування та розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення внутрішніх та зовнішніх зв'язків і суперечностей. Просторова структура (Крушельницька, 2003) територій, їх розміщення, система розпланування й освоєння територій, не завжди перекреслюють чи змінюють попередній стан, що є відображенням його розвитку, і містить нашарування змін, які відбулись у минулому. Слід підкреслити, що зміни, які відбулися в просторі міст і територій, не завжди перекреслюють чи змінюють попередній стан, що обумовлює збережене розпланування територій і міст як важливий елемент дослідження. В науковій роботі проведено порівняльне дослідження та співставлення генеральних планів і карт (історичних та сучасних). Цей етап дослідження розділений на два напрями. У першому ведеться пошук реліктів попередніх форм освоєння територій у пізніших матеріалах. У другому здійснюється пошук засад освоєння нових рекреаційних територій (Бейдик, 2001; 2004). Об'єднання методів порівняння й ретроспективи дало можливість дослідити генезу розпланування конкретної рекреаційної території та отримати цілісне бачення її сучасної структури. Основою цих методів стали: використання безпосередніх даних збережених історичних форм на території, а також аналіз літературних джерел.

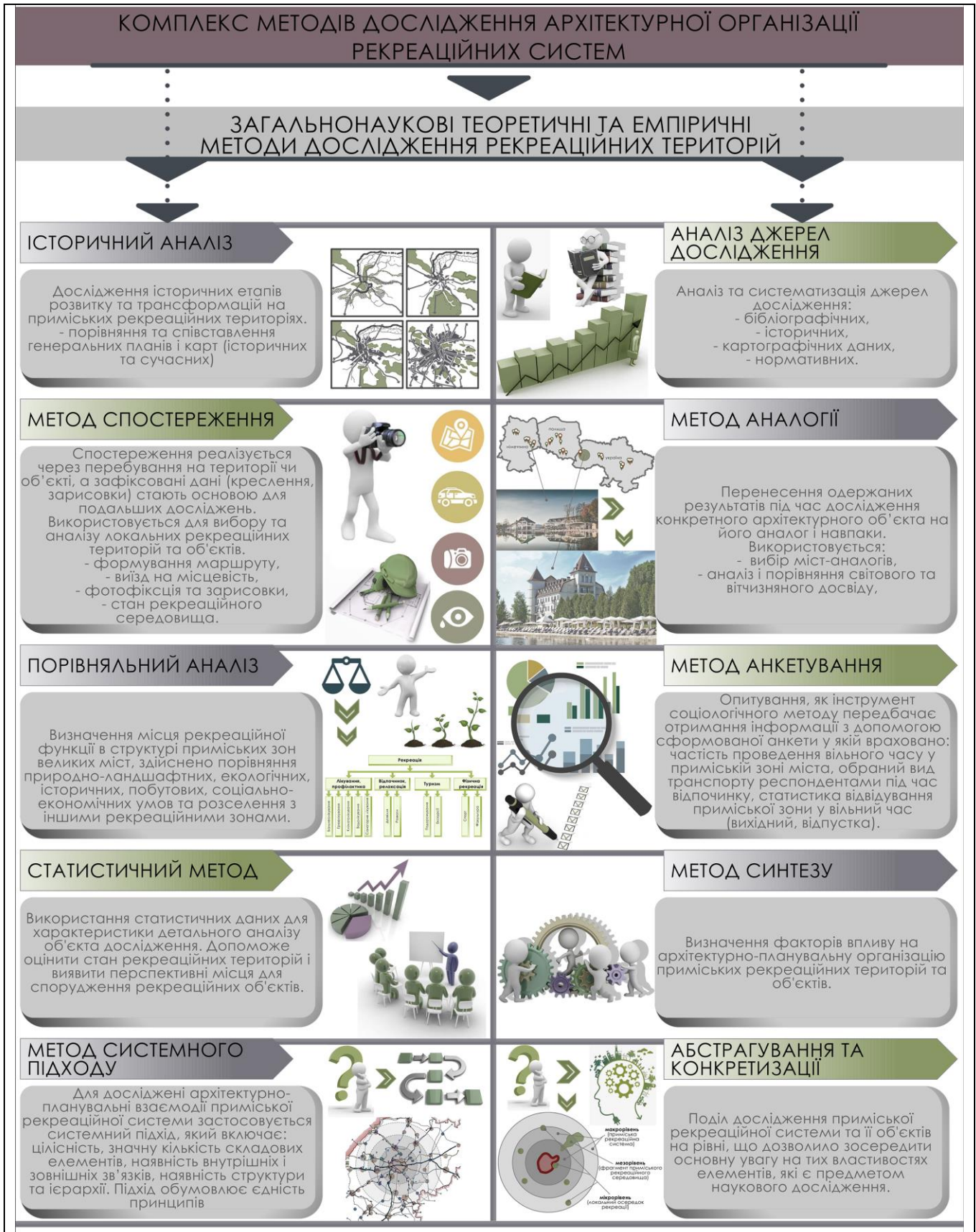

Рис. 2.1.1. Комплекс методів дослідження архітектурної організації рекреаційних систем (рисунок автора)

Після аналізу джерел дослідження (бібліографічні, історичні, картографічні та нормативні) слід перейти до етапу спостереження, який характеризується цілеспрямованим активним сприйняттям ситуації з метою отримання більш чітких даних про об'єкт. Мета спостереження полягає у емпіричній фіксації об'єктів (територій), а результат – це оброблені у відповідності із дослідницькою метою результати про об'єкт, представлені у формі нотаток та зарисовок. У дослідженні організації рекреаційних систем великих міст спостереження виступає, як цілеспрямований процес сприйняття, виявлення особливостей і процесів, які відбуваються на цих територіях. Приміська рекреаційна система м. Львова перебуває на активному етапі урбанізації, а саме в процесі динамічних змін, відповідно постає питання та пошуків нових форм організації цих просторів. Для дослідження стану розвитку рекреаційних систем великих міст, *метод спостереження* реалізується (Петришин та ін., 2006) через перебування на території чи об'єкті, а зафіксовані дані (креслення, зарисовки) стають основою для подальших досліджень. Результати досліджень сформовані у таблицях, схемах та архітектурних описах. Метод спостереження використовувався для вибору та аналізу локальних рекреаційних територій та об'єктів, який включав формування маршруту, виїзд для дослідження об'єкту, фотофіксацію та зарисовки, а також стан розвитку рекреаційного середовища вцілому (Савчук, 2010).

Метод аналогії використовується для забезпечення об'єктивності результатів дослідження, характеризується причинно-наслідковою залежністю. Зміст цього методу – це перенесення одержаних результатів під час дослідження конкретного архітектурного об'єкта на його аналог і навпаки. Метод був використаний при виборі міст-аналогів та локальних рекреаційних територій та об'єктів для подальшого дослідження. Метод аналогії також застосовувався при аналізі та порівнянні світового та вітчизняного досвіду організації рекреаційних систем, де шляхом вибору територій та об'єктів із схожим набором характеристик можна обґрунтувати раціональні підходи, які можуть бути застосовані до нього.

Для встановлення подібності або відмінностей предметів і явищ дійсності, а також знаходження загального, притаманного двом або декільком об'єктам застосовано *метод порівняння*. При цьому існують певні вимоги: можуть порівнюватися тільки явища, між якими можлива деяка об'єктивна спільність; порівняння має здійснюватися за найважливішими, істотними ознаками (Цехмістрова, 2004). Метод порівняння в архітектурній практиці має сенс лише за умови співставлення не випадкових ознак, а закономірних, які мають високий ступінь достовірності та об'єктивності. У дослідженні метод порівняння застосовується при розв'язанні різних задач, він є логічною ланкою в загальній методології дослідження після спостереження і аналогії. А саме, для визначення місця рекреаційної функції в структурі приміських зон великих міст здійснено порівняння природно-ландшафтних, екологічних, історичних, побутових, культурних, соціально-економічних умов та розселення на досліджуваних територіях з іншими рекреаційними зонами. Метод порівняння відіграє важливу роль в даному дослідженні.

Опитування та анкетування, як інструмент соціологічного методу передбачає отримання інформації з допомогою сформованої анкети. У межах дослідження проведено соціологічне опитування шляхом особистісного опитування. Анкетування, яке проводилось у 2016 році, мало на меті виявити місця рекреації мешканців та певні вимоги до рекреаційних територій. Для реалізації поставленого завдання автором розроблено власну анкету, у якій враховано ряд показників: частість проведення вільного часу за межами міста (у приміській зоні), обраний вид транспорту респондентами під час відпочинку, статистика відвідування респондентами приміської зони у вільний час (вихідний, відпустка). Автором проводилось анкетування серед респондентів жіночої та чоловічої статі та серед різних вікових категорій. Таким чином вдалось отримати результати, які дозволяють правильно обирати типи відпочинкових закладів та відповідні місця відпочинку для певних вікових категорій та у забезпеченості засобами відпочинку. Отже, анкетування дозволило виділити позитивні і негативні

аспекти розвитку приміських рекреаційних територій та визначити рівень їх розвитку.

Статистичне дослідження рекреації та інфраструктури здійснюється в наступній послідовності:

1) за допомогою методу масових спостережень та статистичних даних збираються первинні дані, що характеризують приміську територію м. Львова;

2) на другому етапі зібрані опрацьовані показники. Результатом проведення даного етапу дослідження став розподіл всієї інформації в окремі групи;

3) третій етап полягав у виявленні взаємозв'язків між локалізованими об'єктами рекреації та визначення особливостей їх розвитку. Як приклад, взаємозв'язок кількості мотелів з розташуванням рекреаційних ресурсів (Петришин та ін., 2006). Реалізація цього етапу доповнюється застосуванням методу математичної статистики, табличним та графічним методами.

Аналіз як спосіб наукового дослідження передбачає поділ явища на окремі складові. Метод аналізу забезпечує декомпозицію вибраної територіальної системи. Спочатку йде поділ на підсистеми першого, другого та інших рівнів, і так аж до отримання елементів. При системному аналізі рух відбувається «зверху вниз» (Петришин та ін., 2006). Структура регіональних систем є складною, тому при її дослідженні використання методу системного аналізу є ефективним. При дослідженні архітектурно-планувальних взаємодій приміської рекреаційної системи як регіональної системи розселення поетапно розглядаються ієрархічні рівні. Найвищим з яких взято рівень локальних систем розселення. Найнижчим є рівень поселень, а за елементи системи прийнято характерні для регіону елементи рекреаційних утворень.

Метод синтезу в даному дослідженні застосовано з метою об'єднання пов'язаних один з одним елементів у єдине ціле. Це дозволило узагальнити основні поняття, закони, закономірності і теорії. Методи аналізу й синтезу взаємопов'язані, тому їх спільно використано у даному науковому дослідженні. Методом синтезу визначено фактори впливу на архітектурно-планувальну

організацію приміських рекреаційних територій та об'єктів приміської рекреації. Отже, аналіз та синтез перебувають в тісній методологічній кореляції. Вони пов'язані з такими логічними операціями, як абстрагування, узагальнення та класифікація.

Системний підхід, як загальнонаукова методологія є практичною діяльністю, яка орієнтується на розбір складних об'єктів, як системи. Відповідно для аналізу приміських територій застосовується системний підхід, який включає: цілісність, значну кількість складових елементів, наявність внутрішніх і зовнішніх зв'язків, наявність структури та ієрархії. Підхід обумовлює єдність принципів, що ґрунтуються на застосуванні універсальних показників, які характерні територіям та об'єктам відповідного типу, враховуючи (Шулик, 2013) окремі компоненти, в яких кожен показник оцінюється індивідуально.

Метод *моделювання* є дуже важливим та необхідним для даного дослідження. Він ґрунтується на використанні моделі як спрощеного відображення реальності та засобу дослідження явищ і процесів на територіях. Класифікацію моделей здійснено за різними критеріями: *характером об'єктів моделювання, засобами моделювання, сферою застосування моделей, рівнями, глибиною розгляду об'єктів моделювання*. Містобудівні об'єкти різного рівня цілісності розглянуто як складову частину системи взаємодії населення з оточуючим його середовищем, яке забезпечує необхідні умови для життєдіяльності людини та задовольняє її соціальні та біологічні потреби. Модель у широкому значенні — це матеріальне або розумове уявлення об'єкта дослідження в образі більш доступному і сприятливому для вивчення, ніж сам оригінал. (Габрель, 2004; Крушельницька, 2003). Розроблена структурна модель приміської рекреаційної системи та структурно-логічна модель взаємозв'язку архітектури рекреаційного об'єкта й ландшафту в ньому полегшила дослідження таких взаємозв'язків (Панченко, 2009).

Статистична методологія, яка передбачає сукупність прийомів, правил і методів кількісного дослідження, дозволила об'єктивізувати його результати та

висновки. Статистичний метод у дисертаційному дослідженні трактується як використання статистичних даних для характеристики та аналізу конкретного об'єкта вивчення.

2.2. Спеціальні методики та методичний інструментарій дослідження рекреаційних систем приміських зон

Для дослідження конкретних явищ та процесів, що мають місце в архітектурно-планувальній організації приміської зони та її рекреаційної системи, застосовано ряд спеціальних методів таких, як: картографічний, метод натурних обстежень та багатофакторного аналізу (Рис. 2.2.1.). Ще одним завданням постало дослідження архітектурно-планувальних взаємозв'язків у приміських рекреаційних зонах. З метою вирішення та обґрунтування поставлених задач даного дослідження серед спеціальних методів застосовано: натурні обстеження, фотофіксацію об'єктів, картографічний метод та метод багатофакторного аналізу. Дані підходи та способи стали основою для подальших наукових досліджень та формулювання методичного інструментарію.

Картографічний метод забезпечив складання нових та актуалізацію наявних моделей, карт, схем тощо. Отримання нових даних відбувалось шляхом аналізу і перетворення геоінформаційних даних (Бейдик, 2004). Карта — це носій інформації (вона має інформаційну місткість), її зберігач і передавач. У дослідженні архітектурно-планувальних взаємодій на приміських територіях застосування картографічного методу дозволило вивчити та проаналізувати за допомогою карт і схем природно-ландшафтних та інших умов регіону, системи розселення, планування окремих територій. Джерельною базою створення схем розміщення рекреаційних територій являються загально-географічні та тематичні карти (природних ресурсів, транспортних шляхів, розміщення промислових зон та наявних історико-культурних територій). Картографічний метод, застосований при створенні схем на існуючих картах за результатами досліджень та для подальшої роботи.

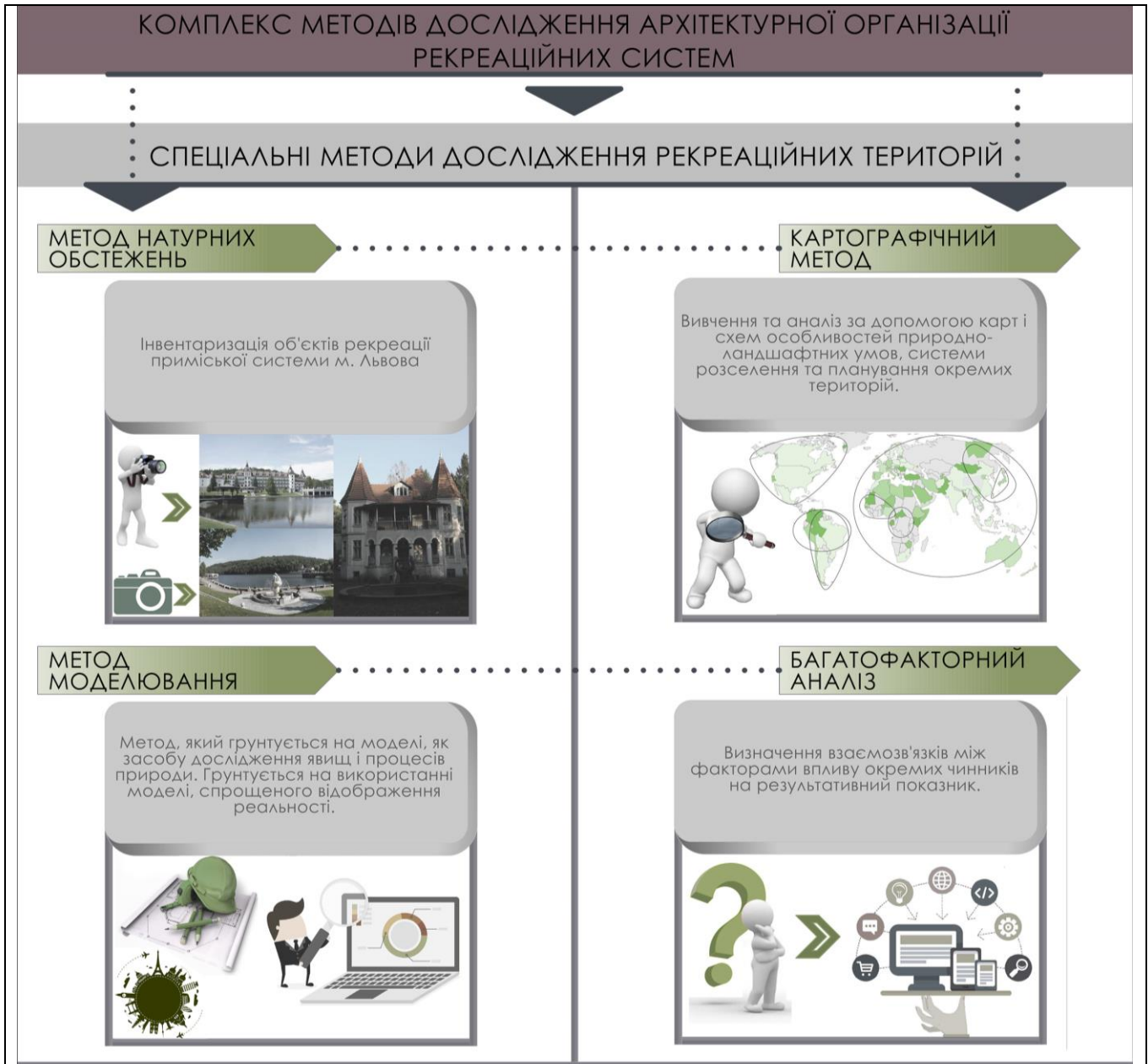

Рис. 2.2.1. Комплекс спеціальних методів дослідження архітектурної організації рекреаційних територій (рисунок автора)

Натурним обстеженням передував аналіз картографічних матеріалів та електронних джерел, що дозволило виявити як проблемні території, так і локалізувати рекреаційні об'єкти, котрі на них розташовані. Таким чином була здійснена вибірка конкретних будівель та прилеглих до них територій. Такий підхід дав можливість вибрати саме ті відпочинкові будівлі чи їх групи, котрі максимально відображають ситуацію що склалася в приміській зоні міста Львова.

Таким чином, *методом натурних обстежень* дослідження виконані безпосередньо на об'єкті. Натурне обстеження приміських рекреаційних територій дозволило:

- зрозуміти характер простору, його архітектурні та природно-ландшафтні особливості, об'єми та геометричні масштаби середовища;
- комплексно оцінити стан архітектурно-планувальної організації простору, зручність користування системою;
- виявити позитивні та негативні результати взаємодії людини й природи.

Натурне обстеження досліджуваних територій супроводжувалось здійсненням фотофіксацій та зарисовок з нанесенням на карту. Це дозволило актуалізувати наявний картографічний матеріал, оскільки дані території перебувають у процесі постійних архітектурно-планувальних трансформацій. Даний метод застосований не тільки для аналізу територій, але й для фіксації конкретних рекреаційних об'єктів. Це дозволило нагромадити емпіричний матеріал у вигляді обмірних креслень, зарисовок та фотофіксації рекреаційних будівель. Ці дані стали основою для сформульованих таблиць, в яких відображаються основні параметри вибраних та обстежених відпочинкових об'єктів. Завдяки натурним обстеженням можна перевірити функціонування та використання рекреаційних ресурсів на конкретній території, а також провести порівняння змін за певні періоди.

Метод багатofакторного аналізу — це метод аналізу впливу окремих чинників на інтегральний показник. Його метою є визначення взаємозв'язків між факторами та скорочення їх кількості для опису явища. Дане дослідження тісно пов'язане з якісними та кількісними факторами. Тому, автором, для глибшого аналізу стану рекреаційного простору, запропоновано застосування факторного аналізу для визначення взаємозв'язків між елементами впливу оціночним способом. Даний метод пропонується також при виведенні кінцевих результатів дослідження та обґрунтування проектних рішень.

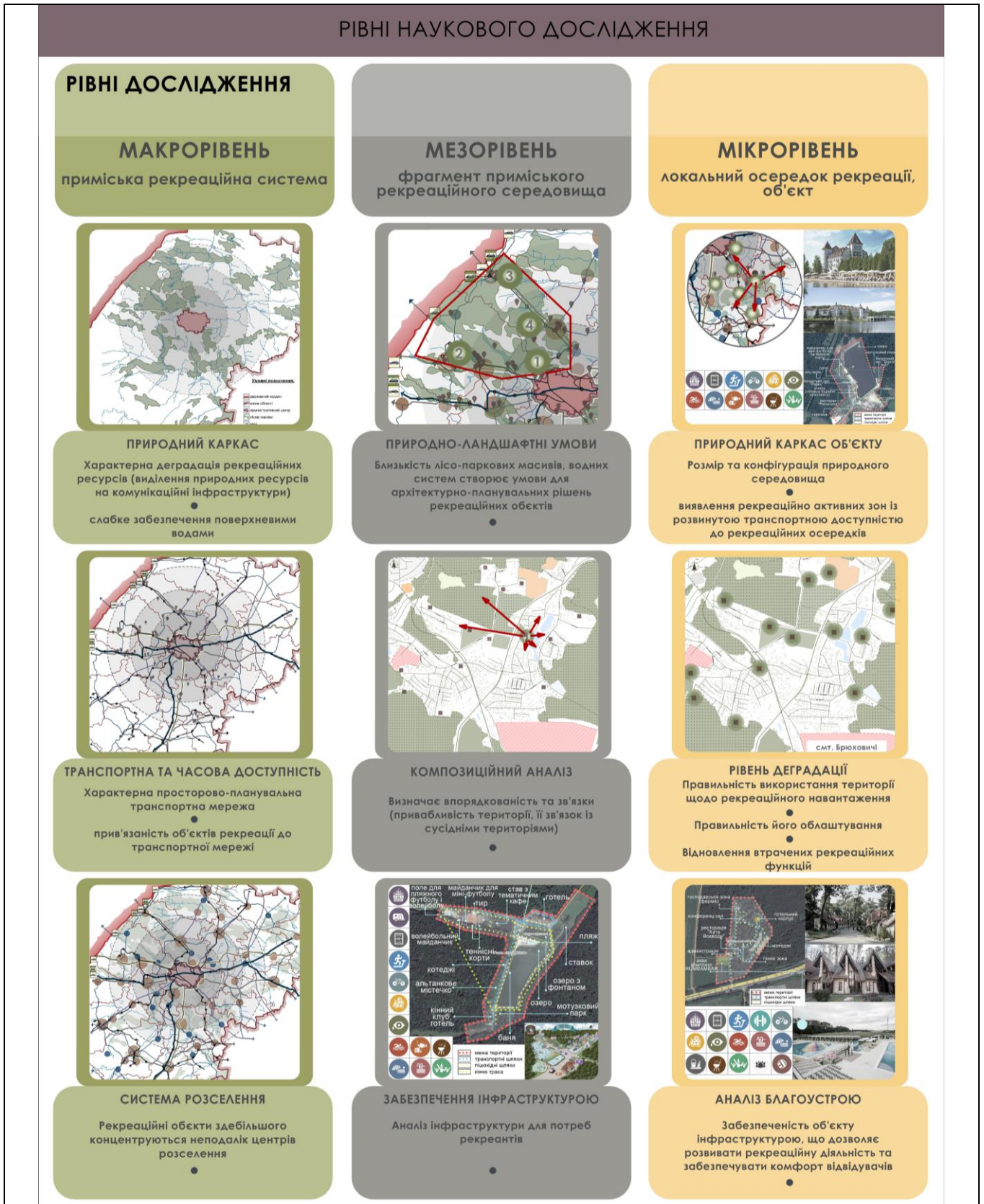

Рис. 2.2.2. Рівні дослідження архітектурно-планувальної організації рекреації приміських рекреаційних систем (рисунок автора)

На кожному етапі дослідження, застосовуються як загальнонаукові, так і спеціалізовані архітектурно-містобудівні методи, які у сукупності формують методологічну основу дослідження.

У дослідженнях було виділено три ієрархічних рівні архітектурно-планувальної організації рекреації приміських рекреаційних систем (рис. 2.2.2).

Рівень *макропростору* – приміська рекреаційна система, встановлення зв'язків між зонами рекреаційної системи. Метою дослідження є: виявлення об'єктів макроструктури рекреаційної системи, природно-ландшафтних умов, комунікаційних зв'язків, системи розселення, а також умови їх формування.

Рівень *мезопростору* – окремі рекреаційні зони приміської рекреаційної системи. На цьому рівні визначається функціональна організація, зв'язки, типологічний аналіз, що дає змогу визначити і охарактеризувати основні типи рекреаційних осередків та їх різновиди. Композиційний аналіз визначає впорядкованість та зв'язки (привабливість рекреаційної території, її зв'язок із сусідніми територіями).

Рівень *мікропростору* - дослідження локальних осередків рекреації, що включає: морфологічний аналіз – визначення об'ємно-просторового вирішення осередку, дослідження предметно-просторового середовища; функціональний аналіз – функціонально-планувальне зонування в межах осередку, оцінку змін та трансформацій; аналіз композиції окремого осередку: масштабність, розміщення домінант і акцентів, а також стильові характеристики. Виявлення факторів, що обмежують рекреаційне використання територій.

Дослідження трансформацій рекреаційної системи здійснюється згідно наступних етапів (рис. 2.2.3).

1. На початковому етапі дослідження застосовано метод *порівняльного аналізу науково-методичних джерел*, що знайшов своє відображення у першому розділі дослідження, в якому наведений та систематизований контент-аналіз близько 185 наукових праць українських і закордонних науковців з різних галузей знань, які висвітлювали процеси формування і організацію рекреаційних

ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЙ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Рис. 2.2.3. Етапи дослідження приміської рекреаційної системи (рисунок автора)

територій в Україні й світі. Окрім наукових публікацій з досліджуваної тематики, до уваги брались нормативно-правові документи, архівні й проектні матеріали архітекторів, які працювали у цій сфері. На даному етапі виникла необхідність уточнення наукових понять і термінів та виведення відповідного категорійно-понятійного апарату, уточнити проблему наукового дослідження.

Історичний метод, що ґрунтується на аналізі історичних та архівних матеріалів, дозволив проаналізувати еволюцію (генезу) відпочинку та історичні форми рекреації на приміських територіях. Цей метод допоміг також сформулювати наукову гіпотезу дослідження трансформацій та розвитку рекреаційних систем.

2. Другий етап дослідження передбачає застосування методів, що дозволяють сформулювати мету, завдання та етапи дослідження відповідно до сформульованої проблеми. На даному етапі використаний *метод комплексного аналізу факторів впливу*, що дозволяє виявити вплив функціонально-планувальних аспектів і сукупності містобудівних, соціально-демографічних, економічних, історико-культурних, природно-кліматичних та інших чинників на архітектурно-планувальні рішення рекреаційних об'єктів.

3. На третьому етапі дослідження виконано *аналіз світового та вітчизняного досвіду* організації рекреаційних систем приміських зон, що дозволило уточнити комплекс факторів, що зумовлюють їх формування, виявити основні тенденції проектування таких закладів. *Порівняльний метод* дозволив класифікувати рекреаційні об'єкти за різними критеріями, виявити їх спільні та відмінні риси.

Методом натурних обстежень проаналізовано існуючий стан і характер функціонування рекреаційних закладів регіону, а також територій, що володіють рекреаційним потенціалом. Проведено фотофіксацію, опрацьовано проектну документацію 81 об'єкта та їх візуальну оцінку протягом 2015-2017 рр. Комплексне дослідження дотримання нормативних вимог за допомогою натурального обстеження у поєднанні з методом експертних оцінок дозволило визначити, що більша частина рекреаційних закладів, збудованих в II половині

XX століття, не відповідають нормативним вимогам, позбавлені функціонального різноманіття, і на сьогодні є морально та фізично застарілими.

Метод аналізу функціональної структури допоміг виявити основні структурно-функціональні елементи закладів даного типу, їх параметри та особливості, окреслити дефекти та невідповідності функціональних рішень.

Графоаналітичний аналіз дозволив встановити та відобразити функціональний склад, інженерно-технічні, художні особливості та закономірності формування рекреаційних центрів.

Метод експертних оцінок дозволив проаналізувати існуючі заклади, що виконують рекреаційну функцію, їх функціонування та використання. *Інтерв'ю* із відпочивальниками різних вікових груп, дозволили дійти висновку, що існуючий стан закладів відпочинку потребує суттєвого вдосконалення.

4. На четвертому етапі дослідження застосовано *метод статистичного аналізу*, який дозволив систематизувати розташування рекреаційних об'єктів по регіонах, розташування у містах і сільських місцевостях, уточнити класифікацію, що допоможе оцінити сучасний стан мережі рекреаційних об'єктів і виявити найбільш сприятливі території для їх розміщення.

В дослідженні рекреаційних систем науковці класифікують такі види та методи статистики:

- розробка та дослідження методів загальної статистичної звітності з природокористування та обліку кількості об'єктів галузей господарства;
- розробка й дослідження статистичних моделей явищ, що використовуються в рекреації;
- застосування статистичних методів та моделей для аналізу та оцінки конкретних даних розміщення рекреаційних ресурсів та об'єктів.

У рамках дослідження було проведено *анкетування* (рис. 2.2.4), що ставило за мету:

- виявлення місця відпочинку (присадибна ділянка (дача), пансіонат/санаторій, готель/мотель, , відпочинковий комплекс, біля озера/річки,

в лісі/парку);

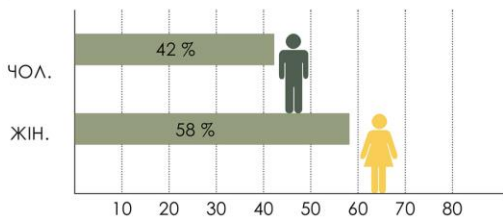
- визначення виду транспорту під час поїздки на відпочинок (автомобілем, громадським транспортом, велосипедом, пішки, залізницею);
- визначення оптимальної відстані при виборі місця відпочинку,
- виявлення складових відпочинкової території (спортивні зони, місце для розкладання багаття, місце для наметів, став для риболовлі, місце для паркування, зелені насадження, водойми);
- визначення переважаючого виду відпочинку (активний відпочинок, командні ігри та фестивалі, пасивний відпочинок, відпочинок на воді);
- визначення вікових категорій мешканців та періодичність відпочинку.

У соціологічному опитуванні взяло участь понад 300 осіб (приклад анкети у додатку). Респондентами виступили жителі Львова віком від 18 до 65 років. Відповіді систематизовано за п'ятьма віковими категоріями: 18-24 роки, 25-35 років, 35-45 років, 45-60 років, 60 і < 60 років. У процесі соціологічного дослідження було виявлено, що найбільш рекреаційно-активною зоною для відпочинку є території, розташовані на відстані 30 км від міста. Вікові категорії 18-24 роки та 25-35 років надають перевагу відпочинку у периферійній зоні, а 60 і < 60 років – вибирають відпочинок у транзитній зоні. Аналізуючи забезпечення відпочивальників об'єктами інфраструктури та територіями, сприятливими для відпочинку, можна сказати, що найбільш розвинута інфраструктура у другій зоні (рекреаційно-активній), а забезпеченість природно-ландшафтними умовами – третя зона (периферійна). Такі результати дають можливість зробити висновок про те, що у майбутньому територією для відпочинку буде периферійна зона, яка буде переміщатись і розвиватись.

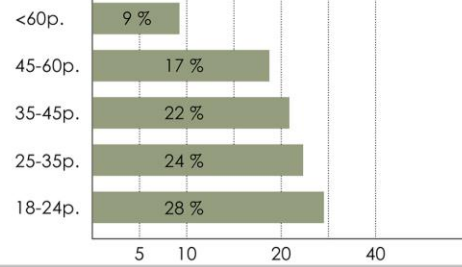
Дослідження рекреаційного потенціалу приміської системи Львова, здійснено за допомогою GIS-технологій, методом накладання шарів, що надають інформацію про: морфологію рельєфу, наявність природних умов, транспортну доступність, містобудівні умови. Сумарна оцінка усіх складових дає кількісний та якісний аналіз рекреаційних територій.

РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ

СТАТЬ

ВІК

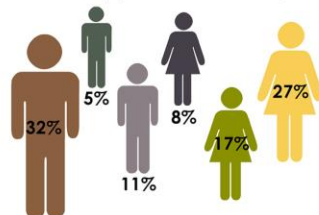

СТАТИСТИКА ВІДВІДУВАННЯ РЕСПОНДЕНТАМИ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ У ВІЛЬНИЙ ЧАС (ВИХІДНИЙ, ВІДПУСТКУ):

РЕСПОНДЕНТИ ВІКОМ 18-24р.

РЕСПОНДЕНТИ ВІКОМ 25-35р.

РЕСПОНДЕНТИ ВІКОМ 35-45р.

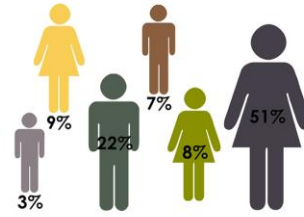

БІЛЯ ОЗЕРА/РІЧКИ В ЛІСІ/ПАРКУ У ВІДПОЧИНКОВОМУ КОМПЛЕКСІ У ГОТЕЛІ/МОТЕЛІ У ПАНСІОНАТІ/САНАТОРІЇ НА ПРИСАДІБНІЙ ДІЛЯНКІ (ДАЧІ)

РЕСПОНДЕНТИ ВІКОМ 45-60р.

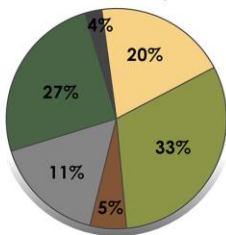

РЕСПОНДЕНТИ ВІКОМ <60р.

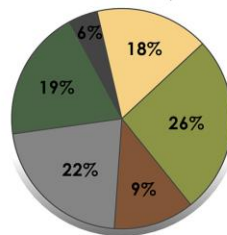

ЧАСТІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ ВІЛЬНОГО ЧАСУ РЕСПОНДЕНТАМИ ЗА МЕЖАМИ МІСТА (У ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ):

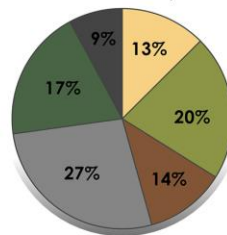
РЕСПОНДЕНТИ ВІКОМ 18-24р.

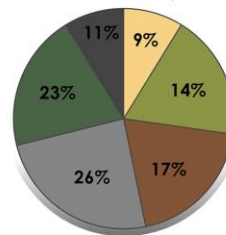
РЕСПОНДЕНТИ ВІКОМ 25-35р.

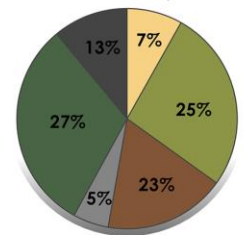
РЕСПОНДЕНТИ ВІКОМ 35-45р.

РЕСПОНДЕНТИ ВІКОМ 45-60р.

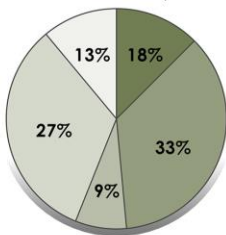
РЕСПОНДЕНТИ ВІКОМ <60р.

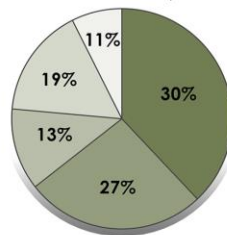
ЩОТИЖНЯ 1 РАЗ В МІСЯЦЬ 1 РАЗ В СЕЗОН ТІЛЬКИ ПІД ЧАС ВІДПУСТКИ РІДКО, ПЕРЕВАЖНО ВІЛТКУ НІКОЛИ

ОБРАНИЙ ВИД ТРАНСПОРТУ РЕСПОНДЕНТАМИ ПІД ЧАС ВІДПОЧИНКУ У ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ:

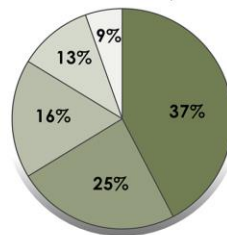
РЕСПОНДЕНТИ ВІКОМ 18-24р.

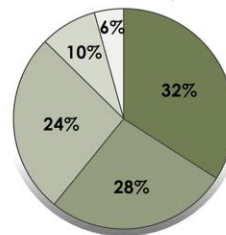
РЕСПОНДЕНТИ ВІКОМ 25-35р.

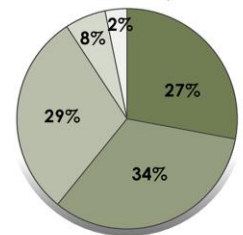
РЕСПОНДЕНТИ ВІКОМ 35-45р.

РЕСПОНДЕНТИ ВІКОМ 45-60р.

РЕСПОНДЕНТИ ВІКОМ <60р.

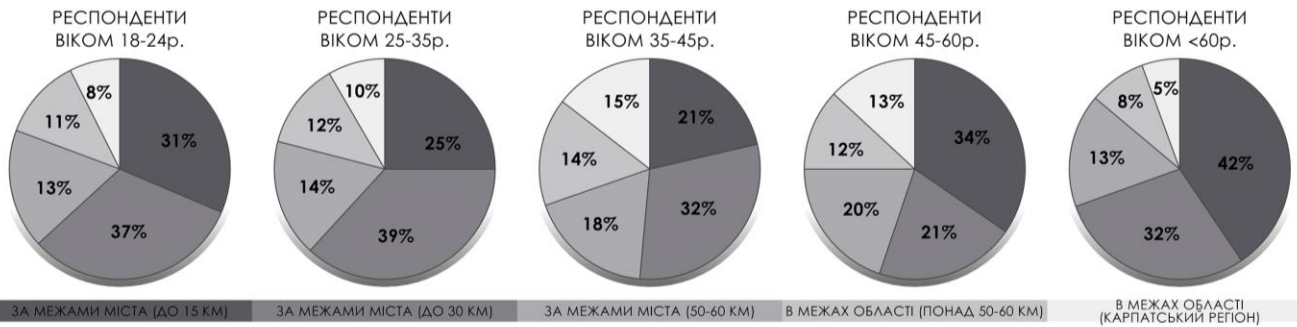

АВТОМОБІЛЬ ГРОМАДСЬКИЙ ТРАНСПОРТ ЗАЛІЗНИЦЯ ВЕЛОСИПЕД ПІШКИ

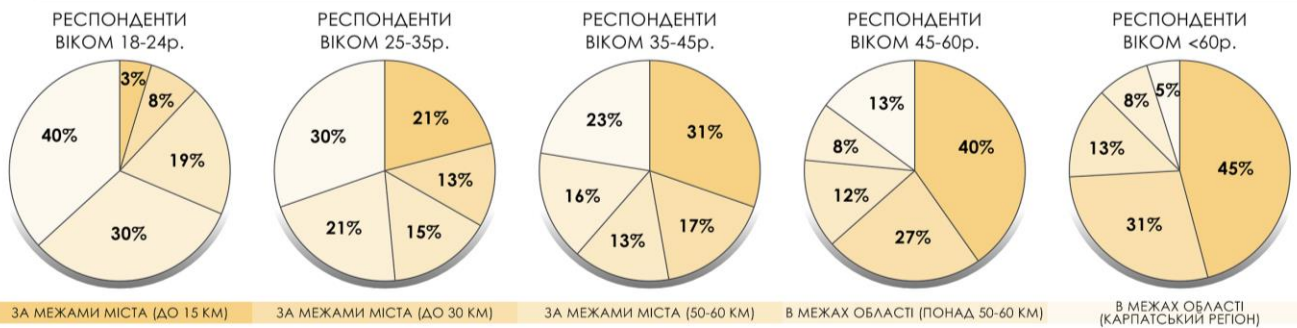
Рис. 2.2.4. Результати соціологічного дослідження (рисунок автора)

РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ

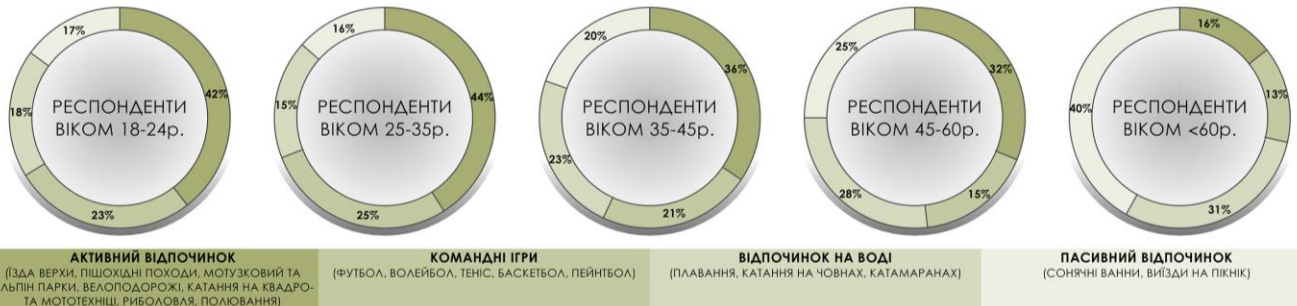
ОПТИМАЛЬНІ ВІДДАЛІ ПРИ ВИБОРІ МІСЦЯ ВІДПОЧИНКУ (ОДНОДЕННЕГО):

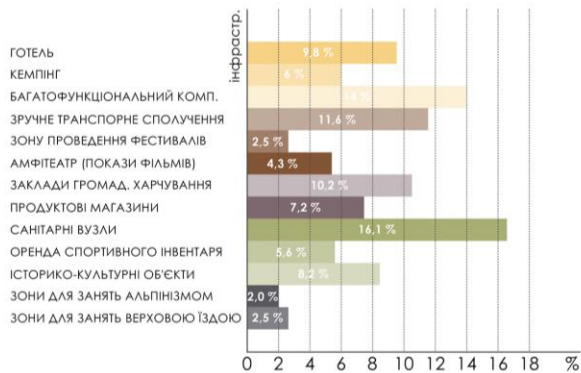
ОПТИМАЛЬНІ ВІДДАЛІ ПРИ ВИБОРІ МІСЦЯ ВІДПОЧИНКУ (КОРОТКОЧАСНОГО 2-5 ДНІВ):

ОБРАНІ ВИДИ ВІДПОЧИНКУ НА ПРИРОДІ У ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ МІСТА:

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ІНФРАСТРУКТУРОЮ МІСЦЯ ВІДПОЧИНКУ У ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ М. ЛЬВОВА:

ОБРАНА РЕСПОНДЕНТАМИ ВІДПОЧИНКОВА ТЕРИТОРІЯ ПОВИННА ВКЛЮЧАТИ:

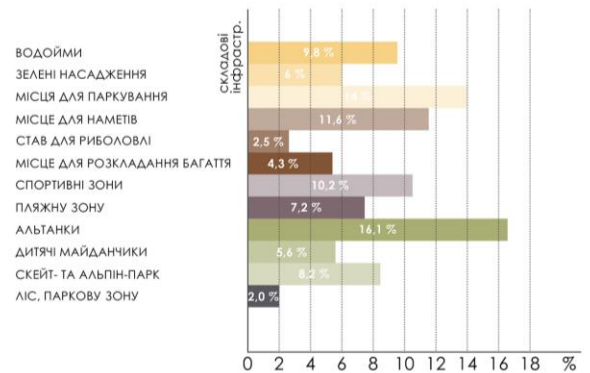

Рис. 2.2.4. Результати соціологічного дослідження (продовження)
(рисунок автора)

5. У побудові моделей архітектурно-планувальної організації приміських рекреаційних територій відображені результати дослідження. *Метод функціонального моделювання*, аналізуючи функціонально-планувальне переосвоєння рекреаційних територій та об'єктів, допомагає у створенні ідеальної моделі їх організації. Модель архітектурно-планувальної структури досліджуваного об'єкту дає можливість проведення експериментів для створення оптимального функціонально-планувального та композиційного рішення. Даний метод виявив необхідність у застосуванні новітніх вдосконалень у функціональному зонуванні, зокрема введення зон багатофункціонального призначення і застосування гнучкого планування. *Метод антропометричного аналізу* передбачає дослідження ергономічних показників при проектуванні нових рекреаційних об'єктів. Особливу увагу варто приділити врахуванню вимог груп населення з обмеженими можливостями (Заблоцкий и др., 1977) з метою створення ергономічного і зручного середовища.

6. На останньому етапі дослідження, здійснено *узагальнення результатів роботи*, формуються рекомендації щодо архітектурно-планувальних рішень та шляхів розвитку приміських рекреаційних систем, архітектурно-містобудівних рішень та трансформацій системи. Завдяки розвитку сучасних технологій значного поширення набуває *метод комп'ютерного моделювання*. Даний метод передбачає віртуальне відтворення реальної архітектурно-містобудівної ситуації з метою подальшого дослідження приміської рекреаційної системи. Модель архітектурно-планувальної організації формується на основі інформації про потенціал природного середовища, а також інформації про рекреаційні потреби користувачів.

Застосовані у дослідженні методи є взаємопов'язаними і взаємодоповнюючими складовими єдиного цілого, що обумовлює необхідність їх комплексного застосування. Дослідження дозволило виявити потребу у розробці методичних рекомендацій і принципів проектування приміських рекреаційних систем. Наведені вище методики дозволили узагальнити результати дослідження,

виявити закономірності розвитку й перспективні тенденції реформування приміських рекреаційних систем, а також сформувані нові пропозиції для розвитку та вдосконалення архітектурних рішень у цій сфері.

2.3. Емпірична база дослідження архітектурно-планувальних трансформацій приміської рекреації

Для визначення особливостей та принципів розвитку рекреаційних територій було здійснено порівняльний аналіз великих міст Європи. Критеріями для вибору міст та об'єктів стали: географічна близькість цих країн, подібність природньо-кліматичних умов, а також кількість населення, що характеризує величину рекреаційних потреб. Таким чином, для дослідження рекреаційних територій було обрано 6 міст Європи, а також 3 міста України і проаналізовано 18 рекреаційних об'єктів (рис. 2.3.1).

Польща:

1). *Відпочинковий комплекс «Restauracja & Noclegi Nad Basenem»*, Малопольського воєводства, Вадовицького повіту, м. Андрихув. Реконструкція: 2009 рік. Архітектори: Alina and Jerzy Hnat (TRANS-GAZ).

2). *Відпочинковий комплекс «Molo Resort»*, Малопольського воєводства, Освенцимського повіту, с. Осек, 2016 р.

3). *Відпочинковий комплекс «Medical Spa Hotel Lawendowe Termy»*, Лодзького воєводства, Поддембицького повіту, м. Унеюв, 2014 р.

4). *Готель «Wodnik»*, Куявсько-Поморського воєводства, Влоцлавського повіту, с. Сток.

5). *Готель «Naturum»*, Нижньосілезького воєводства, Мілицького повіту, м. Мілич, 2015 р.

6). *Готель «Mazovia»*, Мазовецького воєводства, Новодворського повіту, м. Новий-Двір-Мазовецький, 2010 р.

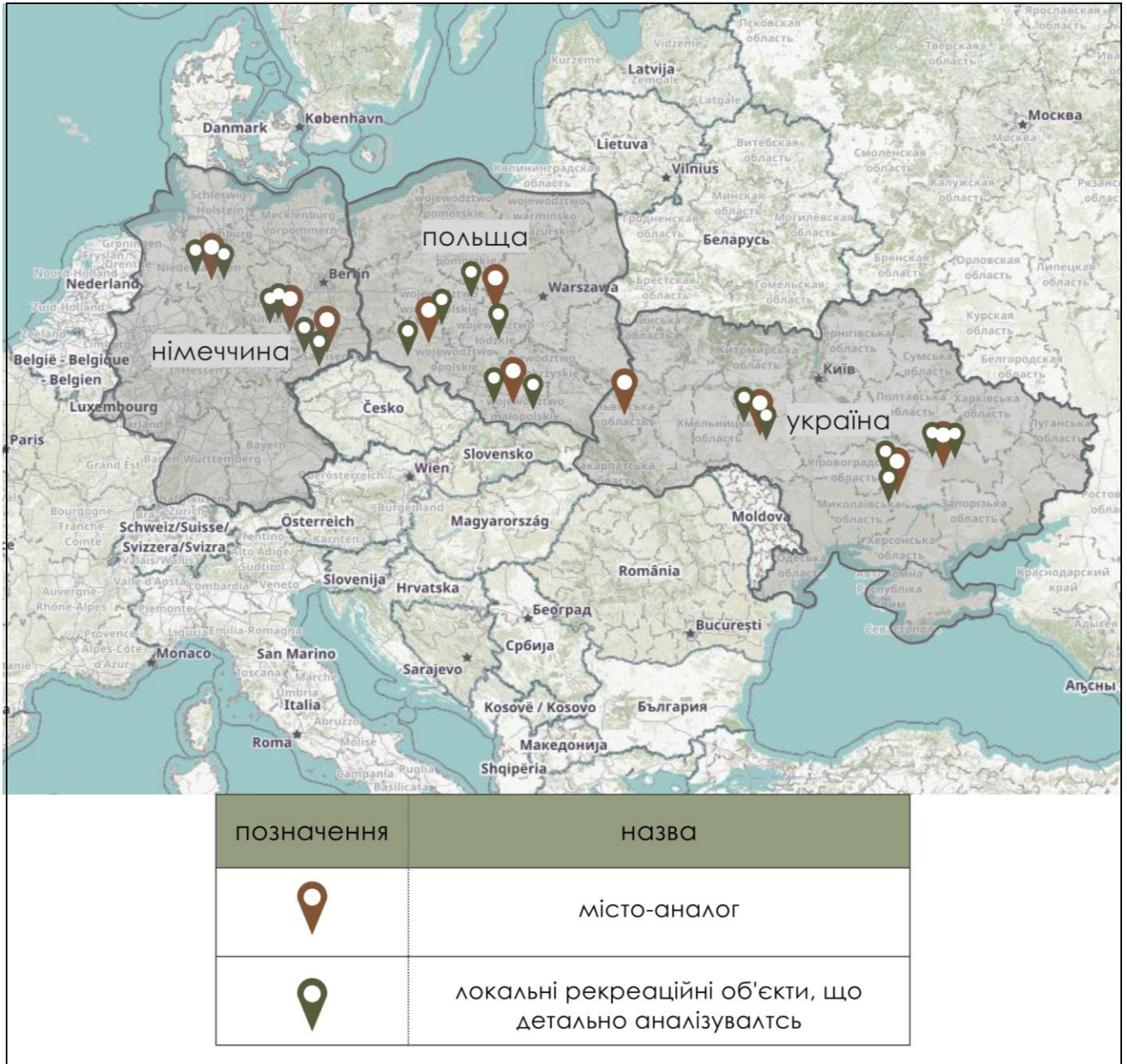

Рис. 2.3.1. Географія емпіричної бази досліджень. Закордонний та вітчизняний досвід. (рисунок автора)

Німеччина:

- 1). Відпочинковий комплекс «HORN Waldhotel Altenberg», Саксонська Швейцарія — Східні Рудні Гори, м. Альтенберг.
- 2). Готельно-відпочинковий комплекс «Best Western Hotel am Schlosspark», район Центральна Саксонія, м. Ліхтенвальде, 2001 р.

№ П/П	Країна	Місто	К-сть населення міста, осіб	Площа міста, км ²	Локальні рекреаційні об'єкти, к-сть	1 рекреаційна зона (R=15км), к-сть об'єктів	2 рекреаційна зона (R=30км), к-сть об'єктів	3 рекреаційна зона (R=50км), к-сть об'єктів
1.	НІМЕЧЧИНА	Дрезден	551 072	328,31	238	73	70	95
2.		Ляйпціг	581 980	297,60	242	51	65	126
3.		Ганновер	535 061	204,14	344	69	102	173
4.	ПОЛЬЩА	Краків	761 873	326,85	232	49	60	123
5.		Лодзь	685 285	293,25	116	32	19	65
6.		Вроцлав	640 648	292,82	105	27	18	60
7.	УКРАЇНА	Дніпро	990 569	405	22	9	9	2
8.		Кривий Ріг	646 748	410	12	10	0	2
9.		Вінниця	372 432	113,2	12	9	2	1

Рис. 2.3.1. Географія емпіричної бази досліджень. Закордонний та вітчизняний досвід. (продовження) (рисунок автора)

3). *Відпочинковий комплекс «See-und Waldresort Gröbern», Анхальт-Биттерфельд в складі коммуні Мульдештаузе, с. Греберн, 2016 р.*

4). *Готель «Boardinghaus Weinberg Campus», район Саксонія-Ангальт, м. Галле. Реставрація: 2009 рік.*

5). *Готель «Kokenhof», регіон Ганновер, м. Гросбургведель. Відреставрований: 2007 рік.*

б). *Готель «Hotel Benther Berg», регіон Ганновер, Нижня Саксонія, м. Ронненберг, 2013 р.*

Для визначення особливостей розвитку рекреаційних територій вибрано 6 об'єктів на приміських рекреаційних територіях Вінниці, Дніпра, Кіровограда.

Детально аналізувалась приміська рекреаційна система м. Львова, де були виділені (рис. 2.3.2) такі основні рекреаційні зони: I – Львівська; II – Ростоцька; III

– Стільська; IV – Роздільсько-Миколаївська; V – Верещицько-Дністерська; VI – Гологірська; VII – Кам’янка-Бузька. В приміській системі Львова ідентифіковано 81 рекреаційний об’єкт. Для детального аналізу вибрано 12 об’єктів у зазначених вище рекреаційних зонах. Усі вибрані об’єкти розташовуються в межах приміської системи (до 50 км).

Україна:

1) Відпочинковий комплекс «Business & Relax Hotel GoodZone», с.Піщанка, Новомосковський р-н, Дніпропетровська обл., 2007р.

2) Ресторан-готель «Гостерія Хата Подопрігора», м.Обухів, Дніпропетровська обл. Архітектори: Архітектурна майстерня «Україна Олег та Ліля».

3) Maetok Country Club, смт.Петрове, Кіровоградська обл. Відреставровано: 2013р.

4) Пансіонат «Буковенька», с.Кудашівка, Кіровоградська обл., 2014р.

5) Готельно-ресторанний комплекс «Пан Отаман», с.Писарівка, Вінницька обл.

6) Котеджний комплекс «Еліт Версаль», м.Хмільник, Вінницька обл.

Львів:

I рекреаційна зона (15 км)

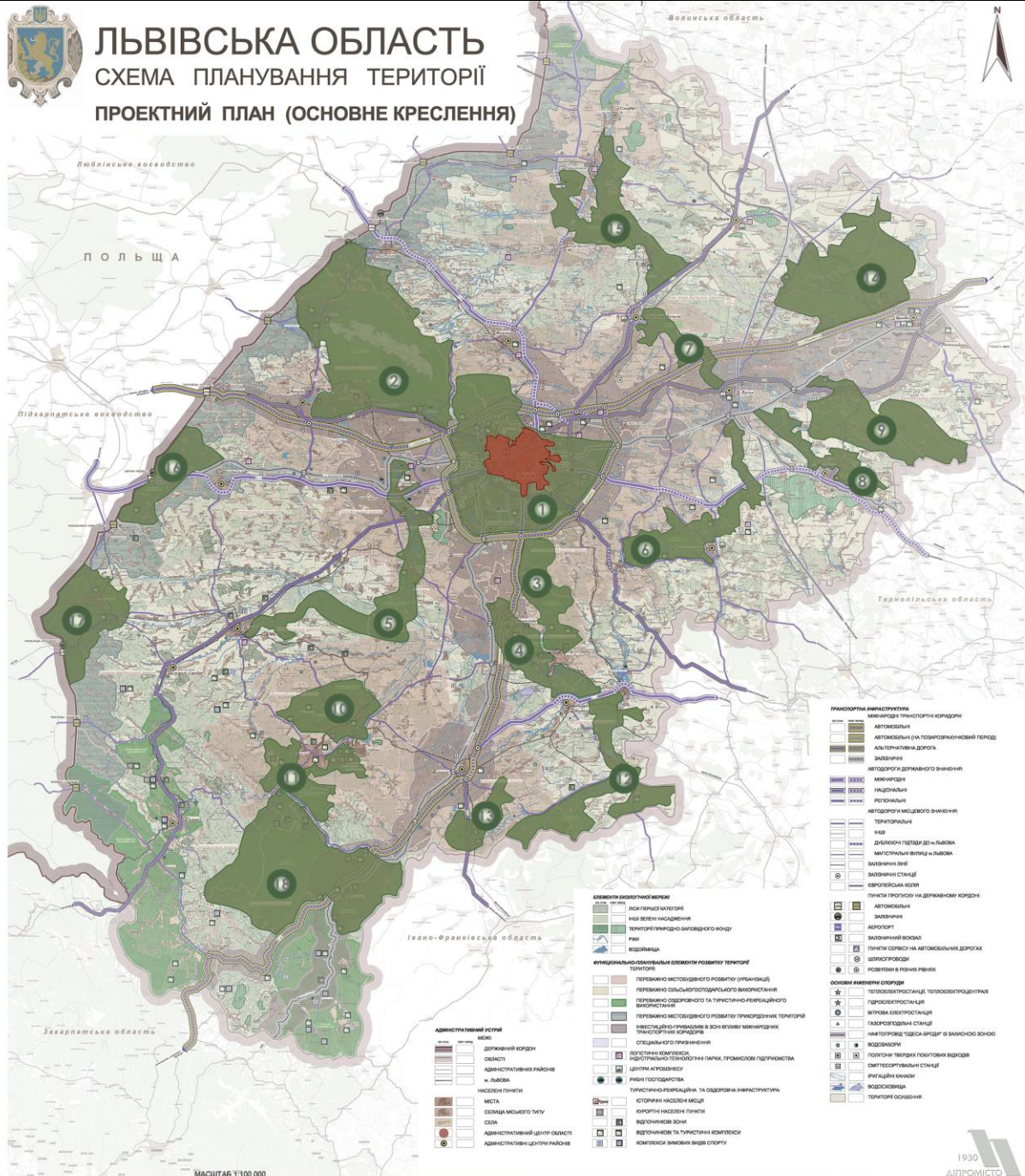
1). Готельно-туристичний комплекс, парк-готель «Древній град», с. Гамаліївка, Пустомитівський р-н., 2007 р.

2). Відпочинково-розважальний комплекс «RUMBAMBAR swim&dance club», с. Гамаліївка, Пустомитівський р-н., 2016 р.

3). Готельно-розважальний комплекс «Бухта Вікінгів», с. Старе Село вул. Лісова, 14, Пустомитівський р-н., 2000 р.

4). Готельно-розважальний комплекс «Гранд Резорт», с. Басівка, Пустомитівський р-н., 2005 р.

5). Готельно-розважальний комплекс «Озерний край», м. Пустомити вул. Ставкова, 60, Пустомитівський р-н., 2004 р.

ВИДІЛЕННЯ ОСНОВНИХ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ У ПРИМІСЬКІЙ СИСТЕМІ М.ЛЬВОВА	
1. львівська рекреаційна зона - 53 290 га	10. дрогобицька рекреаційна зона - 15 833 га
2. розтоцька рекреаційна зона - 69 779 га	11. східницько-трускавецька рекреаційна зона - 11 519
3. стільська рекреаційна зона - 14 218 га	12. дністерська рекреаційна зона - 23 648 га
4. роздільсько-миколаївська рекреаційна зона - 15 264	13. моршинська рекреаційна зона - 8 233 га
5. верещицько-дністерська рекреаційна зона - 25 491	14. стирська рекреаційна зона - 39 685 га
6. гологірська рекреаційна зона - 20 213 га	15. червоноградсько-сокальська рекреаційна зона - 24 883
7. кам'яно-бузька рекреаційна зона - 7 718 га	16. мостиська рекреаційна зона - 14 053 га
8. золочівська рекреаційна зона - 10 734 га	17. хирівсько-добромиська рекреаційна зона - 20 457
9. воронезька рекреаційна зона - 29 401 га	18. сколівська рекреаційна зона - 58 507 га

Рис. 2.3.2. Рекреаційні зони приміської системи м. Львова. (рисунок ДІПРОМІСТО)

б). Відпочинковий комплекс «ТАРТАК-RESORT», с. Бережани, Пустомитівський р-н., 2015 р.

II рекреаційна зона (30 км)

1). Відпочинковий комплекс «Криве озеро», м. Новояворівськ вул. Зелена 34, Яворівський р-н.

2). Готельно-відпочинковий комплекс «Чарівна долина», с. Родатичі, Городоцький р-н.

3). Готельний палацово-парковий комплекс з концепцією оздоровлення та відпочинку 14+ (формат готельного відпочинку “child free”) «Едем Резорт&СПА», с. Стрілки, Перемишлянський р-н.

4). Дитячо-оздоровчий табір «Дружба», с. Свірж, Перемишлянський р-н.

III рекреаційна зона (50 км)

1). Готельно-відпочинковий комплекс «Шервуд», с. Довгомостиська вул. Зелена 38б Мостиський р-н.

2). Відпочинковий комплекс «Сосновий бір», м. Судова Вишня вул. Лісозаводська 21/1, Мостиський р-н.

Автором при аналізі рекреаційних територій та об'єктів враховано:

- інфраструктуру, умови та види рекреаційної діяльності на організованих та неорганізованих територіях;
- встановлення просторових, візуальних, комунікаційних зв'язків між рекреаційними осередками та населеним пунктом, поблизу якого вони розташовані;
- врахування антропогенного навантаження території.

Необхідно констатувати, що в приміській зоні німецьких міст Дрезден, Ляйпціг, Ганновер знаходяться в середньому 272 об'єкти рекреації; у приміській зоні польський міст Краків, Лодзь, Вроцлав – 150 об'єктів; а у приміській зоні українських міст Дніпро, Кривий Ріг, Вінниця – 15 рекреаційних об'єктів, що у 17 разів менше Німеччини та 9 раз менше міст Польщі.

У першій рекреаційній зоні ($R=15$ км) відповідних міст Німеччини в середньому знаходиться 64 об'єкти, Польщі – 36, України – 17; у другій рекреаційній зоні ($R=30$ км) відповідних міст Німеччини – 79, Польщі – 32, України – 4; у третій рекреаційній зоні ($R=50$ км) Німеччини – 131, Польщі – 83, України – 2 об'єкти рекреації. У порівнянні з містами Німеччини і Польщі всі три приміські рекреаційні зони значно відстають, як від архітектурно-планувальних рішень, так і від різноманітності рекреаційних послуг.

Рекреаційний потенціал території та рівень деградації природного середовища становитимуть основу створення моделі рекреаційного утворення.

Висновки до II розділу

1. Розроблена методика дослідження рекреаційних утворень в приміській зоні, яка ґрунтується на загальнонаукових та спеціально розроблених методиках дослідження рекреаційних систем приміських зон. Здійснена класифікація задач дисертаційного дослідження, яка логічно пояснює побудову структури роботи. Виділено задачі вивчення наукових праць та літературних джерел, що торкаються об'єкта та предмета дослідження, проведено аналіз світового досвіду, вивчення різних умов, в яких розвивається приміська рекреаційна система. Проаналізовано умови розміщення та розвитку рекреації на приміських територіях великих міст.

2. Для встановлення особливостей трансформації архітектурних рішень рекреаційних об'єктів у дослідженні були вибрані методи аналізу і синтезу, порівняння і узагальнення, а також аналогії. Для класифікації та опису результатів серед загальнонаукових емпіричних методів в роботі застосовано: збір та групування фактів, їх оцінка та синтез результатів.

3. Визначена загальна методика дослідження. Загальнонауковий методичний апарат на різних етапах дослідження передбачає використання двох рівнів пізнання *теоретичного та емпіричного* і сформований на базі методу комплексного функціонально-структурного аналізу. Серед *спеціалізованих архітектурних методів* дослідження в роботі використано: метод аналізу функціональної структури; метод функціонального моделювання; метод комп'ютерного моделювання; графоаналітичний аналіз вихідних даних; метод комплексної оцінки території.

4. Методологічно обґрунтовано на прикладі приміської зони Львова і показано, що необхідно вивчати зміни, які відбуваються в архітектурно-планувальній організації рекреації приміських рекреаційних систем на трьох ієрархічних рівнях: макрорівні, мезорівні, мікрорівні та згідно шести етапів у кожному із них застосовуються відповідні методики щодо вивчення, аналізу,

досвіду організації рекреаційних об'єктів, досліджено рекреаційний потенціал до побудови моделей архітектурно-планувальної організації РС та формування рекомендацій щодо архітектурно-планувальних рішень розвитку приміських рекреаційних систем.

5. Обґрунтовано методики дисертаційного дослідження, які базуються на сформульованих задачах. Розроблено методику проведення комплексного дослідження архітектурно-планувальної організації об'єктів сучасної рекреації, що застосована на сформульованих задачах, яка передбачає шість етапів дослідження проблем трансформацій та розвитку рекреації. Перші три етапи характеризуються накопиченням та вивченням інформації, що стосується теми дослідження загалом та конкретно території приміської рекреаційної системи, та виведенням теоретичних основоположних результатів; на четвертому етапі відбуваються дослідження конкретних територій. На основі поетапно опрацьованої роботи на п'ятому етапі зроблено синтез результатів, обґрунтовано принципи та вдосконалено методику архітектурно-планувальної організації та побудова моделей приміських рекреаційних територій. На шостому етапі формуються рекомендації щодо архітектурно-планувальних рішень та шляхів розвитку приміських рекреаційних систем. Таким чином досягнуто основну мету наукового дослідження.

6. На основі соціологічного опитування 300 осіб за п'ятьма віковими категоріями від 18 до 65 років встановлено, що найбільш рекреаційно-активною зоною для відпочинку є території розташовані на відстані 30 км від міста (друга рекреаційна зона), яка найбільш сприятлива для відпочинку і має найбільш розвинуту інфраструктуру. За віковими категоріями з'ясована статистика відвідування респондентами приміської зони, частість проведення вільного часу за межами міста, обраний вид транспорту під час відпочинку, оптимальні віддалі при виборі місця відпочинку, обрані види відпочинку.

РОЗДІЛ III. ПЕРЕДУМОВИ РОЗМІЩЕННЯ ТА РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ НА ПРИМІСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ ВЕЛИКИХ МІСТ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВОВА)

3.1. Природно-ландшафтні та історико-культурні ресурси розвитку рекреації на приміських територіях.

Охарактеризовані основні компоненти природно-ландшафтного середовища цієї зони: рельєф, гідромережа, рослинність і клімат, а також історико-культурний потенціал, їх вплив на особливості розміщення та розвиток приміської рекреації Львова. Опираємося в основному на літературні джерела вчених, що досліджують цю територію, а також на власні дослідження. Використано доступні карти: природно-ландшафтних умов, розміщення об'єктів історико-культурної спадщини, складеного рекреаційного та господарсько-урбаністичного використання території.

Перспективний рекреаційний розвиток (Галушкіна та ін., 2006) будь-якого регіону базується на сукупності його переваг: особливостях географічного положення та рельєфу, сприятливому кліматі, багатому природному, історико-культурному потенціалі. Розвиток та розміщення об'єктів рекреації залежить перш за все від природно-ландшафтних передумов. Раціональне використання рекреаційно-туристичних ресурсів приміської зони передбачає детальний їх аналіз і розробку практичних рекомендацій для оптимізації розвитку відповідних рекреаційних зон. Однак не можна також нехтувати роллю міських центрів у формуванні рекреаційного потенціалу. Саме у цьому аспекті важливу роль відіграють приміські зони, залучення яких до розвитку рекреаційної діяльності сприяє розширенню міського середовища для покращення умов життєдіяльності населення, сталого соціально-економічного та просторового розвитку міст, ефективного використання прилеглих територій.

Відомо, що ландшафтно-рекреаційні території, призначені для організації відпочинку населення та покращання стану довкілля, формують «природний

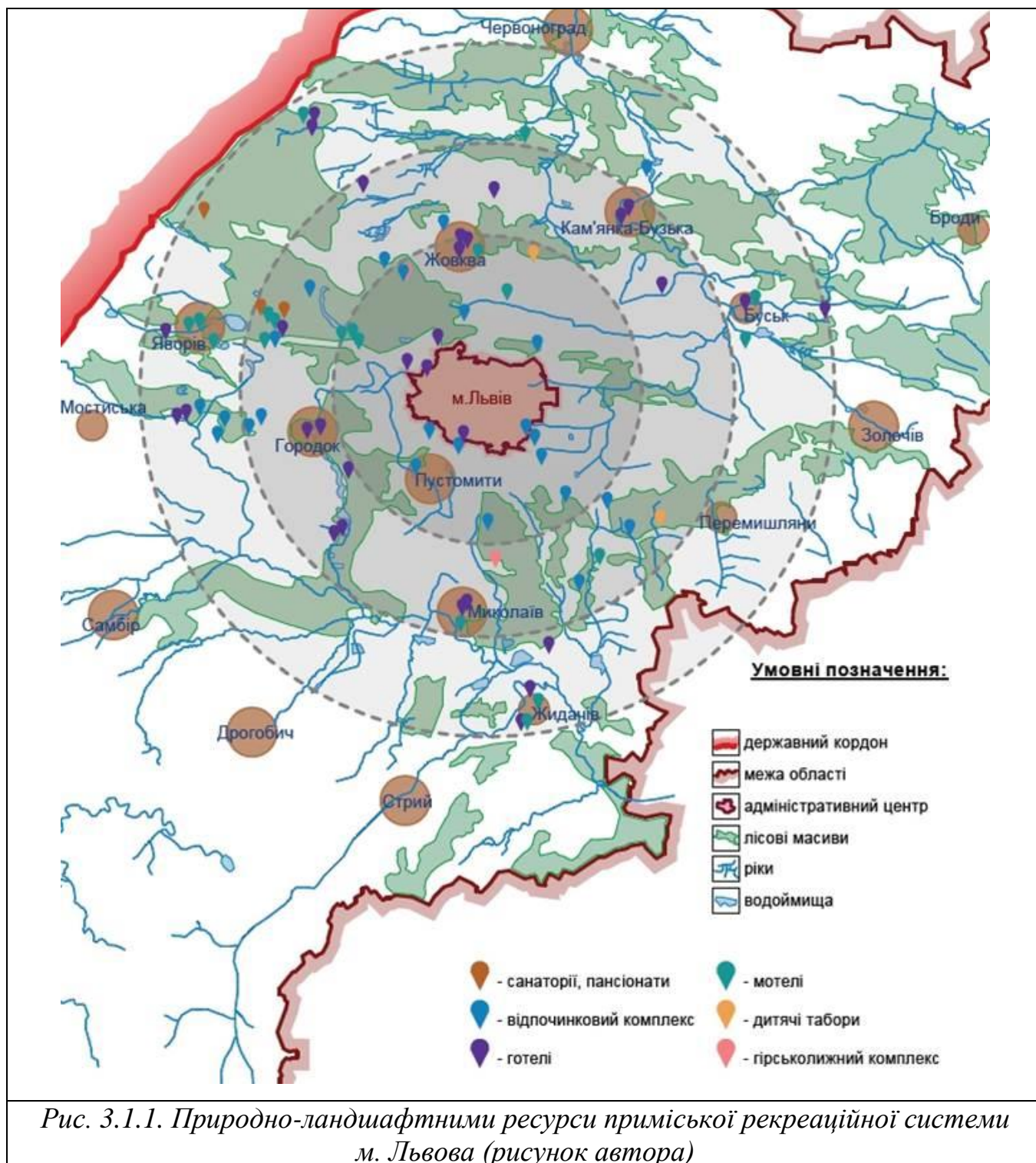
каркас», який являє собою єдину ландшафтно-рекреаційну систему природно-заповідних та штучно створених територій. Складовими елементами приміської ландшафтно-рекреаційної системи є: приміські ландшафтно-рекреаційні території (зони короткочасного відпочинку, дачні та садівничі поселення, лісопарки та гідропарки тощо); природно-заповідні території (національні природні та регіональні ландшафтні парки, тощо).

Типологічно (Панченко та ін., 2013) визначені ландшафтно-рекреаційні території є об'єктами містобудівного та ландшафтного проектування, яке в залежності від розмірів територій, існуючого функціонального їх використання, адміністративно-територіального устрою охоплює всі ієрархічні рівні – загальнодержавний, регіональний, місцевий будівель і споруд та здійснюється у містобудівній документації на державному та регіональному рівнях, на стадіях генерального плану, детального плану території, плану зонування території.

На основі проведених досліджень окреслено конфігурацію приміської рекреаційної зони м.Львова, що визначається розподілом рекреаційних ресурсів, а також структурою транспортної мережі.

Приміська зона Львова у першу чергу приваблива для відпочинку біля води та у прилеглих лісопарках і лісах. Водні ресурси, що використовуються представлені облаштованими ставами в околицях Львова (Винники, Брюховичі), у Пустомитівському районі (с.Басівка, с.Давидів, с.Лісневичі), у Городоцькому (с. Родатичі), у Яворівському (с.Верещиця). Активно використовуються облаштовані стави в околицях Старого Села (Пустомитівський р-н) та в с.Стрілки (Перемишлянський р-н), технічні стави у Жовківському – с.Зашків, Пустомитівському – с.Наварія, а також затоплені кар'єри у с.Ясницька(Яворівський р-н) та с.Задорожнє (Миколаївський р-н) (рис. 3.1.1.).

За доступністю наявні об'єкти рекреації (Бриль, 2015) можна розділити на загальнодоступні, з регульованим доступом та суворо регламентованим доступом. Найбільш придатні для купання стави входять у склад відпочинкових комплексів. Популярні для любительського рибальства озера та стави у Яворівському

(Верещиця), Жовківському (Зашків, Гамаліївка), Городецькому (Давидовичі) та Пустомитівському (Наварія) районах.

В результаті обстеження та детального аналізу природно-ландшафтних умов розвитку рекреації визначено:

- характерна деградація рекреаційних ресурсів (виділення природних ресурсів на дороги та комунікаційні інфраструктури);
- слабке забезпечення поверхневими водами річки Полтва (притока Західного Бугу) та Зубра (притока Дніпра) забезпечують утворення невеликих озер (Винники, Брюховичі, Басівка, Родатичі);
- територія розділена підвищеннями Поділля і Розточчя від смт. Івано-Франкове до Львова і далі в напрямку м. Бібрка. Більшу частину займають ліси (Яворівський р-н - 33,7%, Жовківський р-н - 25,2%) (Рекреаційний потенціал Львівщини, 2011);
- динамічний процес розвитку Львова, процеси урбанізації та субурбанізації обумовили послаблення природного середовища;

Питання кількісної і якісної оцінки природних рекреаційних ресурсів дотепер недостатньо вивчені, що пов'язано з необхідністю врахування при проведенні оцінки багатьох факторів. Більше того, в залежності від рівня ієрархії досліджуваної сукупності рекреаційних ресурсів змінюються враховані фактори і цілі оцінки. Так, оцінка окремого рекреаційного ресурсу (родовища мінеральних вод., кліматолікувальної місцевості, поверхні водойми і ін.) повинна включати не тільки його кількісні характеристики, але і ступінь сприятливості для відповідного виду рекреаційної діяльності.

При рекреаційній оцінці береться до уваги тільки рекреаційна цінність природних комплексів різного призначення і не враховуються народногосподарські результати їх експлуатації, які служать базою економічного обґрунтування капітальних вкладень у відтворення, охорону і покращення використання рекреаційних ресурсів.

Історико-культурні рекреаційні ресурси приміської зони Львова можна поділити на такі групи: архітектурні комплекси (Новикова, 2007), сакральні об'єкти, історичні пам'ятки. В околицях Львова найбільш високий рейтинг туристичної атрактивності мають архітектурні комплекси Жовкви (державний історико-архітектурний заповідник) та Городка (рис. 3.1.2.). До важливих

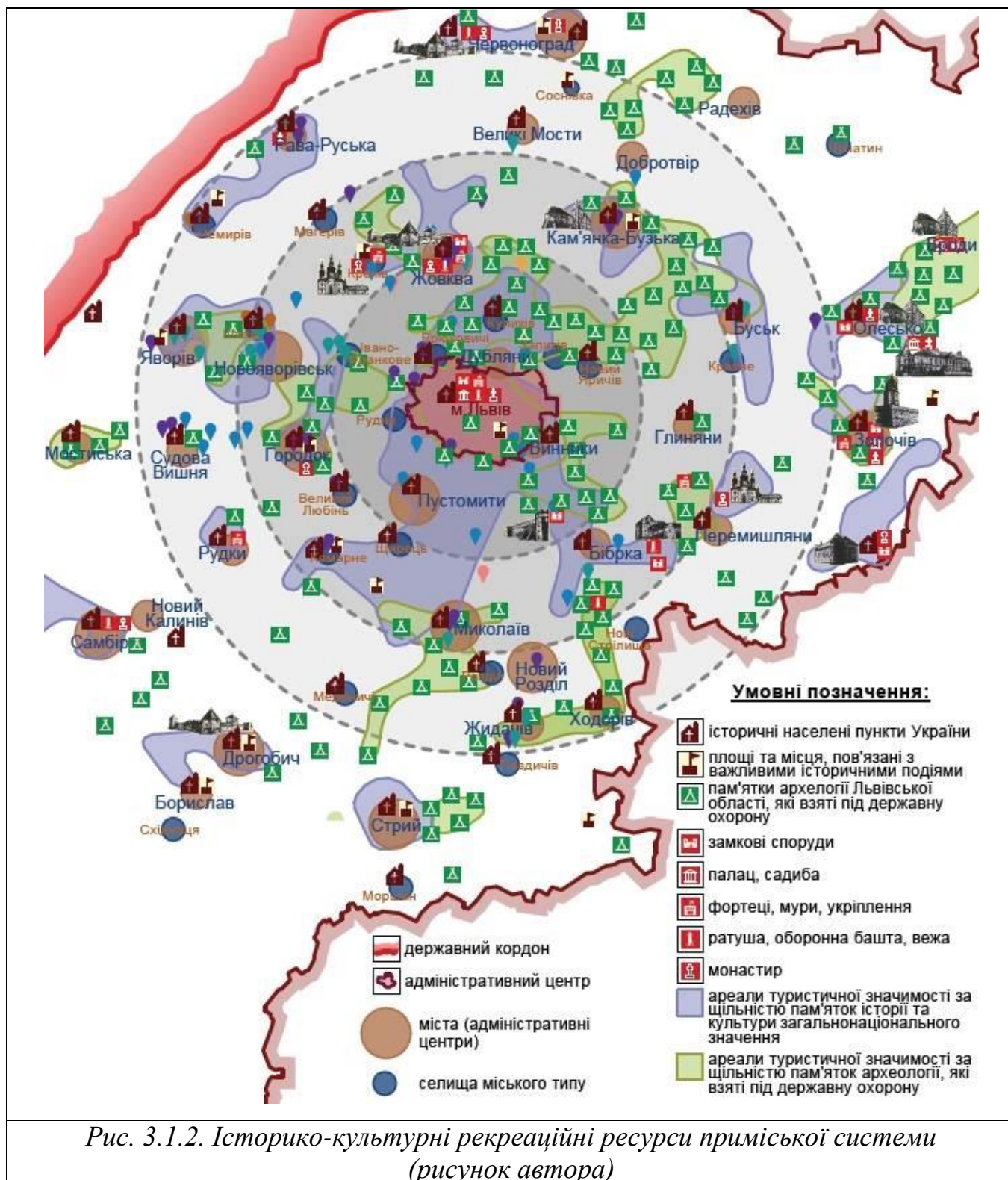

Рис. 3.1.2. Історико-культурні рекреаційні ресурси приміської системи (рисунок автора)

музейних комплексів необхідно віднести: музейний комплекс у Звенигороді (Пустомитівський р-н), історико-меморіальний музей Є. Коновальця (с.Зашків, Жовківський р-н). До найбільш важливих сакральних об'єктів, що привабливі для

паломницьких та культурно-пізнавальних подорожей, слід віднести Крехівський монастир та Страдчанський печерний монастирський комплекс. Одночасово ця територія насичена унікальними дерев'яними сакральними об'єктами (Жовква, Крехів). Низка культурних пам'яток приміської зони представляють цінність для історії польської та німецької культури: місця поховання видатних історичних осіб (Жовква, Івано-Франкове, Рудки), німецькі колонії (Візенберг-Мервичі, Коросно, Тернопілля).

Окремо зупинимося на історико-культурній спадщині в організації рекреаційного простору. Історико-культурні чинники умовно об'єднуються в групу духовних та матеріальних, між якими існують тісні взаємозв'язки та взаємовпливи. Матеріальна частина цих чинників розділена на побут і господарювання, а духовна — на релігію і культуру, звичаї та традиції (Шаблій, 2001).

Особливе місце займає історико-культурна спадщина, а територіальні системи різного рівня практично завжди включають комплекси, які є цінною історико-культурною спадщиною. Вони охоплюють значні території, формують розпланування й краєвид міських і сільських поселень, а також відкритих незабудованих територій. Слід наголосити, що просторова впорядкованість територій та природного довкілля історико-культурної спадщини є візитною карткою міста чи села. Це також важлива складова рекреаційної інфраструктури території, має визначальне значення в розвитку туризму та відпочинку.

З позиції архітектурної організації рекреаційного простору та архітектури окремих рекреаційних об'єктів основну увагу слід звертати на території високого історико-культурного потенціалу; структуру розпланування поселень; загальну просторову композицію, що об'єднує окремі елементи в цілісні утворення; просторові пов'язання історичного розпланування з природним довкіллям і транспортною мережею. При дослідженні просторової структури регіону, населеного пункту та рекреаційного об'єкта – окремого комплексу забудови,

археологічної пам'ятки, пам'ятки садово-паркового мистецтва тощо, потрібно оцінити:

- ступінь збереженості просторової структури та унікальність чи типовість просторової ситуації;
- рівень зміни, деформування структури рекреаційного простору, наприклад, новими транспортними сполученнями;
- розбіжність між історичною структурою розпланування й відповідною їй історичною забудовою та дисгармонуючими елементами рекреаційної забудови;
- стан збереження розпланування (основних елементів плану, тобто головні композиційні осі, домінанти, межі об'єкта);
- стан рекреаційної цінності аналізованого простору, ступінь розвитку рекреаційних функцій і оригінальності просторового рішення, репрезентативності такого вирішення чи його елементів на тлі регіону та населеного пункту.

Особливу увагу потрібно звернути на збереженість середовища і сформованих просторових відносин, що обумовлено ситуацією в регіоні, де добре збереглися великі природні й рекреаційні системи. Натомість рекреаційна забудова внаслідок численних перепланувань загалом не збереглася з попереднього історичного періоду. У багатьох населених пунктах збережена історична забудова. У процесі вивчення просторової ситуації можна найбільш узагальнено оцінити взаємодію характеристик рекреаційного простору та обґрунтувати ефективні рішення освоєння рекреаційних територій і гармонійні архітектурні рішення освоєння рекреаційних територій, об'єктів та споруд.

Таким чином, природна система Львівської агломерації з погляду умов розвитку міста та агломерації є специфічною, оскільки розташування такого великого міста на височинах великого Європейського вододілу відрізняється від типових умов локалізації великих міст на берегах морів, озер чи річок. Динамічний процес розвитку Львова, процеси урбанізації та субурбанізації обумовили послаблення природного середовища агломерації.

3.2. Містобудівні умови та теоретичні аспекти організації рекреаційних систем.

Розглянута рекреаційна система та її місце в приміській зоні, з'ясовані її класифікаційні ознаки та значення. Встановлено, що вона виступає рівнозначно з іншими системами матеріального виробництва, розглянуто територіально-рекреаційні системи, їх класифікаційні ознаки: за значенням, за типом розташування, за віддаленістю від споживачів, за функціональними типами.

Встановлено, що сьогодні ПРС та її просторова організація містобудівних систем вимагає переходу на нову методологічну платформу організації простору приміських територій. Все це зумовило розглянути моделі центральних місць В. Крісталлера; правильного розміщення міст Кольба; економічного ландшафту Льоша; міського мультиплікатора Лоурі.

Аналіз системоформуючих властивостей міста і приміської території як містобудівного комплексу полягає в дослідженні його основних складових. До них відноситься аналіз складу системи розселення і меж окремих складових комплексу, її внутрішніх і зовнішніх зв'язків. Узгодження складу елементів, комплексу, їх параметрів, зв'язків і відношень є умовою ефективного функціонування та стратегічного розвитку всього містобудівного комплексу.

Територія міста і приміської зони становить цілісне суспільно-просторове утворення, в межах якого відбувається спільне використання людських і природних ресурсів, інфраструктури. Таким чином, у межах міста і приміської зони формуються взаємозалежні процеси, пов'язані з задоволенням потреб мешканців цих територій.

Отже, індивідуальні й суспільні потреби мешканців міста і приміської зони, з однієї сторони, та ресурсні можливості цих територій — з другої, визначають умови, які мають бути приведені до відповідності при обґрунтуванні шляхів оптимізації відносин міст і приміських зон. Такі містобудівні рішення повинні спрямовуватися на: збереження балансу й гармонійності поєднання міської і сільської забудов, забезпечення потреб мешканців міста і приміської зони щодо

умов проживання, працевлаштування (Покоłodна, 2012, с. 154-157), послуг тощо, збереження і захист природних умов і ресурсів.

Для об'єднання різноманітних інтересів була розроблена модель рекреаційної системи. Вперше ідею про рекреаційну систему як об'єктивне і соціальне за своєю сутністю формування висунуто В. С. Преображенським (рис.3.2.1.). Рекреаційна система являє одну з підсистем і виступає як цілісне утворення, яке має певний набір суспільнонеобхідних функцій.

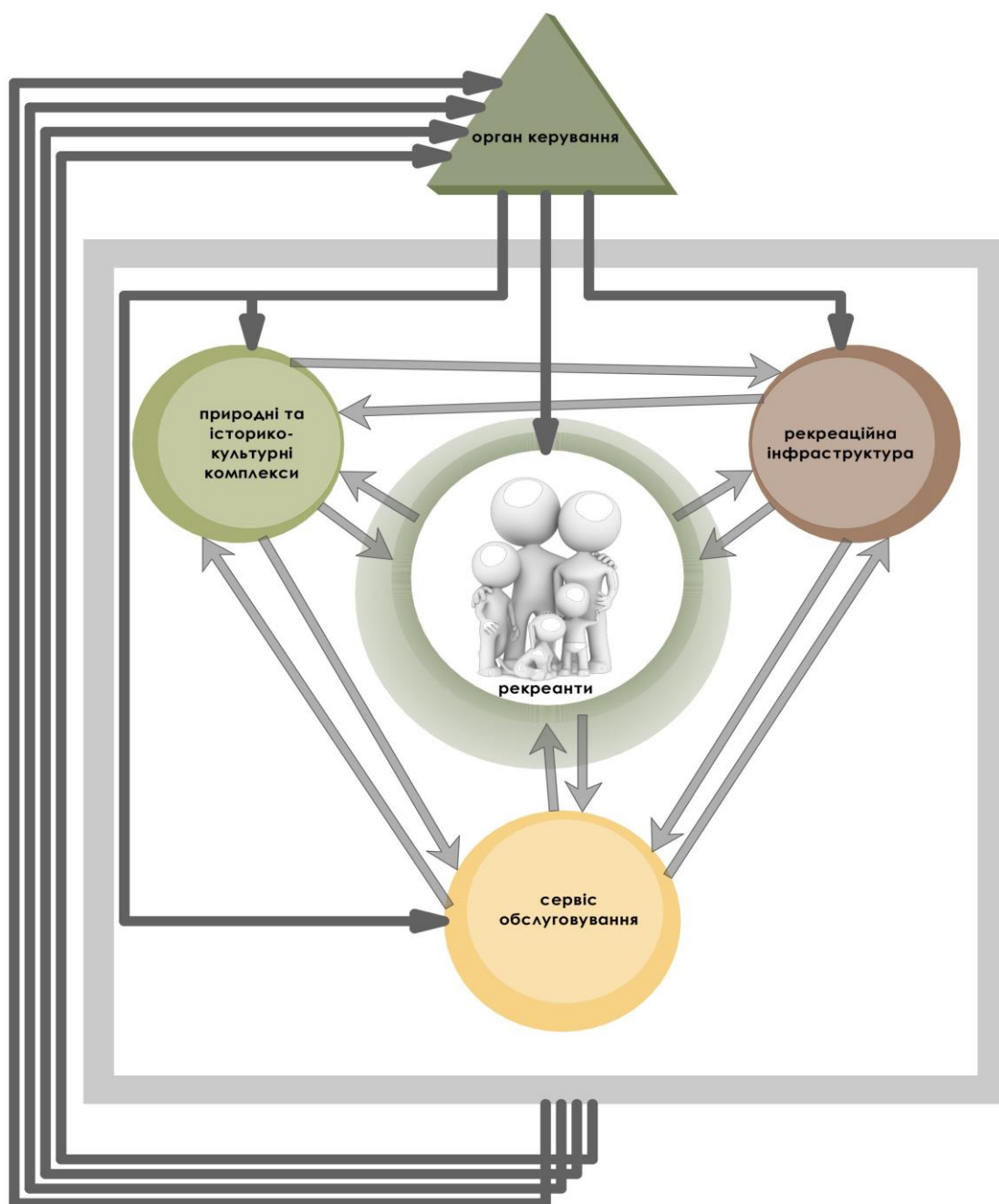

Рис. 3.2.1. Модель рекреаційної системи (за В.С.Преображенським).

Відставання теорії просторової організації та розвитку містобудівних систем від потреб, що постають в нових соціально-економічних умовах вимагають нової методологічної платформи просторової організації як містобудівної так і рекреаційної системи. Теоретичні положення, які були сформовані на засадах поділу економіки не витримують випробувань нинішньою реальністю. Нова методологічна платформа просторової організації містобудівних систем має базуватися на зміні парадигми. Її фундаментальні положення закладені В. Вернадським, який ще на початку минулого століття науково довів визначальну роль діяльності людини в процесах гармонійного розвитку природи і суспільства. Наприкінці ХХ ст. наукове передбачення В. Вернадського стало втілюватися в конкретних програмах і діях глобального характеру (Долішній, 2006; Межевич, 1988; Шаблій, 1994).

Міста й просторові системи виявляють високий рівень внутрішньосистемної змінності й гнучкості, функціонують на засадах циклічності, здатні до самоорганізації та саморозвитку, мають певний рівень автономії. Водночас вони є відкритими в обміні ресурсами, енергією та інформацією. На таких теоретичних передумовах формуються нові засади просторової організації та розвитку містобудівних систем, у т.ч. регулювання відносин міст і приміських зон.

Перехід просторової організації містобудівних систем (Городской и др., 1990) на нову методологічну платформу потребує уточнення таких фундаментальних категорій, як простір та просторова організація. М. М. Дьомін (Дьомін, 2010) обґрунтував модель простору з трьома головними складовими: людина – діяльність – середовище, що включає три субмоделі попарних взаємодій (людина – діяльність, людина – середовище, діяльність – середовище) та одну модель потрійної взаємодії.

П'ятивимірною моделлю містобудівного простору покладена в основу нової методології просторової організації та розвитку містобудівних систем (Габрель, 2004). Усі п'ять складових простору брались до уваги й у практиці просторового планування минулого, однак вони були нечітко структуровані та

розглядались не системно. Запропонована модель дозволяє всебічно проаналізувати просторову ситуацію, оцінити взаємодії між окремими вимірами та ефекти від таких взаємодій, сформулювати задачі гармонізації просторового розвитку.

В останні десятиріччя українські вчені провели низку досліджень, пов'язаних з розвитком територіальних систем у т.ч. приміських зон.. Системне дослідження у сфері управління приміськими зонами великих міст проведено Ш. Ібатуллінім, чия теорія капіталізації приміського простору прогнозує зростання вартості земельного капіталу передмістя внаслідок об'єктивних закономірностей просторового розвитку та цілеспрямованої діяльності органів влади й місцевого самоврядування (Ібатуллін, 2007), обґрунтування напрямів ефективного розвитку міста і приміської зони.

Аналіз теоретичних концепцій свідчить про наявність неоднозначних уявлень про сутність відносин міста й приміської зони.

У питаннях взаємодії міст і приміських зон реалізуються різні концепції, теорії та ідеї. Скажімо, теорія центральних місць, розроблена незалежно один від одного В. Крісталлером і А. Льюшем у 30-ті рр. ХХ ст., досліджує просторову організацію розселення в межах крупних регіонів; робить спробу теоретично пояснити ієрархічну організацію мережі поселень і упорядкованість у відстані між поселеннями, характерну для центрів тієї чи іншої функціональної спеціалізації в різних районах.

Для України особливий інтерес становлять теорії, що виникли у подібних до соціально-економічних, політичних та географічних умовах. Зокрема варто виділити праці польських учених (Chmielewski, 2007; Kronenberg, 2008; Liszewski, 2008).

Більшість науковців, однак, досліджує не загальномістобудівні, а лише часткові практичні аспекти у відносинах міста і приміської зони. Складність урахування різних чинників і категорій для вирішення містобудівних задач у ринкових умовах призводить до певних труднощів при системному вирішенні

проблеми. Щораз більша кількість людей проживатиме в передмістях, що обумовлюватиме різке зростання транспортних потоків з передмість до центру. Вирішення цієї проблеми можливе з допомогою громадського транспорту.

Таким чином, акцент потрібно зробити на розвиток передмість і зміну функцій центральних ділянок та їх пристосування до певних систем громадського транспорту. Результатом просторового планування має стати інтегруючий документ, окремі розділи галузевого планування (транспорт, промисловість, охорона середовища, житлове будівництво, інженерна інфраструктура, забезпечення ресурсами тощо).

Базова вимога взаємообумовленості та взаємопов'язаності процесів не має ефективних методик аналізу у вітчизняній практиці просторового проектування, а потреба оцінки проектних рішень за критерієм соціально-еколого-економічної ефективності розкрита недостатньо.

Моделі розміщення міст – моделі, що пояснюють розміщення міст або обґрунтовують їх оптимальне розташування. До них відносяться моделі: 1) центральних місць В.Крісталлера; 2) правильного розміщення міст Кольба; 3) економічного ландшафту Льоша; 4) міського мультиплікатора Лоурі (Габрель, 2014).

Модель центральних місць Крісталлера в теорії розміщення міст визнана моделлю оптимального розміщення міст, згідно з якою існує оптимальна каркасно-мережна структура населених пунктів, що забезпечує доступ до об'єктів сфери послуг, максимально швидке переміщення між містами та ефективне управління територією. Система населених пунктів має певну ієрархію, число рівнів якої прямо пропорційне соціально-економічному розвитку території, зі зростанням рівня ієрархії населений пункт надає щораз ширший набір послуг усе більшій кількості підпорядкованих поселень. Система центральних місць (так звана мережа Крісталлера В. (1893-1969) – німецького ученого, автора теорії оптимального розміщення міст, прихильника планової економіки) має форму бджолиних сот — суміжних шестикутних комірок, центри деяких із яких є

вузлами шестикутних ґрат вищого порядку, центри її комірок— вузлами ґрат ще вищого порядку, аж до найвищого рівня з одним центром.

Теорію центральних місць сьогодні «розмиває» знизу зростання швидкостей пасажирських сполучень, унаслідок чого скорочується кількість рівнів ієрархії: за однаковий час споживач може добратися до центрального місця вищого рівня й отримати ширший набір послуг. Відповідно, в центральних місцях найнижчого рівня просто зникає потреба. Феномен відчутно не лише на локальному, а й регіональному рівнях.

Друга підгрупа просторових моделей подорожей, заснованих на функції розкладання відстані, сформувалася під впливом праць І. Г. фон Тюнена і А. Вебера .

І. Г. фон Тюнен розробив теорію розміщення сільського господарства навколо ринкового центру, відому як модель «ізолюваної держави». Згідно до якої спосіб використання землі і тип сільськогосподарського виробництва міняються залежно від відстані до ринку. Графічно модель є діаграмою концентричних кілець (зон спеціалізації) навколо ринкового центру.

А. Вебер, німецький економіст, висунув вчення про «штандарт (розміщення) промисловості», що увійшло до золотого фонду економічної географії. Він обґрунтував вибір оптимального місця розміщення промислового підприємства найменшими витратами виробництва.

У цих моделях подорожей акцент перенесено з маршруту подорожі на зміну обсягу рекреаційних потоків в залежності від відстані подорожі. Зазвичай відстань яка відображена в кілометрах в даних моделях виражається через витрати в часі на подорож та відповідні матеріальні витрати на переміщення. Відповідна зміна обсягів витрат часу та матеріальних коштів на поїздку (поява швидкісного залізничного сполучання, відкриття авіаційних ліній, паромних переправ, поява системи пільгових тарифів на авіаперевезення) вносить суттєві зміни в географію та обсяг туристських прибутків.

Проведені емпіричні дослідження підтвердили наявність тісного зв'язку між відстанню від постійного місця проживання людини до пункту призначення, тобто витратами «час — гроші», з одного боку, і величиною попиту, вираженою у вірогідності або частоті відвідин цього місця, — з іншою. Спираючись на отримані результати, американський учений М. Клаус в кінці 1950-х рр. склав модель подорожі в цілях відпочинку.

Переходячи до полідеestinaційної моделі, фахівці вводять додаткове обмеження на подорож. Окрім тимчасового чинника і задоволення від поїздки, частота відвідин тієї або іншої деestinaції залежить також від наявності взаємозамінних її місць відпочинку. У міру віддалення від населеного пункту, що генерує туристські потоки, число місць відпочинку збільшується в геометричній прогресії. В результаті взаємодії попиту і пропозиції утворюються «конуси відвідин» з вершинами, декілька зміщеними по відношенню до початкового населеного пункту. Форма конуса залежить від тривалості подорожі, а також чутливості попиту на нього до відстані. У проекції «конуси відвідин» зображуються у вигляді концентричних кругів, які мають загальний центр в місті і відповідають зоні одноденних поїздок на відпочинок, зоні поїздок на вихідні дні і зоні проведення відпустки.

Великий внесок в дослідження територіальних систем туризму вніс канадський географ Ж. О. Ж. Лундгрєн. У основу дослідження він поклав теорію «центральної місць» В. Крісталлера і А. Лєша., Ж. О. Ж. Лундгрєн створив «концептуальну модель туристського деestinaційного простору». Виділені ним ознаки - «ступінь взаємного туристського тяжіння деestinaцій» (відношення об'єму виїзних туристських потоків до кількості прибулих туристів), географічне положення і атрактивність (привабливість) деestinaцій, рівень розвитку місцевої індустрії туризму — дозволили розробити типологію місць призначення і збудувати їх ієрархічний ряд.

Таким чином, в 1970—1990-і рр. за кордоном з'явилися різні географічні моделі туризму, які засновані на просторовій взаємодії елементів - районів, звідки

приїжджають туристи, і районів, що є їх місцем відпочинку, залежність величини туристського попиту від дальності подорожі, уявлення про ієрархію туристського простору.

В. Шулик при формуванні моделі територіального розвитку (Шулик, 2008) звертає увагу на зіставлення перспективно-антропогенного та природного каркасу. Г. Петришин поєднує (Петришин, 1990) історико-культурний і природний каркас для визначення рекреаційного потенціалу розвитку.

Рис. 3.2.2. Моделі просторової організації (Шулик, 2008)

В. Шулик (Шулик, 2008) визначає особливість просторових структур міста, яка складається із трьох кілець, у яких щільність місць відпочинку характеризується як низька-висока-назька (рис. 3.2.2.). Така ситуація визначає зону оптимальних відстаней та баланс потреб рекреантів, яка зумовлюється протиріччям пошуку максимально привабливих місць рекреації та зменшення віддалі переміщення рекреантів до місця відпочинку.

Формування рекреаційної мережі відбувається на основі рекреаційного природокористування, основними функціями якого є: соціальна (задоволення потреб населення у відпочинку), економічна (відновлення продуктивності) та природоохоронна (попередження деградації природних комплексів) (Фоменко, 2007, с. 10).

Аналіз територіально-містобудівних відмінностей дає змогу виділити Львівську міську агломерацію, межі якої визначаються 30-кілометровим радіусом доступності до міста центру. У новому генеральному плані Львів розглядається із зоною його впливу з виділенням першого і другого поясів агломерації. Перший пояс, що охоплює території наближені до міста на відстані 3-5 км від кільцевої дороги, характеризується підвищеними темпами містобудівного розвитку. Населені пункти в цьому поясі з'єднані з містом єдиною транспортно-інженерною та соціальною інфраструктурою, їх забудова наближається до міської і формує смуги урбанізованого середовища. Урбаністичний потенціал першого поясу (міста Винники, Дубляни, селища міського типу Куликів, Брюховичі, Рудно, Новий Яричів) значною мірою залежить від міста-центру.

Другий пояс агломерації об'єднує групу міст і селищ міського типу (Городок, Пустомити, Великий Любінь) з більш розвинутою і відносно менш залежною від міста-центру містобудівною базою. У виділеній зоні переважали поселення з чисельністю населення від 1000 до 9,0 тис. осіб. Вона характеризується високою щільністю населення, низькою землезабезпеченістю, тому важливим стратегічним напрямом розвитку цієї зони визначено

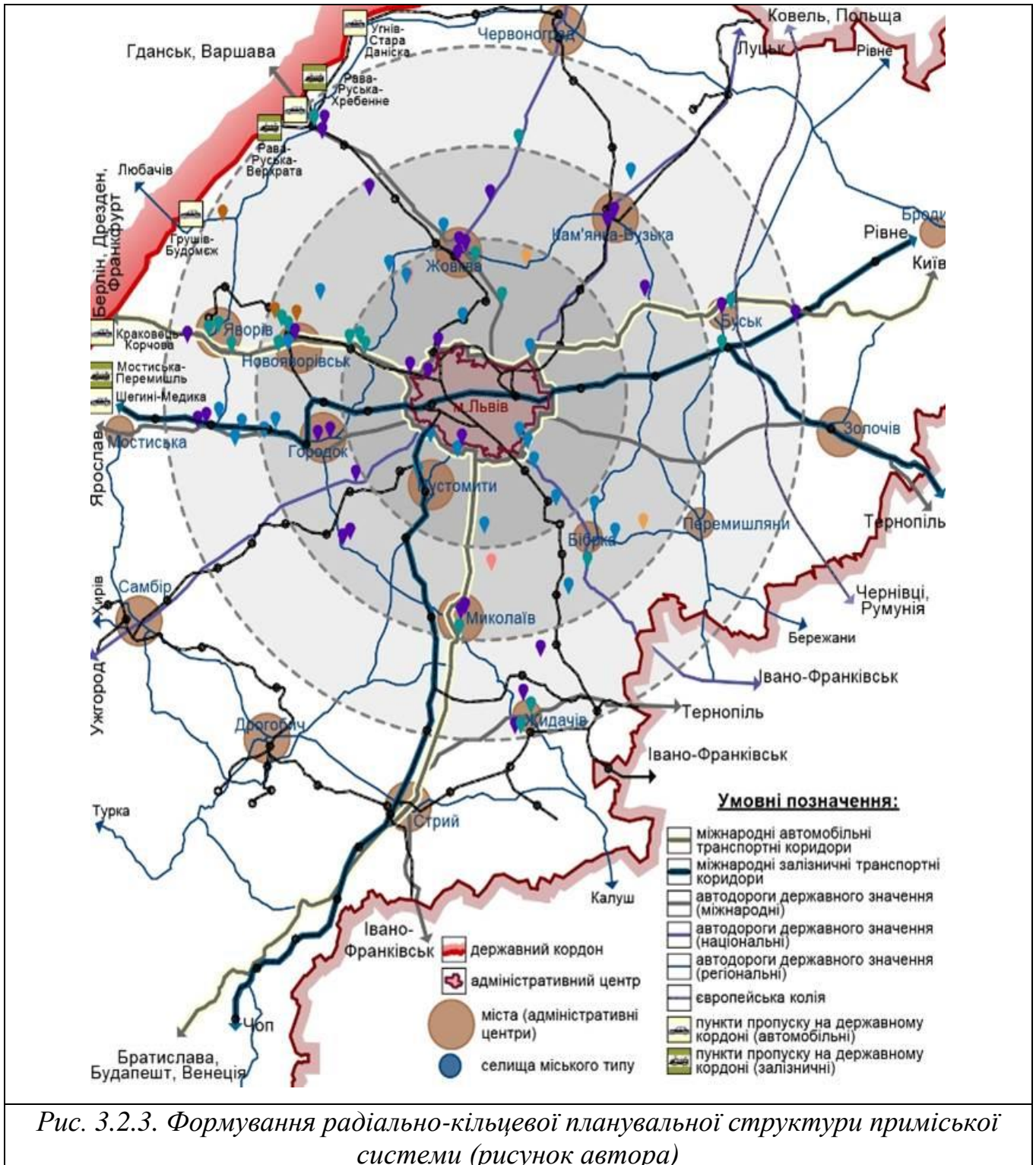
високоєфективне використання території в населених пунктах, які становлять головний засіб виробництва.

Нарощується науково-інформаційна сфера та соціально-культурний потенціал міжобласного значення. Перспективним напрямом визнано розвиток рекреаційно-оздоровчої бази, зокрема готелів, мотелів, кемпінгів, відпочинково-готельних, спортивно-оздоровчих комплексів.

Унаслідок недостатності територіальних ресурсів у Львові актуальним стає питання позаміського розселення. У приміській зоні поблизу магістральних радіальних доріг виділено території для житлової і громадської забудови. На цій території безпосередньо стикаються інтереси міста і приміських територіальних громад пов'язані з функціонуванням та розміщенням об'єктів життєзабезпечення міста.

У приміській зоні формується *радіально-кільцева планувальна структура*, зумовлена наявністю розвинутої радіальної системи магістралей стрийського, городоцького, винниківського напрямків, перспективної дороги міжнародного значення Рава-Руська – Львів, а також кільцевої дороги навколо Львова. Наявність траси міжнародного сполучення Краковець – Львів – Броди спонукає до розширення ближнього поясу агломерації на північ від Львова завдяки освоєнню території в зоні цього коридору (рис. 3.2.3.).

Для подолання суперечностей між містом і навколишніми адміністративними районами в приміській зоні Львова упродовж багатьох років розробляється концепція створення Львівського адміністративного району, у межах якого могла б провадитися єдина містобудівна політика для задоволення інтересів районів і міста. Однак на заваді постають законодавчо-правові чинники, що обумовлює потребу пошуку спільних інтересів і вирішення їх на договірних засадах. У зоні приміського розселення виділено території, рекомендовані для житлової і пов'язаної з нею громадської забудови для людей, які вибирають для постійного проживання заміський індивідуальний житловий будинок.

Містобудівні задачі регулювання відносин міст і приміських зон потрібно здійснювати на засадах системного підходу, приросту ефективності використання просторового потенціалу систем. Процес містобудівного проектування має

творчий характер і включає елементи, що виражаються в інтуїтивних рішеннях, які синтезують різномірну інформацію.

Важливим аспектом для розвитку містобудівних відносин є сформована транспортна мережа, зв'язок міжнародних транспортних коридорів, автодоріг державного та міжнародного значення з розвитком приміської транспортної мережі. До транспортної мережі приміської системи Львова входять: залізниця; автомобільні шляхи (державного, регіонального, місцевого значення); мережі велосипедних доріжок (яка є погано розвиненою у приміській зоні).

Автор вважає, що для приміської системи характерна стабільна та малозмінна в часі просторово-планувальна транспортна мережа. Виділено характерні ознаки її розвитку та чинники та процеси, що впливають на організацію транспортної системи, яка є важливою для містобудівної ситуації:

- обсяг пересування населення (громадським транспортом, індивідуальним автомобілем, пішохідним пересуванням);
- загальні затрати часу на пересування (пішохідний підхід до зупинки транспорту, час очікування, швидкість пересування, відстань поїздки);
- транспортна рухливість населення (кількість поїздок на одного мешканця за рік);
- транспортна мережа (мережа громадського транспорту);
- види громадського транспорту (автобуси, тролейбуси, електрофікована залізниця, монорейкова дорога);
- ступінь автомобілізації;
- вулично-дорожня мережа (сукупність вулиць, доріг, проїздів, їх перетинів);

Особливостями розміщення об'єктів рекреації в приміській зоні є їх прив'язаність до транспортної мережі:

- санаторії, пансіонати, дитячі табори знаходяться на відстані 2-3 км від основних комунікацій;

- готелі, мотелі розташовані на комунікаціях тому, що розраховані на автотуристів.

Не відкидаючи значення творчості, складність містобудівних процесів і масштаби об'єкта проектування, суттєво зростає роль наукових обґрунтувань. Комплексний аналіз стану містобудівної системи (просторової ситуації) та оцінка просторового потенціалу дозволяють обґрунтувати концепцію й програму розвитку системи та власне містобудівного проектування. Для усіх містобудівних задач вона зводиться до вибору ознак, групування елементів за певною ознакою і визначення тенденцій їх змін. Серед множини завдань підвищення ефективності містобудівних задач щодо розвитку міста і приміських зон виділимо дві групи: системного аналізу просторової ситуації та узгодженого розвитку міста і приміських зон.

При аналізі територіальних відносин головними виступають питання регулювання територіальних відносин між містом і приміською зоною. У містобудуванні земельні відносини набувають особливого значення. Для міста земля є специфічним ресурсом його розвитку й має високу цінність. Для приміської зони земля служить головним виробничим ресурсом, від ефективності використання якого залежить не лише розвиток конкретного комплексу, а й загальнодержавний соціально-економічний розвиток. Вирішення цієї суперечності – предмет регулювання земельних відносин між містом і приміською зоною. Інтенсивність освоєння території пов'язується з містобудівною ємністю.

За ознакою територіальної цілісності й структури територіальних зв'язків можна виділити два підтипи задач: окреслення збалансованості функціонально-територіальних елементів системи і встановлення територіальних зв'язків. Відповідно, можливо розрізняти балансові задачі: визначення складу елементів і їх кількісного співвідношення, а також компонування, зорієнтовані на оптимізацію територіальних зв'язків.

Просторовий потенціал міста і приміських зон характеризується за кожним виміром п'ятивимірної моделі «людина – функція – умови – геометрія - час» [30]. У вимірі «людина» важливе значення для відносин міста і приміських зон мають характеристики трудового потенціалу і рівня його використання, густота і вікова структура населення.

В ефективності містобудівних систем визначальне значення належить виміру «функція». Через розподіл функцій між містом і приміськими зонами можна управляти соціальним і економічним розвитком, вирішувати проблеми екологічного стану місцевості. Ресурсний потенціал розвитку містобудівного комплексу характеризують виміром «умови». Природні й виробничі умови, екологічне навантаження місцевості, стійкість природного ландшафту — названі та інші, а також рівень освоєння умов і використання потрібно враховувати в обґрунтуванні рішень щодо ефективної взаємодії міста і приміських зон. Геометричний вимір характеризує територіальні ресурси, розташування містобудівного комплексу і його окремих елементів, відстані, переміщень тощо. Ці характеристики мають визначальне значення для встановлення меж окремих зон, раціонального використання території комплексу. Часовий вимір характеризує динаміку містобудівних процесів. Для прийняття ефективних містобудівних рішень щодо розвитку комплексу важливо враховувати як минуле (ретроспективу), так і майбутнє (перспективу). Властивості кожного з перелічених вимірів та їх взаємодії складають основу аналізу стану комплексу, що включає місто й приміські зони. На підставі аналізу просторової ситуації можуть обґрунтовуватися стратегія розвитку і часткові містобудівні рішення. При прийнятті рішень також потрібно дотримуватися певної послідовності вирішення завдань.

До числа основних завдань містобудівної діяльності відносяться задачі ефективної організації містобудівних систем. Організація, як властивість системи, - означає зниження рівня невизначеності у цілях, а також засобах і діях для їх досягнення. Стосовно кожної системи можливі різні цілі розвитку, проте

загальною метою розвитку містобудівних систем повинен стати гармонійний розвиток людини, природи і штучних об'єктів. Досягнення цієї мети обмежується моральним та екологічним імперативами, які задають коридор реалізації містобудівних рішень. Отже, містобудівні рішення потрібно приймати з урахуванням соціальних, економічних і екологічних критеріїв, а локальні цілі повинні узгоджуватися з загальною метою. На цьому етапі важливо залучати місцеві громади через їх інформування та спільне обговорення переваг і недоліків альтернативних шляхів розвитку.

Рішення щодо функціонального зонування території приміських зон і міст пов'язується з комплексним вирішенням функціонально-типологічної і компонуванняльної задач. Комплексний аналіз дозволяє визначити якісні характеристики території під різні вимоги функціонального використання. Тут встановлюються функціональні пріоритети. Окрім функціонально-типологічного аспекту, вирішується завдання, забезпечення ефективності структури за критеріями мінімальних затрат на комунікації, екологічного балансу та економічної доцільності.

Істотна вимога функціонального зонування — досягнення необхідного відособлення та взаємної ізоляції несумісних функцій і створення просторів, що їх розділяють. Слід уникати проникнення невластивих функцій у певні функціональні зони, зокрема транзитів через населені пункти та екологічні території. В окремих випадках доцільне формування «буферних зон», наприклад, виділення транспортно-комунікаційних каналів для вилучення транзитних потоків через населені пункти. Функціональне зонування території агломерації має враховувати соціальну значимість функцій, розміщення території в системі та ефект, який може бути отриманий від того чи іншого розташування, ефективність територіального компонування різних функцій для населення, нового будівництва та експлуатаційних затрат, екологічних наслідків.

Оптимізація розміщення нових об'єктів у структурі комплексу агломерації. Найпростіший приклад розв'язання задачі розміщення можливий за критерієм

доступності. Це коли місцезрештування визначається за умовою мінімальних комунікаційних затрат. Інший критерій — цінність території. Проте реально задача вирішується при врахуванні багатьох факторів: природно-ландшафтних умов, складеного функціонального зонування та системи розселення, перспектив розвитку території. Порівнюються соціальні, екологічні, економічні та природні оцінки, як правило, експертними методами.

Виділення опорного екологічного каркасу міста і приміської зони складається з двох частин: оцінки природно-ландшафтних умов (ситуації) та архітектурно-містобудівної оцінки планування й забудови. Аналіз природно-ландшафтних умов виконується на основі натурних обстежень за системою показників. Врахування архітектурно-містобудівної ситуації значно розширює коло завдань для обґрунтування рішення. Метою є охорона й можливе використання природного середовища, економічні витрати виступають при цьому як обмеження за певних варіантів розвитку міста та формування екологічного каркасу агломерації. Виникає потреба визначення зон охорони природних комплексів і регулювання забудови. В зонах пред'являються особливі вимоги до нового будівництва, вводяться обмеження, що забезпечують збереження ландшафтних і просторових характеристик.

Оснoву для прийняття рішень з екологічного зонування території складають фізико-географічні умови, система розселення і виробництва, ландшафтна карта міста та приміської зони, екологічний стан середовища. Необхідно здійснити аналіз майбутнього антропогенного впливу на природне середовище, розробити рекомендації щодо зменшення негативних процесів.

Ефективна організація містобудівних систем тісно пов'язана з системою розселення. Розселення склалось історично і характеризується нерівномірністю. Виділяється виразна централізація транспортних комунікацій у Львові та найвища концентрація цієї мережі в межах близького оточення. Існує розрідження й зменшення щільності доріг у північно-західному напрямку на території

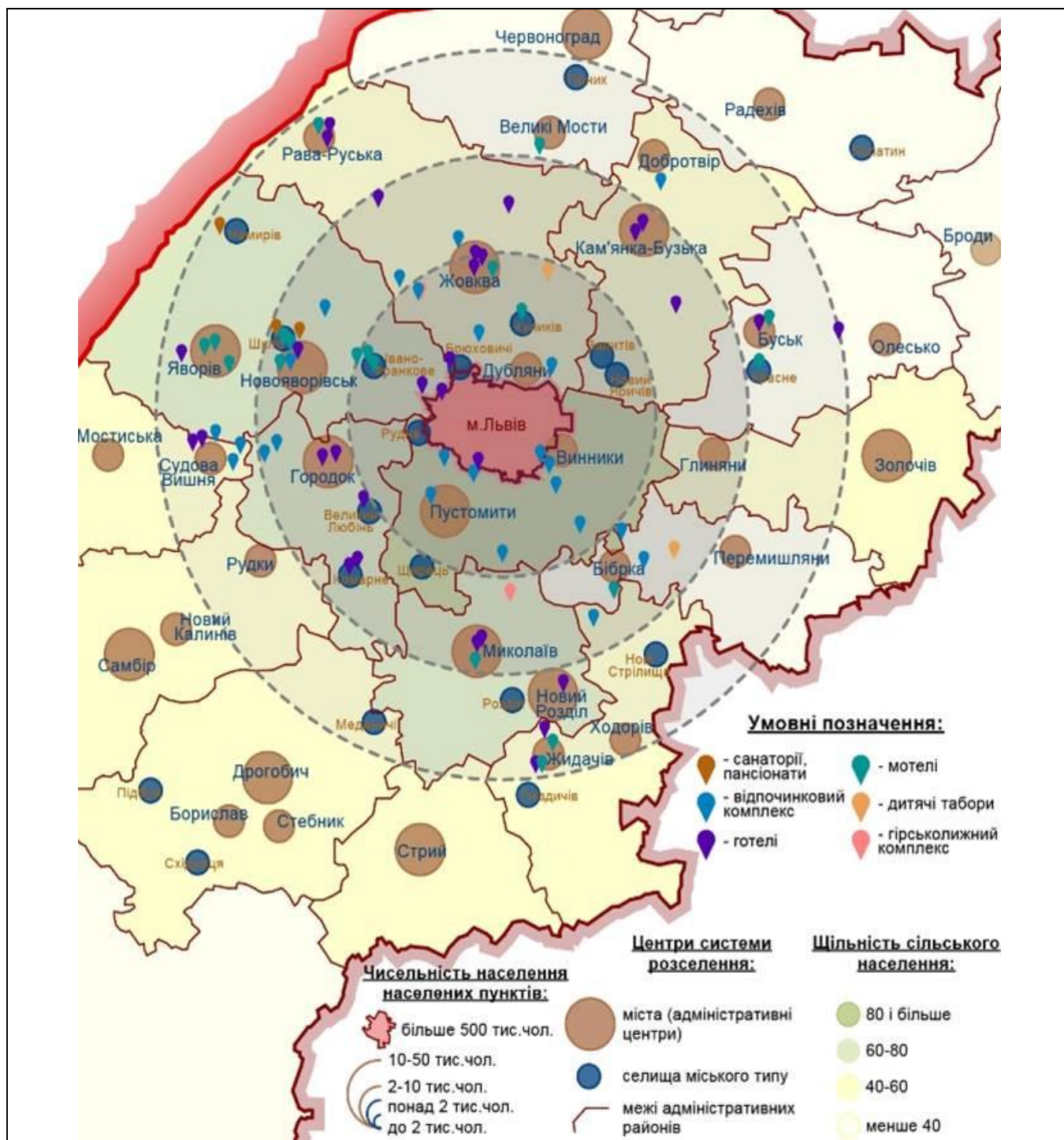

Рис. 3.2.4. Розташування центрів розселення приміської системи (рисунок автора)

Жовківського і Яворівського районів, а також у південно-східній частині приміської зони.

Характерним для Західної міжобласної системи розселення є:

- висока щільність населення;

- 50% населення проживає у міських поселеннях;
- велика кількість малих та середніх міст;
- густа мережа сільських поселень;

Система розселення характеризується:

- ієрархією поселень;
- динамічністю;
- домінуванням головного міста-центру;
- формується, досягнувши певного рівня розвитку мережі розселення;

Отже, рекреаційні об'єкти здебільшого концентруються неподалік центрів розселення.

Опираючись на попередні дослідження, можна зробити такі висновки:

- містобудівною основою формування рекреаційних систем короткочасного та довготривалого відпочинку є системи розселення (рис. 3.2.4.);
- системи розселення формуються в узгодженні з просторовим розвитком мереж рекреаційних та природно-заповідних територій;
- локальні системи розселення, які формуються на базі первинних систем, де передбачено використання унікальних культурних та рекреаційних ресурсів, є територіальною основою розміщення місць обслуговуючого персоналу, що забезпечують (Шульга, 2017) функціонування рекреаційних закладів.

Завдання керованого розселення в межах агломерації — це передусім відповідність місць прикладання праці та ємності поселень. Для приміських зон великих міст з територіальним різноманіттям і розпорошеністю місць прикладання праці в проекті виділяються райони з відносно замкнутим трудовим балансом. На основі аналізу просторових ситуацій моделюється розселення стосовно місць прикладання праці за критерієм мінімізації транспортної роботи і затрат часу. Завдання формулюється як розподіл населення і функцій простору, а також мінімізації затрат (ДП ДІПМ "МІСТОПРОЕКТ", 2008; Стратегія розвитку Львівської області, 2016).

Важливим у вирішенні сформульованої задачі є визначення центрів системи розселення. При обґрунтуванні виділяється блок питань кількісного аналізу, зокрема оцінка розміщення центрів за показником транспортної доступності. Задача формулюється як знаходження мінімальних сумарних віддалей до пропонованого центру і може вирішуватися на основі узагальнення схеми конфігурації системи розселення та зонування території з урахуванням величини поселень, а також, беручи до уваги наявну комунікаційну мережу. Центральне поселення визначається за територіальною доступністю (Величко, 2013). Пріоритет можуть отримати фактори, які мають загально-соціальне значення, наприклад, історико-естетичні характеристики поселення і ландшафту. Проте аналіз доступності є обов'язковим.

3.3. Соціально-економічні умови та нормативно-правові вимоги організації приміської рекреації.

Соціально-економічні умови організації приміської рекреації

Соціально-економічна суть рекреації, її місце і роль у розвитку суспільства формує вимоги організації приміської рекреації. Для сучасного етапу суспільного розвитку характерне зростання ролі рекреації в процесі відновлення сил людини. Зміни в соціальній сфері сучасного суспільства, безумовно, вплинули на соціально-економічну роль рекреації в процесі суспільного відновлення. Сьогодні вона впливає не тільки на відновлення робочої сили, але і на людину в цілому. Відновлення робочої сили охоплює комплекс суспільних відносин, пов'язаних з головною відновлювальною силою - людиною. Тому кожна суспільно-економічна формація характеризується своїми, тільки їй властивими закономірностями і особливостями відновлення робочої сили.

Науково-технічний прогрес змінює характер життєдіяльності людини. Поступово скорочуються фізичні і відносно збільшуються розумові і нервово-психічні затрати праці в міру зростання її складності і напруженості. Поділ праці і її спеціалізація, конвеєризація, поділ операцій і їх монотонність викликають

нервову втому, яку зняти набагато важче, ніж втому від фізичних навантажень. В міру зростання цін на новітні машини, обладнання зростає вартість виробленої продукції. Отже, підвищується можливий збиток у випадку прорахунків і помилок, що визначає високу відповідальність кожного працівника і накладає на нього додаткові нервово-психічні навантаження. Тому значно підвищуються вимоги не тільки до фізичної форми робочої сили і її стійкості до нервово-психічних навантажень, але і до своєчасного відновлення здатності до праці для забезпечення безперебійного і ефективного виробничого процесу. В умовах сучасного виробництва збільшуються затрати людських сил і змінюється їх структура. Водночас процеси відновлення життєвих сил носять традиційний екстенсивний характер і пов'язані з уявленням про спокій як найкращу форму відпочинку. Різке співвідношення цих тісно пов'язаних процесів життєдіяльності людини - затрат сил і їх відновлення – приводить до негативних наслідків: росту захворювань, особливо хронічних, погіршення параметрів здоров'я у дітей і підлітків, зниження темпів росту середньої тривалості життя. Оскільки все це відбувається на фоні значних досягнень медичної науки і техніки, багато дослідників помилково стверджують, що єдина причина погіршення здоров'я - погіршення стану природного середовища. Не виключаючи і впливу цього фактора, причина погіршення здоров'я населення, а відповідно, і великих втрат праці вбачається у зміні характеру його життєдіяльності, в створеному дисбалансі між характером затрат сил людини і їх відновленням. В цих умовах процес відновлення робочої сили може бути забезпечений тільки в результаті росту споживання неречових благ – послуг сфери відпочинку і оздоровлення. Відпочинок стає найважливішим елементом вартості життєвих засобів, які споживаються робітником.

Відновлення нервово-психічної енергії, на відміну від фізичної, - процес складніший і вимагає специфічних форм і способів. Сучасні умови праці визначають необхідність не тільки тривалішого відпочинку, але і переходу до активних його форм з використанням природних умов і ресурсів. Такий вид

відновлюваної діяльності відповідає рекреаційному. А соціально-культурна функція - це провідна функція рекреації. Культурні, або духовні потреби - це потреби пізнання в найширшому розумінні, пізнання навколишнього світу і свого місця в ньому.

Нормативно-правові вимоги до організації та розвитку рекреації.

Для визначення правової природи рекреації та існування рекреаційного комплексу в цілому необхідно проаналізувати певну систему норм законодавства України, які регулюють сферу рекреації. У зв'язку з чим, можна виділити основні моменти існування рекреаційного комплексу, як сукупності підприємств і галузей, які задовольняють сучасні рекреаційні потреби громадян.

Основні напрями ведення рекреаційної діяльності у межах територій:

- створення умов для організованого та ефективного туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони заповідних природних комплексів та об'єктів;
- забезпечення попиту рекреантів на загально-оздоровчий, культурно-пізнавальний відпочинок, туризм, любительське та спортивне рибальство, полювання тощо;
- обґрунтування і встановлення допустимих антропогенних (рекреаційних) навантажень на території України;
- організація рекламно-видавничої та інформаційної діяльності, екологічної просвіти серед відпочиваючих, туристів у межах територій – формування у рекреантів та місцевих жителів екологічної культури, бережливого та гуманного ставлення до національного природного надбання.

Найважливішою складовою державного регулювання рекреації є участь держави у формуванні культури рекреації – якісного стану всієї рекреаційної сфери, який повинен характеризуватися високим рівнем розвитку громадських відносин у цій сфері, індивідуальної і громадської свідомості в рекреантів, працівників рекреаційних установ, населення, приймаючих рекреаційних регіонів. Культура рекреації – це розуміння всіма суб'єктами рекреації ролі й місця

рекреації в сучасному світі, необхідності формування в громадській моделі поведінки людей раціонального використання вільного часу для лікувально-оздоровчих, пізнавальних, спортивних та інших рекреаційних цілях.

Державне регулювання соціально-економічного розвитку національної економіки повинно орієнтуватися на ефективне використання природно-ресурсного потенціалу з урахуванням соціальних та економічних проблем населення (Пілюшенко, 2007, с. 84). Шляхом посилення самостійності місцевого самоврядування можливо зменшити залежність регіонів від центру, активізувати внутрішні механізми органів місцевого самоврядування, щоб досягнути найповнішого використання рекреаційного потенціалу, оптимально поєднуючи інтереси кожного регіону і держави (Борецька, 2001, с. 145; Бриль, 2015; Семенов та ін., 2011).

Рекреаційна діяльність організовується відповідно до функціонального зонування та проектів організації території національних природних парків (НПП) і регіональних ландшафтних парків (РЛП), охорони, відтворення та рекреаційного використання їхніх природних комплексів і об'єктів, проектів організації території біосферних заповідників та охорони їх природних комплексів, а також проектів утримання та реконструкції парків – пам'яток садово-паркового мистецтва, проектів організації території зоопарків, дендропарків тощо.

Рекреаційна діяльність у межах заказників і пам'яток природи може здійснюватися за умови забезпечення охорони та збереження їхніх природних комплексів відповідно до положень про заказники та охоронних зобов'язань власників або користувачів земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів, оголошених заказниками або пам'ятками природи.

Природоохоронною проблемою є розміщення та активний розвиток рекреаційних територій у Розтоцькому та Львівському рекреаційному районі (поява нових об'єктів та розвиток існуючих), що у співставленні з нормами рекреаційної місткості Карпатського регіону (Фоменко, 2007) мають найменшу рекреаційну місткість. Дані території містять природоохоронні території

(заповідники), які потребують зменшення рекреаційного навантаження та чіткого контролю маршрутів рекреантів, шляхом формування маршрутів та інфраструктури.

Більшість науковців, однак, досліджує не загальномістобудівні, а лише часткові практичні аспекти у відносинах міста і приміської зони. Складність урахування різних чинників і категорій для вирішення містобудівних задач у ринкових умовах призводить до певних труднощів при системному вирішенні проблеми. Інша група проблемних питань стосується *застарілих правових та організаційних форм і методик просторового проектування*. У цій діяльності немає чітких вимог, які не допускали б неефективних рішень. Потрібен містобудівний кодекс, що регулював би процес просторового планування, містобудівного проектування та розвитку територій.

Недосконалим і неповним є законодавство у сфері регулювання земельних відносин, що особливо актуально для регулювання відносин міст з оточенням. Земельним кодексом, прийнятим 25.10.2002 р. Верховною Радою України, що набув чинності з 1.01.2003р. урегульовано відносини щодо володіння, користування і розпоряджання землею, визначено повноваження виконавчих органів та органів місцевого самоврядування у галузі земельних відносин, склад і цільове призначення земель (Бейдик, 1997). Кодекс урегулює ключове питання земельної реформи — право власності на землю. Як доповнення до Земельного кодексу щодо питань регулювання земельних відносин прийнято закони України «Про особисте селянське господарство», «Про фермерське господарство», «Про оренду землі», «Про розмежування земель державної і комунальної власності». Однак не відрегульовано питання стосовно забезпечення ефективного функціонування ринку земель. Усе це призводить до неефективного використання земельних ресурсів міста й приміської зони, ускладнює містобудівні рішення щодо просторової організації території та регулювання розвитку міста і приміської зони.

Удосконаленню законодавства з просторової організації та розвитку території сприятиме завершення розробки містобудівного кодексу України — в єдиному документі має бути інтегрована оновлена нормативно-правова база і повніше враховуватимуться відмінності окремих регіонів. Особливу увагу варто приділити часовій регламентації та спрощенню процедур оформлення відповідних документів. Окрема проблема пов'язана з недосконалістю організаційних форм просторового проектування. Неефективні форми організації діяльності з просторового розвитку територій, зокрема участі територіальної громади в обґрунтуванні шляхів розвитку, безальтернативність робіт, монополізм великих проектних інститутів — лише окремі проблеми з цієї групи. Повинні бути також обґрунтовані пропорції компетенції та нові форми відносин між усіма учасниками просторового використання територій.

Рекреаційна сфера повинна застосовувати сучасні методи та засоби управління для ефективного функціонування в ринковому середовищі. Таким чином, однією з умов, здатних забезпечити успішне функціонування досліджуваної сфери, є формування такої організаційної структури, її управління, яке дасть змогу враховувати потреби та ініціативи всіх суб'єктів та зацікавлених осіб, розробляти регіональні, міжрегіональні й загальнодержавні програми соціально-економічного розвитку, удосконалювати організаційно-економічні механізми зростання соціально-економічної ефективності рекреації і в системі національної економіки.

Висновки до розділу III

В розділі проаналізовані передумови формування і розвитку рекреації на приміських територіях м. Львова. Охарактеризовано основні їх компоненти: природно-ландшафтні ресурси, історико-культурний потенціал, містобудівні та соціально-економічні умови.

1. Природне середовище приміської зони Львова відрізняється рельєфом, гідромережею та рослинністю та охоплює три важливі природно-ландшафтні системи: Розточчя, Побужжя та Львівська височина. Найцікавіші фрагменти охоплені охоронною зоною, зокрема, з високими природними якостями. Навіть в близькому оточенні до Львова знаходяться території із малою зміною середовища.

Регіональний парк «Розточчя» є прикладом особливо цільного і великого територіального природного середовища. Цінними є краєвиди. Розташування стає в безпосередній близькості до великого міста і робить ці території атракційними, як туристичної, так і господарської діяльності. В цих ландшафтах ведеться активне будівництво, яке впливає на екосистему: забудова, спорудження штучних ставків та озер не враховує вимог ландшафтної архітектури, знищує природні краєвиди та їх естетику.

2. Виявлено, що рекреаційні ресурси приміської зони м. Львова знаходяться під впливом антропогенних чинників. Існуюча система комунікацій створює імпульси для забудови у приміській зоні.

З'ясовано, що природні ресурси протягом століття значно змінено та перетворено, а окремі його фрагменти здеградовані. Розвиток Львівської агломерації призвів до погіршення рекреаційних умов територій, зокрема через забруднення поверхневих вод, інтенсивного розвитку житлової забудови в приміській зоні (генеральний план Львова 2010р. передбачає розміщення житлової забудови на 80 тис. мешканців, а вже через 9 років від його погодження, за підрахунком фахівців інституту «Містопроект», видано рішення на будівництво житла на 150 тис. мешканців). Аналіз забудови ПЗ показав, що

промислова забудова має незначні масштаби, але стали тенденцію до росту. Забудову на цих територіях слід вести осмислено і обґрунтовано, і що спорудження великих житлових утворень в рекреаційно-перспективних зонах може викликати значні зміни в природному середовищі.

3. Розглянута містобудівна ситуація на приміській території Львова вимагає: окреслення та аналізу меж приміської зони; удосконалення систем розселення та транспортних зв'язків міста з оточенням. Комплексна оцінка містобудівних, рекреаційних та соціально-економічних процесів на цих територіях вимагає регулювання цих відносин, керованого розвитку та обґрунтованого розміщення на них об'єктів різного функціонального змісту. Керована господарська діяльність людини на рекреаційних територіях та обмеження щодо спорудження об'єктів послуг з метою забезпечення основних потреб мешканців.

4. Встановлено, що розвиток рекреації та розселення ведеться без достатнього врахування взаємозв'язків природно-ландшафтних ресурсів і існуючої мережі розселення. У першому випадку відсутність планувальної координації призводить до нераціонального використання природно-ландшафтних ресурсів і забудови цінних природних ландшафтів; в другому – цінна в рекреаційному відношенні історична мережа населених місць, яка знаходиться поза основними напрямками реорганізації населення та не використовується для рекреації.

5. Встановлено, що подальша діяльність на цих територіях, в т.ч. і розвиток рекреації повинна скеровуватись на збереження атракційності природи. Ця атракційність зберігалась і використовувалась в минулому – було це місце спеціальної рекреаційної та інших функцій колишнього Львова – на це вказує велика кількість історичних об'єктів високої естетичної виразності і органічного «вписання» в природне середовище.

6. Встановлено, що часова досяжність - ключовий параметр при формуванні просторової структури рекреаційних систем. Однак, такий підхід не враховує закономірності самоорганізації рекреаційних систем, яка формулюється

у вигляді правила трьох кілець, що відображають зміну щільності відпочивальників та необхідних місць відпочинку у такій послідовності: низька – висока – низька, тобто, не враховує розташування існуючої системно-обумовленої зони

7. Дослідження стану просторової організації та їх приміських зон підтверджує недосконалість законодавчих і нормативних актів, організаційних форм, а також містобудівного проектування. Містобудівна наука не забезпечує вирішення проблем регулювання територіальних відносин міст і приміських територій на етапах проектування.

8. Встановлено, що сьогодні РС, її просторова організація вимагає переходу на нову методологічну платформу організації простору приміських територій; все це зумовило розглянути існуючі моделі розселення, центральних місць В. Крісталлера; правильного розміщення міст Дж. Кольба; економічного ландшафту А. Льоша; міського мультиплікатора Лоурі, моделі територіального розвитку В. Шулика та М. Дьоміна для пошуку в них раціонального вирішення рекреації.

9. Визначено способи розвантаження природно-ландшафтної структури та рівномірне використання рекреаційних ресурсів.

РОЗДІЛ IV. ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНИХ РІШЕНЬ РЕКРЕАЦІЙНИХ ОБ'ЄКТІВ ПРИМІСЬКОЇ ЗОНИ МІСТА ЛЬВОВА

4.1. Архітектурно-планувальне переосвоєння рекреаційних територій та об'єктів.

В умовах відсутності містобудівної політики в плануванні та забудові територій, приватизації рекреаційних закладів, запровадження ринкових механізмів у їх функціонуванні, все більшої актуальності набуває вимога контрольованої перебудови існуючих мереж окремих закладів санаторного лікування, відпочинку та туризму в «інтегровані структури», де б вирішувалися проблеми організації сфери обслуговування, інженерного забезпечення та високого архітектурно-ландшафтного благоустрою їх територій на спільних засадах з власниками рекреаційного фонду.

Для з'ясування, як відбуваються трансформації в рекреаційній системі приміської зони Львова розглянуто зміни в часі, які відбуваються в її складових під впливом зміни соціально-економічних відносин. Встановлено, що такі зміни відбувалися на початку 1960-х років та в 1990-х роках. У 1960-х роках приміські вілли перетворено на осередки відпочинку і передано державним закладам праці; у сільській місцевості активно будуються санаторії-профілакторії промислових підприємств, піонерські та спортивні бази та табори. Збільшуються виїзди у приміську зону та навантаження на природне середовище, відбувається зміна функції приміської місцевості з сільськогосподарської на відпочинкову. У 1990-ті роки приміська зона, де розміщені основні рекреаційні об'єкти великого міста, одержує нове навантаження за рахунок індивідуального житлового будівництва. Поступово рекреаційна функція витісняється, що змінює характер відпочинкового руху у приміській зоні, збільшує вплив на природне середовище. Відбуваються функціональні зміни в існуючих об'єктах рекреації: колишні об'єкти рекреації у приміській зоні (санаторії-профілакторії, піонерські табори та садово-городні

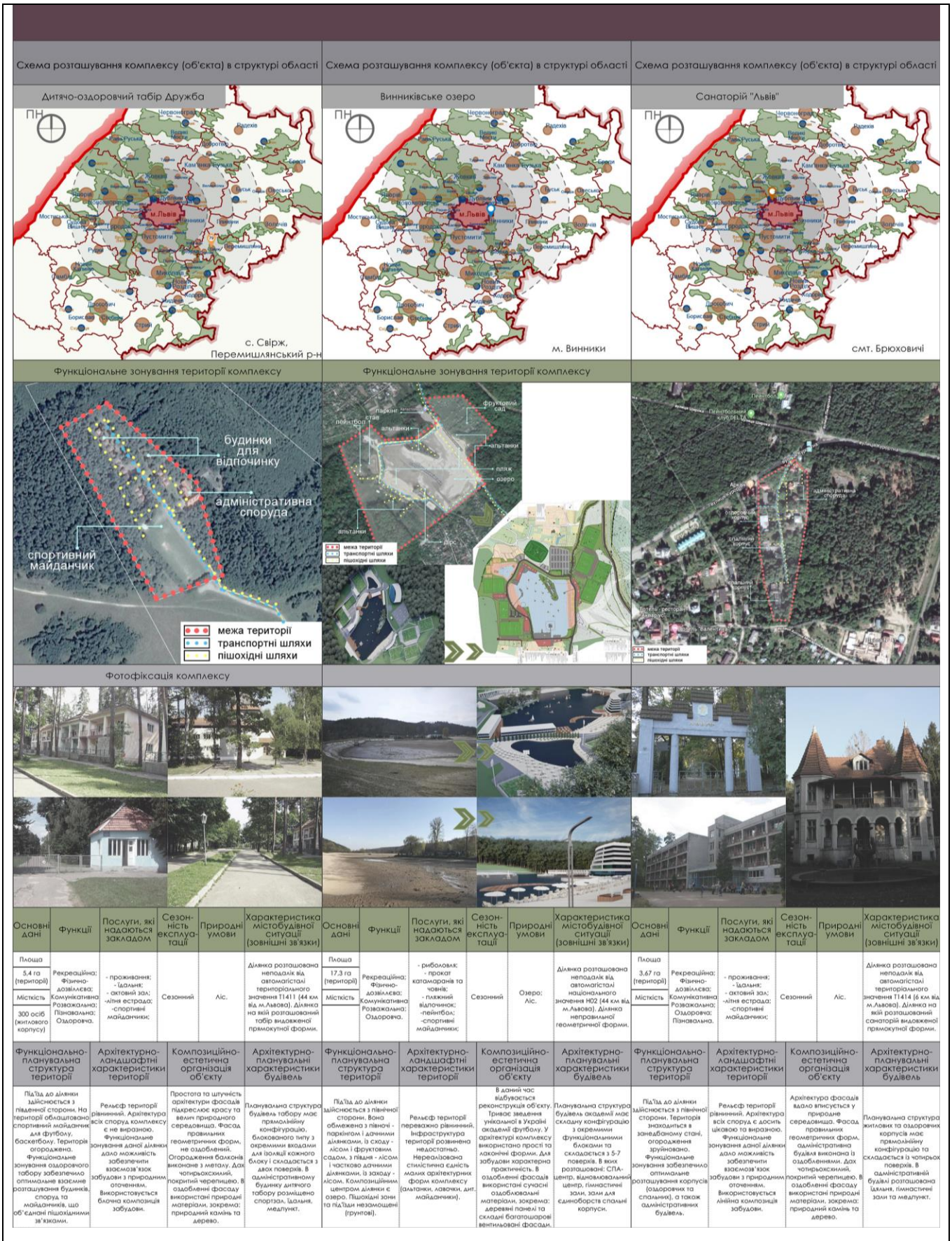

Рис. 4.1.1. Аналіз змін локальних об'єктів у приміській рекреаційній системі (рисунок автора)

території тощо) приватизовуються і отримують інше функціональне призначення або руйнуються.

Зміни, які відбулися і продовжуються впродовж цього періоду розвитку приміської рекреаційної системи спровокували великий тиск на рекреаційні території та негативно вплинули на природне довкілля (рис. 4.1.1.).

Функціонально-планувальне переосвоєння дитячих оздоровчих таборів (осередків рекреації)

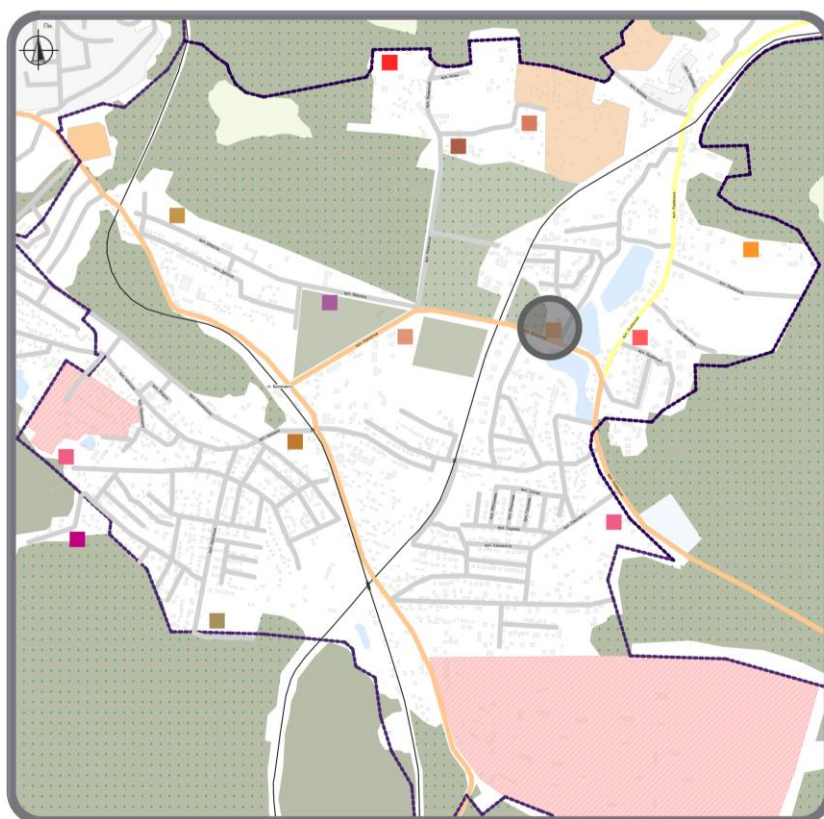
Найактивніше рекреаційна функція на приміських територіях реалізована у формі дитячих оздоровчих таборів, як однієї з найбільш поширених форм літнього відпочинку. Оздоровчі заклади для школярів розділяються на дві основні групи (Сисоева, 1999): *окремі дитячі табори*, які займають основне місце в забудові приміських зон і *комплекси дитячих таборів* у вигляді великих дитячих містечок.

В приміській зоні м.Львова в другій половині ХХ ст. налічувалось 18 дитячих оздоровчих таборів: “Ластівка”, “Лісова казка”, “Орлятко”, “Сокіл”, “Левеня”, “Сосновий бір”, “Супутник”, “Чайка”, “Юний будівельник”, “Юність”, “Бурштин”, “Вогник”, “Дружба”, “Електрон”, “Імпульс”, “Космос”, “Конвалія”, “Енергетик”. Всі вони розташовувались в рекреаційній зоні смт. Брюховичі. На основі аналізу оздоровчих таборів, можна зробити висновок, що найефективніше виконувалась рекреаційна функція в 70-80рр. ХХ століття (рис. 4.1.2.) (Рекреаційний потенціал Львівщини, 2011).

У зв’язку із соціально–економічними змінами в Україні колишні осередки відпочинку та рекреації в приміській зоні Львова (санаторії-профілакторії, піонерські табори тощо) приватизовано та частково зруйновано.

Таким прикладом може бути дитячий табір відпочинку (рис. 4.1.3.) “Юний будівельник”, що виконував туристично–рекреаційну функцію (Моркляник та ін., 2013).

СХЕМА РОЗТАШУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗАКЛАДІВ (ДИТЯЧИХ ОЗДОРОВЧИХ ТАБОРІВ)
ПЕРІОДУ II ПОЛ. XX СТ.

- Піонерський табір "Ластівка" ("Львівприлад");
- Профілакторій "Сосновий бір"
- База відпочинку "Конвалія"
- Санаторій " Львів"
- Піонерський табір "Юний будівельник"
- Піонерський табір "Чайка"
- Піонерський табір "Маяк"
- Піонерський табір "Вогник"
- Піонерський табір "Дружба"
- Піонерський табір "Сокіл"
- Піонерський табір "Супутник"
- Піонерський табір "Старт"
- Піонерський табір "Електрон"
- Піонерський табір "Юність"

ЛІС	РОЗФОРМОВАНА ВІЙСЬКОВА ЧАСТИНА	ЛЬВІВСЬКА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ШКОЛА-ІНТЕРНАТ
ЛІСОПАРК	ДАЧІ	ВОДОЙМИ
		КЛАДОВИЩЕ

Статистику проведено на прикладі активної рекреаційної території приміської зони м. Львова (сmt. Брюховичах)

КІЛЬКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОЗАМІСЬКИХ ДИТЯЧИХ ОЗДОРОВЧИХ ТАБОРІВ

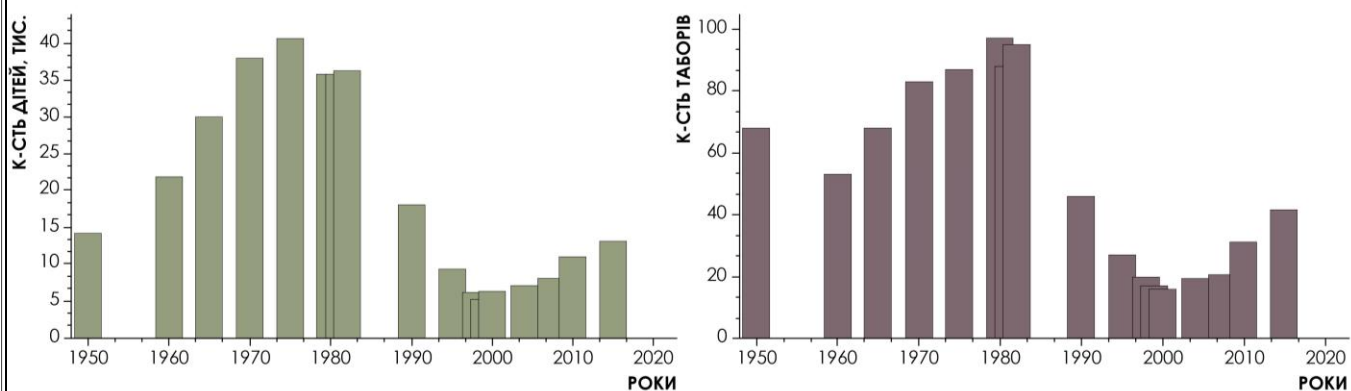
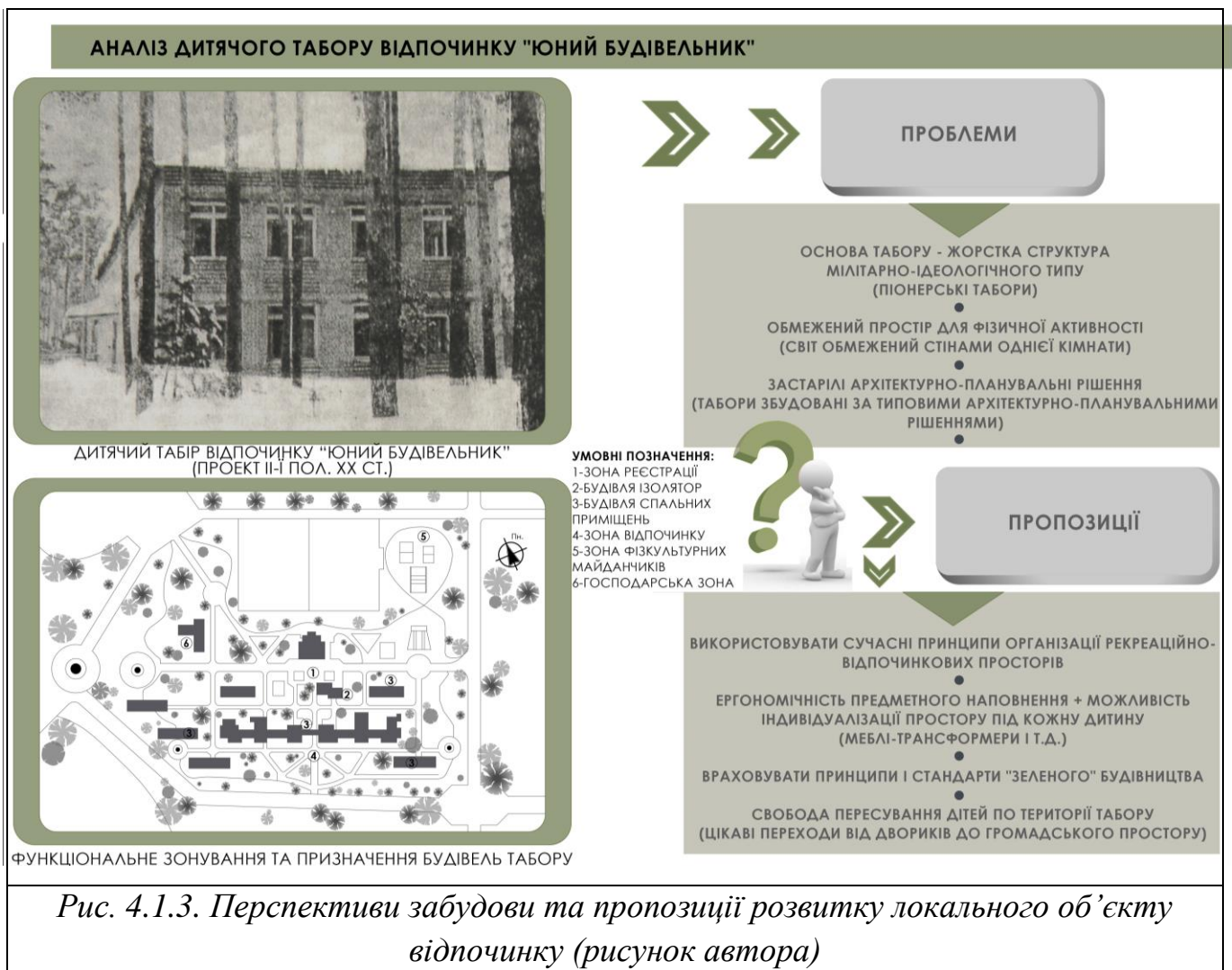

Рис. 4.1.2. Кількісні характеристики позаміських дитячих оздоровчих таборів (Матковський, 2015) (рисунок автора)

Функціональне зонування даної ділянки дало можливість забезпечити взаємозв'язок забудови з природним оточенням, зберігаючи рівновагу між природним середовищем та будівництвом. Ландшафтний парк розмежовує зони різного функціонального призначення. Сьогодні ділянка представляє собою територію недіючої бази відпочинку, на якій збереглися напівзруйновані будівлі різного призначення, які за технічним станом надалі використані бути не можуть і підлягають знесенню.

Пропоную розвивати дану ділянку для виконання рекреаційної функції в майбутньому наступним чином:

- в західній частині отримає розвиток спортивна зона, яка доповниться кортовими ділянками, боулінгом, відпочинково-розважальним корпусом (більярд,

зал засідань, ресторан), кафе-їдальнею, господарською зоною;

- між східною та західною частинами розміститься відпочинкова зона, яка в свою чергу ділиться на дитячу зону та зону тихого відпочинку;

- при в'їздах передбачаються розміщення автостоянок;

- східна частина ділянки отримає спальну функцію, так як вона найбільш заліснена і подальше розміщення корпусів необхідно проводити так, щоб уникати знищення дерев. Спальна функція доповнюється майданчиками для відпочинку.

Архітектурно-планувальні рішення дачних та садово-городніх територій.

Території, розташовані недалеко великих міст, наприклад, в оточенні м. Львова, і володіють виразними природно-ландшафтними ознаками, були завжди з бажанням відвідувані для відпочинку. Останнім часом вони активно вибираються як нове місце проживання, туристично-відпочинкова функція змінюється на житлову, дачні будинки — перебудовуються (Яценко, 2014).

В XIX столітті дачі стають доступними для людей різного статку. Дачні будинки представляли собою маєтки з великими земельними ділянками і тільки на кінець XIX століття стають місцем відпочинку заможних городян. З початку XX століття, дачі стають місцем відпочинку, а із зміною політичного стану, дачі стають місцем ведення садівництва та землеробства, якими є до нинішнього часу. Соціалістичне суспільство ввело ще один поділ дач: дачі для «багатих» і «бідних», (Стоцько, 2012) які відрізнялись за розмірами та місцем розміщення.

За місцем розташування дачні та садові поселення виникли (Яценко, 2015) в найбільш непередбачених місцях – санітарно-захисних зонах, поряд із звалищами; в природних заказниках і заповідниках; в місцях інженерних комунікацій; в зонах перспективного розвитку міст та на сільськогосподарських угіддях.

Більшість дачних масивів – це щільно забудовані території *без дотримання архітектурно-будівельних норм.*

Аналізуючи містобудівельну ситуацію в околицях Львова, слід зазначити, що території багатьох садових товариств внаслідок розширення та розбудови

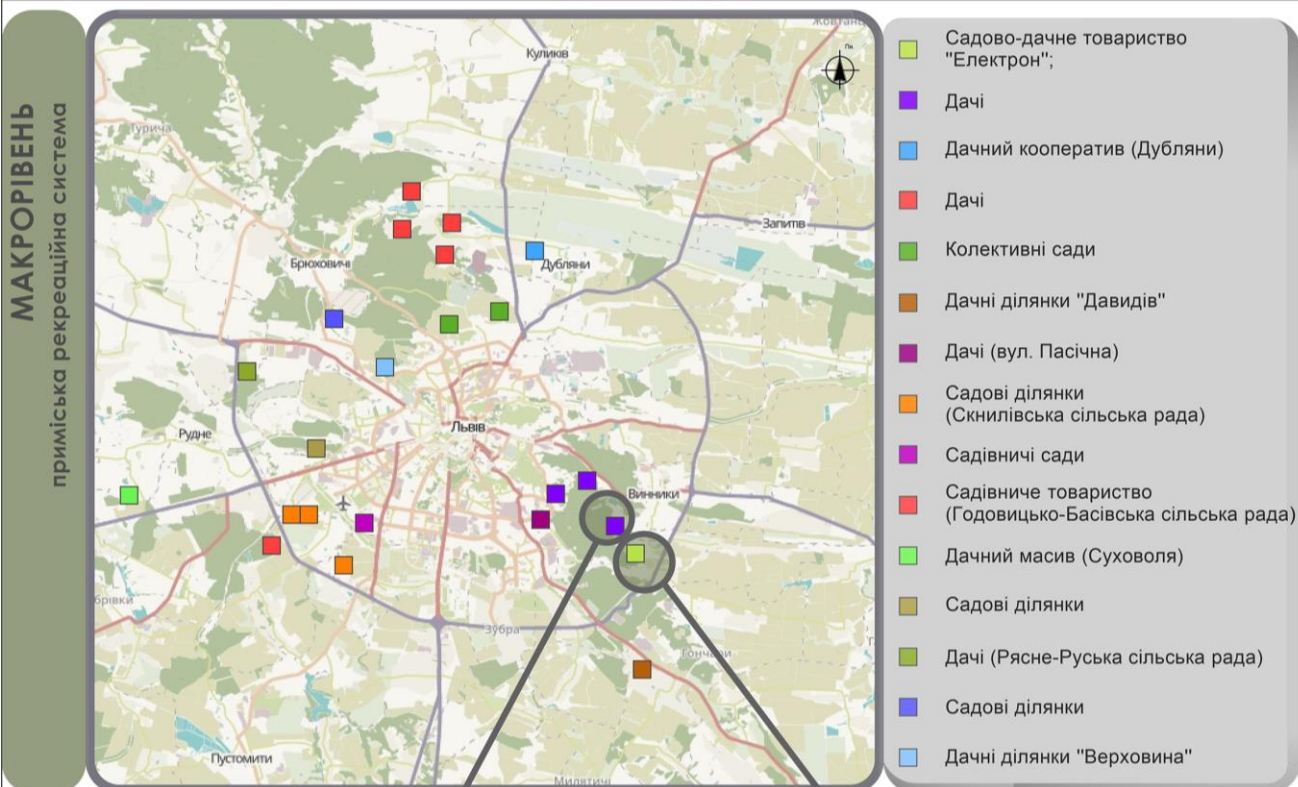
приміських поселень опинилися на межі, а деякі і в межах сіл та селищ міського типу. Прикладом можуть бути садові товариства, які злилися з селами Соснівка, Зубра, Сокільники, Жирівка, Скнилів, Басівка, Зимна Вода, смт. Рудно, Винники, Брюховичі, тощо. За особливо невідповідних конфігурацій ділянок доречно блокувати будинки попарно в одну споруду з влаштуванням спільної стіни. Ще одна суттєва проблема генпланів садових товариств – це досить вузькі внутрішні дороги, ширина яких обмежена лінією огорожі існуючих ділянок.

Було обстежено 20 садово-городніх та дачних ділянок (рис. 4.1.4.). Розглядалися ділянки садово-дачного товариства «Електрон» і кооперативно-садівничого товариства «Черешня». При їх виборі брались до уваги три основні характеристики: інтенсивність руху відпочивальників, величина ділянок і характер забудови. Детальним аналізом охоплено 5 ділянок (див. додаток Г). При їх виборі брались до уваги: розташування ділянки в приміській зоні та архітектурно-планувальна організація.

Спільні характерні риси сучасного стану дачних масивів:

- більшість дачних масивів, це щільно забудовані території без дотримання правил та норм архітектури;
- мережа вулиць та проїздів в межах червоних ліній нараховує всього дві категорії 6 та 9 м (Покладок, 2016), а це дає можливість створити нормальну систему інженерного забезпечення;
- частина ділянок залишилась незабудованою, а інколи, навіть, з невідомим власником (кооперативно-садівниче товариство «Черешня»);
- забудовані ділянки не піддаються нормативному упорядкуванню – будівлі стоять прямо на межі, або замість огорожі від дороги;
- можливість приватизації привела до вільної купівлі-продажу земельних ділянок, їх об'єднання, що призводить до структурних змін генерального плану (садово-дачне товариство «Електрон») (Покладок, 2016).

СХЕМА РОЗТАШУВАННЯ ДАЧНИХ І САДОВО-ГОРОДНІХ ТЕРИТОРІЙ В СТРУКТУРІ М.ЛЬВОВА ТА ЙОГО ОТОЧЕННІ

МЕЗОРІВЕНЬ

фрагмент приміського рекреаційного середовища

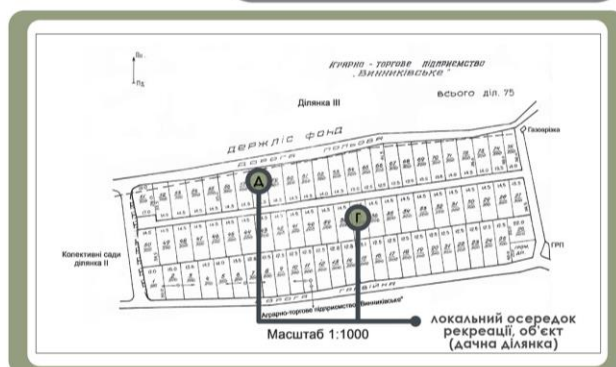
Садово-дачне товариство "ЕЛЕКТРОН"

МЕЗОРІВЕНЬ

фрагмент приміського рекреаційного середовища

Кооперативно-садівниче товариство «ЧЕРЕШНЯ»

ВИСНОВКИ

- більшість дачних масивів - це щільно забудовані території без дотримання правил та норм архітектури;
- мережа вулиць та проїздів в межах червоних ліній нараховує менше 6 м, що створює перешкоди для створення системи інженерного забезпечення;
- забудовані ділянки не піддаються нормативному упорядкуванню - будівлі стоять прямо на межі, або замість огорожі від дороги;
- можливість приватизації привела до вільної купівлі-продажу земельних ділянок, їх об'єднання, що призводить до структурних змін генерального плану;

Рис. 4.1.4. Схема розташування дачних і садово-городніх територій у приміській зоні Львова (рисунок автора)

Архітектурно-планувальна структура вибраних дачних будинків з рекреаційною функцією кінця ХХ століття.

Дачні будинки з рекреаційною функцією споруджувались в кінці ХХ століття і в більшості є *трансформованими дачними будинками* з господарською функцією. Такі будинки характеризуються розширеним складом приміщень, перш за все рекреаційного призначення. Набір приміщень індивідуальний для кожної окремої сім'ї. Оскільки в заміському будинку під час відпочинку можна більше уваги приділяти відновленню сил, здоров'ю, спортивним і оздоровчим заняттям, доглядом за тілом, тому в плануванні дачного будинку можна зустріти спеціальні групи приміщень (Поморов, 2004).

На основі узагальненого досвіду проектування і будівництва можна вказати на наступні спеціальні приміщення рекреаційного характеру, які частіше за інші включаються в структуру дачного будинку (рис. 4.1.5.): приміщення для спортивних і оздоровчих занять (тренажерний зал, басейн, більярдна, спортивний зал); приміщення фізіо-гігієнічного і лікувально-відновлювального призначення (сауна, масажна, косметична); приміщення для рекреаційно-відпочинкових занять.

Відмінною рисою таких будинків є особлива організація житлових приміщень. Приміщення стають просторішими, більш органічно поєднані (через терасу) з ділянкою.(рис. 4.1.5.). Просторово розвинутий і блок санітарно-гігієнічних приміщень. Санітарно-технічна кабіна загальносімейного користування часто стає основою для організації гігієнічного вузла.

Для дачних будинків із розвиненою рекреаційною функцією характерна економія території і зменшення площі ділянок забудови. Це негативно вплинуло на трансформаційні можливості дачних будинків, які на невеликих ділянках розташовані майже на всій ділянці, що залишає зовсім маленьку площу території для спорудження нових рекреаційних функцій та об'єктів.

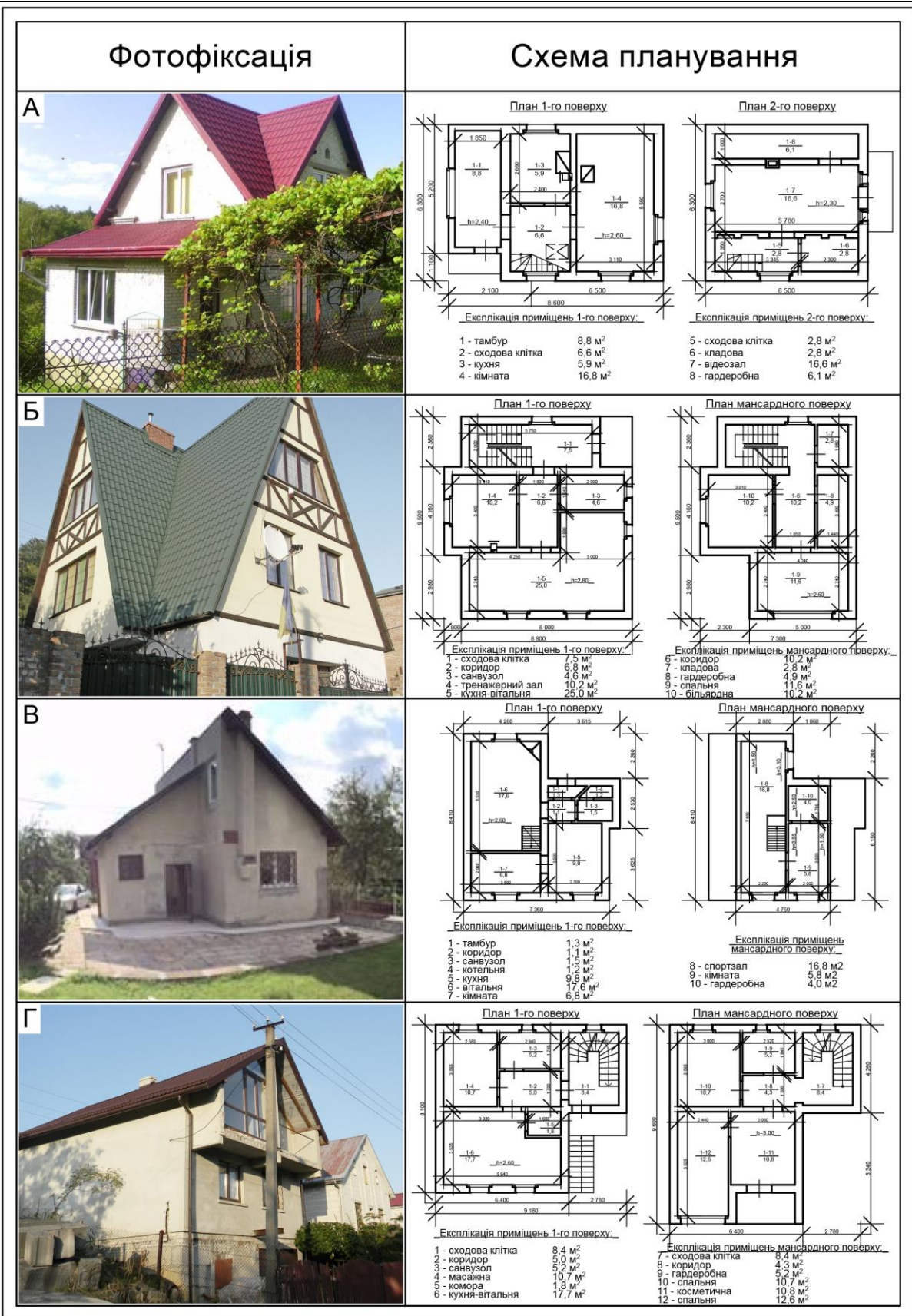

Рис. 4.1.5. Схема планування дачних будинків з рекреаційною функцією (рисунок автора)

Трансформації та вдосконалення архітектурно-планувальних рішень дачних будинків з рекреаційною функцією.

1. Блокування будинків попарно в одну споруду з влаштуванням спільної стіни, що дозволить збільшити площу ділянки для рекреаційних потреб, і в майбутньому облаштування спільних майданчиків для ігор та відпочинку дітей.

2. Збільшення функціональності цих об'єктів, зокрема розширення рекреаційних функцій.

3. Підвищення енергоефективності при реконструкції будинків за допомогою термомодернізації сучасними матеріалами.

4. Покращення якості благоустрою, впровадження малих архітектурних форм (лавочок, світильників, альтанок тощо), ширшого використання засобів ландшафтного дизайну.

5. Для гармонійного формування архітектурно-ландшафтного середовища рекреаційних дачних будинків у нових проектах необхідно дотримуватись вимог та принципів:

Відкритості – взаємодію забудови рекреаційного об'єкту з ландшафтним оточенням, можливості території якого перспективні їх перспективного розвитку;

Нелінійності – дотримування меж цілісності об'єкта із збереженням природних розривів у формуванні рекреаційного комплексу з метою запобігання створення безперервної смуги забудови;

Варіантності – обґрунтування різних (альтернативних) шляхів розвитку рекреаційного дачного комплексу на основі функціональних, територіальних, екологічних та інших обґрунтувань, вимог його можливої архітектурно-планувальної організації у відповідності до містобудівної концепції формування рекреаційних утворень вищих ієрархічних рівнів.

6. Змінюється типологія та появляються нові типи дачної забудови з розширеною рекреаційною функцією: тип 1. рекреаційна функція – сезонна, і дачні будинки використовуються приблизно 6 місяців; тип 2. рекреаційна функція – круглорічна; тип 3. рекреаційна функція – круглорічна, і має літнє розширення.

Для ефективного використання та підвищення архітектурної виразності дачних будинків з розвинутою рекреаційною функцією необхідно дотримуватись і враховувати вищеперелічені пропозиції та тенденції.

4.2. Особливості архітектурної організації нових рекреаційних об'єктів.

Нові соціально-економічні умови обумовили зміни підходів до архітектурно-ландшафтних рішень нових рекреаційних об'єктів, трансформації рекреаційної системи приміських зон великих міст.

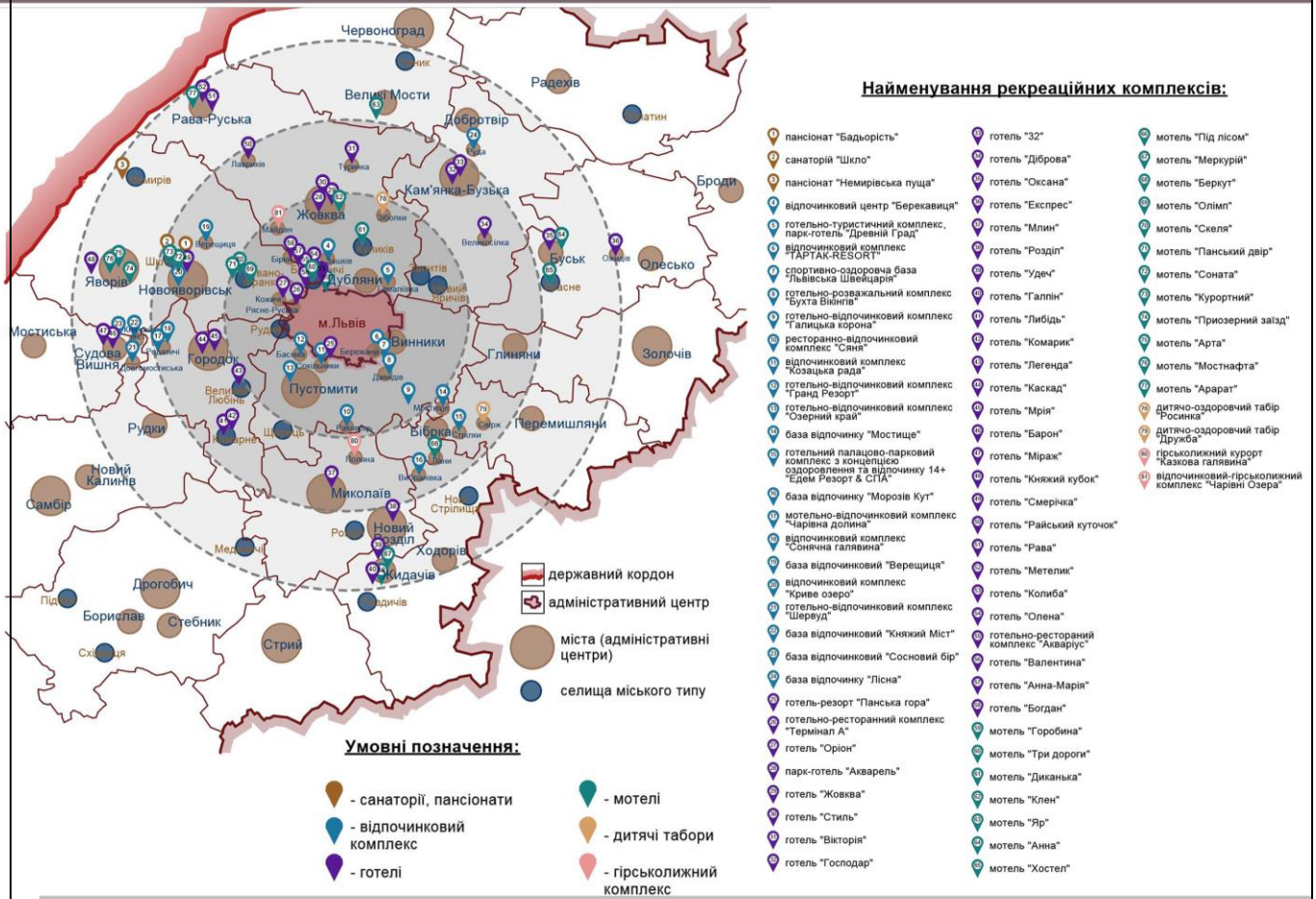
Рекреаційна функція приміської зони обумовлена тим, що дає можливість людині відновлювати фізичні сили. А це в свою чергу приводить до зростання ролі приміської зони, що стає необхідним природним осередком, створює сприятливий мікроклімат для повноцінного її функціонування, як культурно-рекреаційного центру. Однак раціональне використання рекреаційно-туристичних ресурсів приміської зони вимагає детального їх аналізу і обґрунтування практичних рекомендацій для оптимізації розвитку відповідних рекреаційних зон.

Автором було ідентифіковано 81 новий об'єкт, що збудований в пострадянський період в приміській зоні Львова (рис. 4.2.1.). Для детального аналізу вибрано 15 об'єктів. При їх виборі брались до уваги такі основні характеристики: інтенсивність руху відпочивальників, величина ділянок, характер забудови та архітектурне рішення.

Аналізуючи кількісні характеристики в приміській рекреаційній системі м. Львова можна сказати, що в період 2010-2015 рр. кількість відпочинкових закладів збільшилася у два рази, а спеціалізованих санаторних закладів, навпаки, зменшилася у два рази.

Рекреація включає пізнавальну діяльність, встановлення нових соціальних зв'язків, динамічність відпочинку, тому рекреаційне середовище повинно бути засобом комунікацій між людьми. Таку можливість надає багатофункціональне об'ємно-планувальне вирішення з високою концентрацією забудови, включаючи

РЕКРЕАЦІЙНІ ЗОНИ, ЯКІ ФОРМУЮТЬ ПРИМІСЬКУ РЕКРЕАЦІЙНУ СИСТЕМУ

ЗМІНА КІЛЬКІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ЗАКЛАДІВ ВІДПОЧИНКУ У ПРИМІСЬКІЙ ЗОНІ М.ЛЬВОВА

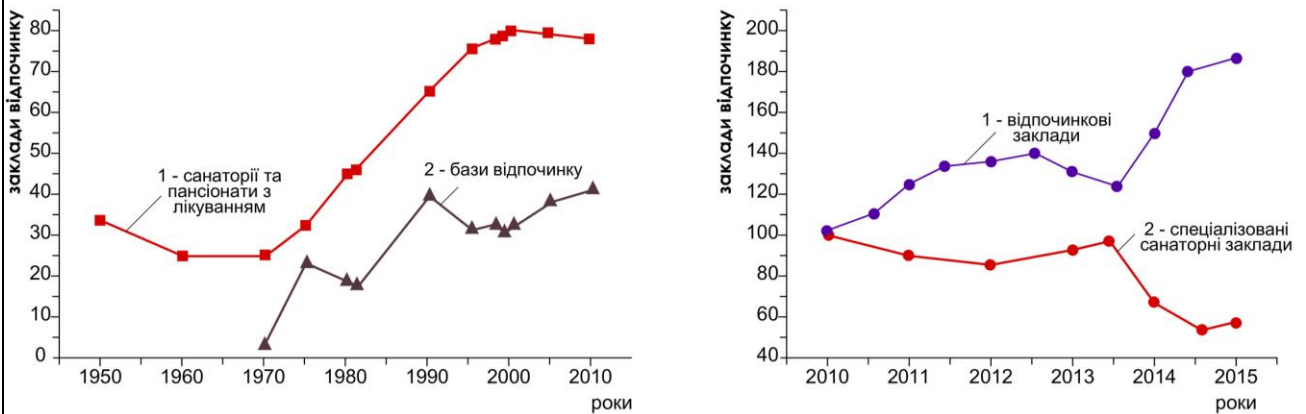

Рис. 4.2.1. Розташування нових рекреаційних об'єктів в приміській системі (рисунок автора)

споруди різного функціонального призначення, які чергуються з відкритими зеленими просторами.

На функціонально-планувальну структуру території впливає степінь віддаленості від міст, взаємозв'язок із іншими об'єктами і рекреаційний потенціал території. Ці фактори визначають тривалість відпочинку у рекреаційному комплексі. Для короткочасного відпочинку використовуються рекреаційні об'єкти, які розташовуються у I зоні приміської рекреаційної системи з якою зв'язані прямим транспортним сполученням. Необхідний естетичний результат при створенні рекреаційних комплексів може бути досягнутий при вертикальному і горизонтальному способі освоєння простору створенням витягнутих горизонтальних споруд, органічно вписаних у рельєф ділянки. Об'єднання вертикального і горизонтального способів освоєння простору полягає в об'єднанні групи споруд в цілісне об'ємно-просторове вирішення, що дозволяє нам зменшити площу забудови і створити певний простір. Цей простір, це композиційний центр об'єкту. Інтеграція споруд дозволяє сконцентрувати елементи обслуговування і ізолювати простори призначені для відпочиваючих, від транспортних під'їздів і господарських зон.

У першій зоні приміської рекреаційної зони м. Львова рекреаційні об'єкти розміщені нерівномірно. Помітним є їх зосередження навколо приміських поселень: м. Винники та смт Брюховичі. Саме ці території і поселення є найпопулярнішими місцями рекреації мешканців і являються структуроформуючими елементами рекреаційної системи обласного центру. Найкраще забезпеченою рекреаційними об'єктами є південно-західна частина

Рекреаційні об'єкти призначені для тривалого відпочинку формуються у найбільш привабливих в природному і кліматичному відношенні місцевостях. Тривалий відпочинок передбачає наявність певного комфорту, у зв'язку із цим будуються об'єкти із розвиненою функціонально-планувальною структурою комплексу. Для II та III зони розвиток рекреаційних об'єктів здійснюється у вигляді споруд, які несхожі на міські багатоквартирні будинки.

Використовуються терасовані фасади, що відкривають доступ до сонячного світла і створюють враження індивідуальності житлових номерів та відповідають вимогам будівництва. Серед важливих природних особливостей території, які враховуються при проектуванні території відзначаються наступні: будова рельєфу, що впливає на композицію комплексу; структура території визначається специфікою рельєфу; величина території визначає вмістимість комплексу і його об'ємно-планувальну характеристику; вільне розташування зелених масивів і окремих дерев дозволяє створювати функціональні зони різного призначення приміської зони (Габрель, 2014). Водночас, звертає на себе увагу недостатня кількість рекреаційних об'єктів у північно-східному напрямку від м. Львова. Аналізуючи розміщення рекреаційних об'єктів відносно шляхів сполучення, можемо зробити висновок про вигідніше їх транспортне положення у західній частині приміської зони, порівняно із східною.

Друга зона – рекреаційно-активна, у її межах зосереджена основна маса учасників рекреаційної діяльності. Це територія з середнім рівнем урбанізації, з середніми показниками густини населення та недосконалою інфраструктурою території.

Третя зона – периферійна, зона вгасання впливу ядра й більшого впливу локальних умов. Це переважно територія агропромислового виробництва і сільської забудови, з низькою густиною населення, недостатнім рівнем розвитку виробничої і соціально-культурної інфраструктури, але з достатньо залісненою територією та добре розвиненою мережею водних ресурсів. Такі особливості периферійної зони дозволяють розвивати тут рекреаційну функцію.

На планувальну організацію рекреаційних об'єктів впливає наявність ландшафтів, що володіють естетичною і рекреаційною цінністю. Архітектурно-ландшафтна організація рекреаційних об'єктів у трьох зонах приміської рекреаційної системи (табл. 4.2.1.) відрізняється характером взаємозв'язків їх з навколишнім ландшафтом, а характер природного ландшафту впливає на вибір прийомів взаємозв'язку з архітектурою (Покладок, 2017):

табл. 4.2.1. Класифікація рекреаційних об'єктів у приміській рекреаційній системі Львова

КЛАСИФІКАЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ОБ'ЄКТІВ У ПРИМІСЬКІЙ РЕКРЕАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ МІСТА ЛЬВОВА															
Рекреаційна зона	Місце розташування	Тип об'єкта	Схема розташування комплексу (об'єкта) в структурі області	Функціональне зонування території комплексу	Фотофіксація	Основні дані	Функції	Послуги, які надаються закладом	Сезонність експлуатації	Природні умови	Характеристика лістовабудовної ситуації (зовнішні зв'язки)	Функціонально-планувальна структура території	Архітектурно-ландшафтні характеристики території	Композиційно-естетична організація об'єкту	Архітектурно-планувальні характеристики будівель
1	2	3	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
І рекреаційна зона короткочасний відпочинок, буде транзитною, як буде яка переїждана зона, зона с найбільш динамічно	с. Гамалішівка, Пустомитівський р-н	Готельно-туристичний комплекс; Парк-готель (2007р.)				Площа 4,7 га Місткість 140 осіб (готельного комплексу)	Рекреаційна; Фізично-дозвілєва; Соціальна; Комунікативна; Розважальна; Творча; Оздоровча; Експериментальна; Харчувальна.	- готельні; - ресторани (140 осіб); - конференц-сервіс (на 10-300 місць); - банкетні (на 190 місць); - 2 відкриті території (100 осіб); - літній зона (до 2000 осіб); - спа процедури; - сауна; - квести; - пейтбол; - екскурсії; - стрільба з лука та арбалета; - кемпінг.	Круглолітній	Дубовий ліс.	Ділянка розташована на 7-му км автомагістралі національного значення Львів-Київ - Н17 (7 км від м.Львова). Ділянка неправильної геометричної форми з переважно рівнинним рельєфом, заліснена на 80%. Вона обмежена з півночі та сходу - лісом, з півдня - лісом і червоною лінією вулиць, із заходу - територією с/господарського комплексу RUMBAMBAR та частково лісом.	Функціональне зонувannya забезпечує взаємозв'язок забудови з природним оточенням, зберігає рівновагу між природним середовищем та будівлями. Під'їзд до ділянки здійснюється з півночі та півдня замощені бруківкою та асфальтом, а також є ґрунтової пішохідні доріжки.	Рельєф території переважно рівнинний. Архітектура всіх споруд комплексу витиснується в характер андшафту в якому вона запроєктована і гармонійно утворює загальний архітектурний ансамбль. Збережено санітарні розриви між функціональними зонами і окремими групами будівель.	Характерним елементом будівлі є вертикальне скління фасаду, до двох поверхів, складний оздоблений виступаючий квадратної форми, покритий черепицею. В оздобленні фасаду використані природні матеріали, зокрема природний камінь та дерево.	Основною комплексу є котеджне містечко, яке складається з двоповерхових дерев'яних котеджів. Планувальна структура дерев'яних котеджів блокованого типу, складається з 2-ох зон: першої поверх - гостява зона, другої поверх - спальна зона. Вертикальний зв'язок між поверхами здійснюється сходовою кліткою.
І рекреаційна зона короткочасний відпочинок, буде транзитною, як буде яка переїждана зона, зона с найбільш динамічно	с. Гамалішівка, Пустомитівський р-н	Відпочинково-розважальний комплекс (2016р.)				Площа 2 га (загальної площі) 1000 м2 (водної поверхні) Місткість 1000 осіб	Рекреаційна; Фізично-дозвілєва; Комунікативна; Розважальна; Творча; Оздоровча; Харчувальна.	- водні атракції (3 басейни); - ресторан (фаст-фуд); - бар та роо-бар; - спортивні розваги; - майстер-класи; - аквааерабіка; - пляжний відпочинок; - програми; концерти.	Сезонний	Ліс.	Ділянка розташована на 7-му км автомагістралі національного значення Львів-Київ - Н17 (7 км від м.Львова). Ділянка на якій розташований комплекс прямокутної форми з рівнинним рельєфом. Вона обмежена з півночі та півдня - лісовою зоною, з сходу - паркінгом, із заходу - сільськогосподарським полем.	Функціональне зонувannya не забезпечує взаємозв'язок забудови з природним середовищем. Територія комплексу є неадекватно озелененою. Під'їзд до ділянки здійснюється із східної сторони. Ядро функціонального зонувannya виступає комплексом басейнів навколо яких сформовані зони відпочинку та обслуговування.	Рельєф території рівнинний. Оскільки територія багата різноманітних функцій, тому не реалізована стилістична єдність металевих конструкцій комплексу.	Основною комплексу є будівля в яку входить зона обслуговування на першому рівні та на другому рівні зона відпочинку (відкриті тереси). Основу будівлі становить монолітні заливобетон та скляні конструкції. Наявність легких металевих конструкцій, сучасних будівельних матеріалів, використовуються трансформативні якості конструкцій.	Наявність значних обмежених відкритих просторів, а також характерними є архітектурно-конструктивні рішення за використанням елементів трансформаші.
І рекреаційна зона короткочасний відпочинок, буде транзитною, як буде яка переїждана зона, зона с найбільш динамічно	с. Старе Село, вул. Лісова, 14, Пустомитівський р-н	Готельно-розважальний комплекс (2009р.)				Площа 9,8 га (території) Місткість 120 осіб+60 (готельного комплексу)	Рекреаційна; Фізично-дозвілєва; Комунікативна; Розважальна; Оздоровча; Харчувальна.	- проживання (готель, котеджі); - конференц-сервіс (на 20-400 місць); - ресторан, банкетні, фуршетні; - корпоративний відпочинок; - відпочинковий клуб; - кінний клуб; - мотуарний парк; - спа; - пейтбол; - катання на роликах, ковзанах; - риболовля.	Круглолітній	Ріка "Давидівка" 3 ставки; Озеро; Ліс.	Ділянка розташована на відстані 1,5 км від автомагістралі національного значення Н09 (12 км від м.Львова). Зі всіх сторін обмежена лісом. Ділянка неправильної геометричної форми з переважно рівнинним рельєфом.	Під'їзд до ділянки здійснюється з північно-східної сторони. Функціональне зонувannya забезпечує оптимальне розташування будинків, споруд та майданчиків, що обмежені лісом. Пішохідними зв'язками. Озеро є композиційним центром ділянки. Транспортування та пішохідна мережа даного комплексу є добре розвинена.	Рельєф території переважно рівнинний. Архітектура всіх споруд комплексу витиснується в характер андшафту в якому вона запроєктована і гармонійно утворює загальний архітектурний ансамбль. Використовується змішана система забудови.	Основна будівля комплексу є чотириповерховою. На фасаді будівлі домінують вертикальні скління по всій висоті фасаду. В композиції фасаду вертикальне членування переважає над горизонтальним, чітко виражене балконами, переговорками, декоруваними фасаду є простим та лаконічним. Балкони оздоблені каваним орнаментом. Дах двохповерховий, покритий метало черепицею.	Планувальна головної будівлі комплексу має П-подібну форму. Перший поверх включно з мезоніном об'єднані під готельні номери. Вертикальний зв'язок між поверхами здійснюється сходовою кліткою. Орієнтація готельних номерів на південну сторону.
І рекреаційна зона короткочасний відпочинок, буде транзитною, як буде яка переїждана зона, зона с найбільш динамічно	с. Басівка, Пустомитівський р-н	Готельно-відпочинковий комплекс (2009р.)				Площа 4,9 га (території) Місткість - 65 номерів (2-ох місні); - 4 котеджі (2-ох місні); - 3 котеджі (4-ох місні); ресторан (60+200 осіб); сауна (10 осіб)	Рекреаційна; Фізично-дозвілєва; Комунікативна; Розважальна; Оздоровча; Харчувальна.	- проживання (готель, котеджі); - конференц-сервіс (на 100 місць); - ресторан, банкетні, фуршетні; - корпоративний відпочинок; - фітосауна; - фінська сауна; - гідромасажна ванна; - пейтбол; - катання на катамаранах;	Круглолітній	Озеро; Ліс.	Ділянка розташована на відстані 1,7 км від автомагістралі європейського значення Е40 (5 км від м.Львова). Ділянка неправильної геометричної форми з переважно рівнинним рельєфом, має вихід до озера і лісу. Вона обмежена з півночі - озером, із сходу - лісом і червоною лінією вулиць, з півдня - червоною лінією вулиць, із заходу - лісом.	Під'їзд до ділянки здійснюється із східної сторони. Функціональне зонувannya забезпечує оптимальне взаємне розташування будинків, споруд та майданчиків, що об'єднані пішохідними та транспортними зв'язками. Також частково лісом, із сходу - лісом і червоною лінією вулиць, з півдня - червоною лінією вулиць, із заходу - лісом.	Архітектура комплексу частково контрастує з ландшафтом і таким чином підкреслює красу та велич природного середовища. Використовується змішана система забудови. Конференц-зал, ресторан та спальний корпус розташовані в окремих стовпах будівель.	Основна будівля комплексу є двоповерховою. Композиційно-естетична виразність фасаду досягається шляхом використання природних облицювальних матеріалів та декоративних елементів у вигляді фавхеркам. Дах лонанний двохповерховий виступаючий світловими вікнами трикутної форми, покритий черепицею.	Планувальна структура будівель має прямолинійну конфігурацію, основна будівля Г-подібної форми, коридорного типу.
І рекреаційна зона короткочасний відпочинок, буде транзитною, як буде яка переїждана зона, зона с найбільш динамічно	м. Пустомити, вул. Ставкова, 60, Пустомитівський р-н	Готельно-відпочинковий комплекс (2004р.)				Площа 1,2 га (території) Місткість 57 осіб (готельного комплексу)	Рекреаційна; Фізично-дозвілєва; Комунікативна; Розважальна; Оздоровча.	- проживання; - ресторани (30-300 осіб); - конференц-сервіс (40-50 осіб); - банкетний зал (500 осіб); - сауна; - риболовля; - дитячий майданчик; - спортивні майданчики; - пляжний відпочинок; - кватерочки;	Круглолітній	Став.	Ділянка розташована на відстані 1,4 км від м.Львова. Ділянка на якій розташований комплекс прямокутної форми. Вона обмежена з півночі та заходу - ставами, з півдня - паркінгом, з півдня - червоною лінією вулиць Ставкової.	Під'їзд до ділянки здійснюється із південної сторони. Більшу половину площі території комплексу займають стави. Функціональне зонувannya забезпечує оптимальне розташування будинків, споруд та майданчиків, що об'єднані пішохідними та транспортними зв'язками.	Рельєф території рівнинний. Використовується змішана система забудови. Архітектура споруд комплексу є невідірзаною. Малі архітектурні форми контрастують з ландшафтом.	Фасад оздоблений декоративними штукатуркою та штучним каменем. Огородження балконів виконане з дерев'яних балок. Дах лонанний, покритий метало черепицею. У фасадах використовується нейтральне кольорове вирішення, що забезпечує композиційну універсальність.	Планувальна структура будівель має прямолинійну форму, будівля коридорного типу. Будівля ресторану має складну форму і з'єднана з будівлею конференц-залу в один загальний об'єм. Будівля дитячого та альпійського кафе є простими.
І рекреаційна зона короткочасний відпочинок, буде транзитною, як буде яка переїждана зона, зона с найбільш динамічно	с. Березани, Пустомитівський р-н	Відпочинковий комплекс (2015р.)				Площа 2,7 га (території) Місткість 10 осіб (готельного комплексу)	Рекреаційна; Фізично-дозвілєва; Розважальна; Оздоровча.	- проживання; - ресторани; - альпійські; - сауна; - риболовля; - дитячий майданчик; - пляжний відпочинок (100 лежаків).	Сезонний	Озеро.	Ділянка розташована на відстані 2,5 км від автомагістралі міжнародного значення М06 (18 км від м.Львова). Ділянка на якій розташований комплекс неправильної геометричної форми має вихід до озера. Вона обмежена з півночі - садоводчими ділянками, із сходу та півдня - червоною лінією ґрунтової дороги.	Під'їзд до ділянки здійснюється із східної сторони. Більшу половину площі території комплексу займає озеро, з північної сторони якого розташовується пляжна зона з будівлею.	Рельєф території переважно рівнинний, але у північно-східній частині спостерігається перепад висот рельєфу від 0,5-1,5м. Архітектура будівлі комплексу є невідірзаною.	Фасад оздоблений фавхерками, які прокладаються по всій будівлі. Огородження балконів виконане з дерев'яних балок. Дах лонанний двохповерховий, покритий білосніжно черепицею. В оздобленні фасаду використані природні матеріали, зокрема природний камінь та дерево.	Структура будівлі комплексу лінійної форми. Складається з першого поверху - ресторану та другого поверху - готельних номерів. Вертикальний зв'язок між поверхами здійснюється сходовою кліткою.

1	2	3	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Рекреаційна зона	Місце розташування	Тип об'єкта	Схема розташування комплексу (об'єкта) в структурі області	Функціональне зонування території комплексу	Фотофіксація	Основні дані	Функції	Послуги, які надаються закладом	Сезонність експлуатації	Природні умови	Характеристика містобудівної ситуації (зовнішні зв'язки)	Функціонально-планувальна структура території	Архітектурно-ландшафтні характеристики території	Композиційно-організаційна організація об'єкта	Архітектурно-ландшафтні характеристики будівель
II рекреаційна зона (30 км ²)	м. Нововарівське, вул. Зелена 34, Ярославський р-н	Вілпочинковий комплекс	Криве Озеро	Криве Озеро	Криве Озеро	Площа: 4,7 га Місткість: 32-64 осіб (готельного комплексу)	Рекреаційна; дозвілєвська; комунікативна; Розважальна; Оздоровча.	- проживання готель (65 місць); - проживання літні будиночки; - ресторан (120 місць); - сауна (65 місць); - баня; - сауна (12 місць); - баня; - риболовля; - дитячий майданчик.	Круглолітній	Озеро; Ліс.	Ділянка розташована неподалік від автомагістралі національного значення Е40 (37 км від м. Львова). Ділянка на якій розташований комплекс неправильної геометричної форми.	Під'їзд до ділянки здійснюється з північно-західної сторони. Ландшафтний парк розмежує зони різного функціонального призначення. Транспортна та пішохідна мережа комплексу є добре розвинена. Пішохідні зони та під'їзд заощаджують брукуватим та асфальтом, а також є ґрунтові пішохідні доріжки.	Рельєф території переважно рівнинний, але у північно-західній частині спостерігається перепад висот рельєфу від 1,5-2м. Архітектура всіх споруд комплексу є не виразною, тому створює єдність з ландшафтом. Використовується змішана система забудови.	Основна будівля комплексу це шестиповерхова дерев'яна коліба (ресторан) з наметовим шестикутним верхом. Дах скатний, оздоблений світловими вікнами трикутної форми, покритий білим черепицею. Всі споруди комплексу високі з вертикальними зв'язками між поверхами зроблені з натурального матеріалу - дерева.	Основу комплексу складають літні будиночки сезонного призначення, які виконують тільки житлову функцію і є недостатньо комфортабельними. Також на території розташована будівля готелю. Планувальна структура готельного номеру складається з 3-ох зон: відпочинкової, спальної та санітарно-гігієнічної. Вертикальний зв'язок між поверхами здійснюється сходовою кліткою.
II рекреаційна зона (30 км ²)	с. Радаїши, Горолашівський р-н	Готельно-вілпочинковий комплекс	Чарівна Долина	Чарівна Долина	Чарівна Долина	Площа: 13,0 га Місткість: 33 осіб (готельного комплексу) 32 осіб (котедж)	Рекреаційна; дозвілєвська; комунікативна; Розважальна; Оздоровча.	- проживання; - ресторан (170 осіб); - конференц-сервіс (200 осіб); - бенкетний зал; - сауна; - риболовля; - дитячий майданчик; - спортивні майданчики; - катання на катамаранах, човнік; - пейнтбол; - альпін-парк;	Круглолітній	Стів; Ліс.	Ділянка розташована неподалік від автомагістралі національного значення Львів-Шегині (30 км від м. Львова). Ділянка на якій розташований комплекс вищої класу прямокутної форми. Вона обмежена з півночі - лісом, із сходу - поляною та ставом, з півдня територією кемпінгу (ZaxidFest) та лісом, із заходу - лісовою смугою.	Під'їзд до ділянки здійснюється з північно-західної сторони. Ландшафтний парк розмежує зони різного функціонального призначення. Транспортна та пішохідна мережа комплексу є добре розвинена. Пішохідні зони та під'їзд заощаджують брукуватим та асфальтом, а також є ґрунтові пішохідні доріжки.	Рельєф території рівнинний. Використовується змішана система забудови. Архітектурна будівля гармонійно вписується в ландшафт.	Фасад оздоблений декоративними факерами, які просякаються по всій будівлі. Огородження балконів виконано з дерев'яних балок. Дах двохскатний, зі світловими вікнами квадратної форми, покритий металочерепицею. В оздобленні фасаду використані природні матеріали, зокрема: природний камінь та дерево.	Основна будівля комплексу є трьохповерховою. Планувальна структура має просякаючу конфігурацію і складається з 1-го поверху - ресторану та 2-го і мансардного поверхів - готельних номерів. Також квадратної форми структуру готельного номеру забезпечують двоповерхові використані природні матеріали, зокрема: природний камінь та дерево.
II рекреаційна зона (30 км ²)	с. Стрипків, Перемишлянський р-н	Готельно-вілпочинковий комплекс з концепцією оздоровлення та вілпочинку (формат готельно-вілпочинку "chillid")	Едем Резорт & СПА	Едем Резорт & СПА	Едем Резорт & СПА	Площа: 24,8 га (територія) Місткість: 176 осіб (готельного комплексу)	Рекреаційна; дозвілєвська; комунікативна; Розважальна; Оздоровча; Лікувальна.	- проживання; - конференц-сервіс (на 25-380 місць); - ресторан; - бенкетний зал (100-250 місць); - баня; сауна; - спа зона; - мотузковий парк; - квадроцикли; човни, катамарани; - пейнтбол; - риболовля; - пляжний відпочинок	Круглолітній	Ріка "Біла"; Озеро; Ліс.	Ділянка розташована на відстані 4 км від автомагістралі національного значення Н09 (23 км від м. Львова). Зі всіх сторін обмежена лісом. Ділянка неправильної геометричної форми з переважно рівнинним рельєфом.	Під'їзд до ділянки здійснюється з південно-західної сторони. Функціональне зонування комплексу забезпечено оптимальним взаємним розташуванням споруд та майданчиків, що підтримує пішохідними зв'язками. Половина площі території комплексу займає озеро, навколо якого розташовані різноманітні строкції. Транспортна та пішохідна мережа даного комплексу є добре розвинена.	Рельєф території переважно рівнинний. Архітектурна будівля доповнюється в такий спосіб, щоб зберігати ритм існуючого ландшафту.	Об'ємно-планувальним елементам будівлі є випуклою вежі квадратної форми, завершені наметовими вершинами. Вікна оздоблені декоративною різьбленою металочерепицею. В оздобленні фасаду використані природні матеріали, зокрема: природний камінь та лінійні крошечки.	Основна будівля комплексу є 4-ох поверховою. Планувальна структура будівлі виконана в формі коридорного типу, лінійної форми. Складається з 1-го поверху (адміністративного), 5-ох поверхів житлових (обладнаних під готельні номери) включно з мансардним поверхом. Орієнтація готельних номерів на південну сторону з виглядом на озеро та ліс.
III рекреаційна зона (50-60 км ²)	с. Рудка, Камінькобурзький р-н	База відпочинку	Лісна	Лісна	Лісна	Площа: 6,6 га (територія) Місткість: - 4 котеджі (8-ми місць); - 5 коліб (4-ох місць); - 2 фінських будиночки; - 100 осіб (лісного залу);	Рекреаційна; дозвілєвська; Розважальна; Оздоровча.	- проживання; - оздоровчі чани; - риболовля; - дитячий майданчик; - спортивні майданчики; - пейнтбол;	Круглолітній	Озеро; Ліс.	Ділянка розташована неподалік від автомагістралі національного значення Н17 (45 км від м. Львова). Ділянка на якій розташований комплекс вищої класу неправильної геометричної форми.	Під'їзд до ділянки здійснюється з південної сторони. На території облаштовано спортивні майданчики, пейнтбол зону, місця для розкладання багаття. Територія огорожена. Ділянка заліснена на 70%. Частина території займають ставки для риболовля. Пішохідні зони та під'їзд заощаджують брукуватим та асфальтом (ґрунтові).	Рельєф території рівнинний. Функціональне зонування та інфраструктура території розвинені недостатньо. Архітектура всіх споруд комплексу є не виразною, нерезалізована стилістична єдність будівель. Деякі з будівель виконані з дерева, що дозволяє їм гармонійно вписатися у ландшафт.	Будівля комплексу виконана з дерева. Але кожна з них виконана в різному стилі і між ними немає композиційно-естетичної єдності. Фасади правильних геометричних форм, в оздобленні фасаду використані природні матеріали, зокрема: природний камінь та дерево. Дах більшості будівель двохскатний, покритий металочерепицею.	В основному планувальна структура будівель виконана з дерева. Але кожна з них виконана в різному стилі і між ними немає композиційно-естетичної єдності. Фасади правильних геометричних форм, в оздобленні фасаду використані природні матеріали, зокрема: природний камінь та дерево. Дах більшості будівель двохскатний, покритий металочерепицею.
III рекреаційна зона (50-60 км ²)	с. Автомагістральна, вул. Зелена 38Б, Мостиський р-н	Готельно-вілпочинковий комплекс	Шервуд	Шервуд	Шервуд	Площа: 5,8 га (територія) Місткість: 70 осіб (готельного комплексу)	Рекреаційна; дозвілєвська; Розважальна; Харчована.	- проживання; - конференц-сервіс (на 42 місць); - ресторан (50 місць); - корпоративний відпочинок; - вилпочинок; - сауна; - пляжний відпочинок; - риболовля; - футбольне поле	Круглолітній	Озеро; Ліс.	Ділянка розташована неподалік від автомагістралі національного значення Львів-Шегині (35 км від м. Львова). Ділянка неправильної геометричної форми з переважно рівнинним рельєфом.	Під'їзд здійснюється з східної сторони. Функціональне зонування ділянки дозволяє можливість забезпечити взаємні зв'язки забудови з природним середовищем та будівництвом. Зі збереженням рівноваги між природним середовищем та будівництвом, зі східної сторони озера розташований парк та зона альпінку. Основні пішохідні зони та під'їзд заощаджують брукуватим та асфальтом.	Рельєф території переважно рівнинний. Архітектура всіх споруд комплексу вписується в характер ландшафту в якому вона запроєктована. Використовується центральна система забудови.	Основна будівля комплексу є п'ятиповерховою, яка горизонтально вписується в ділянку дола можливість забезпечити взаємні зв'язки забудови з природним середовищем та будівництвом. Зі збереженням рівноваги між природним середовищем та будівництвом, зі східної сторони озера розташований парк та зона альпінку. Основні пішохідні зони та під'їзд заощаджують брукуватим та асфальтом.	Структура основної будівлі комплексу коридорного типу, лінійної форми. Основні вікна орієнтовані на північно-захід. Будівля складається з цокольного (партерного) поверху та 2-4 поверхів + мансардного поверху. Вертикальний зв'язок між поверхами здійснюється сходовою кліткою.
III рекреаційна зона (50-60 км ²)	м. Стара Вишня, вул. Асоловадська 21/1, Мостиський р-н	Вілпочинковий комплекс	Сосновий Бір	Сосновий Бір	Сосновий Бір	Площа: 16,4 га (територія) Місткість: 67 осіб (готельного комплексу)	Рекреаційна; дозвілєвська; Оздоровча.	- проживання; - ресторан (250 осіб); - конференц-сервіс (50 осіб); - сауна; - міні-зоопарк; - риболовля; - дитячий майданчик; - спортивні майданчики; - пляжний відпочинок;	Круглолітній	Ріка "Линівка"; Озеро; Ліс.	Ділянка розташована на відстані 3,5 км від автомагістралі національного значення Львів-Шегині (50 км від м. Львова). Ділянка на якій розташований комплекс неправильної геометричної форми. Зі всіх сторін обмежена лісом.	Під'їзд до ділянки здійснюється з південної сторони. Ділянка заліснена на 50%. Значну частину території займають озера, які розмежують зеленими зонами функціонального призначення.	Рельєф території переважно рівнинний. Інфраструктура території розвинена недостатньо. Архітектурна будівля виконана з дерева, що дозволяє їй гармонійно вписатися у ландшафт.	Будівля комплексу виконана з дерева. Але кожна з них виконана в різному стилі і між ними немає композиційно-естетичної єдності. Дах більшості будівель двохскатний, покритий металочерепицею та металопрофілем.	В основному планувальна структура будівель має лінійну форму і складається з котеджних будиночків. Планувальна структура яких: перший поверх - зона відпочинку, другий - зона сну. Вертикальний зв'язок між поверхами здійснюється сходовою кліткою.

Досліджено і проаналізовано 81 локальний рекреаційний об'єкт. Детальний аналіз архітектурно-планувальної організації здійснено для 12 нових рекреаційних комплексів.

Аналізувались такі основні характеристики: інтенсивність руху відпочивальників, величина ділянок і характер забудови, функціонально-планувальна структура та архітектурно-ландшафтні характеристики території, композиційно-естетична організація об'єкта і архітектурно-ландшафтні рішення будівлі.

Особливостями розміщення об'єктів рекреації в приміській зоні є їх прив'язаність до транспортної мережі: а) санаторії, пансіонати, дитячі табори знаходяться на відстані 2-3 км від основних комунікацій; б) готелі, мотелі, кемпінги розташовані на основних транспортних комунікаціях, тому що розраховані на автотуристів.

Мережа транспортної інфраструктури формує стабільну та малозмінну в часі просторову основу розпланувальної організації приміських територій. Архітектура рекреаційних об'єктів неврівноважена, в більшості об'єктів не відслідковується стилістичної та естетичної виразності і не утворює загальної архітектурної ансамбля. В окремих проектах розробка та спортивні документи зустрічаються пропозиції на удосконалення просторової структури зонного відпочинку, пропонуючи зміну схеми розподілу навантаження від рекреації в бік відпочинку на ландшафт приміської зони, а також вводяться так звана "т- зона, найбільш доцільно, з якою мають бути вивчені заходи біля відпочинку. Оцінюючи всі зміни та трансформації в рекреаційній системі та архітектурно-ландшафтні рішення об'єктів можна стверджувати, що на планувальну організацію рекреаційних об'єктів впливає перш за все новий природний і архітектурно-вирізняк ландшафт, що володіє естетичною і рекреаційною цінністю. Архітектурно-ландшафтні організації рекреаційних об'єктів у трьох зонах приміської рекреаційної системи відрізняються взаємозв'язком їх з навколишнім ландшафтом. Характер природного ландшафту впливає на вибір прийомів взаємозв'язку з архітектурою.

- а) органічного вписування архітектури рекреаційного об'єкту в ландшафт;
- б) протиставлення архітектури рекреаційного об'єкту ландшафту, при цьому домінантою може бути і ландшафт і об'єкт;
- в) підпорядкування архітектури ландшафту як гармонійне злиття з природним ландшафтом.

4.3. Оцінка змін в рекреаційній системі та архітектурі об'єктів в пострадянський період (на прикладі приміської зони Львова).

Приміська система сприймається як простір можливостей і проблем одночасно. Це територія, де відображаються різноманітні досягнення та зміни в соціально-економічній, техніко-технологічній та архітектурно-планувальній сфері, народжуються нові ідеї та нові прояви ідентичності. Водночас, це простір, де концентрується ряд проблем.

Розвиток приміської зони в Україні, як і в інших постсоціалістичних країнах, не відповідає класичним моделям – так званому західному типу (Western-type) субурбанізації, коли до приміської зони переселяються мешканці міста з вищими доходами з метою пошуку екологічно та соціально безпечнішого середовища, та протилежному типу (reversed Western-type), коли до приміської зони переїжджає переважно населення із низькими доходами з метою реалізації стратегії виживання. Але спрощеної моделі “західної субурбанізації” недостатньо, щоб зрозуміти посткомуністичні зміни житлової субурбанізації (Leetmaa, 2012).

Рекреаційна система приміської зони формується з трьох складових – природно-ландшафтні умови, архітектурно-розпланувальне вирішення та люди. Природно-ландшафтні умови визначають рельєф, гідрографію та зелені форми, їх взаємне поєднання. Архітектурно-розпланувальна складова охоплює архітектуру будівель і споруд, систему розселення, транспортну мережу, благоустрій, тощо. Людський вимір проявляється через побут та культуру мешканців, їх духовність і традиції, матеріальний стан та інші характеристики. Естетичні характеристики природно-ландшафтних умов оцінюємо через критерії різноманітності ландшафту та його змінності. Вважаємо, що естетичні ознаки ландшафту зростають зі

збільшенням його різноманітності, коли в межах оцінюваних територій присутня більша кількість ландшафтноформуєчих елементів.

Детальне дослідження змін та трансформацій в рекреаційній системі та архітектурі об'єктів, аналіз взаємодії елементів ландшафту та архітектури виявили зовнішні й внутрішні чинники, що впливають на ці зміни. Дія кожного з цих чинників та їх взаємодії обумовлюють зміни архітектурно-розпланувальних рішень, як рекреаційної системи в цілому, так і архітектурних рішень окремих комплексів та об'єктів. При дослідженні встановлено, що практично кожен елемент ландшафту перебуває у взаємодії з архітектурно-містобудівним рішенням (транспортною мережею та пішохідними зв'язками, сільбищною забудовою й промисловими територіями, рекреаційними зонами і територіями, що не використовуються з тої чи іншої причини, а також з порушеними територіями) (рис. 4.3.1.) (Шулик, 2011; 2012).

Оцінка змін та рівня гармонійності архітектурно-ландшафтних відносин побудована на комплексному відображенні процесу розвитку територій і об'єктів, урахування специфіки просторових ситуацій з використанням показників, які найповніше відображають стан системи, тобто здійснювалась оцінка за комплексом вибраних ознак (Панченко, 2002). Інтегральна оцінка відносин виконувалась за показниками, що характеризують архітектурно-ландшафтну композицію. Для значення інтегрального показника якості організації приміської системи враховуються показники: якості навколишнього середовища (екологічні); естетичного стану (збереження й використання краєвидів); функціональні (ефективності використання територій та оцінка розпланування). Рекреаційні території мають різні композиційні та естетичні ознаки в окремих випадках з вищими значеннями. Виділяються й невідповідності в архітектурно-ландшафтній організації рекреаційних територій та об'єктів, які знижують їх загальну якість. Зокрема:

- труднощі зі створенням об'їзних комунікацій та проблема паркувальних місць;
- невпорядкованість руху пішохідного з автомобільним на рекреаційно-привабливих територіях;

ФАКТОРИ ВПЛИВУ ФОРМУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ РЕКРЕАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

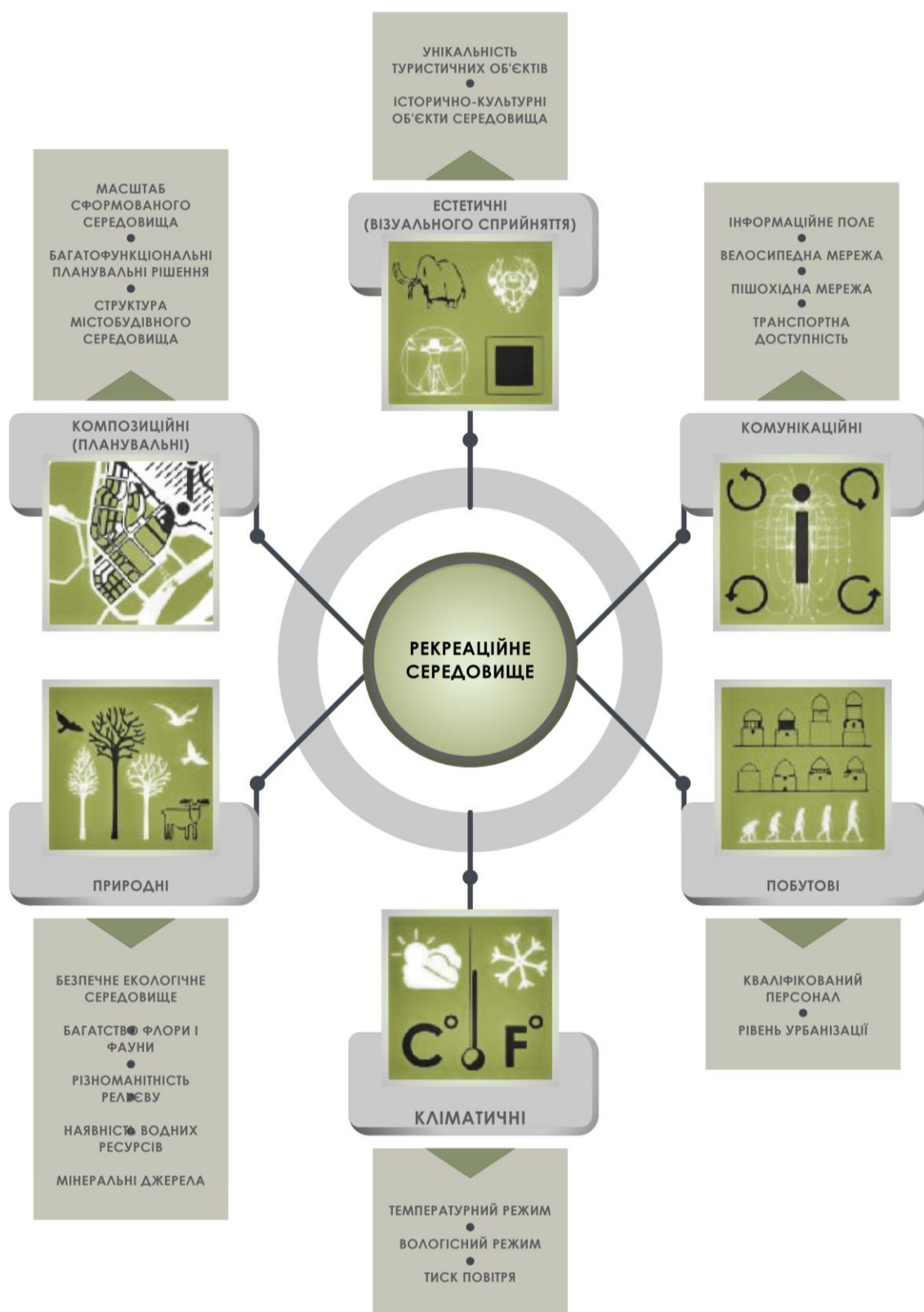

Рис. 4.3.1. Фактори впливу формування функціонально-планувальної структури рекреаційного середовища (рисунок автора)

- порушення екологічних норм і вимог, зокрема, розташування забудови в безпосередній близькості до водойм; неузгодженість стратегічних програм захисту навколишнього середовища з пропозиціями розвитку рекреації на територіях, існування конфлікту між деклараціями і практикою щодо ренатуралізації й забудови поблизу водойм ;

- наявність промислових зон на цінних рекреаційних територіях;

- порушення і помилки в розміщенні основних функцій у системах розселення, що відображається на можливостях розвитку туристично-рекреаційної системи;

- неконтрольованість та інтенсифікація забудови цінних рекреаційних територій;

- труднощі з облаштуванням інженерних мереж, що спричиняє погіршення туристичного клімату;

- погіршення ландшафтно-естетичної складової краєвидів через підвищення щільності та масштабності забудови;

- невідповідність архітектурно-містобудівних рішень особливостям ландшафту;

- введення сучасних матеріалів та способів оздоблювання поверхонь архітектурних об'єктів сприяє погіршенню естетичного поєднання архітектури та ландшафту.

Вивчаючи розвиток рекреаційного простору, необхідно отримати якомога більше інформації щодо архітектури рекреаційних закладів. Розміщення рекреаційних об'єктів, їх величина, тип та архітектурно-ландшафтна організація безпосередньо залежать від системи розселення.

Комплексна оцінка змін та трансформацій, які відбулися в рекреаційній системі та архітектурі об'єктів в пострадянський період з урахуванням множини факторів, котрі впливали на стан відпочинкової галузі та формування архітектури, дозволила виявити певні закономірності, тенденції та особливості цих трансформацій.

Важливим для функціонування рекреаційної системи на конкретних територіях є зміни політичної системи. Радянський історичний період завершився

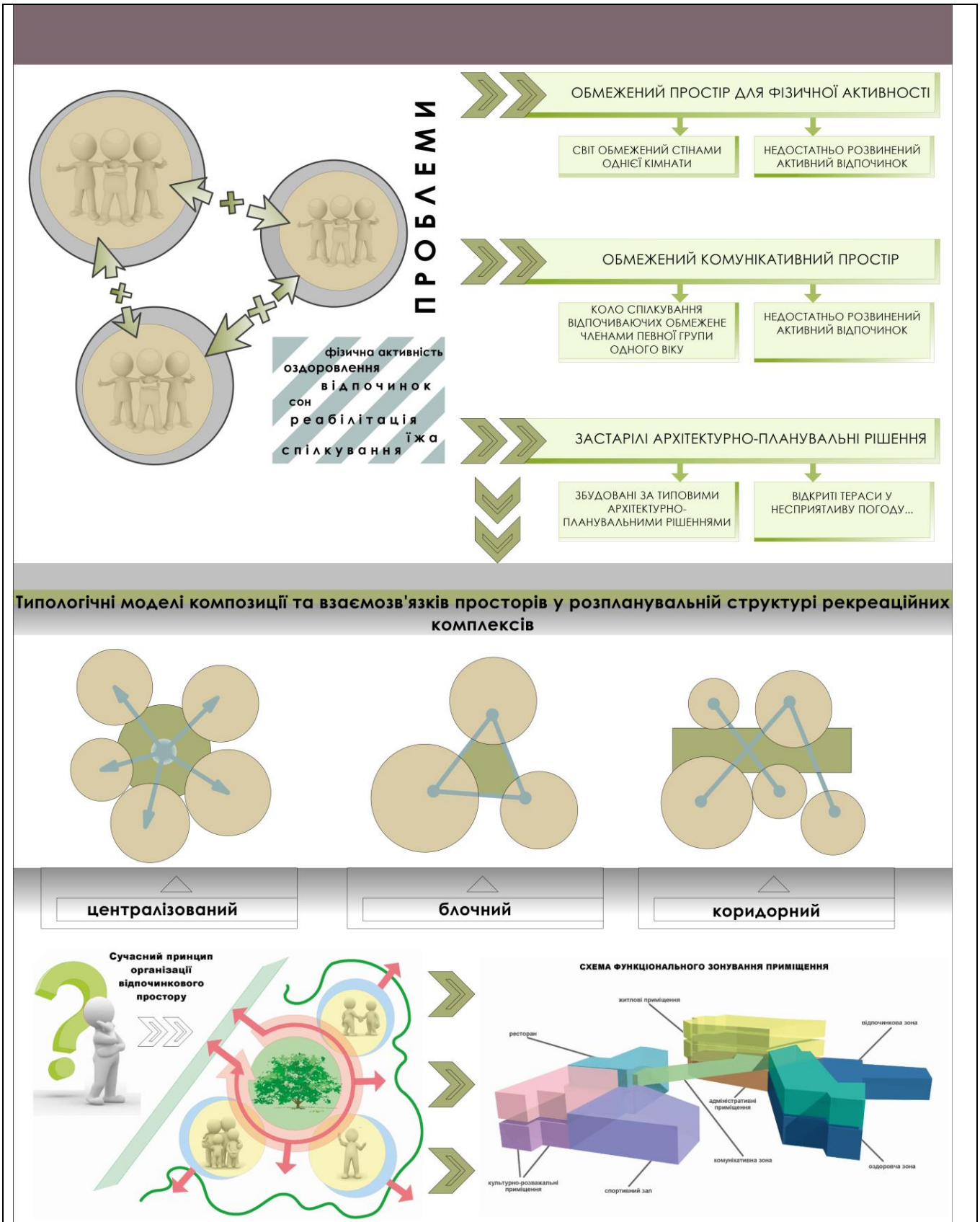

Рис. 4.3.2. Типологічні моделі композиції рекреаційних об'єктів пострадянського періоду (рисунок автора)

в 1991 році. В цей час почали відбуватись процеси зміни форм власності та систем господарювання, поступово відбувся перехід до ринкової економіки, який супроводжувався економічною кризою 1990-тих – поч. 2000-них. Ці процеси спричинили гальмування розвитку рекреаційної галузі. Сучасний період характеризується стрімким відновленням та розвитком довоєнного стану інфраструктури та обсягів рекреаційного будівництва.

На сьогодні в рекреаційній галузі збереглися здобутки кожного з історичних періодів. В спорудженні відпочинкових будівель домінує поєднання сучасних підходів до будівництва в питанні планування і технологій та архітектурно-композиційних вирішеннях. Відбувається запозичення стильових напрямків (рис. 4.3.2.), які характерні (Покладок, 2014) та популярні в рекреаційній архітектурі Європи.

Тенденції та особливості рекреаційної архітектури пострадянського періоду:

позитивні:

- *штучне застосування якісних показників в обґрунтуванні архітектурно-планувальних вирішень рекреаційних будівель;*
- *відновлення та поширення традицій архітектури та культури історичних осередків;*
- *ефективніше використання природно-кліматичних ресурсів з метою оздоровлення та лікування;*
- *висока варіативність планування та функціональності організації рекреаційного житла;*

негативні:

- *стихийний, неврегульований розвиток територій рекреаційного призначення;*
- *відставання розвитку туристичної і транспортної інфраструктури в регіоні в порівнянні з обсягами рекреаційного будівництва;*

- нехтування забудовниками планувальних вимог до організації технологічних процесів в закладах громадського харчування (необґрунтоване зменшення площ виробничих цехів);

- відсутність дієвих програм розвитку та контролю за діяльністю та процесами в рекреаційній галузі.

Висновки до IV розділу

1. На рівні мікропростору досліджувались локальні осередки рекреації. Порівняльна оцінка трансформацій, які відбулися в архітектурі об'єктів в пострадянський період за множиною факторів, впливали на стан рекреаційної архітектури та дозволили виділити позитивні та негативні тенденції, які стосуються особливостей рекреаційної архітектури.

2. Характерними особливостями розміщення об'єктів рекреації в приміській зоні є їх прив'язаність перш за все до транспортної мережі: а) санаторії, пансіонати, дитячі табори знаходяться на відстані 2-3 км від основних комунікацій; б) готелі, мотелі, кемпінги розташовані на комунікаціях, тому що розраховані на автотуристів.

3. Архітектурно-композиційні зв'язки між спорудами та зонами, що забезпечують виконання основних функцій, визначають основні схеми архітектурно-ландшафтної організації рекреаційних об'єктів. Архітектура рекреаційних об'єктів маловиразна, в більшості рекреаційних об'єктів не має цілісного стилістичного вирішення і не утворює загальний архітектурний ансамбль.

4. Для гармонійного формування архітектурно-ландшафтного середовища рекреаційних об'єктів у нових проектах необхідно дотримуватись принципів і забезпечувати:

Відкритість – взаємодію забудови рекреаційного об'єкту з ландшафтним оточенням, можливості території якого дають перспективи розвитку;

Нелінійність – дотримання меж цілісності об'єкта і збереження природних розривів та запрограмованих параметрів рекреаційного комплексу з метою запобігання створення безперервної смуги забудови;

Варіантність – обґрунтування різних шляхів розвитку рекреаційного комплексу на основі функціональних, територіальних, екологічних та інших вимог його можливої архітектурно-планувальної організації у відповідності до

містобудівної концепції формування планувальних утворень вищих ієрархічних рівнів (рекреаційні зони, району чи приміської системи).

5. На планувальну організацію рекреаційних об'єктів впливає наявність ландшафтів, що володіють естетичною і рекреаційною цінністю. Архітектурно-ландшафтна організація рекреаційних об'єктів у трьох зонах приміської рекреаційної системи відрізняється характером взаємозв'язків їх з навколишнім ландшафтом, а характер природного ландшафту впливає на вибір прийомів взаємозв'язку з архітектурою.

6. Загалом рекреаційна архітектура РС приміської зони перебуває на етапі відродження. Відбуваються процеси переосмислення архітектурних і культурних цінностей регіону, його специфіки. Важливим стає перехід від кількісних до якісних показників під час спорудження відпочинкових закладів. Функціональне перенасичення та зростання щільності забудови рекреаційних центрів та осередків зумовлює активізацію розвитку периферійних територій.

РОЗДІЛ 5. ПРИНЦИПИ ТА МОДЕЛЬ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРОСТОРОВОЇ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ ПРИМІСЬКИХ ЗОН ВЕЛИКИХ МІСТ

На основі проведених у попередніх розділах досліджень обґрунтовано основні принципи, на базі яких розроблено функціонально-просторову модель розвитку приміської рекреації, прийоми та практичні рекомендації для розвитку рекреаційних територій приміської системи.

5.1. Принципи обґрунтування розміщення, архітектурно-планувальної організації та розвитку приміських рекреаційних систем.

На основі попередніх досліджень рекреаційний розвиток повинен базуватись на вимогах: збалансованості розвитку, підвищенні конкурентної здатності, сприянню доступності рекреаційних територій. Принципи дозволяють сформулювати системні методи і розробити модель приміської рекреаційної системи. Автором сформульовано основні принципи архітектурно-планувальної організації приміської рекреаційної системи:

Принцип *функціональної доцільності* системи відображає якісні характеристики системи, і проявляється в тому, що як і вся система в цілому, так і кожний із її елементів включають в свій склад всі системотворчі елементи і зв'язки. У системі з'являються нові властивості (системні ефекти), не характерні для складових її частин. При цьому необхідно враховувати дві протилежні сторони цього поняття: системні властивості не рівні сумі властивостей її елементів (частин); властивості системи залежать від властивостей складових її елементів.

Принцип функціональної доцільності системи показує прагнення системно організованих об'єктів незалежно від рівня ієрархії до досягнення цільової функції системи – створенню комфортного та інформаційно насиченого рекреаційного середовища, здатного задовольняти потреби сучасного суспільства, а також позитивно впливати на розвиток особистості рекреанта.

Цей принцип будується на теорії взаємодій. Їх можна трактувати, як певні процеси, що при поєднанні можуть набувати критичних форм, мати як позитивні, так і негативні наслідки. Фахівці повинні розрізняти і передбачати результати взаємодій, скеровувати їх на ефективний розвиток. Дослідження взаємодій – це велика аналітична робота, необхідна для обґрунтування підходів і проектних рішень з організації і розвитку рекреаційної системи.

Принцип *ієрархічності системи* виражається в нелінійній архітектурній побудові складної туристично-рекреаційної системи з комунікаціями, які формують її структуру. Застосування цього принципу дозволяє виділити декілька рівнів системи: від приміської рекреаційної системи до локального об'єкту.

Структура зв'язків між ієрархічними рівнями виражається: транспортними комунікаціями, соціально-економічними умовами, нормативно-правовими вимогами організації, природно-ландшафтними умовами. Прояв принципу ієрархічності структури має першочергове значення для коректної роботи системи, адже кожний ієрархічний рівень системи напряму зв'язаний як мінімум ще з одним рівнем системи. При зміні одного з складових системи приведе до зміни в роботі всієї системи.

Відповідно, доцільно структурувати і задачі архітектурно-просторової організації та розвитку рекреаційної системи. Кожна задача (клас чи тип задач) матиме свої складові та критерії оцінки рішень. Постає вимога: сформулювати ієрархічну структуру задач, визначити сферу застосування різних методів, встановити вагомість завдань.

Принцип *ефективності рекреаційної діяльності* передбачає пошук «нових» рекреаційних територій в загальному рекреаційному потенціалі окремо взятого локального осередку рекреації (об'єкту), фрагменту та приміської рекреаційної системи в цілому та обґрунтування шляхів включення нових рекреаційних об'єктів у сформовану рекреаційну систему (рис. 5.1.1.).

Дія даного принципу поширюється на всі види рекреації, що формуються на території системи. Збалансоване використання природно-ландшафтних

рекреаційних ресурсів на невеликій території призведе до покращення екологічного стану та збільшення варіативності відпочинку, дозволить розширити атрактивність системи. Досить складно чітко виділити осередок розміщення деяких рекреаційних ресурсів та чітко сформулювати пріоритетність їх використання. Для ефективного забезпечення різноманітності рекреаційної діяльності на приміських територіях пропонується поділ територій за спеціалізаціями рекреаційної діяльності, який буде формувати рекреаційний простір відповідно до виду рекреації.

Застосування цього принципу пов'язане з активізацією рекреаційної діяльності та передбачає комплексне дослідження діючих рекреаційних ресурсів, розрахунок рекреаційних навантажень та техніко-економічних характеристик об'єктів ще до стадії формування концепції проектних рішень. Слід здійснити розробку конкретних обґрунтувань його реалізації на території (виконано автором при розробці теоретичної моделі). Застосування даного принципу при розробці архітектурно-планувальної організації об'єктів сучасної рекреації є першочерговим.

Принцип екологічності та збереження природних ресурсів. Першочерговим завданням функціонально-планувальної організації приміських рекреаційних систем є формування екологічного каркасу території, як середовища стійкого природно-антропогенного утворення, сформованого на різних ієрархічних рівнях (від системи до локального об'єкта) з метою: локалізації ареалів небезпечного впливу на природу і людину; збереження типових і унікальних природних екосистем; підтримання природних умов функціонування ландшафтно-формуєчих процесів; збереження фрагментів культурного ландшафту; створення і підтримання сприятливого середовища проживання населення та комфортності для рекреантів. Виділення планувальних елементів рекреаційної системи ґрунтується на врахуванні функціональних особливостей геосистем, важливою серед яких є оздоровчо-рекреаційна. Створення регіональних систем

природоохоронних територій сприятиме покращенню ландшафтної репрезентативності території, комплексного рекреаційного її освоєння.

Природно-рекреаційні ресурси є необхідною умовою і матеріальною базою розвитку рекреаційного природокористування. Ступінь задоволення рекреаційних потреб залежить від якості оточуючого середовища досліджуваної території.

Основні цілі рекреаційного природокористування та архітектурно-просторової організації рекреаційної системи приміської зони включають:

- попередження деградації природних рекреаційних комплексів та їх компонентів під впливом антропогенної діяльності, в тому числі і рекреаційної;
- збереження умов ефективного функціонування екосистеми рекреаційного комплексу; оптимізація взаємозв'язків курортних і заповідних територій із зонами господарського освоєння та регуляція антропогенних навантажень;
- охорона природного різноманіття екосистеми.

На природоохоронність території впливають безпосередньо і самі рекреанти (соціальний фактор), особливо неорганізовані відпочиваючі, зокрема автотуристи. Для запобігання такого впливу слід перш за все створювати розгалужену мережу кемпінгів і обладнаних автостоянок. Охорона рекреаційних територій є складовою частиною раціонального природокористування, яке включає комплекс заходів використання і відновлення природних ресурсів, в тому числі і рекреаційних. Проте, навіть за рахунок використання різноманітних природоохоронних заходів не у всіх випадках можливо комплексно вирішити проблему збереження природного середовища.

Збереження природних ресурсів повинно узгоджуватись та визначатись програмою розвитку регіону та його рекреаційної політики та передбачати контроль за їх станом і використанням для рекреаційної діяльності

Принцип *компактності* полягає в тому, що кожен процес або явище в природному або штучному середовищі прагне до мінімальних затрат. Теоретичні положення компактності та основи їх застосування були закладені вченими інших

галузей знань. Застосовуючи їх до дослідження рекреаційної системи підкреслимо, що цей принцип визначає відповідність форми об'єкта кількості (необхідні і достатні) елементів, що задіяні для виконання цільової функції об'єкта (при конкретно заданих вихідних параметрах). Це відповідає найбільшій компактності. При заданих вихідних даних і діючих нормативах найбільш компактною структурою володіють рекреаційні об'єкти, що забезпечують всі економічні, функціональні і естетичні потреби рекреанта.

Принцип *узгодженості рекреаційних потоків* має на меті організацію та досягнення керованості процесу розподілу відпочиваючих за місцями відпочинку за: тривалістю відпочинкового періоду у рекреаційному закладі; соціально-економічним статусом відпочиваючих для формування якісної рекреаційної системи. Організація цього процесу передбачає визначення його ефективності у відповідності до мінімального і максимального прогнозу за кількістю відпочиваючих у рекреаційному середовищі. Щодо процесу розподілу рекреантів, це залежить також від рекламних заходів на ринку рекреаційних послуг. Максимальне значення величини рекреаційного потоку відпочиваючих повинно відповідати умові максимального задоволення їх потреб. На організацію потоків рекреантів має вплив: існуюча транспортна мережа, планувальний каркас якої визначає напрям рекреаційних потоків; рівномірність розташування транспортної мережі навколо урбанізованого ядра, що скорочує час добирання до рекреаційних територій; інтенсивність рекреаційної діяльності, яка визначається привабливими природно-ландшафтними умовами та історико-культурним потенціалом досліджуваної території.

Слово *«узгодженість»* означає відповідність до чого-небудь, єдність з чим-небудь (Бусель, 2005). Узгодженість є обов'язковою для гармонійного життя та розвитку суспільства. В успішному проекті розвитку держави, регіону чи окремого міста повинна бути досягнута узгодженість дій у соціальній сфері, економіці, заходах з екології та планування простору, оскільки всі ці складові залежні один від одного і становлять єдину систему. Отже, архітектурно-містобудівне проектування

повинно бути узгодженим із особливостями всіх вимірів життєдіяльності людей на конкретній території. Принципу архітектурно-ландшафтної узгодженості, який означає в архітектурному процесі досягнення естетичної гармонії та функціональної єдності архітектури й природного ландшафту.

Про необхідність такої узгодженості вказав Джон Ормсбі Саймондс, згідно якого людина за своєю природою отримує задоволення від відчуття єдності та гармонії цілісної картини ландшафту. Ця теза особливо актуальна для формування рекреаційного середовища. Ступінь очевидної гармонійності або єдності різних елементів ландшафту є не тільки мірою нашого задоволення, але й тієї якості, яку називаємо «красою». Природний ландшафт перебуває в гармонії та рівновазі. Він має свій об'єднувальний гармонійний порядок, у якому всі форми відображають особливості рельєфу, клімату, натурального розвитку сил природи. У міру розвитку активності людини ландшафт змінює свою організованість (стає добре або погано організованим). Організація будь-якого району може складатись із виявлення природного характеру ландшафту, об'єднання природних та антропогенних елементів або створення комплексу просторів і форм, повністю виконаних людиною. В будь-якому випадку успішними проектами будуть ті, що розкривають системну єдність, впливають на об'єднання всіх штучних і природних складових, тим самим створюючи новий ландшафт спокою і порядку. Разом із тим виокремлюється поняття гармонія. Це не означає, що все повинно зливатись з ландшафтом або «губитись» у ньому, унаслідок захисного забарвлення чи камуфляжу. Проектант при плануванні будь-якої області ландшафту, починаючи з невеликої ділянки і завершуючи просторою площею землі, повинен аналізувати відповідність ділянки до будь-якого пропонованого застосування, а потім повністю використати її позитивні якості. Якщо складається враження, що завершена споруда поєднується з ландшафтом або гармоніює з ним, це вдалий результат натхненної творчості (Саймондс, 1965).

Принцип архітектурно-планувальної узгодженості при організації приміських рекреаційних територій впливає з архітектурно-містобудівного дослідження цих

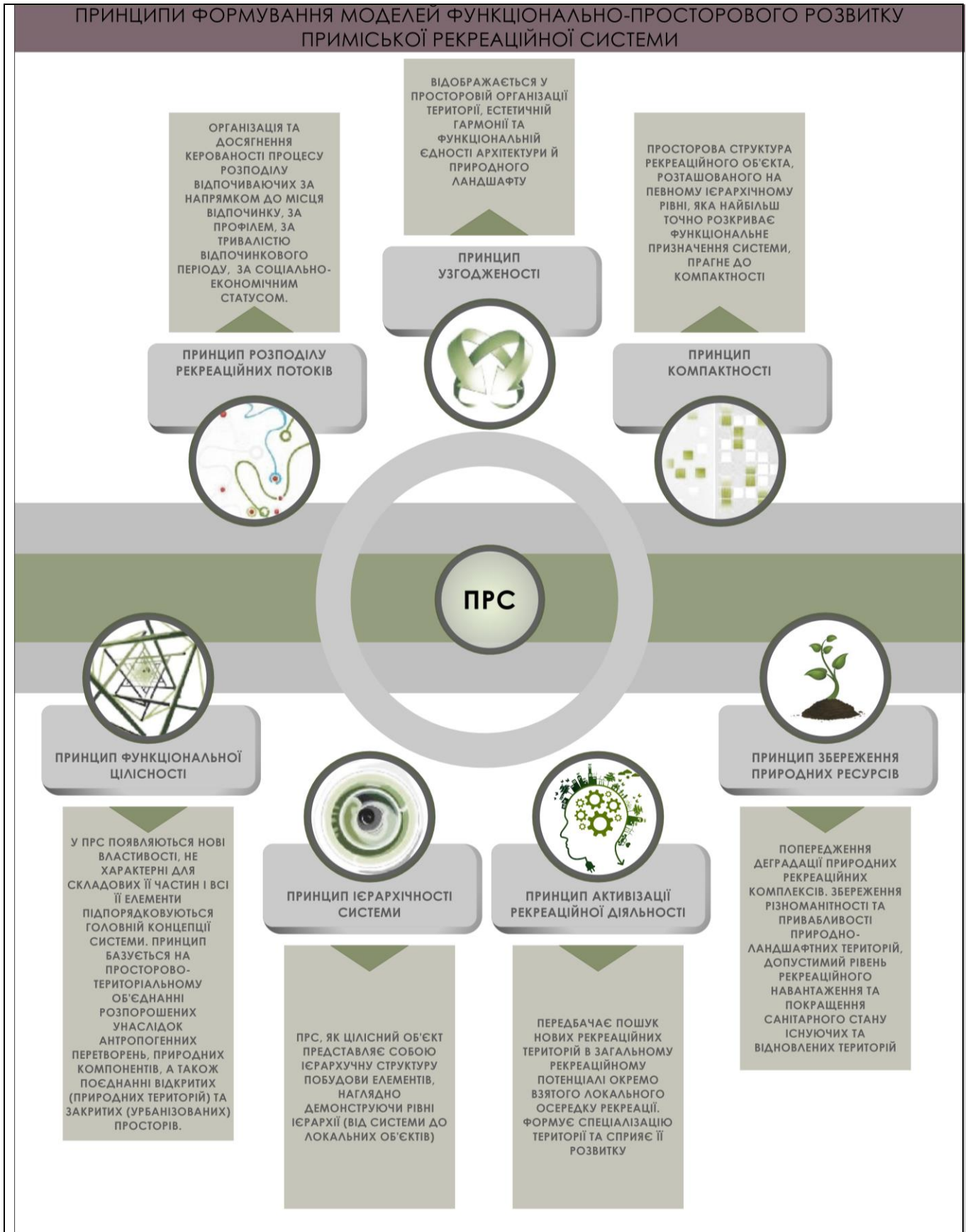

Рис. 5.1.1. Принципи формування моделей приміської рекреаційної системи (рисунок автора)

територій на різних рівнях та розуміння сутності природно-ландшафтних, історичних, соціально-економічних та естетичних чинників, які впливають на цю організацію. Він відображається в просторовій організації території, співвідношенні природних та антропогенних компонентів архітектурного ландшафту, в масштабності споруд та архітектурному стилі.

Керування принципами функціональної цілісності, ієрархічності, активізації рекреаційного процесу, екологічності та збереження природних ресурсів, ефективності та архітектурно-планувальної узгодженості є умовою ефективною архітектурно-просторовою діяльністю та розвитку рекреаційної системи, сприятиме рекреаційній привабливості приміських рекреаційних територій.

На основі визначених принципів обґрунтовані основні положення концепції просторової організації та розвитку РС приміської зони Львова. Передпроектний аналіз та оцінка приміської рекреаційної системи повинна бути проблемно-орієнтована, здійснена за причинно-наслідковим аналізом ситуації та ґрунтуватися: на множині показників природного потенціалу й рівня перспективної організації РС, що проектується; використанні не лише статистичного, а й соціологічного методів дослідження (анкетування, опитування); оцінці природного потенціалу, стану трансформації ландшафтів та підходів щодо їх використання. За результатами аналізу і оцінки стану РС приміської зони обґрунтовуються цілі, пріоритети та обмеження, формулюються задачі та алгоритм їх розв'язання.

Формуванням концепції РС приміської зони передбачає вирішення низки завдань: уникнення руйнування рекреаційного потенціалу та підвищення ефективності його використання за рахунок активізації соціально-економічних процесів, гармонізації відносин з іншими підсистемами міста залучення нових територій для рекреаційних потреб та ревіталізації існуючих.

5.2. Модель функціонально-просторової реорганізації приміських рекреаційних територій.

Всі архітектурні системи включають в собі певне число видів системотворчих компонентів. Тому всі архітектурні системи відрізняються кількісними і якісними характеристиками своїх компонентів, але можуть бути з великою точністю відображені однією формальною моделлю.

Використовуючи модель містобудівної системи (по М.М. Дьоміну), запропонована структурна модель рекреаційної системи: рекреанти - рекреаційна діяльність - рекреаційне середовище. Спирається така система на соціально-демографічну, економічно-виробничу і природно-екологічну підсистеми загальної містобудівної системи (Дьомін, 2010).

Іншим різновидом моделі рекреаційної системи, як і архітектурної системи в цілому, є її функціональна модель. Відомо, що всі без винятку процеси людської життєдіяльності розподіляються на чотири не взаємопов'язаних види (по Г.І. Лаврику): - "виробництво першого роду"; - "виробництво другого роду"; - процеси сфери рекреації; - комунікаційні процеси, які забезпечують взаємозв'язок, тобто, обмін речовиною, енергією та інформацією між вище вказаними групами процесів людської життєдіяльності.

Проблеми просторового розвитку приміських рекреаційних територій виникають через густу транспортну мережу радіальних спрямувань та поширення інтенсивної забудови вздовж основних транспортних магістралей (Габрель, 2014; 2016), у результаті чого природні, та, відповідно, рекреаційні території віддаляються у так звану периферійну зону приміської системи.

Розглянуто моделі містобудівної системи великого міста та місця в ній рекреаційної системи (по М. Дьоміну, Г. Лаврику, М. Габрелю). З'ясовано, що проблеми просторового розвитку приміських рекреаційних територій виникають через густу транспортну мережу радіальних спрямувань та інтенсивності забудови вздовж основних транспортних магістралей, у результаті чого природні рекреаційні території віддаляються у периферійну зону приміської системи.

У процесі дослідження встановлено, що важливим чинником при розробці функціональної-просторової моделі приміської рекреації є теорія «центр–периферія». Теоретично осмислено феномен периферійності у розвитку приміських територій, він сьогодні вимагає зміни наукового підходу до обґрунтування агломерацій великих міст, зокрема, і рекреаційної функції на цих територіях. Для переосмислення феномену периферійності проаналізовано, як мала розвиватися РС приміської зони в умовах ідеального розвитку розселення і використання природних ресурсів. Для уявлення про доцільне розселення на території і як має розвиватися РС, була застосована теорія центральних місць Крісталлера.

Однією з важливих теорій при розробці просторової моделі приміської рекреації є теорія «центр – периферія». Периферійність трактується (Габрель, 2016) в аспектах: територіальному (віддаль до центральних осередків), господарському (економічний потенціал і рівень економічного розвитку території), соціальному (ментальність, свідомість мешканців), політичному (відособленість і цивілізаційна ізоляція регіону), а також архітектурно-урбаністичному («периферійність» функцій, їх мала роль у системі). Відособленість території впливає на структурне перетворення середовища, а також збереження локальної та регіональної культури, що може трактуватись у сучасних умовах (ринкової економіки) як важливий ресурс розвитку туризму та рекреації.

Автором зроблено спробу теоретичного осмислення феномена периферійності в розвитку приміських територій. На нашу думку, це є важливим завданням архітектурної науки, потребою зміни наукового підходу до обґрунтування розвитку агломерацій великих міст, зокрема, і рекреаційної функції на цих територіях.

Робочою гіпотезою нашого дослідження є припущення, що теорія Кристалера може бути застосована для обґрунтування моделі розвитку рекреації в периферійних зонах великого міста при умові заповнення допущень конкретними

характеристиками цих територій та характеристиками туристично-рекреаційної сфери. Розгляд рекреаційних об'єктів та територій приміської зони міста, як системи вимагає виявлення та аналізу елементів, зв'язків та відносин, які існують між ними.

Рекреаційну систему приміської зони творять: природно-ландшафтні умови (ліси, річки, озера, стави); наявні історико-культурні, археологічні та архітектурні пам'ятки; складена система розселення; існуюча транспортна мережа; існуючі рекреаційні об'єкти та рекреаційна інфраструктура. Проаналізовані у попередньому підрозділі принципи являються основою побудови функціонально-просторової моделі розвитку приміської системи. Побудова моделі опирається на принцип розподілу рекреаційних потоків та принцип функціональної цілісності рекреаційної системи. Функціонально-просторова модель включає також принцип активізації рекреаційної діяльності, принцип ієрархічності системи, принцип компактності та узгодженості і принцип збереження природних ресурсів рекреаційних територій та об'єктів в умовах рекреаційного використання. На основі складових, які творять приміську систему та принципів формування рекреаційних територій, формуються нові та реорганізуються вже існуючі рекреаційні осередки, які впливають на зміщення фокусів притягання рекреантів, спрямовуючи їх на території сприятливі для рекреації, рівномірно розпроділяючи рекреаційні потоки у підзонах впливу всіх напрямків стосовно міста-центру (ядра) (Шулик, 2013).

Побудова моделі передбачає наступну послідовність:

- переосмислити феномен периферійності для задач архітектурно-урбаністичної діяльності, розміщення і розвитку рекреації;
- проаналізувати архітектурно-урбаністичні рішення периферійних зон (рекреаційних, функціональних);
- обґрунтувати модель та вимоги до функціонально-планувальних рішень рекреаційних зон і об'єктів на приміських територіях великих міст.

Основоположником «теорії центральних місць» можна вважати В. Кристаллера (Габрель, 2014), що опрацював її в 50–60-х рр. ХХ ст. Теорія пояснює кількість, розмір і розташування поселень в системі; стверджує, що центральні місця функціонують, надаючи послуги прилеглим районам. Відповідно до цієї теорії можна допустити, що рекреаційні території знаходяться в периферійних зонах, які пропонують атрактивні рекреаційні якості, що є альтернативою до локальних рекреаційних об'єктів, отже, — теорію Кристаллера можна застосувати для осмислення феномена периферійності як протилежності централізму. Допущення, які зроблені в цій теорії (однорідність поверхні, рівномірність розселення населення, однакова віддаль між населеними пунктами, рівномірний розподіл ресурсів, ринковий характер конкуренції, однакова купівельна спроможність мешканців, бажання споживача мінімізувати відстань до послуг, сполучення однакою видом транспорту для всіх мешканців тощо) обумовлюють потребу суттєвого переосмислення основних положень цієї теорії для задач рекреаційного розвитку приміських територій – розміщення рекреаційних та туристичних об'єктів, функціонального зонування території (площинні задачі), а також організації ефективних зв'язків (комунікаційні задачі).

Інші положення теорії В.Кристаллера:

1. Тип ієрархії визначається кількістю центральних місць даного рівня. Кількість підпорядкованих центральних місць, збільшених на одиницю позначається буквою K . Будь-який центр завжди має залежну від нього однакову кількість поселень, які займають нишу ступінь (рис. 5.2.1.).

2. Кількість можливих типів ієрархії може бути різною. Але найбільшої уваги В. Кристаллер і його послідовники приділяли аналізу трьох типів, або варіантів ієрархії при $K=3, 4, 7$. Ці варіанти ієрархії систем розселення пояснюються наступним чином:

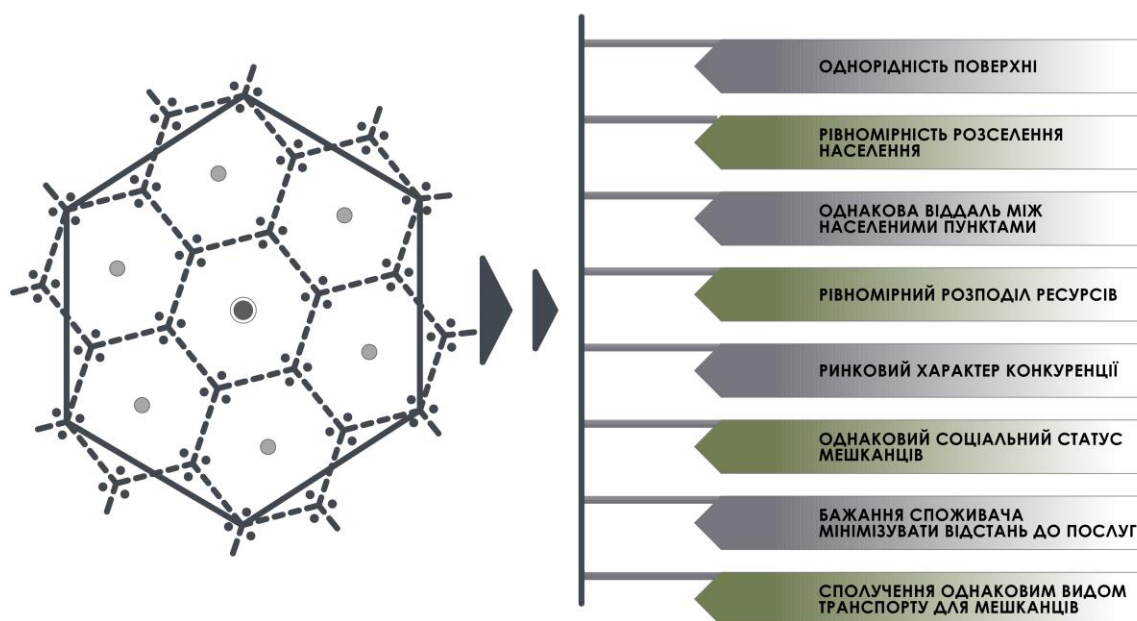
- варіант при $K=3$ забезпечує оптимальну конфігурацію ринкових зон (територій, населення яких забезпечується товарами і послугами в даному центральному місці). Обслуговування території досягається найменшою

5.2.

МОДЕЛІ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ПРИМІСЬКИХ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРОСТОРОВОЇ МОДЕЛІ ПРИМІСЬКОЇ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

I ЕТАП - ТЕОРІЇ ЦЕНТРАЛЬНИХ МІСЦЬ В. КРИСТАЛЛЕРА

II ЕТАП - ФАКТОРИ, ЩО ВРАХОВУЮТЬСЯ ПРИ ФОРМУВАННІ МОДЕЛІ

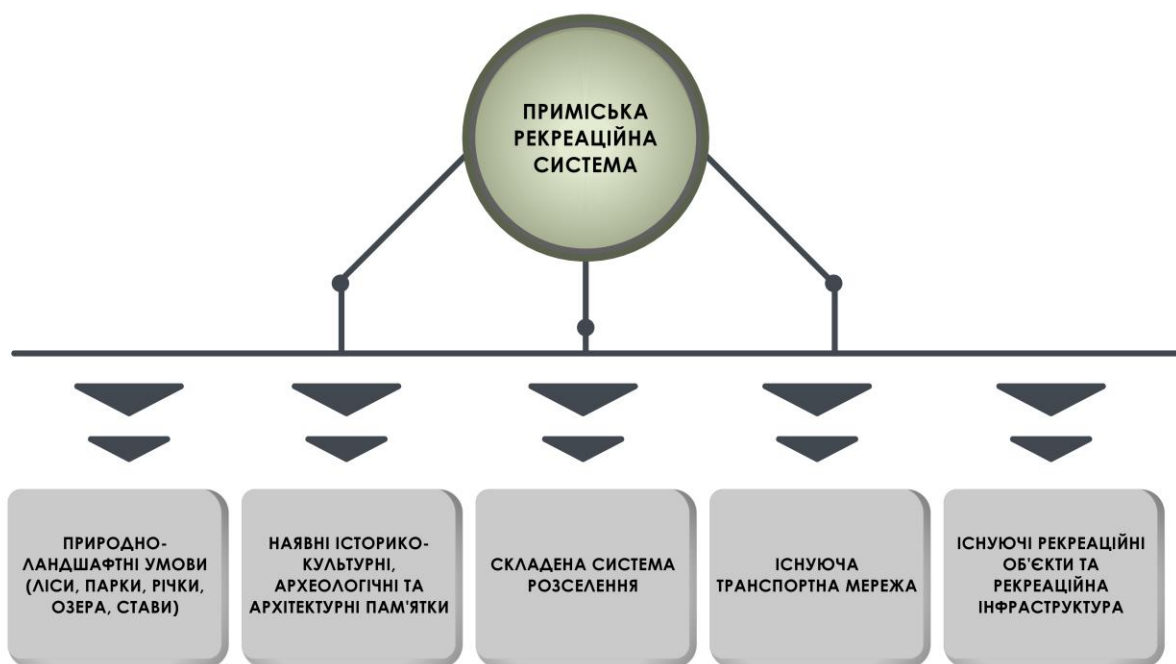

Рис. 5.2.1. Принципи формування моделей приміської рекреаційної системи

можливою кількістю місць. При цьому кожне центральне місце обслуговується трьома центральними місцями наступного, більш високого рівня ієрархії і знаходиться на рівних відстанях від них (Покладок, 2018);

- варіант при $K=4$ створює найкращі умови для будівництва транспортних шляхів, так як в цьому випадку найбільшу кількість центральних місць буде розташовано на одній трасі, яка з'єднає міста та забезпечить мінімальні витрати на будівництво дороги, тобто дане центральне місце буде знаходитися на короткій відстані до двох ближніх центрів більш високого рівня ієрархії;

- варіант при $K=7$ представляється доцільним, коли необхідний чіткий адміністративний контроль. В цьому випадку всі центральні місця, залежні від даного місця, повністю входять в його зону.

З даних прикладів видно, що функції поселень різні, кожне з яких має свій радіус впливу. У зв'язку з цим можливі і різні способи територіальної організації систем розселення, при яких створюються найсприятливіші умови для виконання тих чи інших їх функцій. Розглянуті три випадки з певними значеннями K можна трактувати як *ринкову, транспортну і адміністративну орієнтації* в формуванні територіальної структури розселення (Кузьменко и др., 2015; Liszewski, 2008; Morozova, 2006). Теорія центральних місць дозволяє сформулювати загальні уявлення про доцільне розселення на території.

Приміські території характеризуються периферійністю в територіальному, економічному та соціальному аспектах. Така ситуація змінюється і складається тому, що відбувається зростання економічної атрактивності, а це притягує потенційних інвесторів, у т.ч. в розбудову туристично-рекреаційних об'єктів та інфраструктури. З віддалю від центрів та станом розвитку приміської зони рекреаційна сфера пов'язана опосередковано. Порівняно низький економічний потенціал окремих приміських територій не впливає на рекреаційні перспективи територій і має значний вплив на стан (зміну) природного середовища. Він, як правило, корисно впливає на рекреаційні ресурси і розвиток туризму в регіоні,

стає основою для різних форм туристичної активності і способу рекреаційного освоєння територій.

Індивідуальні моделі одноденного відпочинку людини у вільний час впливають на активність мешканців щодо виїзду. Визначено критерії впливу на рекреаційну активність респондентів (спосіб щоденного відпочинку); мотиви виїзду на приміську територію; спосіб проведення часу під час перебування на території. Вони мають вирішальний вплив на рекреаційної функції в приміській зоні. Існує тісний зв'язок між ними та функціонально-планувальним освоєнням рекреаційних територій.

Встановлюється, що спільним знаменником цих критеріїв (без розрізнення статі, віку та професійного статусу рекреантів) є форми та можливості відпочинку (одноосібного, родиною, групою знайомих чи друзів); якість рекреаційних ресурсів території. Територія поділена на використання особами, що зорієнтовані на близький контакт з природою, так на такі, що бажають мати добре розвинуті системи рекреаційної інфраструктури.

Спостерігається тенденція до рекреації на територіях сільських громад, які можуть отримати статус відпочинкових. В їх структурі виділяються території для короткотермінового перебування (1–3 дні) та довготривалого (до тижня). Відвідувачі надають перевагу місцям, до яких повертаються із сентиментальних причин.

На приміських територіях можна зустріти такі типи рекреантів: першою є група, яка проживає і працює «в міському світі» більшу частину року, а виїжджає «в інший світ» раз або декілька разів у рік в часі відпустки (у складі групи працюючих в колективі чи з okazji родинних подій); друга група — відпочиваючих, які «шукають приємність регулярно», виїжджаючи на природу, щоб відновитись фізично і психологічно. Рекреаційний простір приміської зони не має однорідного характеру. Відзначається він своєю мозаїчністю з виділеними центрами рекреації, які виступають як ядра розвитку. Простір між ними заповнюється іншими функціями – як правило, домінує сільськогосподарське

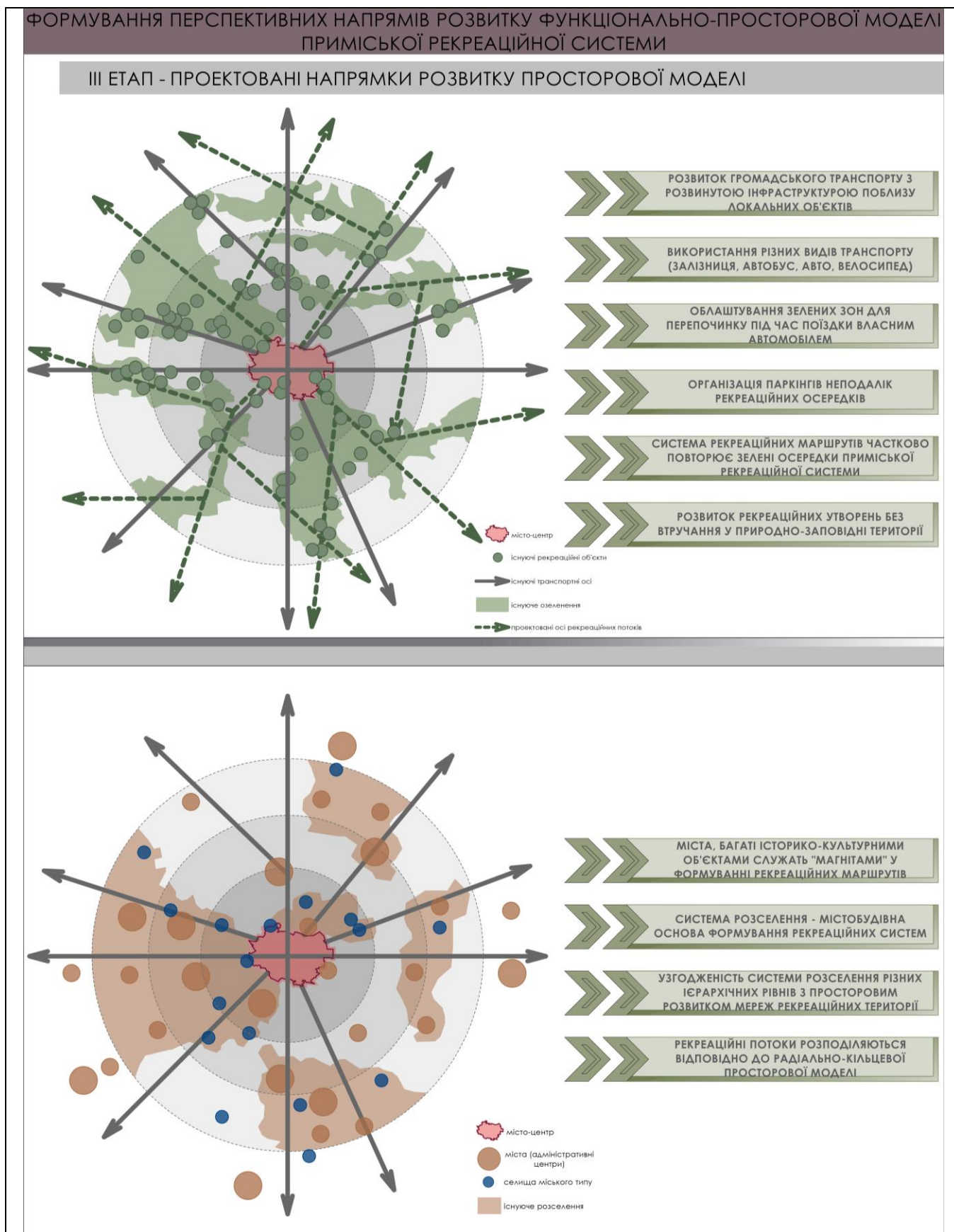

Рис. 5.2.2. Формування перспективних напрямків розвитку приміської рекреаційної системи (рисунок автора)

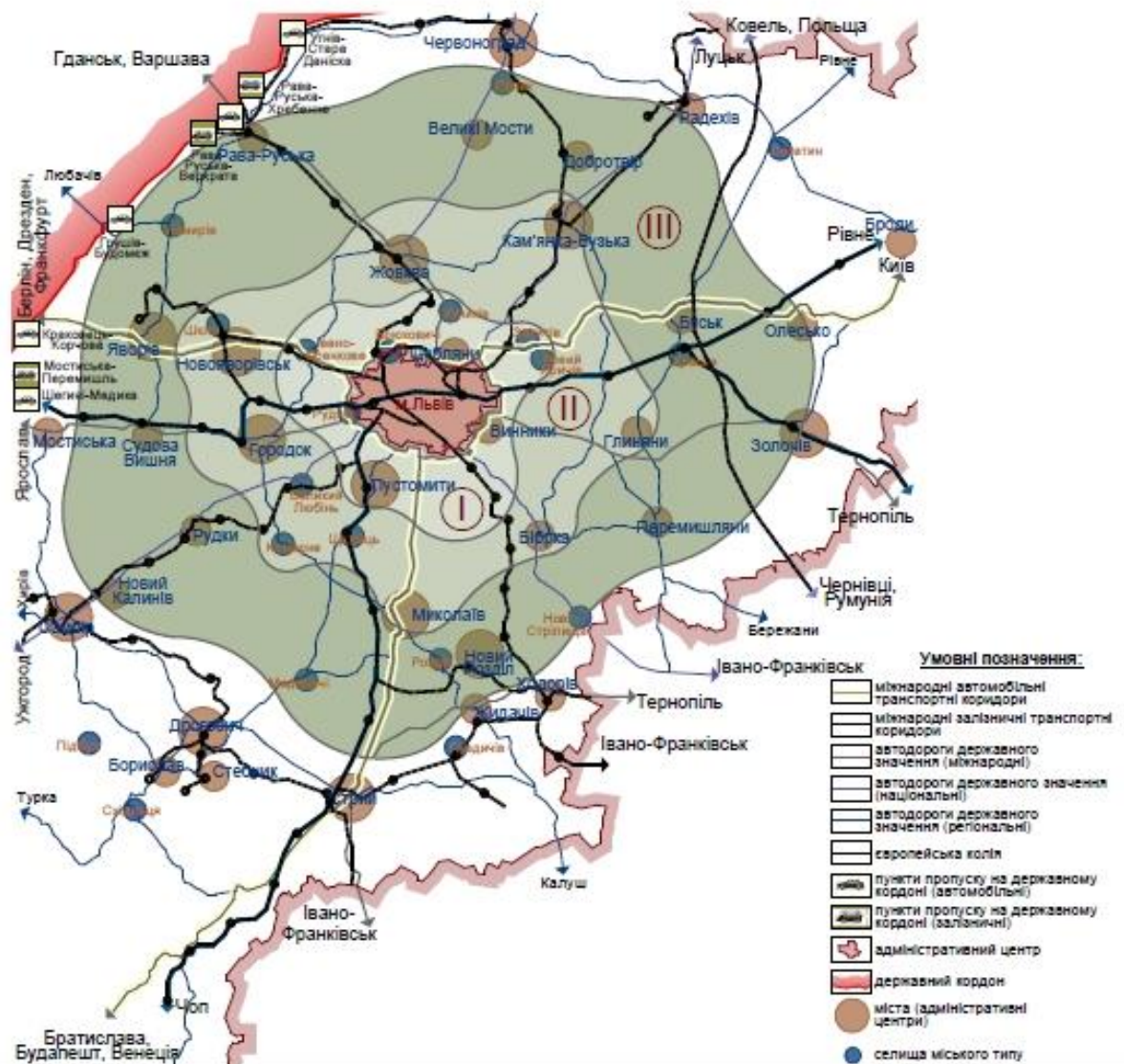
використання території.

Отримані результати свідчать, що за походженням (генезисом), приміська рекреаційна система належить до (згідно із типологією І.Д. Родічкіна), так званого паралельного типу. Тобто система, яка сформована паралельно зі зростанням міст, розвитком системотворчих зв'язків і формуванням групи взаємопов'язаних міст, що є характерним для особливо сприятливих природних умов для розселення, має внаслідок цього важливе значення для системи розселення (Родичкин, 1977; Шулик, 2006).

Аналіз природно-ландшафтних, історико-культурних та містобудівних умов приміської рекреаційної системи дає змогу встановити тип рекреаційної системи за конфігурацією: вона *радіально-кільцева*. Її конфігурація пов'язана з розташуванням міста (рекреаційного центру) на перетині важливих міжнародних транспортних коридорів.

Модель рекреаційної системи може приймати такий вигляд (Панченко, 2009; 2015): рекреанти – рекреаційна діяльність – рекреаційне середовище. Об'єктом архітектурно-урбаністичної творчості в наведеній вище моделі є середовище. Однак процес дослідження пов'язаних з ним проблем буде лише тоді продуктивним і раціональним, коли будуть досліджені всі компоненти системи. В даному випадку це, по-перше, людина з її рекреаційними потребами, а також процеси її життєдіяльності. Розв'язання проблем просторового розвитку рекреаційних територій формується у функціонально-просторовій моделі, яка ґрунтується на принципах: функціональної цілісності рекреаційних територій та розподілу рекреаційних потоків. З метою збереження природного каркасу при формуванні нових рекреаційних територій та реорганізації вже існуючих локальних осередків доступ до цих територій здійснюється зі сторони транспортних магістралей, поселень та сформованих вздовж них так званих кільцево-радіальних зв'язків навколо міста-центру (ядра). При розподілі основних рекреаційних потоків розроблено радіально-кільцеву функціонально-просторову модель. Радіальні зв'язки якої забезпечують зв'язок з містом-центром (рис. 5.2.2.)

ФОРМУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРОСТОРОВОЇ МОДЕЛІ ПРИМІСЬКОЇ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

перша зона - $R=15$ км
(короткочасний, щоденний відпочинок)

Перша зона є транзитною і, як будь-яка перехідна зона, вона є найбільш динамічною (святковий короткочасний та щоденний відпочинок).

друга зона - $R=30$ км
(активний відпочинок 1,5-2 дні)

Друга зона - рекреаційно-активна, у її межах зосереджена основна маса учасників рекреаційної діяльності.

третя зона - $R=50$ км
(змішаний, тривалий відпочинок)

Третя зона - периферійна, зона впадань впливу ядра й більш локальних аномалій.

Рис. 5.2.3. Схема приміської рекреаційної системи Львова (рисунок автора)

(ядром моделі). Важливим етапом розроблення моделі є підсилення і розвиток вже (Шулик, 2011) існуючих рекреаційних осередків, утворення нових та подолання так званих бар'єрів на шляхах рекреантів (Габрель, 2011; 2014).

Модель функціонально-планувальної реорганізації приміської рекреаційної системи повинна забезпечувати багатофункціональну діяльність різних вікових та соціальних груп рекреантів та поєднувати взаємодію інших функціональних призначень досліджуваної території. Кожен локальний рекреаційний осередок (рекреаційний об'єкт) впливає на рекреаційне навантаження, знаходиться у системі зв'язків із оточуючою територією та відповідно формує рекреаційну систему міста.

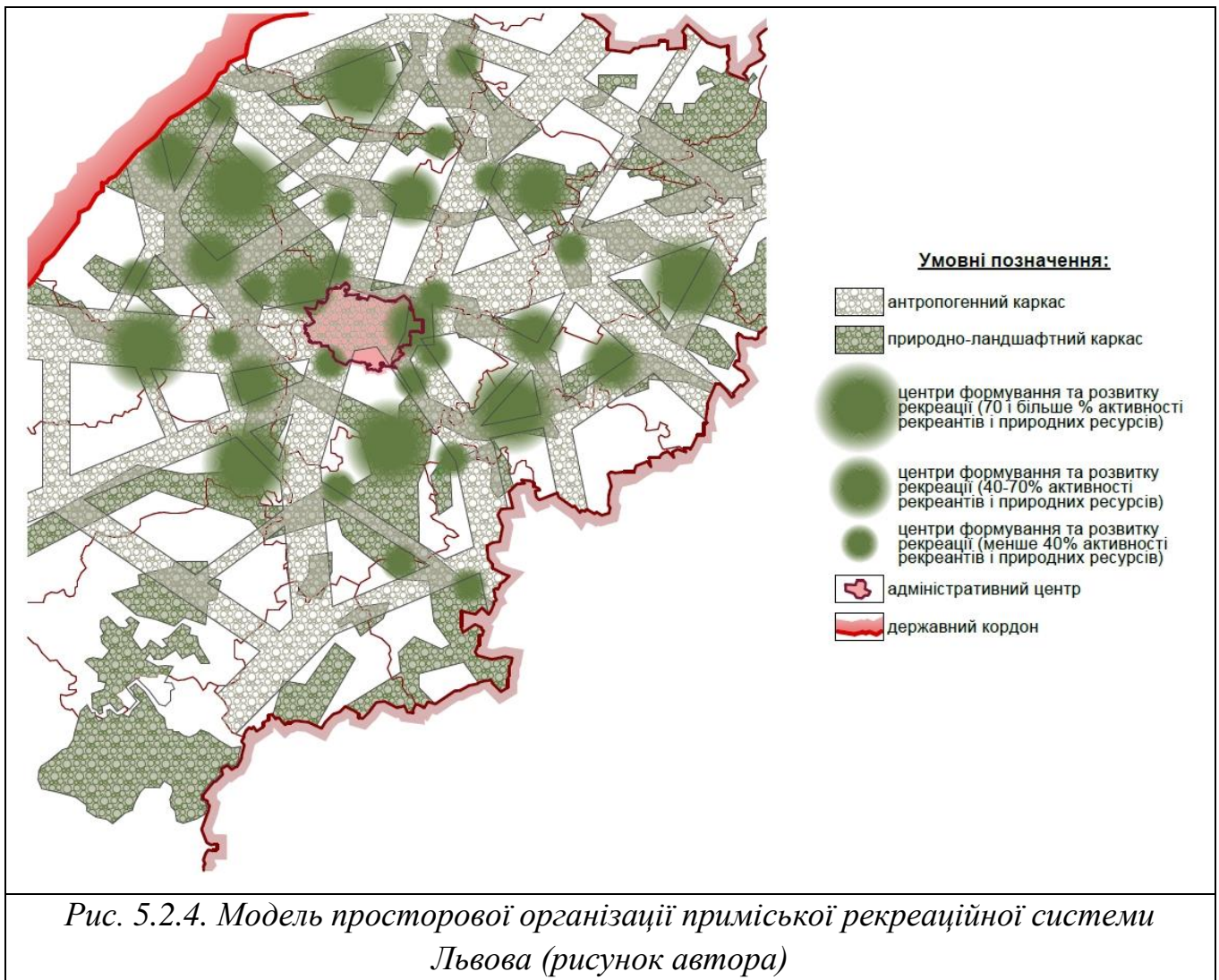
Відповідно до цього, навколо міста центру формуються просторові структури, які відображають щільність місць відпочинку та активність рекреантів. Перша сформована зона – транзитна, яка має властивості центру і оточуючого середовища. Вона є найбільш динамічною (Шулик, 2007). Друга зона – рекреаційно-активна, у її межах зосереджена основна кількість учасників рекреаційної діяльності. Третя зона – периферійна, зона згасання впливу центру. Але, саме периферійна зона активно розвиватиметься, і в майбутньому буде найактивнішою рекреаційною зоною, що ми і бачимо на моделі (рис. 5.2.3.).

Прогнозується, що більшість центрів формування та розвитку рекреації будуть розташовані саме в периферійній зоні (70 і більше відсотків активності рекреантів та розвитку рекреаційних об'єктів).

Процес формування просторової структури рекреаційної системи зорієнтований на створення сприятливих умов для функціональної і просторової організації рекреаційних зон приміської рекреаційної системи (Chmielewski, 2007). Для вирішення цього завдання використовують ряд підходів та рекомендацій, сутність яких полягає в тому, що, враховуючи вплив основних факторів (соціально-економічних умов, рекреаційно-туристичних можливостей регіону і ін.), можна визначити умови стійкого розвитку території з несутеречливим існуванням природної й антропогенної підсистем.

Просторова організація приміської рекреаційної системи (рис. 5.2.4.) обумовлює встановлення рекреаційних зон, переважних видів рекреаційної діяльності. При цьому виявлено центри концентрації рекреантів.

Загалом представлення приміської рекреаційної системи у вигляді моделі дозволяє проводити дослідження приміських рекреаційних систем та формування рекреаційних утворень на основі системного підходу з врахуванням усіх важливих для їх утворення факторів.

Таким чином, нами усунуті допущення Кристаллера, зроблені в його теорії про території центральних місць (однорідність поверхні, рівномірність розселення населення, рівномірність розподілу ресурсів тощо), введено та враховано відмінності ландшафтно-естетичні, складеної системи розселення, людського

виміру (мешканців і туристів), їх уподобань та ментальним особливостям, складеної структури функціонального освоєння території.

Залежно від скупчень рекреаційні утворень у приміській зоні можемо виділити чотири типи територій:

- домінація об'єктів відпочинку, що творять умови індивідуальним туристам (дачі, поля для наметів, поселення в будинках мешканців);
- близькість атракційних, зокрема, водних поверхонь (ставів, колишніх кар'єрів) і відповідної категорії та форм відпочинку;
- історична атрактивність середовища, що обумовлює інтелектуальний туризм (історико-культурні рекреаційні території).

Створена модель підтверджує, що: найважливішим чинником вибору місця для рекреації (відпочинку) в приміській зоні є природний та історичний ландшафт, який характеризується туристично-рекреаційною атрактивністю.

5.3. Практичні рекомендації та апробації розробленого теоретико-методичного інструментарію.

В дисертації обґрунтовані основні положення *концепції просторової організації та розвитку РС приміської зони Львова*. Враховуючи особливості та проблеми приміських територій великих міст пропонується застосувати в концепції систему обґрунтованих в роботі принципів та прийоми архітектурно-планувальної організації приміської рекреаційної системи для покращення та розвитку територій приміської зони Львова.

Міста і їх приміська зона це насамперед функціональна система, отже її розвиток доцільно орієнтувати на підвищення ефективності виконання своїх функцій. Тобто в центрі концепції розвитку приміської рекреаційної системи Львова мають бути покладені потреби людини і суспільства, а відповідно і принципи соціальної орієнтованості концепції. З результатів передпроектного аналізу можна сформулювати конкретні проектні пропозиції реалізації принципу.

Важливо обґрунтувати множину показників оцінки стану та потенціалу рекреаційного розвитку території, а саме: наявний ресурсний потенціал, диспропорції і невідповідності (проблемні вузли), охарактеризувати внутрішні та зовнішні зв'язки елементів простору. Увага має концентруватися не лише на їх інвентаризації, а й на аналізі існуючого стану приміської рекреаційної системи. Таким чином в обґрунтуванні концепції пропонується принципи проблемної орієнтованості. Аналіз дозволяє виділити території з неоднаковими умовами та обґрунтувати стимули для розвитку територій різного рівня перспективності. Для якісного передпроектного аналізу та оцінки стану конкретної частини приміської рекреаційної системи потрібно:

- в аналізі просторової системи необхідно ширше використовувати не лише статистичний, а й соціологічний методи дослідження (анкетування, опитування), а також, аналіз (Габрель, 2016) стану ландшафтів та їх трансформацію, як результат діяльності людини в просторі. Такі дані є умовою оцінки природного потенціалу та обґрунтування підходів щодо його використання;

- передпроектний аналіз повинен бути проблемно орієнтованим. Необхідно визначати проблеми, встановити їх ієрархію за важливістю, здійснити причинно-наслідковий аналіз виникнення і розвитку. Використання спеціального аналізу ситуацій, дозволяє виявити особливості конкретних територій, а також складеної просторової структури (системи розселення, транспортних зв'язків, природньо-ландшафтних умов та оцінки зв'язності елементів простору);

За результатами аналізу та оцінки стану системи обґрунтовуються цілі, пріоритети та обмеження, формулюються задачі та алгоритм їх розв'язку. Увага має зосереджуватися, як на типових задачах, так і на спеціальних, що постають тільки для певної просторової ситуації та які вимагають поглиблених досліджень окремих характеристик простору.

Концепція приміської рекреаційної системи повинна включати вимоги до просторової її організації, якості архітектури та краєвидів, охорони природного

середовища, ефективності використання простору, дотримання прав власності. Отже, пропонується середовищний підхід та принцип середовищної виразності до обґрунтованих концепцій.

Формування концепції РС приміської зони на основі окреслених принципів передбачає вирішення таких завдань:

- уникнення руйнування рекреаційного потенціалу та підвищення ефективності його використання;
- активізації соціально-економічних процесів шляхом гармонізації відносин між іншими підсистемами міста;
- розвиток системи за рахунок її окремих елементів та територій ревіталізації;
- залучення нових територій під рекреаційні потреби.

На етапі формування концепції важливим є:

- цілісність та обґрунтованість концептуальних положень (ідей, принципів, пріоритетів, завдань та показників розвитку);
- обґрунтованість концептуальних положень, що обумовлюється системним аналізом ситуації, порівняльною оцінкою альтернатив;
- визначеність системи основних показників для моніторингу розвитку й оцінки ефективності рішень, їх відповідності показникам сталого розвитку.

Проектна деталізація концепції дозволить визначити ступінь врахування різних можливостей та функцій в різних просторових умовах.

Формування та організація приміської рекреаційної системи

Існує ряд теоретичних ідей і концепцій, застосування яких може виявитись ефективним для формування та організації приміської рекреаційної системи. Це, зокрема, теорія центральних місць та просторової організації, теорії інтеграції, мінімізації віддалей та простору, розвитку депресивних територій, циклічності розвитку систем та ін. Важливим є вміло застосувати той чи інший теоретичний підхід до розв'язку проблеми, яка дає можливість абстрагуватись від речей

другорядних і побачити проблему в цілісності та запропонувати ефективне її вирішення.

Робота з рекреаційною системою приміського простору формується із кількох основних положень. Чотири з них стосуються переважно кількісних показників і спрямовані на те, щоби притягати людей і події на рекреаційно привабливі території. П'яте положення пов'язано з підвищенням якості приміського простору (рис. 5.3.1.) різними способами. Це зокрема:

1. За допомогою архітектурно-планувальних рішень обґрунтоване розподілення споруд різного функціонального призначення з дотриманням найкоротших відстаней між ними та уникнення критичної маси людей і подій.

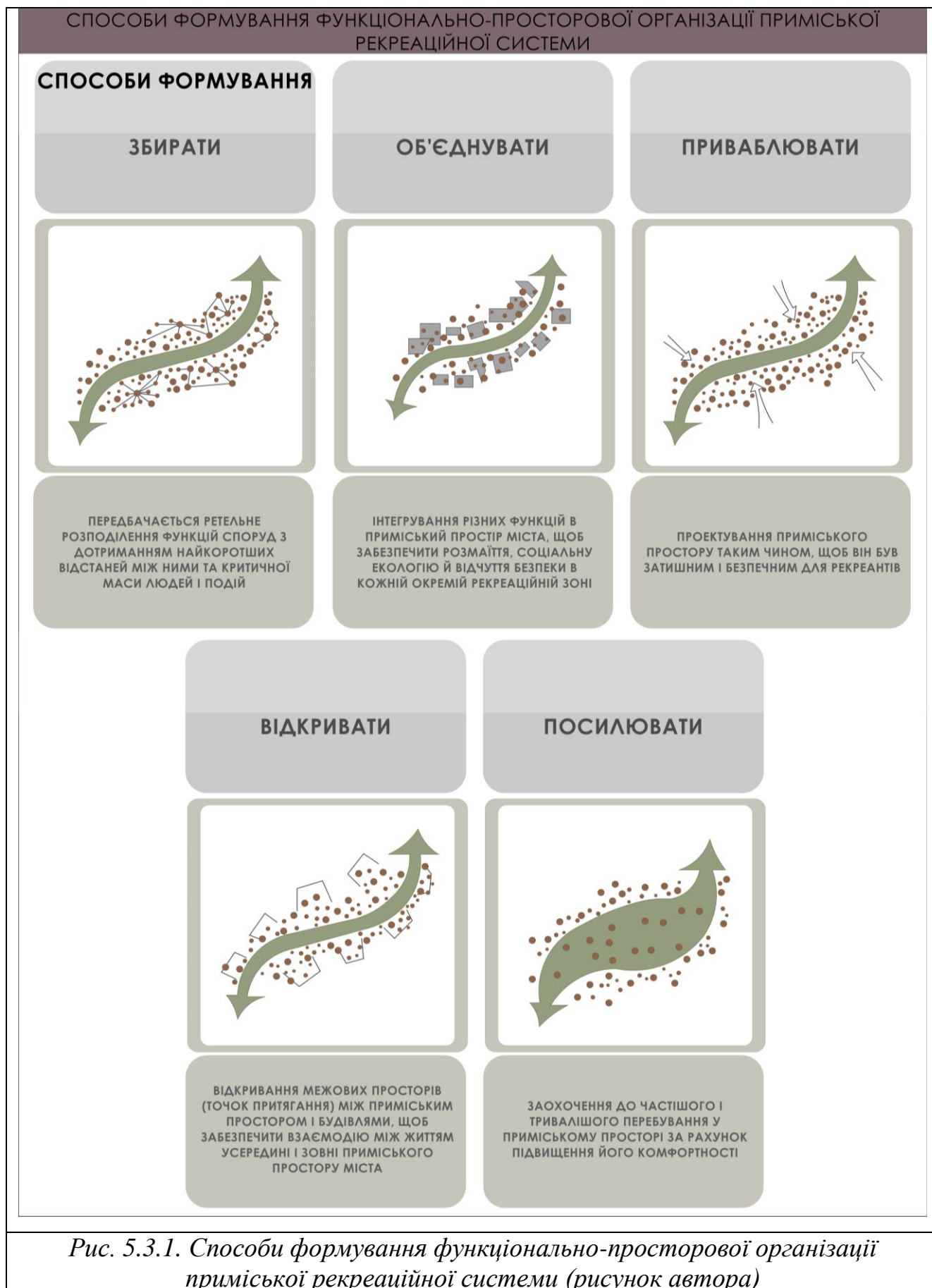
2. Інтеграція нових функцій в приміський простір, щоб забезпечити розмаїття, багатство досвіду, соціальну екологію й відчуття безпеки в кожній окремій рекреаційній зоні.

3. Проектування приміського простору на засадах безпечності та комфортності для рекреантів і мешканців.

4. Відкриття межових просторів між приміськими ландшафтами та будівлями, щоб забезпечити взаємодію життя і діяльності, як усередині, так і ззовні приміської території.

5. Заохочення до частішого і тривалішого перебування в приміському просторі використовуючи принципи і методи стимулювання приміського життя, в т.ч. і архітектурними засобами.

Важливим завданням для розвитку рекреаційної діяльності є: збереження природного каркасу; раціональне використання природних ресурсів; екологічноорієнтовану трансформацію рекреаційних територій та об'єктів. Вирішення цих проблем запропоноване у моделі просторової організації приміської рекреаційної системи, яка формується на основі: цілісності рекреаційних територій, системі принципів та прийомів архітектурно-планувальної організації приміської рекреаційної системи для покращення комфортності та соціально-екологічного розвитку цих територій. В приміській

зоні Львова площі рекреаційних територій зменшуються до міста та його центру. Важливим завданням є збереження природних осередків та збільшення їх площ.

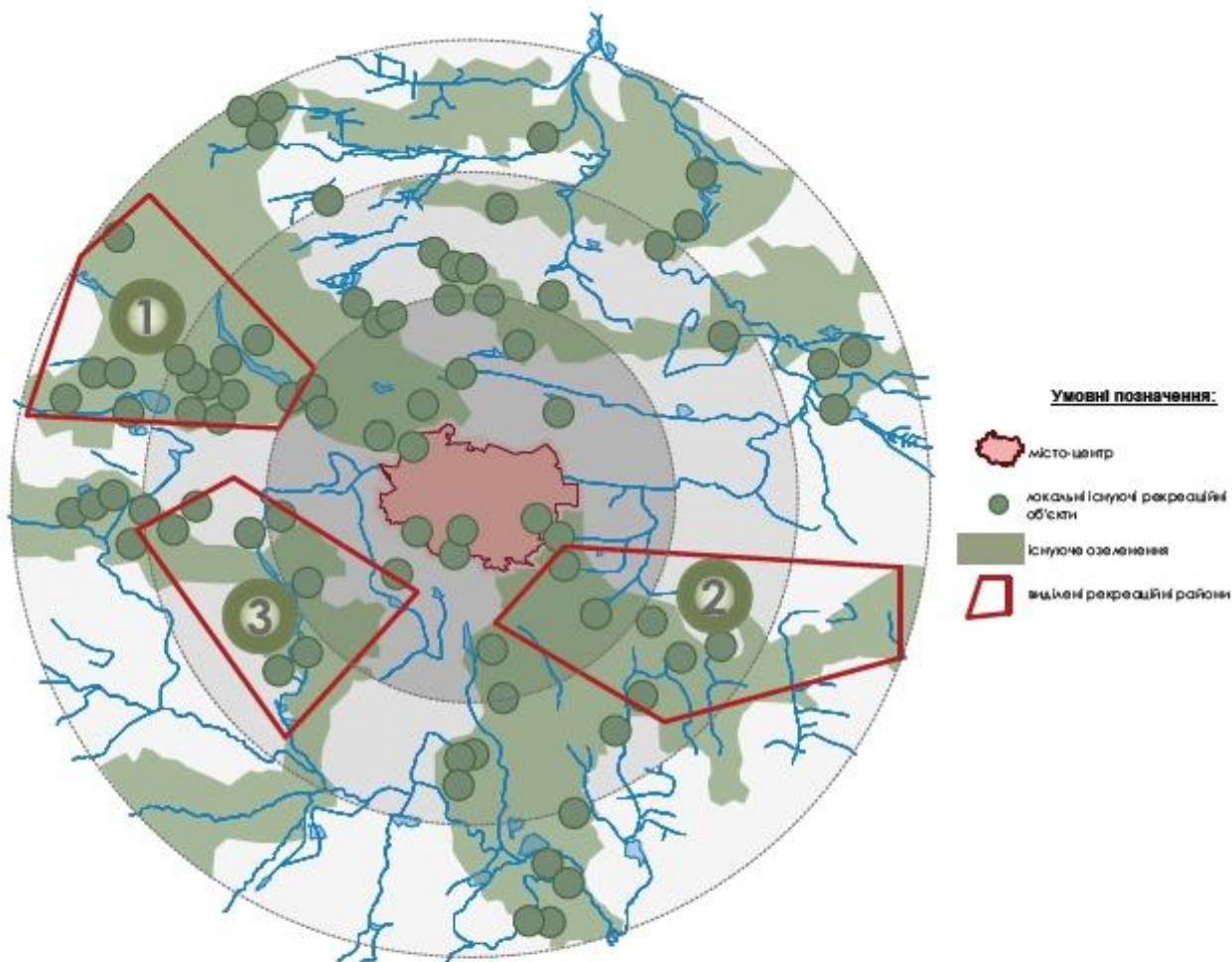
Модель просторової організації приміської рекреаційної системи включає: природний каркас, транспортну мережу, систему розселення, наявні архітектурні пам'ятки та існуючі рекреаційні об'єкти. Першочоговим завданням є формування транспортної мережі, яка буде забезпечувати потоки рекреантів. Вона базується на вже існуючій транспортній мережі і вдосконалюється з врахуванням розміщення нових рекреаційних територій. Утворений транспортний каркас доповнює мережу уже існуючих рекреаційних осередків та створює нову. Зручним та наймасовішим за перевезеннями відпочивальників для виїздів до рекреаційних територій є залізничний транспорт. Аналіз залізничного сполучення в приміській зоні Львова підтверджує потребу у вдосконаленні існуючих і відновленні втрачених залізничних сполучень, а також створення з відповідною інфраструктурою організованих зупинок поблизу рекреаційних осередків. Аналогічно до залізничного необхідно розвивати автобусне сполучення. За можливості, продовжувати автобусні маршрути до рекреаційних осередків та облаштовувати автостоянки.

Концепція функціонально-просторового розвитку рекреації у приміській зоні Львова передбачає формування трьох рекреаційних районів:

Рекреаційний район 1 – центром рекреаційного району є Яворівське озеро, яке за своїм розташуванням входить у III зону (периферійну) приміської рекреаційної системи. Це найбільша штучна водойма Львівської області, яка була створена з метою ліквідації та рекультивації кар'єру Яворівської сірки. На берегах водойми можна розвивати ряд зон відпочинку: Залужжя (затока Якша, яка має сприятливі умови для відпочинку на яхтах та катерах), Цетуля (великий гідропарк), Вільшаниця (міжнародний рекреаційний об'єкт санаторного типу), Ліс та Окілки (літні туристичні бази). Загалом концепція освоєння берегової смуги Яворівського озера передбачає заняття парусним спортом, катання на човнах, лікувальні послуги на базі сірководневих вод. Доцільно розвивати туристичний

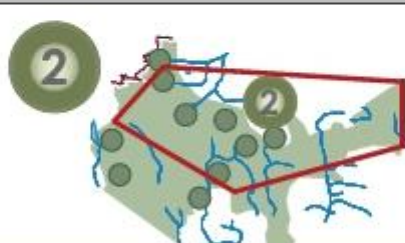
РОЗВИТОК МОДЕЛІ ПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИМІСЬКОЇ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

ФОРМУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ ФРАГМЕНТІВ ПРИМІСЬКОГО РЕКРЕАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

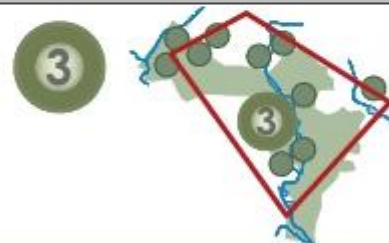
ПЕРШИЙ РЕКРЕАЦІЙНИЙ РАЙОН
(ЯВОРІВСЬКЕ ОЗЕРО - ЦЕНТР)

Озеро є найбільшою штучною водоймою, навколо якої формуються рекреаційні осередки. Для розвитку району необхідне відновлення залізничного сполучення.

ДРУГИЙ РЕКРЕАЦІЙНИЙ РАЙОН
(СТАРЕ СЕЛО-СВІРЖ-ПОМОР'ЯНИ)

Рекреаційні осередки формуються на основі історико-культурних об'єктів.

ТРЕТІЙ РЕКРЕАЦІЙНИЙ РАЙОН
(ВЕЛИКИЙ ЛОБІНЬ - ЦЕНТР)

Район розвивається, як бальнеологічний та кардіологічний курорт, завдяки багатим природним ресурсам (сірководневі джерела та природний торф для теплолікування)

Рис. 5.3.2. Способи формування функціонально-просторової організації приміської рекреаційної системи (рисунок автора)

маршрут на розташованому поруч орнітологічному заказнику, в якому є рідкісні види птахів. В цілому, для розвитку рекреаційної діяльності цього району є значний природний потенціал. Автор, крім вище перелічених пропозицій рекомендує: створення наметових містечок, формування мережі готелів, а також вдосконалення транспортного сполучення в межах району та оточення.

Рекреаційний район 2 —Старе Село – Свірж – Поморяни. Рекреаційні осередки формуються на основі історико-культурних об'єктів. У приміській зоні Львова було виділено такі об'єкти:

- Старосільський замок стоїть на історичній території – Волоському шляху і є однією з найбільших фортифікаційних споруд. України. Саме через це місце пролягає одна з перших залізниць на Галичині. Добре транспортне сполучення дозволяє включити цей замок до пізнавального туристичного маршруту
- Свірзький замок витончений взірець оборонної архітектури. Гармонійні архітектурні форми, багата, дещо здичавіла рослинність, мальовничість прилеглої місцевості – один з найкрасивіших замків Західної України, створений бути культурним осередком. На південний захід від замку знаходяться руїни оборонної вежі, яку колись використовували як каплицю. Історична функція може бути доповнена рекреаційною завдяки мальовничості прилеглої місцевості і приваблювати туристів.
- Поморянський замок — унікальна пам'ятка оборонної архітектури. Будівля була збудована у вигляді прямокутної двоповерхової споруди з кутовими вежами і внутрішнім подвір'ям. Розташований на невисокому пагорбі і з трьох сторін оточений ставками, мочарами та річками Золота Липа і Махнівка. Завдяки ровам з водою, що оточують мури з трьох сторін, фортеця не раз витримувала затяжні облоги. Таке розташування замку дозволяє розвивати рекреаційну функцію на берегах річок та ставків: організовані місця для рибалок, місця для пікніків.

Досвід показує, що для впорядкування прилеглих територій до замкових комплексів ефективно було б розвивати та впорядкувати ландшафтні парки з цікавими декоративними рослинами та відпочинковими зонами.

Рекреаційний район 3 – центр Великий Любінь. У Любіні розташований один із найстаріших в Європі бальнеологічний і кардіологічний курорт. Санаторій розташований в лісопарковій зоні на березі річки Верещиця. Основний лікувальний фактор — сірководневі джерела та природний торф для теплолікування. Активно використовують водолікування за допомогою кисневих, лазерних та хвойних і перлинних ванн, різноманітних видів душу, (підводний душ-масаж). Зручним є місцезнаходження санаторію з розвинутим автотранспортним і залізничним сполученням. Добре забезпечення території закладу природними ресурсами дозволить розвивати (рис. 5.3.2.) санаторне лікування у майбутньому, наповнюючи новими засобами для оздоровлення діючий заклад та розвивати поряд мережу санаторних закладів відпочинку. Це, дозволить розвивати рекреаційний район з центром в Великому Любіні – як санаторно-оздоровчий район приміської рекреаційної системи Львова.

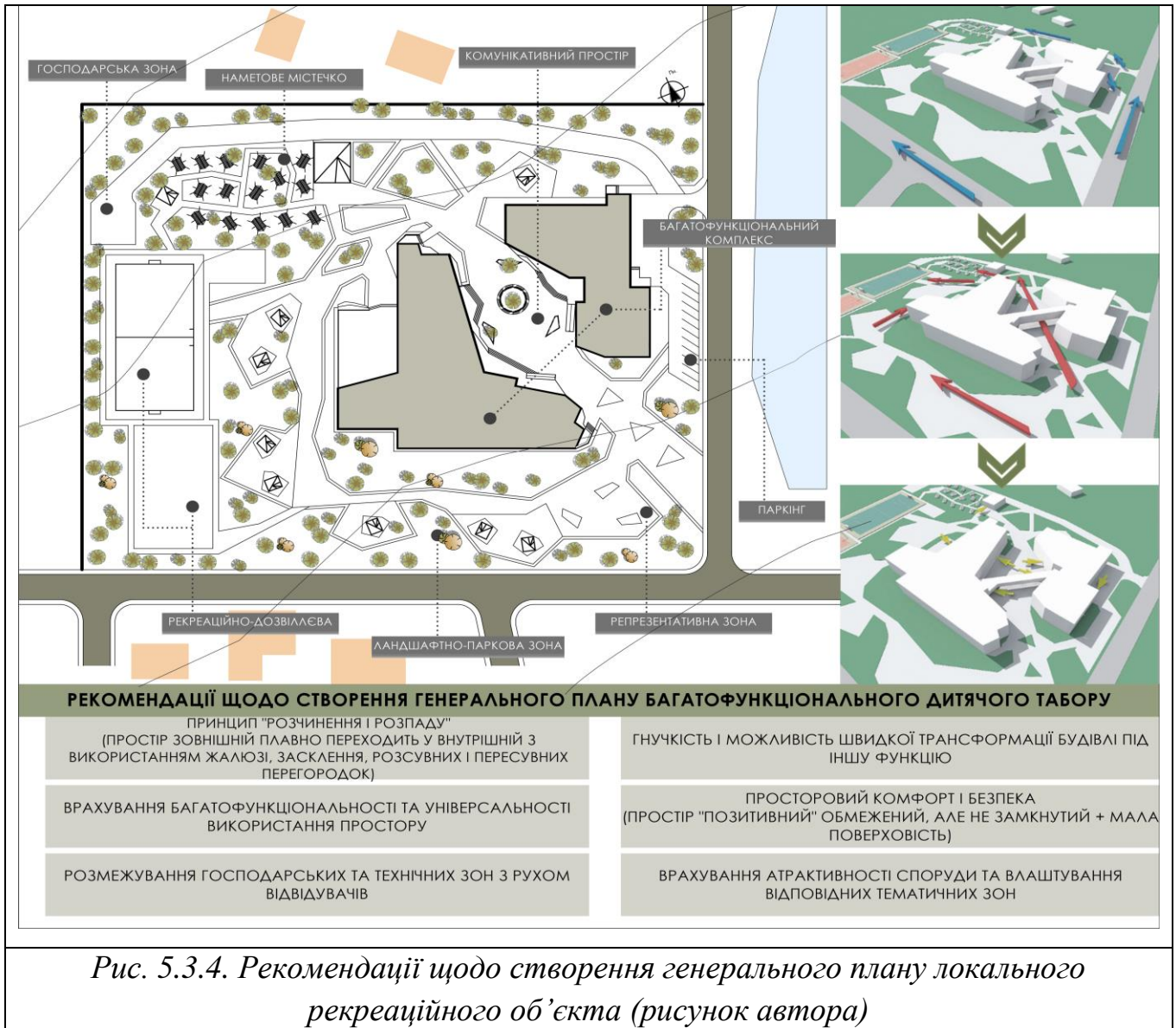
Але значна частина історично сформованих рекреаційних осередків, які збереглися на сьогодні, не задіяні для рекреаційної діяльності. Ці об'єкти мають різний рекреаційний потенціал, але в повній мірі можуть продовжити своє історично сформоване використання. Рекомендується ширше використання засобів благоустрою та ландшафтного дизайну, які зменшать вплив рекреаційного навантаження на природне середовище. Важливо також для формування приміської рекреаційної системи застосування адміністративно-законодавчих засобів регулювання розвитку та забезпечення цілісності рекреаційних територій та локальних територіальних громад.

Проектні пропозиції організації локального об'єкта приміської рекреаційної системи (відпочинковий комплекс у смт. Брюховичах).

Прикладом організації локального об'єкта приміської рекреаційної системи може служити проектна пропозиція відпочинкового комплексу у смт. Брюховичах, приміської зони Львова, виконана автором під час виконання магістерської кваліфікаційної роботи (рис. 5.3.3.). Сформовано функціональну модель території, можливість розміщення зон різного функціонального змісту на

Рис. 5.3.3. Проектна пропозиція відпочинкового комплексу у приміській системі (рисунок автора)

ділянці та гармонійного доповнення природньо-ландшафтними умовами. Рекреаційна ділянка володіє потенціалом незадіяних рекреаційних ресурсів, зокрема: цінних лісових насаджень, флори, фауни, архітектурно-мистецьких та інших складових. Цей аналіз дає змогу створити номенклатуру локальних рекреаційних об'єктів в приміській системі та виділити їх функціональні особливості. На основі власних досліджень автора та комплексного аналізу 18 локальних об'єктів (ділянок) у приміській зоні Львова опираючись на основні принципи архітектурно-просторового реформування та розвитку локальних рекреаційних об'єктів здійснено вибір місця розташування, організації території

та архітектури об'єктів. Попереднє призначення ділянки відпочинкового комплексу, що розглядається в даному проекті, це дитячий табір відпочинку «Юний будівельник». На даний час проєктована ділянка представляє собою територію вже недіючого табору, на якій збереглись будівлі різного призначення, а в східній частині лишилось незавершене будівництво 3-х спальних корпусів та лікувального корпусу, які за технічним станом надалі використані бути не можуть і підлягають знесенню.

Пропонуються такі рішення та прийоми:

1. Розташування нових об'єктів в рекреаційно-туристичних ландшафтах з хорошою інфраструктурою і транспортною доступністю.
2. Просторовий комфорт і безпека (простір «позитивний», контрольований, але не замкнутий при малій поверховості).
3. Ієрархія просторів (громадський-спільний, напівприватний, приватний).
4. Принцип «взаємопроникнення простору і будівель у просторі» простір зовнішній плавно переходить у внутрішній з використанням мобільних елементів, поєднання будівлі із ландшафтом за рахунок рельєфних форм і озеленення.
5. Гнучкість і можливість швидкої трансформації будівлі під іншу функцію.
6. Створення умов для цілорічного функціонування будівель, або їх частин.
7. Ергономічність предметного наповнення та індивідуалізації простору.
8. Розширення кількості громадських та групових просторів – місць для зустрічей, спілкування, інтелектуальних та настільних ігор.
9. Символізм та інформативна наповненість просторово-предметного середовища, яке повинно транслювати інформаційні повідомлення, забезпечення

інноваційно-орієнтаційні можливості (місця для тренінгів, зустрічей з фахівцями, майстер-класів).

10. Свобода пересування по території комплексу (органічне поєднання та переходи від групового до громадського простору), поєднання будівлі із ландшафтом.

11. Врахування принципів і стандартів екологічності «зеленого» будівництва (використання екологічно-чистих місцевих матеріалів).

12. Простота та надійність конструктивної схеми (рис. 5.3.4.).

Проектні пропозиції організації локального об'єкта приміської рекреаційної системи (реколекційно-відпочинковий центр для молоді у смт. Брюховичах).

Реколекційно-відпочинкові центри відіграють першочергову роль у повноцінному формуванні особистості та покликані задовольнити потреби дозвілля сучасної людини і стати культурно-духовними осередками кожного містобудівного утворення.

Аналіз існуючого стану мережі відпочинкових комплексів для молоді дозволив виявити суттєві недоліки:

1. Дефіцит чи повну відсутність закладів даного типу у рекреаційно-привабливих місцях.
2. Нерівномірне розташування у приміській системі міста.
3. Відсутність загальної містобудівної концепції просторової організації та розвитку.

Для оптимізації й удосконалення існуючого стану мережі рекреційно-відпочинкових центрів необхідна комплексна співпраця фахівців різних галузей – архітекторів, туризмознавців, культурологів, маркетингологів і, в першу чергу, представників духовенства.

При формуванні та розвитку системи рекреційно-відпочинкових закладів варто керуватися наступними принципами:

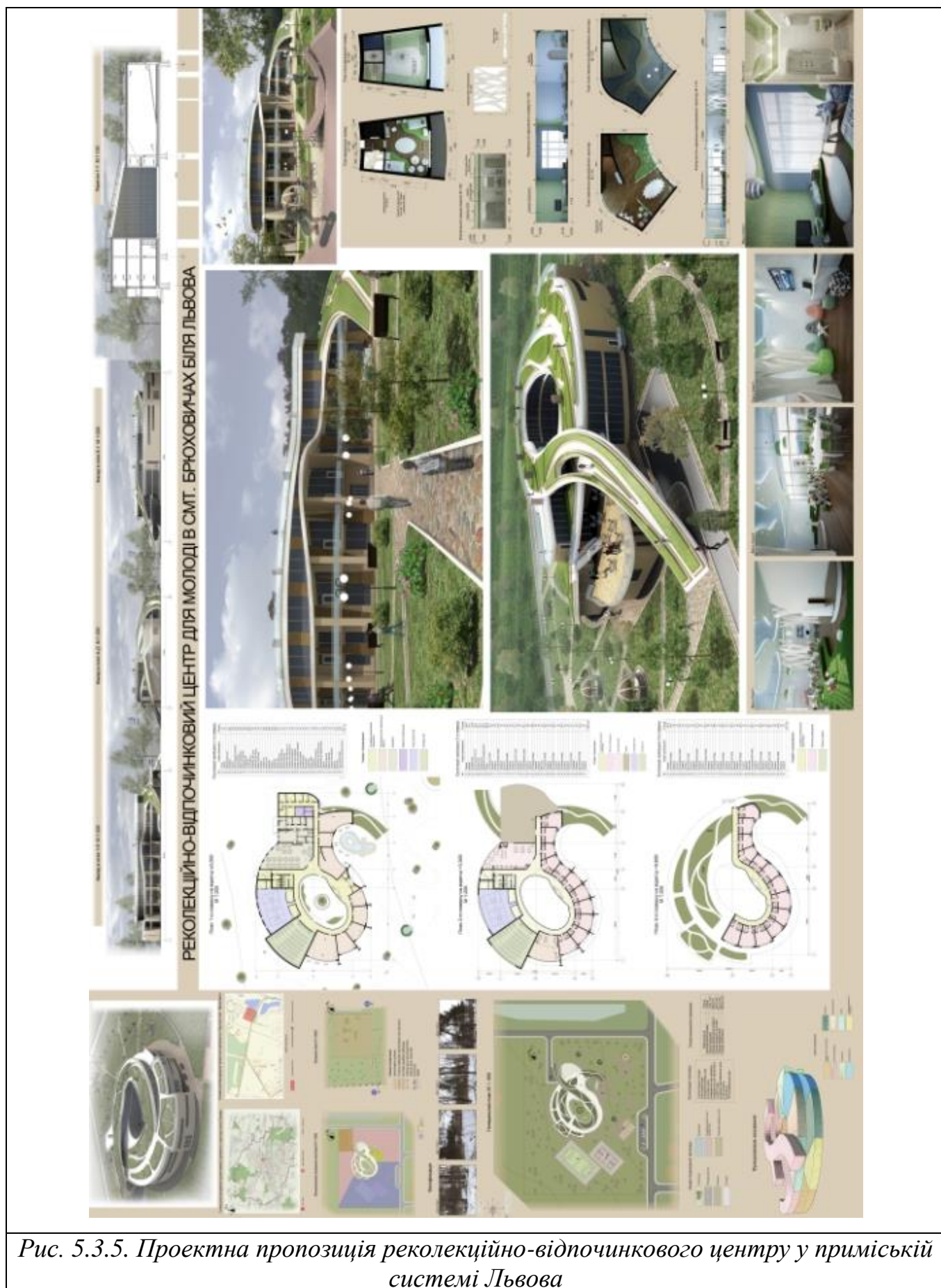

Рис. 5.3.5. Проектна пропозиція рекреаційно-відпочинкового центру у приміській системі Львова

- відповідності – заклади розташовуються відповідно до концентрації сакральних-туристичних та природних ресурсів;
- вибіркової – система об'єктів формується на базі історико-архітектурної спадщини;
- спеціалізації – заклади формуються в системі туристичних маршрутів із залученням характерних для даної території культурних і духовних традицій.

Складним і важливим завданням є проектування території рекреаційно-відпочинкового комплексу, яка повинна сприяти повноцінній реалізації всіх функціональних процесів. Для цього керуються наступними вимогами рекомендаціями:

- врахування багатофункціональності та універсальності використання території;
- розташування об'єктів із врахуванням взаємозв'язку груп об'єктів і приміщень;
- врахування атрактивності будівлі та влаштування відповідних тематичних зон;
- зручні зв'язки між різними структурними елементами території (рис. 5.3.5.).

Концепція генплану центру передбачає створення власного архітектурного образу. У проектуваному рекреаційно-відпочинковому центрі виділена особлива група приміщень – навчальний та рекреаційний простір. Наявність цих приміщень дозволяє реалізувати основну ідею даного проекту: відпочинку молоді спільно з її духовним розвитком.

Від того, в яких умовах буде формуватись молодь залежить її майбутнє. Першим соціальним інститутом в житті молодої людини є родина. Саме через спілкування з близькими вона отримує свої перші знання. Другим соціальним інститутом в житті молодої людини є колектив, в якому вона навчається та відпочиває. Тому, як відпочиває колектив, яких навичок та знань набуває молода

людина, залежить її формування як особистості, формування в ній певних цінностей.

Головним завданням при пошуці архітектурно-художнього вирішення було створення оригінального образу, не схожого на типові проекти відпочинкових комплексів. Споруда має нестандартну форму, цікаву для молоді, останній поверх якої завершується зеленими зонами, які можуть бути використані для вечірнього відпочинку молоді; а також як оглядові майданчики для спостережень.

Одним із основних чинників впливу на різні аспекти виховання молоді— є розробка дизайну інтер'єрів для відпочинкових закладів. За допомогою новітніх технологій та професійності рішення естетичний вигляд інтер'єрів закладу набуває гармонійного, комфортного та, найголовніше, повчального змісту. Всі ці фактори впливають на правильне естетичне та духовне виховання молодих людей.

Метою створення інтер'єрів навчального простору є формування у молоді бажання та потягу ближче пізнати духовний світ та відчувати себе його частиною. В проектуванні приміщень навчального простору, головною задачею є створення простору, функцією якого є відпочинок і розвиток духовності молоді. Все це створює комфортну атмосферу для навчальної діяльності та пізнання нового. Пропонується ширше використовувати репрезентативні системи сприйняття та інформаційного аргументування середовища .

Висновки до V розділу

1. Розроблено пропозиції та методичні рекомендації щодо архітектурно-планувальної організації рекреаційних об'єктів, а також архітектурно-містобудівних рішень розвитку приміських рекреаційних зон. Систематизація та аналіз об'єктів сучасної рекреації, особливості їх архітектурно-планувальної організації стають основою обґрунтування нових вимог, принципів та методичних рекомендацій архітектурно-планувальних рішень об'єктів сучасної рекреації. Обґрунтовано принципи трансформації, розвитку та архітектурно-планувальної організації РС та об'єктів в приміській зоні великого міста, зокрема принцип системності, цілеспрямованості, людино-центричності, екологічності та естетичності.

2. Отримані результати дозволяють ствердити, що за походженням (генезисом), приміська РС належить до так званого паралельного типу - сформована паралельно зі зростанням міст, розвитком системотворчих зв'язків і формуванням групи взаємопов'язаних міст, що є характерним для особливо сприятливих природних умов для розселення, має внаслідок цього важливе значення для системи розселення. Подані практичні рекомендації та здійснена апробація розробленого інструментарію для реформування і розвитку рекреаційної системи приміської зони Львова, його окремих рекреаційних вузлів та рекреаційних об'єктів.

3. Встановлено, що теорія Крісталлера може бути застосована для обґрунтування моделі розвитку рекреації в приміських зонах великих міст при умові переосмислення її основних положень для задач розвитку рекреації на приміських територіях. Нами на основі вивчення праць, які стосуються моделей рекреаційної системи, були усунуті припущення Крісталлера, зроблені в його теорії про території центральних місць (однорідність поверхні, рівномірність розселення населення, рівномірність розподілу ресурсів), введено та враховано відмінності ландшафтно-естетичні, існуючу систему розселення, людський вимір,

складену структуру функціонального освоєння території. Це дало можливість встановити, що рекреаційні території у периферійній зоні, які пропонують атрактивні рекреаційні якості і є альтернативою до центральних місць.

4. Побудова теоретичної моделі РС приміської зони Львова дала можливість встановити її конфігурацію та з'ясувати, що вона радіально-кільцева. Створення моделі вказало на необхідність підсилення і розвитку вже існуючих та утворення нових рекреаційних осередків, та подолання існуючих «бар'єрів» розвитку рекреації на периферійних територіях. З метою збереження природного каркасу при формуванні нових рекреаційних територій та реорганізації вже існуючих локальних осередків доступ до цих територій здійснюється зі сторони транспортних магістралей, поселень та сформованих вздовж цих так званих кільцево-радіальних зв'язків навколо міста-центру.

5. Плануванням РС приміської зони будується на основі п'яти положень, чотири з яких стосуються кількісних показників і спрямовані на те, щоб притягати людей і події до частішого перебування у приміському просторі, використовуючи методи стимулювання приміського життя, в тому числі архітектурними засобами, п'яте пов'язане з підвищенням якості приміського середовища за рахунок інтеграції нових функцій в приміський простір, щоб забезпечити розмаїття, багатство досвіду, соціальну екологію; відкриття межових просторів між приміськими ландшафтами та будівлями, щоб забезпечити взаємодію життя і діяльності, як у середині, так і ззовні приміської території.

6. На основі концепції функціонально-просторового розвитку рекреації в приміській зоні Львова передбачається три рекреаційні райони: рекреаційний район, центром якого є Яворівське озеро, яке своїм розташуванням входить у III зону рекреаційної системи; рекреаційний район Старе Село-Свірж-Поморяни; рекреаційний район Великий Любінь.

7. Розроблені проектні пропозиції організації локального рекреаційного об'єкта РС приміської зони – відпочинковий комплекс у смт. Брюховичах та реколекційно-відпочинковий центр для молоді у смт. Брюховичах.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Розглянуто стан дослідження приміської РС. Сформовано категорійно-понятійний апарат, уточнено поняття «рекреаційна система приміської зони», «архітектурно-планувальна трансформація» та інші. Впорядкована джерельна база дослідження. Проаналізовано історичні форми, які творили рекреаційну функцію на приміських територіях та виділено шість етапів в розвитку приміської рекреаційної системи. Аналіз історичних форм рекреації та їх еволюції дозволяє стверджувати, що рекреаційні потреби міських мешканців займали важливе місце на всіх етапах формування урбаністичної культури, їх місце серед інших соціальних потреб було різне. Воно пов'язувалося із життєвим статусом мешканців, рівнем культури, суспільними відносинами та життєвими цінностями різних історичних періодів.

2. Вивчено світовий досвід організації приміських рекреаційних систем. Єдність рекреаційних просторів найбільш організована у приміських зонах великих міст Польщі і Німеччини. Для рекреаційних осередків України – кожен локальний рекреаційних об'єкт функціонує сам по собі без узгодженої взаємодії із іншими територіальними елементами, невпорядкованість існуючої структури, що зумовлює перевантаження території, а також веде до неконтрольованого розвитку приміської рекреаційної системи, погіршення комфортності середовища у природних комплексах регіону.

3. Методологічно обґрунтовано на прикладі приміської зони Львова і показано, що необхідно вивчати зміни, які відбуваються в архітектурно-планувальній організації рекреації приміських рекреаційних систем на трьох ієрархічних рівнях: макрорівні, мезорівні, мікрорівні та згідно шести етапів у кожному із них застосовуються відповідні методики щодо вивчення, аналізу, досвіду організації рекреаційних об'єктів, досліджено рекреаційний потенціал до побудови моделей архітектурно-планувальної організації РС та формування рекомендацій щодо архітектурно-планувальних рішень розвитку приміських рекреаційних систем.

З'ясовано місце і значення РС в приміській зоні - вона виступає рівнозначною з іншими системами матеріального виробництва, її функціонально-планувальна організація вимагає переходу на нову методологічну платформу організації містобудівних систем, яка має базуватися на зміні парадигми. Аналізом охоплено 81 рекреаційний об'єкт, 8 рекреаційних зон та 9 міст України та Європи.

4. Виявлені передумови, що впливають на розміщення, розвиток та трансформацію рекреаційних об'єктів в РС приміської зони: природно-ландшафтні, історико-культурні, містобудівні та соціально-економічні. Особлива увага приділена передумовам, які виникли в умовах постсоціалістичних трансформацій, що охопили всі сфери суспільного життя. Для I та II зон приміської рекреаційної системи Львова характерна поступова урбанізація рекреаційних територій (наприклад смт. Брюховичі та м. Винники), пов'язана з потребою в комфортному відпочинку та порушенням екологічної рівноваги. Для III зони приміської рекреаційної системи характерне відособлене (локальне) розташування рекреаційних функцій, що пояснюється їхньою значною віддаленістю від урбанізованих систем.

5. Визначено основні вимоги до архітектурно-планувального переосвоєння рекреаційно-освоєних територій та об'єктів: підвищення атрактивності рекреаційних територій; диференціацію зон відпочинку за комфортністю; використання нових енергоефективних матеріалів та конструкцій, а також нових технологій будівництва при спорудженні окремих об'єктів та благоустрою території рекреаційних закладів. Проаналізовано зміни в рекреаційній системі та архітектурі об'єктів.

Встановлено, що трансформації РС приміської зони необхідно аналізувати на макрорівні, мезорівні та мікрорівні. *На макрорівні* розглядаються зміни транспортної мережі, містобудівні та рекреаційні фактори та зв'язність їх між собою і формує просторову цілісність мережі. *На мезорівні* рекреаційним осередком виступає територія рекреаційного об'єкту, її зв'язок із навколишнім

середовищем за допомогою комунікаційних та функціональних елементів взаємодії, забезпечуючи розвиток цих територій як рекреаційних. *Мікрорівень* відображає взаємодію рекреанта з середовищем відпочинку.

6. Відповідно до особливостей формування приміської зони великого міста та її потенціалу сформульовані основні вихідні принципи, щодо містобудівного розвитку РС, які опираються на засади урівноваженого розвитку території (функціональна доцільність, ієрархічність системи, ефективність рекреаційної діяльності, екологічність та збереження природних ресурсів, компактність узгодженість рекреаційних потоків). Запропоновані принципи закладені в побудову моделі приміської РС. Важливим фактором у побудові моделі РС є осмислення феномена периферійності та обґрунтування її розвитку з позиції теорії формування розселення на приміській території. Ключовими елементами моделі стають урбаністично-ландшафтні взаємодії та соціально-економічні вимоги та потреби. На основі обґрунтованих принципів та врахування складових, які творять приміську систему визначаються перспективні рекреаційні території, формуються нові та реорганізуються вже існуючі рекреаційні осередки. Особливість формування рекреаційних територій ґрунтується на об'єднанні та створенні зв'язків між розосередженими локальними рекреаційними територіями шляхом їх сполучення між собою та існуючою системою розселення. Кільцево-радіальна транспортна мережа дасть можливість розгрузити рекреаційні потоки розташовані на радіальній транспортній мережі та доцільно використати рекреаційні ресурси, які знаходяться в межах радіусів.

7. Запропоновано ряд практичних рекомендацій та схему формування приміської рекреаційної системи. Пропозиції зосереджені на рівнях: реформування і розвитку рекреаційної схеми всієї приміської території; вибраного рекреаційного вузла на мезорівні (наприклад, рекреаційний район з центром – Яворівське озеро), а також окремого рекреаційного об'єкта на мікрорівні (наприклад, реколекційно-відпочинкового центру для молоді в

сmt. Брюховичах (проект автора, який є трансформованим рекреаційним об'єктом колишнього дитячого табору відпочинку «Юний будівельник»).

Концепція функціонально-планувального розвитку рекреації у приміській системі м. Львова дозволила виділити такі перспективні рекреаційні райони: з центром рекреаційного району Яворівське озеро, розташоване у III зоні (периферійній) приміської рекреаційної системи; Старе Село – Свірж – Поморяни, рекреаційні осередки формуються на основі історико-культурних об'єктів; з центром Великий Любінь, як бальнеологічний і кардіологічний курорт та санаторно-оздоровчий район приміської рекреаційної системи м. Львова.

Запропоновані практичні рекомендації знайшли застосування у проектній практиці міста та підтверджують ефективність результатів дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативні та законодавчі акти

1. Закон України «Про курорти» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2018. [online] Доступно: < <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2026-14>> [Дата звернення: 19 грудня 2018], ВВР, 46, с. 371.
2. Земельний кодекс України, 2002. Законодавчі акти і нормативні документи. [online] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>> [Дата звернення: 19 листопада 2017], ВВР, 3-4, с. 71.
3. ДБН 360-92** Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень. Держбуд України, Київ
4. ДБН Б.2.2-12:2018 Планування і забудова територій. Мінрегіон України, Київ, 179 с.
5. ДБН В.1.1.7–2002. Пожежна безпека об'єктів будівництва. Київ: Держбуд України, 2003.
6. ДБН В.2.2–15:2019. Житлові будинки. Київ: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2019.
7. ДБН В.2.2–20:2008. Готелі. Київ: Міністерство регіонального розвитку та будівництва України, 2009.
8. ДБН В.2.2–25:2009. Підприємства харчування (заклади ресторанного господарства). Київ: Мінрегіонбуд України, 2010.
9. ДБН В.2.2–9:2018. Громадські будинки та споруди. Київ: Мінрегіон, 2019.
10. Наказ «Про затвердження Положення Про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України», 2018. Міністерство охорони навколишнього природного середовища України.
11. Ustawa o ochronie przyrody, 2004, nr 92, art. 880. [Online] Available at: <http://www.ochronaprzyrody.wuw.pl/02_Ustawy/Dz.U.%202004%20Nr%2092,%20p oz.%20880.pdf> [Accessed 18 January 2017].

Опубліковані літературні джерела

12. Байцар, А. Л., 2016. Винники туристичні: науково-красознавче видання, Винники: ТЗОВ ВТФ «Друксервіс», с. 312.
13. Бейдик, О. О., 1997. Словник-довідник з географії туризму, рекреації та рекреаційної географії, Київ: Палітра, с. 130.
14. Бейдик, О. О., 2001. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», с. 395.
15. Бейдик, О. О., 2004. Методологія та методика аналізу рекреаційно-туристських ресурсів України: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора географії, Київ, с. 24.
16. Беляєва, С.С., 2011. Словник рекреаційних термінів, Київ: Академія, с. 181.
17. Білоконь, Ю. М., Куйбіда, В. С., 2009. Територіальне планування в Україні: європейські засади та національний досвід. Київ: Логос, с. 108.
18. Білоконь, Ю. М., 2003. Регіональне планування (теорія і практика). Київ: Логос, с. 246.
19. Борецька, Н. П., 2001. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми: монографія. Донецьк: Янтар, с. 352.
20. Бриль, К. Г., 2015. Екологічноорієнтовані види туризму як стратегічний напрям розвитку галузі в сучасних умовах. *Економіка та держава*, 9, с. 23-27.
21. Бусель В. Т., 2005. Великий тлумачний словник сучасної української мови, Ірпінь: Перун, с. 1728.
22. Веденин, Ю. А., 1981. Динамичность среды и ресурсов деятельности. *Рекреационные ресурсы и методы их изучения*, Москва: МФГО, с. 4-13.
23. Веденин, Ю. А., 1982. Динамика территориальных рекреационных систем, Москва: Наука, с. 190.

24. Величко, В. В., 2013. Організація рекреаційних послуг. *Харківський національний університет міського господарства ім. Векетова*, Харків, с. 202.
25. Влох, М., 1970. Винники, Звенигород, Унів та довкільні села. *Історично-мемуарний збірник*, Чікаго, с. 529.
26. Габрель, М. М., 2004. Просторова організація містобудівних систем: монографія. Львів: А.С.С, с. 400.
27. Габрель, М. М., 2009. Урбаністичні процеси на відпочинкових територіях приміської зони м. Львова. *Містобудування та територіальне планування*, Київ: КНУБА, 35, с. 95-105.
28. Габрель, М. М., 2011. Вплив промислової спадщини на атрактивність Львова та його приміської зони. *Містобудування та територіальне планування*, Київ: КНУБА, 39, с. 77-83.
29. Габрель, М. М., 2014. Підвищення ефективності містобудівних рішень в організації приміських територій: монографія. Львів: СПОЛОМ, с. 272.
30. Габрель, М. М., Габрель, М. М., 2016. Просторовий підхід до обґрунтування архітектурних рішень: навч. посібник. Львів: СПОЛОМ, с. 284.
31. Галушкіна, Т. П. ред., Новосельська, Л. М., Грановська та ін., 2006. Екологічний менеджмент та аудит рекреаційних територій (концептуальні засади та організаційний механізм): монографія. *Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень*. Одеса: ТОВ «ІНВАЦ», с. 184.
32. Горбаль, У., 2007. Рекреаційний потенціал, як об'єкт наукового аналізу в суспільній географії. *Вісник Львівського університету, серія географічна*, 34, с. 52-55.
33. Городской, В. Я., Панченко, Т. Ф. та Мазуркевич, А. А., 1990. Градостроительные основы развития курортно-рекреационных районов СССР, Москва: Стройиздат, с. 196.
34. Гусев, В. В., 1977. Оздоровительные учреждения для детей и молодежи. Москва: Стройиздат, с. 138.

35. Данилко, Н. Я., 2018. Функціонально-просторовий розвиток водної рекреації у зоні впливу м. Львова: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури, Львів, с. 278.
36. Долішній, М. І., 2006. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети, Київ: Наукова думка, с. 520.
37. Дьомін, М. М., 2010. Первинний елемент соціально-планувальної структури крупного міста – мікрорайон. *Містобудування та територіальне планування*, Київ: КНУБА, 37, с. 138-150.
38. Заблоцький, Г. А., Замно, Л. А., 1977. Расчет посещаемости мест массового кратковременного отдыха с помощью имитационного моделирования. *Формирование и планировочная структура курортно-рекреационных образований*. Киев: КиевНИИПградостроительства, с. 66-77.
39. Зорин, И. В., Квартальнов, В. А., 2003. Энциклопедия туризма: довідник. *Финансы и статистика*, Москва, с. 368.
40. Ібатуллін, Ш. І., 2007. Капіталізація земель приміських зон великих міст: теорія, методологія, практика: монографія. Київ: НАУ, с. 260.
41. Колодрубська, О. І., 2008. Функціональна структура сільської садибної забудови. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, 19, с. 259–263.
42. Крушельницька, О. В., 2003. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Кондор, с. 192.
43. Кузьменко, Ю. Г., Савельева, И. П., Конькова, Е. Д., 2015. Логистика торгового обслуживания: модели і методы территориального размещения объектов рыночного хозяйства – зарубежный опыт. *Вестник ЮУрГУ, серия «экономика и менеджмент»*. Челябинск, Т.9, 3, с. 159-168.
44. Лукьянова, Л. Г., Цыбух, В. И., 2004. Рекреационные комплексы: учеб. пособие / под. общ. ред. В. Федорченко. Київ: Вища школа, с. 346.
45. Мажар, Л. Ю., 2008. Территориальные туристско-рекреационные системы: монографія. Смоленск: Универсум, с. 212.

46. Матковський, С. О., 1999. Статистичний бюлетень Львівщини. *Головне управління статистики у Львівській області*, Львів, с. 395.
47. Межевич, М. Н., 1988. Урбанизация в условиях капитализма: социально-экономические противоречия и экологические последствия. *Институт социально-экономических проблем*, Ленинград: Наука, с. 187.
48. Мельник, І. В., 2008. Львівські вулиці і кам'яниці, мури, закамарки, передмістя та інші особливості Королівського столичного міста Галичини. Львів: Центр Європи, с. 384.
49. Мироненко, Н. С., Твердохлебов, И. Т., 1988. Рекреационная география, Москва: Издательство Московского университета, с. 208.
50. Моркляник, О. І., Покладок, О. В., 2012. Історичний аспект пошуку нових форм рекреації в приміських зонах великих міст. *Містобудування та територіальне планування*, 46, с. 385–391.
51. Моркляник, О. І., Покладок, О. В., 2013. Форми рекреації в приміській зоні м. Львова II-ї пол. XX ст. *Містобудування та територіальне планування*, 47, с. 424–430.
52. Ніколаєнко, В. А., 1999. Типологічні та методологічні проблеми формування індивідуальної малоповерхової житлової забудови в Україні: автореферат дисертації доктора архітектури, Харків, с. 12.
53. Новикова, В. І., 2007. Рекреаційні ресурси: місце в рекреаційній споживчій діяльності, класифікація, проблеми паспортизації та реєстрації. *Туристично-краєзнавчі дослідження*, Київ: Інститут туризму ФПУ, 7, с. 130–136.
54. Новикова, В. І., 2010. Туристсько-інформаційні центри як важлива складова інфраструктурного забезпечення рекреаційної діяльності в Україні. *Тенденції, проблеми і перспективи розвитку національного ринку туристичних послуг: регіональний аспект: Матер. Всеукр. наук. конф.*, Київ: НАУ, 7, с. 169–175.
55. Панченко, Т. Ф., 1978. Планировочные курортов и зон отдыха, Київ: Будивельник, с. 104.

56. Панченко, Т. Ф., 1978. Планировочные аспекты формирования курортно-рекреационных систем. *Градостроительство*, Київ: Будивельник, 24, с. 104.
57. Панченко, Т. Ф., 1979. Преобразование сложившихся курортно-рекреационных зон в процессе развития. *Градостроительство*, Київ: Будивельник, 26.
58. Панченко, Т. Ф., 1982. Расчет параметров развития курортно-рекреационных зон на различных уровнях проектирования. *Градостроительство*, Київ: Будивельник, 32.
59. Панченко, Т. Ф., 1983. Проектирование курортов и зон отдыха, Київ: Будивельник, с. 104.
60. Панченко, Т. Ф., 1983. Формирование общественных центров курортов и зон отдыха. *Градостроительство*, Київ: Будивельник, 33.
61. Панченко, Т. Ф., 2002. Ландшафтно-рекреаційне районування території України. Досвід та перспективи розвитку міст України, Київ: Діпромісто, 2, с. 72-86.
62. Панченко, Т. Ф., 2006. Містобудування. Довідник проектувальника. Київ: Укрархбудінформ, с. 192.
63. Панченко, Т. Ф., 2009. Туристичне середовище: архітектура, природа, інфраструктура, монографія, Київ: Логос, с. 176.
64. Панченко, Т. Ф., Проценко, С. М., Рубан, Л. І., Пантюхіна, О. Ю. та Шешукова, С. В., 2013. Типологія об'єктів ландшафтної та туристично-рекреаційної архітектури: Київ: КНУБА.
65. Панченко, Т. Ф., 2015. Ландшафтно-рекреаційне планування природно-заповідних територій, монографія, Київ: Логос, с. 170.
66. Петришин, Г. П., 1990. Природно-ландшафтныe основы процесса градообразования: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата архитектуры, Москва: Прогрес.

67. Петришин, Г. П., ред., 2006. Історичні архітектурно-містобудівні комплекси: нові методи дослідження. *Національний університет Львівська політехніка*, Львів, с. 292.
68. Пілюшенко, В.Л., 2007. Управління інноваційно-інвестиційним розвитком території: монографія. Донецьк: ВІК, с. 317.
69. Покладок, О. В., 2014. Мобільність, як фактор архітектурно-просторової організації приміських рекреаційних систем. *Містобудування та територіальне планування*, 53, с. 416–424.
70. Покладок, О. В., 2015. Архітектурно-планувальне переосвоєння садово-городніх територій (на прикладі Львова). *Архітектурний вісник КНУБА*, 5, с. 319–327.
71. Покладок, О. В., 2016. Особливості архітектурно-ландшафтної організації садово-городніх ділянок. Стан та пропозиції змін (на прикладі Львова). *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, 42, с. 202–208.
72. Покладок, О. В., 2016. Архітектурно-планувальні трансформації дачних будинків в пострадянський період (на прикладі Львова). *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, 45, с. 296–307.
73. Покладок, О. В., 2017. Особливості архітектурно-ландшафтної організації рекреаційної системи приміської зони Львова. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, 48, с. 260–273.
74. Покладок, О. В., 2018. Теоретичні основи архітектурно-урбаністичного розвитку рекреаційних територій приміських зон. *Архітектурний вісник КНУБА*, 14, с. 189–198.
75. Покоłodна, М. М., 2010. Конспект лекцій з дисципліни «Рекреаційні комплекси», Харків: Харківська національна академія міського господарства, с. 116.
76. Покоłodна, М. М., 2012. Рекреаційна географія: навчальний посібник, Харків: Харківська національна академія міського господарства, с. 275.

77. Полянський, В. К., Полянський, В. В., 1991. Дача и приусадебное хозяйство. Воронеж: ВГУ, с. 304.
78. Поморов, С. Б., 2004. Второе жилище горожан, или Дом на природе: научная монография. *Урбоэкологические аспекты эволюции городского жилища*, Новосибирск: НГАХА, с. 472.
79. Преображенский, В. С., 1971. География и отдых, Москва: Знание, с. 48.
80. Преображенский, В. С., 1975. Теоретические основы рекреационной географии, Москва: Наука, с. 224.
81. Преображенский, В. С., 1985. География рекреационных систем СССР, Москва, с. 234.
82. Рекреаційний потенціал Львівщини, 2011. *Головне управління статистики у Львівській області*, Львів, с. 96.
83. Родичкин, И. Д., 1977. Человек, среда, отдых. Киев: Будивельник, с. 160.
84. Родичкин, И. Д., 1978. Территориальная организация региональных рекреационных систем Украины. *Строительство и архитектура*, Москва, 9.
85. Родичкин, И. Д., 1990. Краткий справочник архитектора: ландшафтная архитектура. Киев: Будивельник, с. 335.
86. Саймондс, Д. О., 1965. Ландшафт и архитектура. Перевод с английского Д. О. Саймондс. Москва: Стройиздат, с. 193.
87. Семенов, В. Ф., Герасименко, В. Г., Горбань, Г. П. та Богадьорова, Л. М., 2011. Управління регіональним розвитком туризму. *Одеський державний економічний університет*, Одеса, с. 225.
88. Смадич, І. П., 2016. *Архітектурна організація об'єктів сучасної рекреації у Карпатському регіоні України*. Дисертація кандидата наук, Національний університет «Львівська політехніка», Львів, с. 304.
89. Смаль, І. В., 2010. Туристичні ресурси світу, Ніжин: Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, с. 336.
90. Стаускас, В. П., 1977. Градостроительная организация районов и центров отдыха, Ленинград: Стройиздат, с. 164.

91. Сторчевус, В. А., Хвиля, І. К., 1984. Селища для відпочинку. *Оглядова інформація*, Москва, 3.
92. Стоцько, Р. З., 2012. Особливості реконструкції садово-дачної забудови околиць Львова з облаштуванням доступного однородинного житла, *Строительство и техногенная безопасность*, Львів, 41, с. 217-221.
93. Сысоева, М. Е., 1999. Организация летнего отдыха детей, Москва: ВЛАДОС, с. 176.
94. Тарас, Я. М., 1980. Принципы формирования курортно-рекреационных систем с учетом групповых форм расселения (на примере Украинских Карпат): автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата архитектуры, Москва, с. 20.
95. Устінова, І. І., Айлікова, Г. В., 2019. Ландшафтне планування як екологічна основа територіального планування. *Містобудування та територіальне планування*, 70, с. 574-588.
96. Устінова, І. І., 2016. Методологічні основи сталого розвитку еколого-містобудівних систем: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора архітектури, Київ, с. 484.
97. Устінова, І. І., Чубарова, А. В., 2016. Еколого-містобудівні системи: закономірності розвитку та просторово-часові виміри. *Сучасні проблеми архітектури і містобудування*, 44, с. 109-117.
98. Фоменко, Н. В., 2007. Рекреаційні ресурси та курортологія, Київ: Центр навчальної літератури, с. 312.
99. Цехмістрова, Г. С., 2004. Основи наукових досліджень: навчальний посібник, Київ: Слово, с. 240.
100. Чистобаев, А. И., Шарыгин, М. Д., 1990. Экономическая и социальная география: новый этап, Ленинград: Издательство «Наука», с. 320.
101. Шаблій, О. І., 1994. Соціально-економічна географія України, Львів: Світ, с. 608.

102. Шаблій, О. І., 2001. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. *Львівський національний університет ім. Івана Франка*, с. 15-34.
103. Шулик, В. В., 2001. Методичні проблеми формування регіональних рекреаційних систем (на прикладі Полтавської області): дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури, Харків, с. 172.
104. Шулик, В. В., 2006. Етапи формування просторової структури регіональних рекреаційних систем лінійного типу (на прикладі Полтавської області). *Вісник Національного університету «Львівська політехніка», Архітектура*, 568, с. 298-302.
105. Шулик, В. В., 2007. Про існуючий стан просторової організації заміських рекреаційних систем. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, 17, с. 160-165.
106. Шулик, В. В., 2008. Методологічні основи формування рекреаційних систем в Україні: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора архітектури, Харків, с. 340.
107. Шулик, В. В., 2011. Про планувальну організацію рекреаційних систем районного рівня з кластерною організацією (на прикладі Полтавської області). *Містобудування та територіальне планування*, 39, с. 476-483.
108. Шулик, В. В., 2012. Використання міждисциплінарного підходу як основи моделювання структури і функції рекреаційних систем. *Економіка і регіон*, 6, с. 55-60.
109. Шулик, В. В., 2012. Про формування комунікації в структурі рекреаційних систем. *Містобудування та територіальне планування*, 46, с. 661-665.
110. Шулик, В. В., 2013. Про екомережу як основу формування зон рекреації і туризму (на прикладі Бахчисарайського району АРК). *Містобудування та територіальне планування*, 49, с. 624-631.

111. Шулик, В. В., 2013. Системний підхід в основі формування основних етапів дослідження рекреаційних систем рівня малого міста. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, 32, с. 283-286.
112. Шульга, Г. М., Панченко, Т. Ф., Кузін, М. О., 2017. Оптимізація гармонійного розвитку рекреаційних територій Карпатського регіону України. *Science and Education a New Dimension. Natural and Technical Sciences. Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe*, 140, V. 15, p. 16-18.
113. Шульга Г. М. (2017), Імітаційні планувально-просторові моделі гірських рекреаційних територій (огляд). *Сучасні проблеми архітектури і містобудування*, 49, с. 374-379.
114. Юрчишин, Г. М., 2006. Дослідження ландшафтно-просторової організації рекреаційної системи Прикарпатської Гуцульщини. *Містобудування та територіальне планування*. 23, с. 365-369
115. Юрчишин, Г. М., Смадич, І. П., 2016. Народна культура в архітектурній організації туристично-рекреаційного простору українських Карпат. *Містобудування та територіальне планування*, 46, с. 666-674.
116. Яценко, В. О., 2014. Дачні та садові території – місце відпочинку чи місце проживання. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, 36, с. 357-365.
117. Яценко, В. О., 2015. Приміська зона – ретроспектива, реальність, перспектива. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*, 40, с. 331-340.
118. Austin, G., 2014. *Green infrastructure for Landscape Planning: Integrating human and natural systems* London – New York. Routledge.
119. Bagiński, E., 2006. *Sieć osadnicza jako przedmiot badań*, Wrocław: OWPW.
120. Bański, J., 2012. Problematyka definicji i zasięgu przestrzennego obszarów wiejskich i stref podmiejskich. *Acta Scientiarum Polonorum, Administratio Locorum*, London: UWM, 11(3), с. 5-15.
121. Benedict, M., McMahon, E. T., 2006. *Green Infrastructure, Linking Landscapes and Communities*. Washington D.C.: Island Press, p. 320.

122. Bińkowska, I., Szopińska, E., (red.), 2013. Leksykon zieleni Wrocławia. Wrocław: Wydawnictwo Via Nova, p. 408.
123. Burdack, J., Herfert, G., 1998. Neue Entwicklungen an der Peripherie europäischer Großstädte. *Europa Regional*, Issue 6 (2), pp 26-44.
124. Burdack, J., 2002. Massy-Saclay, Tres Cantos, Chimki-Selenograd: neue Wachstumsräume am Rande europäischer Metropolen. *Jahrbuch Stadterneuerung*, pp 77-91.
125. Burdack, J., Dövényi, Z., Kovács, J., 2004. Am Rand von Budapest – Die metropolitane Peripherie zwischen nachholender Entwicklung und eigenem. *Petermanns Geographische Mitteilungen*, Issue 148 (3), pp. 30-39.
126. Burdack, J., Herfert, G., Rudolph, R., (eds) 2005. Europäische metropolitane Peripherien. *Beiträge zur Regionalen Geographie Europas*, Leipzig, Issue 61.
127. Chądzyński, L., 2001. Park Milenijny we Wrocławiu. *Architektura Krajobrazu*, no. 1, pp. 34-37.
128. Cieszewska, A., 2008. Zachowanie terenów cennych przyrodniczo w kształtowaniu struktury krajobrazu na poziomie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. *Problemy Ekologii Krajobrazu*, Tom XXI, c. 239-250.
129. Cieszewska, A., Szulczewska, B., Giedych, R., Maksymiuk, G., Wałykowski, P., Adamczyk, J., 2015. Droga do zielonej infrastruktury. Kozi Gród – Pomlewo: Warsztaty Obszarów Metropolitalnych.
130. Chmielewski, J., 2007. Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast, Warszawa: Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej.
131. Dobrzańska, B., 2005. Obszary przyrodniczo cenne jako rejony recepcji turystycznej. *Zarządzanie turystyką na obszarach przyrodniczo cennych*, Białystok: WSE, c. 9-24.
132. Drapella-Hermansdorfer, A., 2014. Plany krajobrazowe i zarządzanie zieloną infrastrukturą miast. *Zielona infrastruktura miasta*. Gliwice: Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, s. 31-58.

133. Florida, R. L., 2003. Cities and the creative class. *City and Community*. Florida, Vol. 2, 1, pp. 3–19.
134. Frey, William, H., 2003. Melting Pot Suburbs. A Study of Suburban Diversity. Katz, Bruce&Lang, Robert, W. (eds), *Redefining Urban and Suburban America*, Washington, pp. 155-179.
135. Friedrichs, Jürgen, 1995. Stadtsoziologie. Opladen.
136. Harris, Richard, Larkham and Peter, 1999. Suburban Foundation, Form and Function. *Changing Suburbs: Foundation, Form and Function*, London: Routledge, p. 1–31.
137. Hesse, Markus, 2007. Mobilität im Zwischenraum. Schöller, Oliver&Canzler, Weert&Knie and Andreas (eds). *Handbuch Verkehrspolitik*, Wiesbaden, p. 280–301.
138. Heuvel, D., 2008. The Challenge of Change, *10 th International DOCOMOMO Conference*, Amsterdam, c. 568.
139. Kaczmarek, S., 2011. Miasto. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, c. 273.
140. Kowalski, P., 2011. Kształtowanie systemów zieleni na obszarach miejskich. *Zielona infrastruktura w VIII Dzielnicy Krakowa*, Przestrzeń i forma, no. 15, s. 353-366.
141. Kronenberg, M., 2008. Dziedzictwo przemysłowe w rejestrach zabytkow największych miast w Polsce. *Dziedzictwo przemysłowe Mazowsza i jego rola w rozwoju turystyki*, Warszawa, c. 21-34.
142. Krajewski, K., Świątkowska, M., 2008. Turystyka weekendowa na terenach chronionych Trójmiasta – szansa czy zagrożenie zrównoważonego rozwoju Kaszub? W: S. Wodejko (red.), *Zrównoważony rozwój turystyki*, Warszawa: SGH, c. 315-326.
143. Leetmaa, K., Brade, I., Anniste, K., Nuga, M., 2012. Socialist summer-homesettlements in post-socialist suburbanization, *Urban Studies*, 49, c. 3-21
144. Lefas, P., 2009. Dwelling and architecture from Heidegger to Koolhaas, Berlin, c. 175.

145. Liszewski, S., 2008. Miasto jako przedmiot badan geografii turystyki w Polsce. *Turyzm*, Lodz, 18, c. 27-38.
146. Liszewski, S., 2009. Urban "tourism exploration space": the example of Lodz. *Turyzm*, Lodz, Vol. 18, 1-2, pp. 57-62.
147. Liszewski, S., 2014. Urban tourist penetration space – an industrial city case study. *Economic problems of tourism*, Lodz, Vol. 4(28), 836, pp. 307-324.
148. Matczak, A., 1985. Funkcja wypoczynkowa strefy podmiejskiej Łodzi, *Acta Universitatis Lodziensis, Folia Geographica*, Łódź, 5, c. 299-312.
149. Morozova, T.G, 2006. Regionalnaya ekonomika. *Regional economy*, Moscow, p. 527.
150. Niedźwiecka-Filipiak I., Potyrała J., Filipiak P., 2015. Contemporary management of green infrastructure within the borders of Wrocław Functional Area (WrOF). *Architektura Krajobrazu/Landscape Architecture*, 47, s. 4-27.
151. Puciato, D., 2009. Turystyka i rekreacja na obszarach przyrodniczo cennych na przykładzie Parku Krajobrazowego Góry Opawskie. *SiM CEPL*, Rogów, 11, 23(4), c. 227-231.
152. Pytel, A., Wymyk-Lampreht, B., red., 2011. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Łodzi, Urząd Miasta Łodzi.
153. Szczepanowski, A., 2007. Infrastruktura turystyczna i paraturystyczna na obszarach przyrodniczo cennych, [w:] W. Czarnecki (red.), *Rekreacja, turystyka i agroturystyka w gospodarce przestrzennej*, Białystok, c. 31-44.
154. Szulczewska, B., 2009. Plan zielonej infrastruktury: nowa moda czy rzeczywista potrzeba? *System przyrodniczy w zarządzaniu rozwojem obszarów metropolitalnych*, Warszawa, s. 89-96.
155. Szulczewska, B., 2014. W pułapkach zielonej infrastruktury. *Zielona infrastruktura miasta*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice, s. 9-29.
156. Warszńska, J., Jackowski, A., 1978. Podstawy geografii turystyki. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, c. 333.

157. Zachariasz, A., 2006. Zieleń jako współczesny czynnik miastotwórczy ze szczególnym uwzględnieniem roli parków publicznych: monografia, *seria architektura*, *Politechnika Krakowska*, Kraków, s. 336.

Неопубліковані літературні джерела

158. Державне підприємство державний інститут проектування міст "МІСТОПРОЕКТ". Коригування генерального плану м. Львова, 2008. [online] Доступно: <https://city-adm.lviv.ua/lmr/images/stories/arhitect/123/01_genplan.pdf> [Дата звернення: 2 листопада 2016].

159. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України державний фонд регіонального розвитку. Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року, 2016. [online] Доступно:<http://dfrr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/2016/05/146_dod_Strategiya_2020.pdf> [Дата звернення: 8 серпня 2016].

Електронні джерела

160. Вернадский, В. И., 1975. Размышления натуралиста: Пространство и время в неживой и живой природе. [Online] Доступно: <<http://vemadsky.lib.ru/e-texts/archive/ukazat.html>> [Дата звернення 2 березня 2018].

161. Відпочинковий комплекс «Business &Relax Hotel GoodZone», 2007. [online] (Останнє оновлення 14 Жовтня 2018) Доступно: <<https://goodzonehotel.com.ua/ua/>> [Дата звернення 30 Листопада 2018].

162. Відпочинковий комплекс «Криве озеро». [online] Доступно: <<http://kryveozero.com/>> [Дата звернення 25 Січня 2017].

163. Відпочинковий комплекс «Сосновий бір». [online] Доступно: <https://lviv.vgorode.ua/ukr/reference/bazy_otdykha/280397-baza-vidpochynku-sosnovyi-bir> [Дата звернення 23 Лютого 2017].

164. Відпочинковий комплекс «ТАРТАК-RESORT», 2015. [online] Доступно: <<http://www.tartak.lviv.ua/>> [Дата звернення 6 Грудня 2016].
165. Відпочинково-розважальний комплекс «RUMBAMBAR swim&dance club», 2016. [online] Доступно: <<https://rumbambar.info/uk/index/>> [Дата звернення 19 Грудня 2016].
166. Готельний палацово-парковий комплекс «Едем Резорт&СПА». [online] Доступно: <<https://edemresort.com/>> [Дата звернення 02 Лютого 2017].
167. Готельно-відпочинковий комплекс «Чарівна долина». [online] Доступно: <<https://www.dolyna.com.ua/>> [Дата звернення 27 Січня 2017].
168. Готельно-відпочинковий комплекс «Шервуд». [online] Доступно: <<http://sherwood-resort.com/>> [Дата звернення 15 Лютого 2017].
169. Готельно-ресторанний комплекс «Пан Отаман». [online] Доступно: <<https://www.panotaman.com.ua>> [Дата звернення 6 Грудня 2018].
170. Готельно-розважальний комплекс «Бухта Вікінгів», 2000. [online] Доступно: <<https://viking.com.ua/>> [Дата звернення 21 Грудня 2016].
171. Готельно-розважальний комплекс «Гранд Резорт», 2005. [online] Доступно: <<http://grand-rezort.com.ua/>> [Дата звернення 24 Грудня 2016].
172. Готельно-розважальний комплекс «Озерний край», 2004. [online] Доступно: <<http://ozerny.com.ua/>> [Дата звернення 28 Грудня 2016].
173. Готельно-туристичний комплекс, парк-готель «Древній град», 2007. [online] Доступно: <<https://drevnygrad.com.ua/>> [Дата звернення 11 Грудня 2016].
174. Дитячо-оздоровчий табір «Дружба». [online] Доступно: <<http://turizm-karpaty.com.ua/>> [Дата звернення 10 Лютого 2017].
175. Котеджний комплекс «Еліт Версаль». [online] Доступно: <<https://www.elit-versal.com.ua>> [Дата звернення 9 Грудня 2018].
176. Пансіонат «Буковенька», 2014. [online] Доступно: <<http://bokovenka.com.ua/>> [Дата звернення 1 Грудня 2018].
177. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні на сучасному етапі, Міністерство культури і туризму України [online] Доступно:

<<http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/183853>> [Дата звернення: 19 грудня 2018],

178. Ресторан-готель «Гостерія Хата Подопригора», [online] (Останнє оновлення 29 Листопада 2018) Доступно: <<https://www.facebook.com/gosteriahatapodopryhora>> [Дата звернення 30 Листопада 2018].

179. Ahorn Waldhotel Altenberg. Recreation: Germany, [online] Available at: <<https://www.ahorn-hotels.de/>> [Accessed 08 September 2018].

180. Best Western Hotel am Schlosspark, 2001. Recreation: Germany, [online] Available at: <<https://www.hotel-lichtenwalde.de/>> [Accessed 16 September 2018].

181. Hannover.de, 2014. Wasserzeichen. [online] Available at: <<https://www.hannover.de/Kultur-Freizeit/Naherholung/Natur-erleben/Radfahren/Gr%C3%BCner-Ring/Wasserzeichen>> [Accessed 12 November 2017].

182. Holiday complex Molo Resort, 2016. Recreation: Poland, [online] Available at: <<https://czasnamolo.pl/>> [Accessed 01 July 2018].

183. Hotel Bentherr Berg, 2013. Recreation: Germany, [online] Available at: <<https://www.hotel-bentherr-berg.de/allgemein/>> [Accessed 04 October 2018].

184. Hotel Boardinghaus Weinberg Campus, 2009. Recreation: Germany, [online] Available at: <<http://www.boardinghaus-weinberg-campus.de/>> [Accessed 28 September 2018].

185. Hotel Kokenhof, 2007. Recreation: Germany, [online] Available at: <<https://www.kokenhof.com/>> [Accessed 30 September 2018].

186. Hotel Mazovia, 2010. Recreation: Poland, [online] Available at: <<https://hotel-mazovia.pl/en/>> [Accessed 29 July 2018].

187. Hotel Naturum, 2015. Recreation: Poland, [online] Available at: <<http://www.hotelnaturum.pl/index.php?idS=17&ln=pl>> [Accessed 21 July 2018].

188. Hotel Wodnik. Recreation: Poland, [online] Available at: <<https://hotel-wodnik.com.pl/>> [Accessed 29 June 2018].

189. Kwilecki, K., 2013. Funkcje, motywy i potrzeby w turystyce. *Materiały konferencji naukowej pt. «Współczesne trendy w hotelarstwie, gastronomii i turystyce międzynarodowej»*. [online] Available at: <http://www.depot.ceon.pl> [Accessed June 2015].

190. Maetok Country Club, 2013. [online] Доступно: <https://maetok1905.com.ua> [Дата звернення 18 Листопада 2018].

191. Medical Spa Hotel Lawendowe Termy, 2014. Recreation: Poland, [online] Available at: <http://lawendowetermy.pl/en/home/> [Accessed 12 July 2018].

192. Restauracja & Noclegi Nad Basenem, 2009. Recreation: Poland, [online] Available at: <http://www.basen.andrychow.pl/> [Accessed 16 July 2018].

193. See-und Waldresort Gröbern, 2016. Recreation: Germany, [online] Available at: <https://www.seeresort-groebern.de/> [Accessed 22 September 2018].

194. Stadt Leipzig, 2016. Grüner Ring Leipzig. [Online] Available at: <https://www.leipzig.de/freizeit-kultur-und-tourismus/parks-waelder-und-friedhoeefe/gruener-ring-leipzig/#c56865> [Accessed 23 October 2016].

ДОДАТКИ

Додаток А. Апробація результатів дисертаційної роботи:

А.1. Список опублікованих праць за темою дисертації

А.2. Апробація результатів дисертації на конференціях

А.3. Довідки про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Додаток Б. Приклад анкети соціологічного дослідження

Додаток В. Термінологічний словник

Додаток Г. Функціональне зонування дачних і садово-городніх ділянок в приміській системі м. Львова

Додаток Д. Архітектурно-планувальні рішення дачних і садово-городніх будинків в приміській системі м. Львова

ДОДАТОК А. ПЕРЕЛІК ПУБЛІКАЦІЙ, АПРОБАЦІЇ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ

А.1. ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Моркляник О.І., **Покладок О.В.** (2012), Історичний аспект пошуку нових форм рекреації в приміських зонах великих міст. Містобудування та територіальне планування: наук.-техн. зб., КНУБА 46, 385–391.

2. Моркляник О.І., **Покладок О.В.** (2013), Форми рекреації в приміській зоні м. Львова II-ї пол. XX ст. Містобудування та територіальне планування: наук.-техн. зб., КНУБА 47, 424–430.

3. **Покладок О.В.** (2014), Мобільність, як фактор архітектурно-просторової організації приміських рекреаційних систем. Містобудування та територіальне планування: наук.-техн. зб., КНУБА 53, 416–424.

4. **Покладок О.В.** (2015), Архітектурно-планувальне переосвоєння садово-городніх територій (на прикладі Львова). Архітектурний вісник КНУБА: наук.-вироб. зб., КНУБА 5, 319–327.

5. **Покладок О.В.** (2016), Особливості архітектурно-ландшафтної організації садово-городніх ділянок. Стан та пропозиції змін (на прикладі Львова). Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук.-техн. зб., КНУБА 42, 202–208.

6. **Покладок О.В.** (2016), Архітектурно-планувальні трансформації дачних будинків в пострадянський період (на прикладі Львова). Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук.-техн. зб., КНУБА 45, 296–307.

7. **Покладок О.В.** (2017), Особливості архітектурно-ландшафтної організації рекреаційної системи приміської зони Львова. Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук. – техн. зб., КНУБА 48, 260–273.

8. **Покладок О.В.** (2018), Теоретичні основи архітектурно-урбаністичного розвитку рекреаційних територій приміських зон. Архітектурний вісник КНУБА: наук.-вироб. зб., КНУБА 14, 189–198.

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав:

9. **Pokladok O.** (2017) Features of the architecture landscape arrangement and objectives of the development of recreation system in Lviv suburban. *Przestrzeń i Forma*, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny 32, S 181-194 (ARIANTA, BazTech, BAZY BIBLIOTEKI NARODOWEJ, CEON, ICI Journals Master List, Polska Bibliografia Naukowa).

Матеріали конференцій і тези доповідей:

10. **Покладок О.В.** (2017), Теоретичні передумови архітектурно-урбаністичного розвитку рекреаційних територій приміських зон. Матеріали Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених "Буд-Майстер-Клас-2017", Київський національний університет будівництва і архітектури. Київ, С.165-166;

11. **Покладок О.В.** (2017), Феномен периферійності в розвитку рекреаційних територій приміських зон. Матеріали Всеукраїнська науково-практична конференція "Сучасні тенденції розвитку архітектури і містобудування", Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова. Харків, С.264-265.

ДОДАТОК А.2. АПРОБАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Програма Всеукраїнської науково-практичної конференції "Сучасні тенденції розвитку архітектури і містобудування", Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова.

(Харків, 17 листопада 2017р.)

Секція № 4
**ПРОБЛЕМИ МІСТОБУДУВАННЯ
В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІ ВЛАДИ**

Головуючий: д-р техн. наук, Сингаївська О. І.

Секретар: канд. арх., доц., Тимощенко М. М.

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗМІЩЕННЯ МОРСЬКИХ
ПАСАЖИРСЬКИХ ТЕРМІНАЛІВ В СТРУКТУРІ ПОРТОВИХ
ПОСЕЛЕНЬ**

Дікун Ж. Є., ведучий спеціаліст-архітектор, **ТОВ
«ХІВ МЕД ПРОЕКТ»;** *асп.,* Київський національний університет
будівництва та архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ МІСТА ЧЕРНІВЦІ
Досанюк А. І., асист., Чернівецький національний університет імені
Юрія Федьковича; *асп.,* Київський національний університет будівництва
та архітектури

**ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ
МІСЬКОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ**

Завальний О. В., канд. техн. наук, доц., **Панкєєва А. М.,** асист.,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова

**ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ВУЛИЧНО-ДОРОЖНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА З УРАХУВАННЯМ ПОТРЕБ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП
НАСЕЛЕННЯ**

Івасенко В. В., канд. техн. наук, ст. викл., **Тимченко С. В.,** студ.,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова

**ПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ.
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД**

Краснослободцева О. В., головний спеціаліст, Управління
архітектури та містобудування Одеської міської ради; *асп.,* Київський
національний університет будівництва та архітектури

**ПРИМІСЬКІ СІЛЬСЬКІ ПОСЕЛЕННЯ – ШЛЯХИ
ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ**

Кузьменко Т. Ю., ст. викл., Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

**ПРИНЦИПИ РАЗМЕЩЕНИЯ АВТОМОБИЛЬНЫХ СТОЯНОК
В ПЛАНЕ ГОРОДА**

Линник И. Э., д-р техн. наук, проф., **Шмуля И. А.,** студ.,
Харьковский национальный университет городского хозяйства
имени А. Н. Бекетова

**ОСОБЛИВОСТІ ЛОКАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
ПОЛІЦІ В МІСЬКОМУ ПРОСТОРІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД**

Луцинікова Н. В., канд. техн. наук, **Дердюк В. С.,** студ.,
Національний університет водного господарства та
природокористування

**ДИНАМІЧНА ДІЯ ЗОВНІШНІХ ФАКТОРІВ НА ПЛАНУВАЛЬНУ
СИСТЕМУ МАЛИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ**

Овсієнко Д. В., асп., Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

**ДО ПРОБЛЕМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМ
РОЗСЕЛЕННЯ У ГРСЬКИХ РАЙОНАХ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ**

Онуфріє Я. О., канд. арх., асист., **Існатюк А. О.,** асист.,
Національний університет «Львівська політехніка»

**ПОЛІТИЧНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ
НА ЛАНДШАФТНЕ ПЛАНУВАННЯ**

Перезюда Є. В., д-р політ. наук, проф., Київський національний
університет будівництва та архітектури

**ФЕНОМЕН ПЕРИФЕРІЙНОСТІ В РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНИХ
ТЕРИТОРІЙ ПРИМІСЬКИХ ЗОН**

Покладок О. В., асп., Національний університет «Львівська
політехніка»

**КАРПАТСЬКИЙ РЕКРЕАЦІЙНИЙ РЕГІОН ТА ОСНОВНІ ЦЕНТРИ
РОЗВИТКУ ДЕРЕВ'ЯНОЇ АРХІТЕКТУРИ**

Савчук А. І., асп., Національний університет «Львівська
політехніка»

Програма Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених "Буд-Майстер-Клас-2017", Київський національний університет будівництва і архітектури. (Київ, 28 листопада – 1 грудня. 2017р.)

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF
UKRAINE

KYIV NATIONAL UNIVERSITY OF
CONSTRUCTION AND ARCHITECTURE

POLISH ACADEMY OF SCIENCES (KYIV OFFICE)

WORKING PROGRAM AND PROCEEDINGS

INTERNATIONAL
SCIENTIFIC – PRACTICAL CONFERENCE
OF YOUNG SCIENTISTS

«BUILD-MASTER-CLASS-2017»

**BUILD
MASTER
CLASS 2017**

28.11-01.12.2017
In Kyiv National University of Construction and Architecture

Ukraine, Kyiv, Povitroflitskiy av. 31

SECTION 2.

Urban planning and land use planning
1st of December, 2017, aud. 348

10:00 – Sectional meeting
14:00 – Lunch
15:00 – Second plenary meeting

1. *Apostolova-Sossa L., PhD, Associate Professor(KNUCA); Alieksieieva M., Student(KNUCA)*

METHODOLOGICAL BASES FOR THE DEVELOPMENT OF PLANS FOR THE ORGANIZATION OF THE TERRITORY OF HISTORICAL AND CULTURAL RESERVES

2. *Apostolova-Sossa L., PhD, Associate Professor(KNUCA); Suhoniako A., Student(KNUCA)*

METHODS OF PRESERVATION OF CULTURAL LANDSCAPES HISTORIC TOWNS ON THE EXAMPLE OF KYIV

3. *Zolotar L., Assistant(KNUCA)*

MATHEMATICAL APPROACHES TO THE OPTIMIZATION OF THE FUNCTIONAL AND PLANNING LOCATION OF PRIMARY COLLECTION POINTS OF WASTE MANAGEMENT COLLECTION ACCORDING TO CITY PLANNING CRITERIA

4. *Kozlova In., Assistant(KNUCA)*

BACKGROUND FORMATION OF RESEARCH UNIVERSITIES

5. *Prymachenko O., PhD, Assistant of Professor(KNUCA)*

MODEL FOR EFFECTIVENESS EVALUATION OF PLANNING MEASURES FOR PROTECTION OF AREAS SURROUNDING MAIN ROADS FROM THE INFLUENCE OF ENVIRONMENTAL PRESSURES OF THE KYIV MAIN ROAD NETWORK

6. *Shebek N., Doctor of Architecture, Professor(KNUCA); Karimova A., Student(KNUCA)*

THE INFLUENCE OF SPACE ON THE COLLECTIVE CITIZENSHIP OF CITY

7. *Pokladok O., Postgraduate (NULP)*

THEORETICAL PRECONDITIONS OF ARCHITECTURAL AND URBANISTIC DEVELOPMENT OF RECREATIONAL REGIONS OF SUBURBAN ZONES

ДОДАТОК А.3. ДОВІДКИ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «Архітектурне бюро А17»

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Даний акт складений про те, що окремі результати дисертаційного дослідження аспірантки кафедри «Архітектурного проектування» Інституту архітектури Національного університету «Львівська політехніка» Покладок Ольги Володимирівни на тему: **«Архітектурно-планувальна трансформація рекреаційних систем приміських зон великих міст (на прикладі міста Львова)»**, представленої на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури, за спеціальністю: 18.00.01 «Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури» були використані при проектуванні та функціонально-планувальній організації рекреаційних територій та об'єктів у приміській зоні м. Івано-Франківська.

Директор

ТОВ «Архітектурне бюро А17»

Ковальова К.В.

ДОДАТОК А.3. ДОВІДКИ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
NATIONAL UNIVERSITY POLITECHNIC OF LVIV
DEPARTMENT OF ARCHITECTURE
Bandera str. 12, Lviv, 79646, Ukraine
tel./fax: +38 032 258 22 39
e-mail: tschers@polynet.lviv.ua

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІНСТИТУТ АРХІТЕКТУРИ
вул. С. Бандери, 12, м. Львів, 79646, Україна
тел./факс: +38 032 258 22 39
e-mail: tschers@polynet.lviv.ua

24.07.19 № 168-20-408

на № _____

В спеціалізовану раду
Д 35.052.11
при Національному університеті
«Львівська політехніка»

Довідка про впровадження

Інститут Архітектури підтверджує, що результати досліджень виконані аспіранткою кафедри «Архітектурного проектування» Інституту архітектури Покладок О. В. в її дисертаційній роботі «Архітектурно-планувальна трансформація рекреаційних систем приміських зон великих міст (на прикладі міста Львова)», а саме моделі архітектурно-планувальної організації приміських рекреаційних територій; принципи, методи та практичні рекомендації щодо розвитку рекреаційних об'єктів є актуальними для розвитку приміських зон великих міст, впроваджено в навчальних програмах для спеціальності 191 Архітектура та містобудування кафедри архітектурного проектування та Інституту архітектури:

- в практичних курсах для ОКР «Бакалавр»: «Спортивно-молодіжний табір у ландшафтному середовищі» - IV семестр, «Основи та методи архітектурного проектування» - I семестр.
- в практичних курсах для ОКР «Магістр»: «Середовищний підхід до проектування архітектурних об'єктів та споруд» - I семестр.
- в науковому напрямі кафедри архітектурного проектування Національного університету «Львівська політехніка» «Теоретично-практичні основи формування житлових і громадських будівель та споруд» № державної реєстрації: 0117U007605, керівник: проф., д.т.н. Габрель М.М.

Директор Інституту архітектури
Професор, доктор архітектури

Б.С. Черкес

www.lp.edu.ua

ДОДАТОК Б. ПРИКЛАД АНКЕТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

АНКЕТА

Дане соціологічне опитування має за мету виявити позитивні та негативні аспекти та особливості функціонування приміської рекреаційної системи.

Відповідаючи на питання анкети, позначте відповідь чи допишіть свій варіант.

1. Вкажіть Ваше ім'я? _____

2. Вкажіть свою стать?

- чоловік жінка

3. Вкажіть Ваш вік?

- 18-24 25-35 35-45 45-60 60 і більше

4. Як часто, протягом року, Ви проводите свій вільний час (вихідні, відпустку) за межами Львова (у приміській зоні)?

на присадибній ділянці (дачі)

☐ 1 раз в місяць;	☐ рідко, переважно влітку;
☐ 1 раз в сезон;	☐ ніколи;
☐ тільки під час відпустки;	☐ інше: _____

щотижня;

у пансіонаті/санаторії

☐ 1 раз в місяць;	☐ рідко, переважно влітку;
☐ 1 раз в сезон;	☐ ніколи;
☐ тільки під час відпустки;	☐ інше: _____

щотижня;

у готелі/мотелі

☐ 1 раз в місяць;	☐ рідко, переважно влітку;
☐ 1 раз в сезон;	☐ ніколи;
☐ тільки під час відпустки;	☐ інше: _____

щотижня;

у відпочинковому комплексі

☐ 1 раз в місяць;	☐ рідко, переважно влітку;
☐ 1 раз в сезон;	☐ ніколи;
☐ тільки під час відпустки;	☐ інше: _____

щотижня;

біля озера/річки

☐ 1 раз в місяць;	☐ рідко, переважно влітку;
☐ 1 раз в сезон;	☐ ніколи;

тільки під час відпустки;

інше: _____

щотижня;

в лісі/парку

1 раз в місяць;

рідко, переважно влітку;

1 раз в сезон;

ніколи;

тільки під час відпустки;

інше: _____

щотижня;

5. Яким видом транспорту Ви користуєтеся під час поїздки на відпочинок?

автомобілем;

велосипедом;

громадським транспортом;

пішки;

залізницею;

інше: _____

6. Яка оптимальна віддаль при виборі місця відпочинку? (одноденний відпочинок)

за межами міста (до 15 км);

в межами області (понад 50-60 км);

за межами міста (до 30 км);

в межами області (карпатський регіон);

за межами міста (50-60 км);

інше: _____

7. Яка оптимальна віддаль при виборі місця відпочинку? (короткочасний 2-5 днів)

за межами міста (до 15 км);

в межами області (понад 50-60 км);

за межами міста (до 30 км);

в межами області (карпатський регіон);

за межами міста (50-60 км);

інше: _____

8. Скільки часу Ви готові витратити на добирання до місця відпочинку? (одноденний відпочинок)

до 30 хвилин;

до 2 годин;

до 1 години;

інше: _____

9. Скільки часу Ви готові витратити на добирання до місця відпочинку? (короткочасний 2-5 днів)

до 30 хвилин;

до 2 годин;

до 1 години;

інше: _____

10. Що повинна включати обрана Вами відпочинкова територія?

водойми;

став для риболовлі;

зелені насадження;

місце для розкладання багаття;

місце для паркування;

спортивні зони;

місце для наметів;

історико-культурні об'єкти;

інше: _____

11. Яким видам відпочинку на природі Ви надасте перевагу?

відпочинок на воді (плавання, катання на човнах, катамаран);

активний відпочинок (їзда верхи, пішохідні походи, мотузковий та альпін парки, велоподорозжі, катання на квадро- та мототехніці, риболовля, полювання);

- командні ігри (футбол, волейбол, теніс, баскетбол, пейнтбол);
- пасивний відпочинок (сонячні ванни, виїзди на пікнік);
- інше: _____

12. Яку інфраструктуру повинно включати обране Вами місце відпочинку?

- готелі, мотелі;
- санаторії, пансіонати;
- кемпінги, наметові містечка;
- багатофункціональні відпочинкові комплекси;
- зручне транспортне сполучення;
- зону для проведення фестивалів, концертів;
- амфітеатри (зони показу фільмів);
- заклади громадського харчування;
- продуктові магазини;
- санітарні вузли;
- місця для оренди спортивного інвентаря;
- спеціально організовані місця для заняття альпінізмом, їздою верхи, катанням на байдарках;
- історико-культурні об'єкти;
- інше: _____

13. Які елементи благоустрою повинна включати обрана Вами відпочинкова територія?

☐ альтанки;	☐ ліхтарі;
☐ лавочки;	☐ місце для розкладання багаття;
☐ дитячі та спортивні майданчики;	☐ облаштований пляж;
☐ декоративні зелені насадження;	☐ історико-культурні об'єкти;
☐ облаштовані стежки для верхової їзди;	☐ скейт- та альпін-парк;
☐ інше: _____	

14. Вкажіть Ваше найчастіше місце відпочинку у приміській зоні міста Львова? (до 60 км від міста)

ДОДАТОК В. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Агломерація (з лат. приєдную, нагромаджую) – 1) просторове об'єднання населених пунктів, що характеризується суцільною забудовою, спільною транспортною інфраструктурою та тісними виробничими зв'язками. Реальна межа міських агломерацій визначається за кінцевими пунктами маятникових міграцій; 2) просторова концентрація підприємств (агломерація зумовлює виникнення агломераційного ефекту) [1, с. 258].

Антропогенні зміни ландшафту (з гр. антропо... – людина) – результат впливу процесів людської діяльності на властивості природних ландшафтів [1, с. 259].

Зона охорони пам'ятки – встановлені навколо пам'ятки охоронна зона, зона регулювання забудови, зона охоронюваного ландшафту, зона охорони археологічного культурного шару, в межах яких діє спеціальний режим [4, с. 342].

Ізохрони доступності – витрати часу на переміщення рекреантів від місць проживання до місць короткочасного відпочинку щоденного (лісопарки, міські парки, спортивні центри, сади) – 0,5 год, а до об'єктів щотижневого відпочинку (вихідні, святкові : заміські пункти без ночівлі і з ночівлею, рибальські бази, дачі і садівничі села) – 1-1,5 год [6, с. 87].

Містобудівна система – складна динамічна система, що є композицією населених місць, зв'язків і відношень у багатомірному природному та соціально-економічному просторі [1, с. 272].

Периферія (з гр. округа) – частина системи, істотно віддалена від центру [1, с. 274].

Планувальна організація території – раціональне розміщення різних функціональних елементів, що передбачає оптимальний режим їх взаємодії [1, с. 274].

Приміська зона – територія, яка прилягає до меж міста і використовуються для забезпечення територіального розвитку міста, розміщення на них промислових, комунально-складових об'єктів і споруд, формування транспортної інфраструктури, садибної житлової забудови, дачних і садових товариств, місць відпочинку населення тощо [4, с. 345].

Просторова організація – структурно-параметричне і просторово-часове впорядкування та узгодження елементів і зв'язків простору, що забезпечує ефективність використання його потенціалу та розвитку містобудівних систем [1, с. 276].

Рекреаційна агломерація – взаємопов'язана система рекреаційних комплексів, природних рекреаційних ландшафтів, комунікацій, туристичних маршрутів та центрів обслуговування [2, с. 333].

Рекреаційна діяльність – сукупність дій спрямованих на відновлення життєдіяльності людини через: лікування-профілактику, відпочинок-рекреацію, туризм, фізичну рекреацію [2, с. 333].

Рекреаційна зона – основна структурно-планувальна одиниця рекреаційного району зі сприятливими умовами для лікування, відпочинку і туризму [2, с. 333].

Рекреаційна інфраструктура – сукупність інженерно- та санітарно-технічних комунікацій, споруд і обладнання комунально-господарських і побутових комплексна, їх автоматизація на основі сучасних інформаційних технологій [2, с. 333].

Рекреаційний потенціал – сукупність природних і культурологічних умов, що позитивно впливають на людський організм і забезпечують відтворення працездатності людини [1, с. 277].

Рекреаційні комплекси – 1. Містобудівні утворення різноманітного функціонального спрямування, які складаються з рекреаційних закладів, об'єднаних єдиним архітектурно-планувальним рішенням, спільною просторовою композицією та організацією обслуговування. 2. Сукупність різних за функцією рекреаційних закладів вмістимістю понад 1000 місць, об'єднаних однією функціональною програмою (туризм, лікування, відпочинок) [2, с. 334].

Рекреаційні утворення – 1. Природне або урбанізоване середовище перетворене під рекреаційну функцію. 2. Функціональна сукупність рекреаційного, природного (парк, лісопарк, гідропарк, водні басейни, нові насадження, лижні схили) та урбанізованого (рекреаційні заклади, поселення, комплекси, агломерації) середовища, перетворена під рекреаційну функцію [2, с. 334].

Рекреаційний район – основна структурна одиниця рекреаційного регіону, яка включає в себе значні території рекреаційних агломерацій, зон, рекреаційних комплексів і центрів, туристичних трас, рекреаційних ресурсів, об'єднаних ключовою функцією і соціально-економічним розвитком [2, с. 334].

Рекреаційний регіон – великий планувальний елемент в структурі системи рекреаційних утворень [2, с. 334].

Рекреаційні ресурси – 1. Засоби (природні, трудові, культурно-історичні, фінансові, матеріально-технічні, бісоціальні), які визначають існування рекреаційної діяльності. 2. Поєднання різних природних і антропогенних факторів, наявність яких дозволяє створити благополучні умови для рекреаційної діяльності [2, с. 335].

Рекреаційна система – сукупність взаємодіючих структур, елементів та явищ, направлена на забезпечення рекреаційних потреб суспільства [2, с. 335].

Рекреаційне середовище – 1. Результат взаємодії, взаємопроникнення і взаємодосконалення трьох комплексних факторів: рекреаційних ресурсів, рекреаційного утворення, рекреаційної діяльності 2. Сукупність об'єктивних властивостей простору, призначеного для відпочинку і лікування, які чуттєво сприймаються людиною [2, с. 335].

Рекреація (польськ. rekreacja – відпочинок, від лат. recreatio – відновлення, відтворення) – 1. Відпочинок, оздоровлення, культурно-пізнавальна діяльність людини на спеціальних територіях поза постійним місцем проживання (біля моря, річки, озера, у лісо- та гідропарках, у гірській місцевості тощо). Поділяється на організовану і самодіяльну, у своїй країні і за кордоном. Території рекреації характеризуються місткістю, видом відпочинку, часом, необхідним для відновлення сил і здоров'я (короткочасний і тривалий відпочинок). Просторова організація рекреації пов'язана із системами розселення. 2. У громадських і виробничих будинках – короткочасний відпочинок від основних занять і приміщення, пов'язані з цим відпочинком [3, с. 152].

Самоорганізація – процес створення й механізм функціонування складної відкритої системи зв'язків між елементами [1, с. 278].

Система розселення – цілеспрямоване й регульоване розміщення населення, що формує територіально і функціонально єдине містобудівне утворення [1, с. 279].

Субурбанізація – поширення міського способу життя у приміських зонах великих міст та зміну функціонального використання їх території, складу населення і архітектурного об'язу [4, с. 5].

Структура (з лат. побудова, розміщення) – упорядкованість відносин, що пов'язують елементи системи та забезпечують її рівновагу, спосіб організації системи, тип зв'язків [1, с. 280].

Урбанізація – процес виникнення та розвитку міст і посилення міських ознак в усіх існуючих міських поселеннях, а також зростання та поглиблення міських ознак на територіях сільських поселень [4, с. 5].

Функціональне призначення території – визначене затвердженою містобудівною документацією використання території [4, с. 347].

ЛІТЕРАТУРА

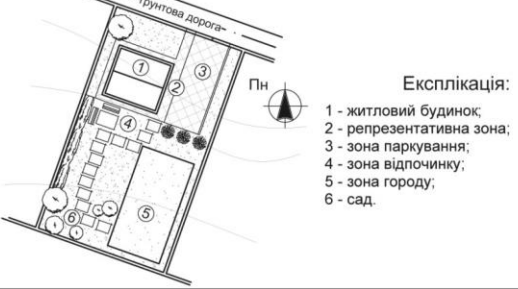
1. Габрель, М. М., Габрель, М. М., 2016. Просторовий підхід до обґрунтування архітектурних рішень: навч. посібник. Львів: СПОЛОМ, с. 284.

2. Лукьянова, Л. Г., Цыбух, В. И., 2004. Рекреационные комплексы: учеб. пособие / под. общ. ред. В. Федорченко. Київ: Вища школа, с. 346.
3. Панченко, Т. Ф., 2006. Містобудування. Довідник проєктувальника. Київ: Укрархбудінформ, с. 192.
4. Посацький, Б. С., 2011. Основи урбаністики. Територіальне і просторове планування: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, с. 368.

ДОДАТОК Г. ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗОНУВАННЯ ДАЧНИХ І САДОВО-ГОРОДНІХ ДІЛЯНОК В ПРИМІСЬКІЙ СИСТЕМІ М. ЛЬВОВА

СХЕМА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ЗОНУВАННЯ САДОВО-ГОРОДНІХ ТА ДАЧНИХ ДІЛЯНОК

МІКРОРІВЕНЬ
локальний осередок рекреації, об'єкт

ФОТОФІКСАЦІЯ	СХЕМА ЗОНУВАННЯ
<p>А</p> 	<p>СХЕМА ЗОНУВАННЯ</p> <p>Експлікація:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 - житловий будинок; 2 - санітарна зона; 3 - вхідна зона; 4 - репрезентативна зона; 5 - зона відпочинку; 6 - сад; 7 - город.
<p>Б</p> 	<p>СХЕМА ЗОНУВАННЯ</p> <p>Експлікація:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 - житловий будинок; 2 - господарська споруда; 3 - зона паркування; 4 - репрезентативна зона; 5 - зона городу; 6 - сад.
<p>В</p> 	<p>СХЕМА ЗОНУВАННЯ</p> <p>Експлікація:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 - житловий будинок; 2 - зона паркування; 3 - вхідна зона; 4 - зона відпочинку; 5 - сад.
<p>Г</p> 	<p>СХЕМА ЗОНУВАННЯ</p> <p>Експлікація:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 - житловий будинок; 2 - господарська споруда; 3 - вхідна зона; 4 - зона паркування; 5 - зона відпочинку; 6 - зона городу; 7 - сад.
<p>Д</p> 	<p>СХЕМА ЗОНУВАННЯ</p> <p>Експлікація:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 - житловий будинок; 2 - репрезентативна зона; 3 - зона паркування; 4 - зона відпочинку; 5 - зона городу; 6 - сад.

ДОДАТОК Д. АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНІ РІШЕННЯ ДАЧНИХ І САДОВО-ГОРОДНІХ БУДИНКІВ В ПРИМІСЬКІЙ СИСТЕМІ М. ЛЬВОВА

